

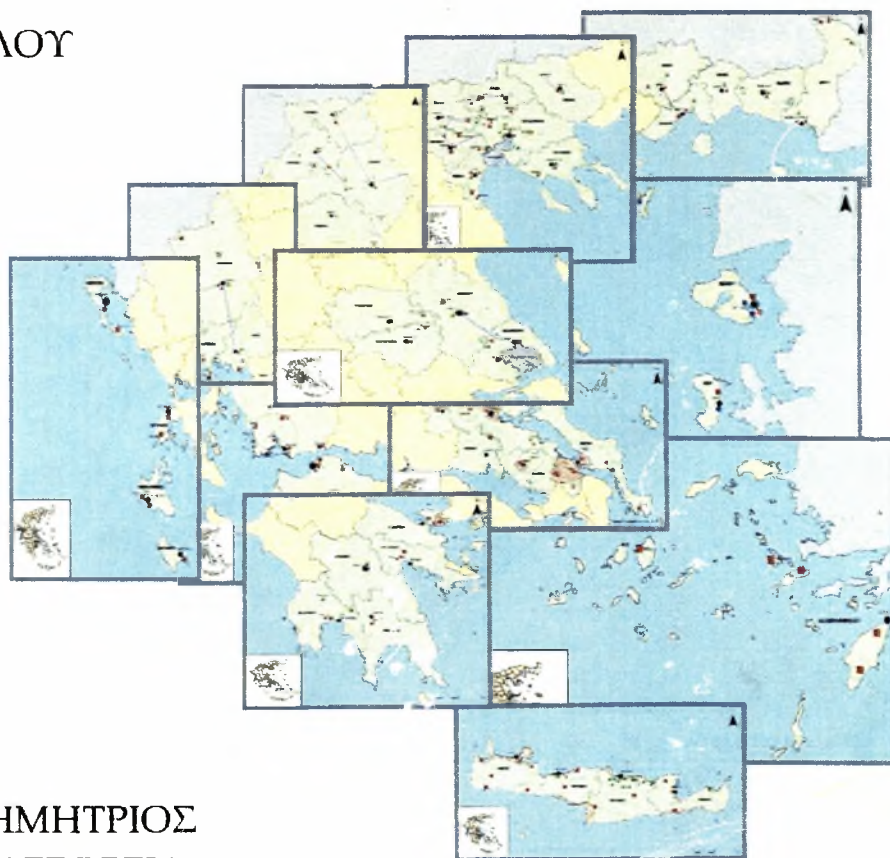
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Εκπόνηση
ΤΟΥ ΦΕΓΓΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Επίβλεψη
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

Σεπτέμβριος, 2006

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4955/1
Ημερ. Εισ.: 28-09-2006
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2006
ΤΟΥ

Στους γονείς μου...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της εργασίας αυτής συνιστά η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού. Η συνθετότητα που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο θέμα επιβάλλει μία εξίσου πολύπλευρη προσέγγιση αντιμετώπισής του. Επιλέγεται, αρχικά, να παρουσιαστεί η εξέλιξη της χωρικής κατανομής της βιομηχανίας στον ελλαδικό χώρο καθώς και οι κυριότεροι παράγοντες που την διαμόρφωσαν. Έπεται η προσέγγιση του ζητήματος μέσα από τα μοναδικά, μέχρι σήμερα, χωροταξικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα που περιλαμβάνουν κατευθύνσεις για τη βιομηχανία. Η αξιολόγηση που ακολουθεί καταδεικνύει ότι τα υφιστάμενα ΠΠΧΣΑΑ είναι ανεπαρκή ως στρατηγικά σχέδια για τη χωρική οργάνωση της μεταποίησης, και για να αποκτήσουν χρησιμότητα σε αυτό το επίπεδο θα πρέπει να υποστούν σημαντικές αναθεωρήσεις. Παρά το γεγονός ότι ουσιαστική συνεισφορά στη ρύθμιση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο των περιφερειών δεν επιτεύχθηκε, και μόνο η θεσμοθέτηση των ΠΠΧΣΑΑ ήταν σημαντικό και προαπαιτούμενο βήμα ώστε να ακολουθήσει η εκπόνηση του ειδικού πλαισίου για τη βιομηχανία που θα προωθεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο οργάνωσης της βιομηχανικής δραστηριότητας στον ελλαδικό χώρο.

Λέξεις κλειδιά: χωρική οργάνωση, βιομηχανία, περιφερειακά χωροταξικά σχέδια, νομικό πλαίσιο

ABSTRACT

The aim of this project is the spatial system of industry through the analysis of the regional spatial planning. The complexity that characterizes the specific topic imposes a multiple approach of its outlook. At first, the spatial distribution of industry, in the course of the last five decades in greek space, is chosen to be presented, as well as the principal factors that configure it. The approach of the issue through the unique, until now, spatial plans of strategic character that include directions for the industry follows. The evaluation that follows shows that the existent Regional Framework of Spatial Planning and Sustainable Development (RFSPSD) are deficient as strategic plans for the spatial system of industry and they need to be reconsidered to become useful at that level. Although there was not a real contribution at the control of the industrial activity at the regional area, the institutionalization of the RFSPSD was an important and necessary step so that the planning of a special framework for the industry will promote a specific model of the industrial activity's system in the greek area.

Key words: spatial system, industry, regional spatial plans, legal framework

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	5
ΘΕΩΡΙΕΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	5
1.1. ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	7
1.1.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ	8
1.1.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗΣ- ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	10
1.2. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ	11
1.2.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	13
1.2.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΥ	15
1.3. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	16
1.3.1. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Ή ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ	16
1.3.2. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	18
1.4. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	19
1.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	25
Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ	25
2.1. Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	26
2.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ	31
2.2.1. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	33
2.2.2. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	39
2.3. Η ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ	42
2.3.1. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	43
2.3.2. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΑΣΠΑΡΤΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	51
2.3.2.1. Η χωροθέτηση της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές	52
2.3.2.2. Η χωροθέτηση της βιομηχανίας σε εντός σχεδίου περιοχές	57
2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	66
Η ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ	66
3.1. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 360/76 ΣΤΟ ΝΟΜΟ 2742/99	67
3.2. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΠΧΣΑΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν. 2742/99	71

3.3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	74
3.3.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	76
3.3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	78
3.3.2.1. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης (Α.Π. 29310, ΦΕΚ Β'1471)	78
3.3.2.2. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Α.Π. 684, ΦΕΚ Β' 218)	87
3.3.2.3. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Α.Π. 26295, ΦΕΚ Β' 1472)	100
3.3.2.4. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου (Α.Π. 25301, ΦΕΚ Β' 1451)	110
3.3.2.5. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας (Α.Π. 25292, ΦΕΚ Β' 1484)	117
3.3.2.6. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (Α.Π. 48976, ΦΕΚ Β' 56)	126
3.3.2.7. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Α.Π. 25297, ΦΕΚ Β' 1470)	132
3.3.2.8. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Α.Π. 26298, ΦΕΚ Β'1469)	139
3.3.2.9. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου (Α.Π. 25294, ΦΕΚ Β' 1485)	151
3.3.2.10. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Α.Π. 26297, ΦΕΚ Β' 1473)	161
3.3.2.11. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Α.Π. 25290, ΦΕΚ Β' 1473)	170
3.3.2.12. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (Α.Π. 25291, ΦΕΚ Β' 1486)	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	187
ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	187
4.1. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ	188
4.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	197
4.2.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	198
4.2.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	202
4.2.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ “ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ” ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	205
4.2.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ “ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ”	212
4.3. ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ	216
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	218

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

Πίνακας 2.1: Διαχρονική εξέλιξη της βιομηχανικής απασχόλησης 1951-2001	28
Πίνακας 2.2: Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές της βιομηχανικής απασχόλησης	29
Πίνακας 3.1: Περιεχόμενο Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης σύμφωνα με το Ν. 2742/99	69
Πίνακας 3.2: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης	85
Πίνακας 3.3: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	98
Πίνακας 3.4: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας	108
Πίνακας 3.5: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ηπείρου	115
Πίνακας 3.6: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας	124
Πίνακας 3.7: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	130
Πίνακας 3.8: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	137
Πίνακας 3.9: Ευρύτερες περιοχές για ΠΟΑΠΔ για την οργάνωση λειτουργίας ή συνλειτουργίας δραστηριοτήτων στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα	146
Πίνακας 3.10: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	149
Πίνακας 3.11: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου	159
Πίνακας 3.12: Στόχοι- Δράσεις για την ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	167
Πίνακας 3.13: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	168
Πίνακας 3.14: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	176

Πίνακας 3.15: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Κρήτης	184
Πίνακας 4.1: Κλαδικές διαιρέσεις της βιομηχανίας ανά περιφέρεια	188
Πίνακας 4.2: Κατευθύνσεις για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό στο ζήτημα της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο των περιφερειών	191
Πίνακας 4.3: Ποσοτικές εκτιμήσεις οικονομικών μεγεθών του δευτερογενή τομέα το 2015 ανά περιφέρεια	193
Πίνακας 4.4: Κατάταξη των κατευθύνσεων για οργανωμένους υποδοχείς της μεταποιητικής δραστηριότητας ως προς το επίπεδο αναφοράς	194
Πίνακας 4.5: Κατευθύνσεις για ειδικές κατηγορίες χώρου ανά περιφέρεια	196
Πίνακας 4.6: Βασικά χαρακτηριστικά των διαφόρων μορφών ΒΕΠΕ και ΠΟΑΠΔ	213
Χάρτης 3.1: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης	86
Χάρτης 3.2: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Κεντρικής Μακεδονίας	99
Χάρτης 3.3: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Μακεδονίας	109
Χάρτης 3.4: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου	116
Χάρτης 3.5: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας	125
Χάρτης 3.6: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Ιονίων Νήσων	131
Χάρτης 3.7: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας	138
Χάρτης 3.8: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Στερεάς Ελλάδας	150
Χάρτης 3.9: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Πελοποννήσου	160
Χάρτης 3.10: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Βορείου Αιγαίου	169

Χάρτης 3.11: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Νοτίου Αιγαίου _____177

Χάρτης 3.12: Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης _____185

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΓΥΠ	Αγροτική Γη Υψηλής Παραγωγικότητας
ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΠ	Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν
ΒΕΠΕ	Βιομηχανική και Επιχειρηματική Περιοχή
ΒΙΟΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΒΙΠΑ	Βιομηχανικό Πάρκο
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΓΟΚ	Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕΒΖΟΣ	Διασυνοριακή Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη Οικονομικών Συναλλαγών
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΛ	Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΒ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βιομηχανίας
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΠΟ	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΤΒΑ	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
ΕΧΜ	Ειδική Χωροταξική Μελέτη
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΕΠΕ	Κέντρο Οικονομικού Προγραμματισμού και Ερευνών
ΚΕΤΑ	Κέντρο Επιχειρηματικότητας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΜΕ	Μικρό- Μεσαία Επιχείρηση
ΜΟ	Μέσης Όχλησης
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΟΒΑ	Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΡΣΠΠ	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΘΕ	Άξονας Πάτρας- Αθήνας- Θεσσαλονίκης- Ευζώνων
ΠΑ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΑΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΡΠΟ	Περιοχή Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΧΠ	Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΟΑΠΑ	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΟΤΑ	Περιοχή Οργανωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΠΣ	Πολεοδομικό Συγκρότημα
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής
ΣΔ	Συντελεστής Δόμησης
ΣΟ	Συντελεστής κατ' όγκο
ΣΟΑΠ	Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης
ΣΠΑ	Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΥΟ	Υψηλής Όχλησης
ΥΠΑΝ	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΠΟ	Υπουργείο Πολιτισμού
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΧΟ	Χαμηλής Όχλησης
ΧΣΠ	Χωροταξικό Σχέδιο Περιφερειών

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την υποστήριξη και καθοδήγηση συγκεκριμένων ανθρώπων. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Δημήτρη Οικονόμου όχι μονάχα για τις κατευθύνσεις του κατά τη διάρκεια συγγραφής του παρόντος κειμένου αλλά και για τις γενικότερες γνώσεις σχετικά με το αντικείμενο της χωροταξίας που μου μεταλαμπάδευσε καθ' όλη την πορεία των σπουδών μου. Επίσης, θερμές ευχαριστίες οφείλω στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Γεωργία Γιαννακούρου που συνέβαλλε με τις ουσιαστικές παρατηρήσεις της, τις συμβουλές της αλλά και την εμπιστοσύνη της στην ολοκλήρωση της εργασίας μου. Τις ευχαριστίες μου θέλω να εκφράσω επιπρόσθετα, στους καθηγητές κα Ρένα Κλαμπατσέα και κ. Γεώργιο Πετράκο για τη συνεργασία τους και για το χρόνο που μου αφιέρωσαν.

Δε θα μπορούσα να ξεχάσω τους ανθρώπους που ήταν δίπλα μου όλα αυτά τα χρόνια και τους ευχαριστώ για την υποστήριξη και κυρίως την αληθινή φιλία τους. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τις φίλες μου Θέη, Αναστασία και Σοφία, για όλες τις στιγμές χαράς, δικαίωσης, έντασης αλλά και απογοήτευσης και λύπης που μοιραστήκαμε μαζί, κυρίως τον τελευταίο χρόνο δουλειάς, που ήταν αρκετές... Επίσης, το φίλο μου Βασίλη για τις συμβουλές του πάνω στη διπλωματική μου εργασία, που αναμφισβήτητα ήταν σημαντικές, αλλά πρώτιστα γιατί κάθε στιγμή που τον χρειάστηκα ήταν δίπλα μου. Θα ήταν παράλειψή μου να μην αναφερθώ στη βοήθειά του φίλου μου Μιχάλη όσον αφορά στη δημιουργία των χαρτών και για τη γενικότερη συνδρομή του.

Τέλος, το πιο μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους γονείς μου, Σταύρο και Σοφία, και στην αδερφή μου, Κατερίνα, η στήριξη και η αγάπη των οποίων ήταν η δύναμή μου για να φτάσω ως εδώ. Η συνεισφορά τους είναι ανεκτίμητη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το θέμα: “Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από την ανάλυση του περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού”.

Για την επιλογή του θέματος αυτού σημαντικό ρόλο διατέλεσε η έλλειψη μέχρι σήμερα μίας συνολικής αποτίμησης της εφαρμογής των μοναδικών θεσμοθετημένων πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού, των ΠΠΧΣΑΑ. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την απουσία στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού που ίσχυε για τριάντα χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για τη χωροταξία (με ελάχιστες εξαιρέσεις) αποτέλεσαν το βασικό μου κίνητρο για την εξέταση της αποτελεσματικότητας των χωροταξικών σχεδίων των περιφερειών σε ζητήματα ρύθμισης του χώρου.

Εξάλλου, η περιφέρεια αποτελεί ιδιαίτερα κατάλληλο γεωγραφικό επίπεδο για την άσκηση στρατηγικής χωροταξίας καθώς και για τον προγραμματισμό της χωρικής ανάπτυξης. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγεί και η διεθνής εμπειρία και η θεωρία, και ενισχύεται και από πρακτικά δεδομένα, από το γεγονός, δηλαδή, ότι τόσο στα υπερκείμενα (ευρωπαϊκό, εθνικό) όσο και στο αμέσως επόμενο υποκείμενο (νομαρχιακό) επίπεδα δεν υπάρχουν ή δεν αναμένεται να υπάρξουν άμεσα και με συστηματικό-πλήρη τρόπο σχέδια με επαρκώς δεσμευτικό χαρακτήρα (Προδιαγραφές ΧΣΠ, 1997).

Επίσης, να αναφερθεί ότι επιλέχτηκε να προσεγγιστεί το ζήτημα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας και όχι κάποιας άλλης δραστηριότητας, για μία σειρά από λόγους όπως, ότι η βιομηχανία α) θεωρούνταν (και θεωρείται) ο βασικός μοχλός της ανάπτυξης, β) είχε μεγάλο αριθμό απασχολουμένων (με τη συνεχή βέβαια ανάπτυξη του τριτογενή τομέα η κατάσταση αλλάζει) και γ) έχει μεγαλύτερη ευελιξία στη χωροθέτησή της σε σχέση με άλλους τομείς (π.χ. γεωργία, εξόρυξη και ενέργεια) με συνέπεια να υπάρχουν αισθητά μεγαλύτερες δυνατότητες επηρεασμού της χωροθέτησής της με κατάλληλους χειρισμούς από την κεντρική εξουσία (Λαμπριανίδης, 2002).

Η επιλογή αυτή ήταν αποτέλεσμα και ενός πρόσθετου παράγοντα, του γεγονότος ότι η βιομηχανία είναι η κατεξοχήν οχλούσα δραστηριότητα που, κυρίως, λόγω της ευνοϊκής νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου δόμησης καταναλώνει μεγάλο ποσοστό του εξωαστικού χώρου. Επιπλέον, στην Ελλάδα αν υπήρξε μια αναπτυξιακή πολιτική που πήρε και χωρική διάσταση ήταν στο θέμα της οργανωμένης χωροθέτησης της βιομηχανίας. Συνδυάστηκε για πρώτη φορά μια αναπτυξιακή/ βιομηχανική πολιτική με μια χωρική πολιτική.

Πριν την αναφορά, συνοπτικά, στα θέματα που προσεγγίζουν τα κεφάλαια της εργασίας, απαραίτητη θεωρείται η αποσαφήνιση του όρου “βιομηχανία”. Γενικά σήμερα ο όρος “βιομηχανία” έχει δύο βασικές έννοιες. Η πρώτη έχει να κάνει με την ομαδοποίηση των επιχειρήσεων ενός κλάδου και πλέον περιλαμβάνει και υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα η ξενοδοχειακή βιομηχανία, βιομηχανία τουρισμού, βιομηχανία μεταφορών κ.λπ. Η δεύτερη έννοια είναι η κλασσική βιομηχανία, δηλαδή η μεταποιητική που με τη χρήση εργατικής ή φυσικής δύναμης και μηχανών κατεργάζεται και μεταποιεί πρώτες ύλες ή βασικά προϊόντα με στόχο τη δημιουργία αντικειμένων χρησίων στον άνθρωπο. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη βιομηχανία που περιλαμβάνεται στον τομέα της “μεταποίησης”. Επίσης, στον τομέα της “μεταποίησης” περιλαμβάνονται η βιοτεχνία, χειροτεχνία, καλλιτεχνική βιοτεχνία και οικοτεχνία, λόγω όμως της δυσχέρειας στη διάκριση της μιας δραστηριότητας από την άλλη, κυρίως μεταξύ βιομηχανίας και βιοτεχνίας (ο διαχωρισμός γίνεται άλλοτε με βάση την απασχόληση, άλλοτε την ιπποδύναμη, παραγωγή κ.λπ.), επελέγη να παραγκωνιστούν οι διαχωριστικές γραμμές και να προσεγγιστεί με έναν πιο ενιαίο και

ολοκληρωμένο τρόπο η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας είτε αυτή αφορά τη “Μεγάλη είτε τη Μικρομεσαία Μεταποίηση”¹.

Για να επιτευχθεί ο στόχος της συγκεκριμένης εργασίας, που είναι η κατανόηση του σύνθετου φαινομένου της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας μέσα από τα ΠΠΧΣΑΑ, επιβάλλεται να ακολουθηθεί μία κατά το δυνατόν πολύπλευρη προσέγγιση. Έτσι, η εργασία, έπειτα από πολύμηνη προσπάθεια για την πλέον ολοκληρωμένη δομή των περιεχομένων της, περιλαμβάνει τα παρακάτω κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία συνοπτική αναφορά στις βασικές θεωρίες χωροθέτησης της βιομηχανίας που αναπτύχθηκαν στο διεθνή χώρο, ώστε να κατανοηθούν οι κυριότεροι παράγοντες που συμμετέχουν στην επιλογή θέσης εγκατάστασης της επιχείρησης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια να παρουσιαστεί η οργάνωση της βιομηχανίας στον ελλαδικό χώρο. Αρχικά, εξετάζοντας την εξέλιξη της χωροταξικής κατανομής της βιομηχανίας σε επίπεδο περιφέρειας της περιόδου 1951-2001 μέσω του δείκτη “απασχόληση” επιχειρώντας τη σύνδεσή της με τους κυριότερους παράγοντες διαμόρφωσης της κατανομής αυτής, τα αναπτυξιακά κίνητρα και τους οργανωμένους χώρους υποδοχής. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει, επίσης, την εξέταση της χωροθέτησης της βιομηχανίας σε επίπεδο χρήσεων γης, αναλύοντας τα κυριότερα καθεστάτα χωροθέτησης και δόμησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα. Επιδίωξη είναι η αποσαφήνιση της πολύπλοκης διαδικασίας της χωροθέτησης βάσει του θεσμικού πλαισίου και παράλληλα η αιτιολόγηση, ως ένα βαθμό, των παραγόντων εκείνων που έχουν αναδείξει το καθεστώς της διάσπαρτης χωροθέτησης ως το κυρίαρχο μοντέλο χωροθέτησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο αποδελτιώνονται οι κατευθύνσεις και επιλογές των δώδεκα εγκεκριμένων ΠΠΧΣΑΑ που αναφέρονται στη μεταποίηση, είτε την αναφέρουν άμεσα είτε δεν την αναφέρουν ρητά αλλά έχουν προφανή και αναμφίβολη σχέση με αυτή. Συγκεκριμένα, καταγράφεται οποιαδήποτε αναφορά που κρίνεται ότι επηρεάζει την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο.

¹ Ορισμοί που παραθέτει ο Κ. Δοξιάδης στο Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο και Πρόγραμμα της Ελλάδος για το Δευτερογενή Τομέα.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, επιχειρείται, η κριτική προσέγγιση των κατευθύνσεων και επιλογών των ΠΠΧΣΑΑ για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας. Εφόσον έχει προηγηθεί η ανάλυση της χωροθέτησης της βιομηχανίας τόσο μέσα από τις θεωρίες χωροθέτησης όσο και με βάση την πραγματική κατανομή της στον ελλαδικό χώρο καθώς και η παρουσίασή της μέσα από τα ΠΠΧΣΑΑ, το τελικό βήμα είναι να αξιολογηθούν τα υφιστάμενα Περιφερειακά Πλαίσια βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που απορρέουν από το σύνολο της εργασίας.

Στόχος της εργασίας αυτής δεν είναι να αποδείξει τη μικρή συνεισφορά των ΠΠΧΣΑΑ στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας αλλά να επισημάνει τις αδυναμίες τους και τις πιθανές παραλείψεις τους -που ως ένα βαθμό είναι δικαιολογημένες λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών εκπόνησής τους-, ώστε τα επόμενα ΠΠΧΣΑΑ που θα ακολουθήσουν να είναι σαφώς βελτιωμένα. Σε κάθε περίπτωση, το ζήτημα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας στην Ελλάδα είναι τόσο ευρύ και περίπλοκο που ακόμα και το περιεχόμενο των ΠΠΧΣΑΑ για το θέμα να ήταν το πλέον ικανοποιητικό, αυτό δεν θα κατασττούσε επαρκή την ύπαρξη μονάχα αυτών των πλαισίων για τη ρύθμιση της συγκεκριμένης δραστηριότητας στο χώρο των περιφερειών. Επομένως, η εκπόνηση ενός στρατηγικού χωροταξικού πλαισίου σε επίπεδο χώρας κατά αποκλειστικότητα για τη βιομηχανία που θα προωθεί μια συγκεκριμένη πολιτική για τη χωρική ανάπτυξη και τη χωροταξική οργάνωση της μεταποίησης κρίνεται επιβεβλημένη ανάγκη και άμεση προτεραιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΙΕΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η επιτυχία μιας επιχείρησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιλογή του κατάλληλου τόπου εγκατάστασης αυτής. Η θεωρία του τόπου εγκατάστασης ξεκίνησε σαν μελέτη της χωροταξικής συμπεριφοράς των εργοστασίων και των βιομηχανικών κλάδων και εξελίχθηκε βαθμιαία σε ολοκληρωμένη ανάλυση των χωροταξικών χαρακτηριστικών όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων (Κώττης, 1976). Υπάρχει, επομένως, μια πληθώρα μελετών, η καθεμία από τις οποίες προσφέρει μια διαφορετική ερμηνεία της χωροθέτησης των βιομηχανιών.

Η άμεση σχέση της παραγωγικής διαδικασίας με την ευημερία και την ανάπτυξη μιας περιοχής έχει οδηγήσει πολλούς ερευνητές στην αποκωδικοποίηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη χωροθέτησή της σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία και στην ανάπτυξη αντιστοίχων “θεωριών χωροθέτησης” (“theories of location”). Ο όρος “location” στα ελληνικά αποδίδεται συνήθως ως “χωροθέτηση”. Χρησιμοποιείται συχνά με δύο διαφορετικές έννοιες, υπό την πλέον στενή έννοια, στην οποία και είναι αντίστοιχη της “θέσης” (site), και μια ευρύτερη, στην οποία αναφέρεται στην έννοια της “περιοχής” (area) ή της “τοποθεσίας” (locality). Οι παράγοντες χωροθέτησης που περιγράφονται στο παρόν κεφάλαιο είναι κυρίως εκείνοι που επηρεάζουν την επιλογή της περιοχής. Η επιλογή της συγκεκριμένης θέσης (site) μέσα σε μια περιοχή είναι κατά κανόνα ένα

δεύτερο στάδιο και απαιτεί επιτόπια μελέτη, καθώς είναι αλήθεια ότι κάποιες φορές τα χαρακτηριστικά ενός χώρου, μπορεί να επηρεάσουν καθοριστικά τη χωροθέτηση (Estall, 1966).

Οι επιχειρήσεις δεν είναι συνήθως σε θέση να καταλάβουν τις θέσεις που είναι οι πιο κατάλληλες γι' αυτές. Η έλλειψη επαρκών πληροφοριών για τις συνθήκες που επικρατούν στις διάφορες τοποθεσίες, οι τεχνητοί περιορισμοί της διακινήσεως ατόμων, κεφαλαίων και υλικών, οι χρήσεις γης είναι μερικά από τα εμπόδια που προκαλούν αποκλίσεις μεταξύ της θεωρητικής σωστής χωροταξικής κατανομής των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της χωροταξικής κατανομής που επικρατεί στην πράξη. Παρόλα όμως τα εμπόδια και τις σχετικές αποκλίσεις η σημασία της καλής επιλογής του τόπου εγκατάστασης δεν πρέπει να αγνοηθεί, ούτε η χρησιμότητα της θεωρίας χωροθέτησης να υποτιμηθεί.

Πριν ταξινομηθούν οι θεωρίες του τόπου εγκατάστασης, πρέπει να αναφερθεί ότι η πρώτη προσπάθεια επιστημονικής διατύπωσης χωροθετικής θεωρίας έγινε από τον von Thünen (1826). Το υπόδειγμα του von Thünen είναι το απλούστερο υπόδειγμα που περιγράφει τη σχέση ανάμεσα στη γεωγραφική θέση και τη χρήση της γης, και θα χρησιμεύσει ως θεμέλιος λίθος επί του οποίου, θα οικοδομηθούν τα επόμενα υποδείγματα. Ο von Thünen ανάδειξε τη σημασία που έχει για τη χωροθέτηση των δραστηριοτήτων η απόστασή τους από κάποιο κέντρο. Μεταγενέστερες βελτιώσεις και επεκτάσεις έγιναν από αρκετούς συγγραφείς, μεταξύ των οποίων αξίζει να αναφερθούν τα ονόματα των Lösch, Dunn, Wingo και Alonso. Οι δύο τελευταίοι επέκτειναν την ανάλυση του von Thünen στις αστικές χρήσεις της γης. Το κεντρικό σημείο της θεωρίας αυτής είναι ότι κάθε τεμάχιο γης θα χρησιμοποιείται από τη δραστηριότητα εκείνη, της οποίας οι φορείς μπορούν να προσφέρουν την υψηλότερη τιμή γι' αυτό το συγκεκριμένο τεμάχιο. Η τιμή της έκτασης αυτής είναι ανάλογη της απόστασης από το κέντρο της πόλης.

Χαρακτηριστική είναι η υπεροχή των Γερμανών στην ανάπτυξη των θεωριών χωροθέτησης. Ο Mark Blaug (1979) αναφέρει "Ίσχυρίζομαι τίποτα περισσότερο από μια ισχυρή κυριαρχία των Γερμανών στην οικονομική του χώρου στην περίοδο του μεσοπόλεμου και μια εντυπωσιακή γερμανική ολοκληρωτική ενασχόληση με αυτό το θέμα, για έναν ολόκληρο αιώνα μετά τον Thünen. Δεν είναι υπερβολή να πω ότι ο

δέκατος ένατος αιώνας δεν είχε να επιδείξει καμία εργασία στην οικονομική του χώρα εκτός από αυτήν των Γερμανών”.

Εξετάζοντας τις κυριότερες θεωρίες χωροθέτησης της βιομηχανίας, κρίνεται σκόπιμο η αναφορά σε αυτές να γίνει σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση τους στις τρεις βασικές σχολές: Κλασική Σχολή, Σχολή της Συμπεριφοράς (ή Μπιχεβιοραλιστική Σχολή) και Σχολή της Πολιτικής Οικονομίας¹. Επίσης, στην ανάλυση προστίθεται και η πλέον πρόσφατη σχολή, αυτή της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας. Με τον τρόπο αυτό γίνονται ευκολότερα αντιληπτά στον αναγνώστη τα χαρακτηριστικά της κάθε προσέγγισης, καθιστώντας εφικτό ταυτοχρόνως να τις αξιολογεί, όντας διακριτά τα πλεονεκτήματα καθώς και οι παραλείψεις της κάθε σχολής. Αντιθέτως, η απλή περιγραφή της κάθε θεωρίας, με βάση τη χρονολογική σειρά που αυτή αναπτύχθηκε ενέχει παγίδες, εφόσον αυτή δεν είναι σε θέση να εξεταστεί σε σχέση με τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν τη δεδομένη στιγμή. Συγκεκριμένα, στο παρόν κείμενο θα γίνει αναφορά στις προσεγγίσεις ελαχίστου κόστους και χωροθετικής αλληλεξάρτησης- περιοχής αγοράς που ανήκουν στην Κλασική Σχολή, στις προσεγγίσεις της συμπεριφορικής θεωρίας της επιχείρησης και του καθαρά περιγραφικού συμπεριφορισμού που ανήκουν στη Σχολή της Συμπεριφοράς, στις κατευθύνσεις αναδιάρθρωσης του κεφαλαίου ή των κύκλων επένδυσης και της εργατικής θεωρίας για τη χωροθέτηση που ανήκουν στη Σχολή της Πολιτικής Οικονομίας και στην εργασία του Paul Krugman, επί της οποίας οικοδομήθηκε η Σχολή της Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας.

1.1. ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η κλασική σχολή αντιμετωπίζει το χώρο ως απόσταση και ως γη την οποία καταλαμβάνει κάθε παραγωγική μονάδα. Με άλλα λόγια, αντιλαμβάνεται την κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων στο χώρο ως ζήτημα συναφές με τη μεταφορά, τις μετακινήσεις και τη χρήση γης. Δύο βασικές προσεγγίσεις διακρίνονται στο πλαίσιο αυτής της σχολής.

¹ Η συγκεκριμένη ομαδοποίηση υιοθετήθηκε από το σύγγραμμα του Λόη Λαμπριανίδη “Οικονομική Γεωγραφία”.

1.1.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Το κύριο επιχείρημα αυτής της προσέγγισης είναι ότι όλες οι επιχειρήσεις αναζητούν εκείνο τον τόπο εγκατάστασης, όπου το συνολικό κόστος της συλλογής πρώτων υλών, της επεξεργασίας τους και της διανομής του τελικού προϊόντος στην αγορά θα είναι το ελάχιστο (Λαμπριανίδης, 2002). Η μελέτη με τη μεγαλύτερη επιρροή στα πλαίσια αυτής της προσέγγισης είναι αυτή του Γερμανού Alfred Weber. Ο Weber θεωρείται ως ο θεμελιωτής της θεωρίας για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας. Αντιμετώπισε το πρόβλημα του καθορισμού του κατάλληλου τόπου εγκατάστασης σαν πρόβλημα για το οποίο θα πρέπει να βρει λύση η διεύθυνση μιας επιχείρησης με βάση την αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους της.

Η βασική παραδοχή του υποδείγματος είναι ότι η επιλογή του τόπου εγκατάστασης από την επιχείρηση επηρεάζεται μόνο από το μεταφορικό κόστος. Με βάση το κριτήριο του προσανατολισμού κόστους μεταφοράς, οι επιχειρήσεις διακρίνονται:

- Σε επιχειρήσεις προσανατολισμού πρώτων υλών, όταν το βάρος των εντοπισμένων πρώτων υλών είναι μεγαλύτερο από το βάρος του προϊόντος (π.χ. γεωργικές βιομηχανίες).
- Σε επιχειρήσεις προσανατολισμού αγοράς, όταν το βάρος των εντοπισμένων πρώτων υλών είναι μικρότερο από το βάρος του προϊόντος (π.χ. βιομηχανία αναψυκτικών).
- Σε επιχειρήσεις προσανατολισμού εργασίας, όταν η παραγωγή μπορεί να μεταφερθεί από το σημείο ελαχίστου κόστους σε κάποιο άλλο σημείο που βρίσκεται εντοπισμένο φτηνό εργατικό δυναμικό και η μετατόπιση αυτή υπερκαλύπτει το πρόσθετο κόστος μεταφοράς (όπως συμβαίνει με την αποκέντρωση τμημάτων πολυεθνικών επιχειρήσεων σε χώρες φτηνού εργατικού δυναμικού).
- Σε επιχειρήσεις προσανατολισμού κοντά σε άλλες επιχειρήσεις λόγω οικονομιών συγκέντρωσης που δημιουργούνται από τη γειτνίαση συμπληρωματικών ή άλλου τύπου δραστηριοτήτων στο ίδιο σημείο του χώρου.
- Σε επιχειρήσεις ουδέτερου προσανατολισμού στις οποίες ο τόπος εγκατάστασής τους δεν επιδρά στη διαμόρφωση του συνολικού κόστους μεταποίησης.

Πολλοί μελετητές ακολούθησαν την προσέγγιση του Weber. Οι περισσότεροι από αυτούς τους μελετητές εισήγαγαν “νέους παράγοντες” που επηρεάζουν τη χωροθέτηση. Για παράδειγμα, ο Moses εισήγαγε τη συμπεριφορά της υποκατάστασης των εισροών. Το υπόδειγμα του Weber υποθέτει ότι οι ποσότητες των εισροών που αναλώνονται είναι σταθερές ανά μονάδα προϊόντος που παράγεται. Είναι γνωστό, όμως, από τη μικροοικονομική ανάλυση ότι η υποκατάσταση εισροών είναι μια χαρακτηριστική συμπεριφορά των επιχειρήσεων, και ότι η αποτελεσματική λειτουργία τους συνεπάγεται ότι, *ceteris paribus*, οι επιχειρήσεις υποκαθιστούν εισροές προς όφελος των πιο φτηνών (McCann, 2002). Αν υποθεθεί ότι υλοποιείται κάποιος δρόμος ή βρίσκεται φτηνότερο εργατικό δυναμικό κοντά στην περιοχή της μιας εισροής που χρησιμοποιεί η βιομηχανία, τότε πραγματοποιείται η υποκατάσταση προς όφελος της εισροής που γίνεται φτηνότερη και αυτό έχει συνέπεια τη μετατόπιση της βέλτιστης χωροθέτησης για την επιχείρηση. Κατά τον Moses, οι αναλογίες συντελεστών παραγωγής στα πιθανά σημεία εγκατάστασης της επιχείρησης μεταβάλλονται ανάλογα με τις τιμές των συντελεστών, οι οποίες προσδιορίζονται από το κόστος μεταφοράς. Η θεωρία του Moses, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, στόχο έχει να καταστήσει τη θεωρία χωροθέτησης, όπως εφαρμόζεται για μια μεμονωμένη επιχείρηση, ως ένα ενιαίο και αναπόσπαστο τμήμα της γενικής θεωρίας της παραγωγής. Με αυτήν την επιδίωξη έδωσε έμφαση στο αδιάσπαστο τριών προβλημάτων: της βέλτιστης παραγωγής, του βέλτιστου συνδυασμού εισροών, της βέλτιστης θέσης (Moses, 1958). Δηλαδή, ο άριστος συνδυασμός των εισροών και η άριστη θέση της επιχείρησης, προσδιορίζονται πάντα ταυτοχρόνως.

Η σημασία της προσέγγισης ελαχίστου κόστους μέσα στην πληθώρα των μελετών για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας μπορεί να εκτιμηθεί, αν γίνει κατανοητό ότι ήταν η αρχική μέθοδος που αναπτύχθηκε για τη μελέτη του φαινομένου της χωροθέτησης της βιομηχανίας. Αν και οι παραδοχές της έχουν χαρακτηριστεί ως εξωπραγματικές και με σημαντικές παραλείψεις στη διαμόρφωσή της, ωστόσο είναι γεγονός ότι επισήμανε τους κυριότερους παράγοντες χωροθέτησης των βιομηχανικών επιχειρήσεων και συνεχίζει μέχρι σήμερα να χρησιμοποιείται από τους διάφορους ερευνητές και θεωρητικούς και να βελτιώνεται.

1.1.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗΣ- ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η προσέγγιση αυτή είναι η πρώτη που εξέτασε τη χωροθέτηση από την πλευρά της ζήτησης, δηλαδή το πώς η ζήτηση επηρεάζει τον τόπο εγκατάστασης των επιχειρήσεων. Δεδομένου της διασποράς των καταναλωτών στο χώρο και επακόλουθα του μεγέθους της αγοράς, και η ένταση της ζήτησης διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή συνιστώντας έναν καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή χωροθέτησης της επιχείρησης.

Η εμφάνιση αυτής της προσέγγισης υπήρξε κυρίως απόρροια της ανησυχίας που υπήρχε αναφορικά με την υπόθεση του τέλειου ανταγωνισμού, στην οποία βασιζόταν η προσέγγιση ελαχίστου κόστους. Η ανησυχία αυτή επιτάχθηκε, όταν το μονοπωλιακό φαινόμενο άρχισε να γίνεται όλο και πιο κοινό, εξαιτίας τόσο της συγκέντρωσης του κεφαλαίου, όσο και της χωρικής συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων. Στον “κόσμο” αυτής της προσέγγισης, που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη τέλειου ανταγωνισμού, κινητήρια δύναμη γίνονται οι στρατηγικές των μεμονωμένων επιχειρήσεων και όχι οι μηχανισμοί της αγοράς όπως συνέβαινε στην προσέγγιση ελαχίστου κόστους (Λαμπριανίδης, 2002). Οι μελέτες των Lösch, που έδινε έμφαση στην περιοχή της αγοράς, και Hotelling, με έμφαση στη χωροθετική αλληλεξάρτηση, είχαν τη μεγαλύτερη επιρροή στο πλαίσιο της προσέγγισης αυτής.

Ο Lösch τόνισε τη σημαντικότητα του μεγέθους της αγοράς στην εγκατάσταση μιας επιχείρησης. Θεώρησε ότι κάθε επιχείρηση επιλέγοντας τον τόπο εγκατάστασής της επιδιώκει να ελέγξει το μεγαλύτερο δυνατό κομμάτι της περιοχής της αγοράς, η θέση και η έκταση του οποίου θα επηρεαστεί από τη συμπεριφορά του καταναλωτή και από τις αποφάσεις χωροθέτησης άλλων επιχειρήσεων. Κατ’ ουσία, ο Lösch διατυπώνει μια γενική θεωρία, ενσωματώνοντας μέσα σε αυτήν και την προσέγγιση της χωροθετικής αλληλεξάρτησης.

Το υπόδειγμα του Hotelling περιγράφει τις αλληλεξαρτήσεις των επιχειρήσεων μέσα στο χώρο, στο πλαίσιο ενός παιγνίου επιλογών θέσεων. Σύμφωνα με αυτό, από τη στιγμή που οι επιχειρήσεις δεν ανταγωνίζονται η μία την άλλη μέσω των τιμών παραγωγής τους, η κάθε επιχείρηση μπορεί να αυξήσει το μερίδιο αγοράς της μόνο αλλάζοντας τη θέση όπου βρίσκεται. Από το αποτέλεσμα του Hotelling προκύπτουν δύο σημαντικά σύνολα αναλυτικών συμπερασμάτων. Πρώτον, ότι για ανταγωνιστικές

επιχειρήσεις που παράγουν τον ίδιο τύπο προϊόντος και ανταγωνίζονται η μία την άλλη, αλλά όχι μέσω των τιμών, ο ανταγωνισμός για την κατάκτηση αγορών μπορεί να τις ενθαρρύνει να επιλέξουν κοντινές θέσεις. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε πολλές περιπτώσεις λιανικής πώλησης, στις περιπτώσεις τομέων όπως, για παράδειγμα, το ένδυμα, τα ηλεκτρονικά είδη, τα αυτοκίνητα, τα έπιπλα, συνυπάρχουν πολλοί τύποι εργαστηρίων που λειτουργούν σε συνθήκες ανταγωνισμού εκτός τιμών. Σε αυτούς τους τομείς, οι τιμές χρησιμοποιούνται ως δείκτες της ποιότητας των προϊόντων. Με άλλα λόγια, η γεωγραφική συγκέντρωση επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου μπορεί να είναι μια φυσική επιλογή όταν ο ανταγωνισμός μέσω των τιμών είναι δευτερεύων. Από την άλλη μεριά, οι επιχειρήσεις που παράγουν περίπου ίδια προϊόντα, για τα οποία ο ανταγωνισμός όχι μέσω των τιμών είναι πολύ δύσκολος, ενώ δεν υπάρχουν προβλήματα πληροφόρησης των καταναλωτών, θα οδηγηθούν από τον ανταγωνισμό μέσα στο χώρο να απομακρυνθούν η μία από την άλλη. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι η διασπορά των βιομηχανιών (McCann, 2002).

Σύμφωνα με όσα έχουν προηγηθεί προκύπτει, ότι οι θεωρίες του ελαχίστου κόστους και η προσέγγιση της χωροθετικής αλληλεξάρτησης είναι, παρόλες τις διαφορές τους, αρκετά παρόμοιες. Και οι δύο δίνουν έμφαση στην επιλογή της θέσης που προσφέρει τη βέλτιστη κατανομή μεταξύ των συνολικών δαπανών και των συνολικών εσόδων. Οι υποθέσεις τους είναι αυτές που διαφέρουν. Αν και ο Weber αγνοεί κατηγορηματικά τις χωρικές αλληλεξαρτήσεις της ζήτησης, εντούτοις αυτός ο παράγοντας είναι έμφυτος στο σύστημά του δεδομένου ότι, οποιοσδήποτε παραγωγός στην επιλογή της θέσης ελαχίστου κόστους του πρέπει να επιλέξει πρώτα ανάμεσα σε κέντρα αγοράς.

1.2. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η σχολή αυτή σε αντίθεση με την κλασική σχολή δεν εξηγεί γιατί η βιομηχανία επιλέγει την αρχική θέση την οποία κατέχει, δηλαδή δεν κάνει αναφορά σε συγκεκριμένους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή χωροθέτησης. Οι μελέτες αυτής της σχολής περιορίζονται σε διαφορετικές αναλύσεις συγκεκριμένων περιπτώσεων χωρίς να χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες αρχές και ένα θεωρητικό κορμό βάσει του οποίου θα πραγματοποιηθεί η ανάλυσή τους.

Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση μιας επιχείρησης, υποστηρίζεται ότι οι

απαντήσεις που δίνονται στα ερωτηματολόγια αυτών των μελετών συχνά επισημαίνουν ότι δίνεται μία μεγαλύτερη έμφαση στις προσωπικές συνθήκες των επιχειρηματιών, παρά σε άλλους περισσότερο εμφανείς παράγοντες, όπως η πρόσβαση στις πρώτες ύλες ή στην αγορά. Αυτή η απόκλιση, αποτέλεσε τη βάση για την εμφάνιση της λεγόμενης συμπεριφορικής προσέγγισης στη μελέτη της χωροθέτησης της βιομηχανίας, η οποία αντλεί τη σύλληψή της από τις εργασίες των Simon και March and Simon πάνω στη διοικητική θεωρία (Walker και Charman, 1992). Υποστηρίζει, δηλαδή, ότι η ερμηνεία για τη χωροθέτηση πρέπει να βασίζεται στη συμπεριφορά των ατόμων.

Η εμφάνιση και η ανάπτυξη της σχολής της συμπεριφοράς κατά τη δεκαετία του 1960, υπήρξε το προϊόν τριών βασικών ιστορικών παραγόντων: Πρώτον, έγινε μια προσπάθεια να ενσωματωθεί στη μελέτη της χωροθέτησης της βιομηχανίας η έννοια των μονοπωλιακών πλεονεκτημάτων. Δεύτερο, επιδιώχθηκε η προσαρμογή των μελετών τους στις νέες υλικές συνθήκες (αναγνώριση του γεγονότος ότι οι επιχειρήσεις ποικίλουν από την πολυεθνική μέχρι τη μικρή οικογενειακή βιοτεχνία). Τέλος, καταβλήθηκε μια προσπάθεια να ξεπεραστούν οι εξαιρετικά εξωπραγματικές υποθέσεις για την ύπαρξη του “τέλεια πληροφορημένου”, “ορθολογικού” και “βελτιστοποιού” “οικονομικού” ανθρώπου, που έχει πλήρη επίγνωση όλων των πιθανών χωρικών διαφοροποιήσεων στο κόστος της αγοράς και στη ζήτηση, μια υπόθεση την οποία χρησιμοποιούσε η Κλασική Σχολή (Λαμπριανίδης, 2002).

Επίσης, σύμφωνα με τη σχολή της συμπεριφοράς, γίνεται μία διάκριση σε μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις, όπου οι μεν πρώτες τείνουν να αντιμετωπίζουν την αβεβαιότητα με τη συγκέντρωση και ανάλυση πληροφοριών και έτσι θα έχουν τη δυνατότητα να πάρουν αποφάσεις ως προς τη θέση τους, που μοιάζουν περισσότερο με αυτές που περιγράφονται στα υποδείγματα των Weber, Moses και Hotelling, καθώς θα έχουν πάντα τους πόρους που χρειάζονται για να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις της θέσης στο κόστος και στα έσοδά τους. Οι δε μικρές επιχειρήσεις τείνουν να αντιμετωπίζουν την αβεβαιότητα μέσω του μιμητισμού. Κατά κανόνα βρίσκονται εκεί που ζούσαν οι ιδρυτές τους αρχικά, είτε τείνουν να διαλέγουν τοποθεσίες κοντά σε ηγετικές επιχειρήσεις των αγορών τους. Η μίμηση παίρνει επομένως και τη μορφή της συμπεριφοράς ως προς την επιλογή θέσης. Για επιχειρήσεις που δεν επιθυμούν να ρισκάρουν, πρόκειται για μία ιδιαίτερα καλή στρατηγική, διότι όπως μας δείχνει το υπόδειγμα του Hotelling, όταν βρίσκεται κανείς κοντά στους ανταγωνιστές του, έχει

ένα μερίδιο αγοράς που δεν είναι μικρότερο από το μερίδιο των άλλων επιχειρήσεων (McCann, 2002).

Στη συνέχεια, γίνεται μια πιο αναλυτική αναφορά στις δύο κύριες προσεγγίσεις της Σχολής της Συμπεριφοράς: τη συμπεριφορική θεωρία της επιχείρησης και τον καθαρά περιγραφικό συμπεριφορισμό.

1.2.1. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η προσέγγιση αυτή ισχυρίζεται ότι οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να πάρουν και δεν παίρνουν αποφάσεις για τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Η επιλογή της βέλτιστης θέσης, επομένως, δεν είναι ένας εφικτός στόχος γι' αυτούς, εξαιτίας τόσο της περιορισμένης ορθολογικότητας που χαρακτηρίζει τις επιλογές χωροθέτησης όσο και της ύπαρξης ενός σημαντικού κόστους μετεγκατάστασης.

Τα υποδείγματα που εξετάστηκαν ως τώρα βασίζονται στην υπόθεση ότι οι “ορθολογικές” επιχειρήσεις θα επιλέξουν τη θέση τους για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Υποθέτουν, επίσης, ότι οι πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους οι επιχειρήσεις αρκούν για να κάνουν κάτι τέτοιο. Στην πραγματικότητα όμως, οι πληροφορίες που έχουν στη διάθεσή τους οι επιχειρήσεις είναι συχνά αρκετά περιορισμένες. Ο Simon παρατήρησε ότι όταν κάποιος αποφασίζει χωρίς να έχει τις αναγκαίες γνώσεις που υποθέτει η κανονιστική θεωρία, υιοθετεί εκείνες τις κατευθύνσεις δράσης που αντιλαμβάνεται ως ικανοποιητικές. Η συμπεριφορά αυτή ορίστηκε από τον Simon ως ένας υπό περιορισμούς ορθολογισμός και φαίνεται να συμφωνεί με την καθημερινή εμπειρία και να συσχετίζεται με αποφάσεις όπως η επιλογή του τόπου εγκατάστασης ενός νέου εργοστασίου (Walker και Chapman, 1992).

Ένα επιπλέον σημείο που ενσωματώνει η προσέγγιση αυτή είναι το ζήτημα του κόστους μετεγκατάστασης. Το κόστος μετεγκατάστασης είναι το κόστος που πρέπει να επωμιστεί η επιχείρηση όταν αλλάζει θέση. Οι προσεγγίσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω υποθέτουν ότι η αλλαγή θέσης είναι μία απόφαση χωρίς κόστος. Όμως, τα κόστη μετεγκατάστασης μπορεί να είναι πολύ σημαντικά, καθώς περιλαμβάνουν το κόστος αναζήτησης και αγοράς οικοπέδου, αποσύνδεσης των μηχανημάτων, μετακόμισης και ανασυγκρότησης των παλαιών μονάδων, κατασκευής νέων, όπως και της πρόσληψης και κατάρτισης νέων εργαζομένων. Από το υπόδειγμα που εξετάζει την

περίπτωση αυτή, προκύπτει ότι αν το κόστος μετεγκατάστασης είναι υψηλό, η επιχείρηση δεν θα πάει σε μία καλύτερη θέση, ακόμα και αν γνωρίζει ότι πρόκειται για καλύτερη εναλλακτική επιλογή. Από την άλλη μεριά, αν το κόστος μετεγκατάστασης είναι μηδαμινό, η επιχείρηση θα εκμεταλλευτεί τις διαφορές εσόδων ή κόστους από τη μια γεωγραφική θέση στην άλλη και θα μπορεί να μετακινηθεί στο πλαίσιο της ανταγωνιστικής της στρατηγικής (McCann, 2002).

Έτσι, με δεδομένους τους παραπάνω περιορισμούς, στην προσέγγιση αυτή κυριαρχούν οι ειδικοί στόχοι της κάθε επιχείρησης και η επιλογή θέσης εξαρτάται άμεσα από αυτούς. Δηλαδή, αν επιδιώκει η επιχείρηση να μεγιστοποιήσει τις πωλήσεις ή να ελαχιστοποιήσει το κόστος παραγωγής η θέση που θα επιλέξει προς χωροθέτηση θα είναι διαφορετική.

Ο Pred ενσωμάτωσε αυτές τις αντιλήψεις στο συμπεριφορικό διάγραμμα που εφάρμοσε² σε μια ποικιλία λήψεων αποφάσεων στην οποία περιλαμβάνονταν και χωροθετήσεις βιομηχανιών. Η προσέγγιση του Pred αν και από πολλές απόψεις φαίνεται υπερβολικά απλοϊκή και δεν είναι δυνατόν να επαληθευτεί στην πράξη, είναι σημαντική για διάφορους λόγους. Καθώς η μελέτη της χωροθέτησης των βιομηχανιών εξελίσσεται, γίνεται αντιληπτό ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται από άτομα ή οργανισμούς που δεν πληρούν τις υποθέσεις της κανονιστικής αντίληψης, αλλά αντίθετα υπεισέρχονται σε αυτές τα στοιχεία της πιθανότητας και της αβεβαιότητας. Το ότι η επιβίωση μιας επιχείρησης που χωροθετείται έξω από τις περιοχές κέρδους είναι πρόσκαιρη, δείχνει το δυναμικό χαρακτήρα που έχει η κατανομή της βιομηχανίας στο χώρο (Walker και Charman, 1992). Με το πέρασμα του χρόνου, οι πιο έμπειροι σε επιλογές χωροθέτησης της επιχείρησης συσσωρεύουν καλύτερη πληροφόρηση και τείνουν να καταλαμβάνουν θέσεις κοντά στη βέλτιστη (συνήθως οι μεγάλες επιχειρήσεις). Επίσης, σύμφωνα με κάποιες άλλες μελέτες στο πλαίσιο αυτής της σχολής, μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε εκείνες τις επιχειρήσεις που προσαρμόζονται στο οικονομικό περιβάλλον τους και στις υπόλοιπες που δεν αντιλαμβάνονται τις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Οι πρώτες αντιστοιχούν στο κάτω

² Στον πίνακα συμπεριφοράς του Pred η απόφαση χωροθέτησης παρουσιάζεται ως συνάρτηση δύο μεταβλητών: της ποσότητας και ποιότητας της πληροφορίας, που είναι αντιληπτή στο άτομο ή στην ομάδα, και της δυνατότητάς τους να την χρησιμοποιήσουν (Λαμπριανίδης, 2002).

δεξιό άκρο του διαγράμματος του Pred, ενώ οι δεύτερες, για τις οποίες ο παράγοντας της τύχης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, αντιστοιχίζονται στο πάνω αριστερά.

Συμπερασματικά, η συμπεριφορική προσέγγιση αναγνώρισε ότι οι αποφάσεις χωροθέτησης στον πραγματικό κόσμο σπανίως είναι βέλτιστες, με την έννοια ότι μεγιστοποιούν τα κέρδη ή ελαχιστοποιούν τις χρησιμοποιούμενες πηγές και επιπλέον, έδωσε έμφαση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η γεωγραφία των οικονομικών δραστηριοτήτων στη σύγχρονη κοινωνία δεν προσδιορίζεται από τις ενέργειες μεμονωμένων ατόμων αλλά όλο και περισσότερο από τη στρατηγική των μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων. Έτσι, φαίνεται ότι απαιτούνται περισσότερες εμπειρικές μελέτες ώστε να αποσαφηνιστούν οι παράγοντες εκείνοι που καθορίζουν τη χωροθέτηση, αν και από την ανάλυση της προσέγγισης αυτής προκύπτει ότι η διαδικασία λήψης της απόφασης για τη χωροθέτηση είναι μοναδική για κάθε επιχείρηση.

1.2.2. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΜΟΥ

Ο καθαρά περιγραφικός συμπεριφορισμός αναγνωρίζει την απέραντη ποικιλία της συμπεριφοράς και προσπαθεί να την ξεπεράσει με το να κάνει απλά εμπειρική έρευνα. Επειδή όμως δε βασίζεται σε κάποιο θεωρητικό κορμό, ο οποίος να καθοδηγεί την εμπειρική έρευνα, συχνά καταλήγει σε απλοϊκό εμπειρισμό. Κατ' αρχήν, οι μελέτες που εντάσσονται σε αυτήν την προσέγγιση αποτυγχάνουν να προχωρήσουν πέρα από το επίπεδο των φαινομένων ώστε να επιχειρήσουν να αποκαλύψουν τη λειτουργία των “εσωτερικών” μηχανισμών της διαδικασίας χωροθέτησης. Ένα άλλο πρόβλημα αυτών των μελετών είναι ότι χρησιμοποιούν ως μέθοδο έρευνας τις συνεντεύξεις και τα ερωτηματολόγια, τα στοιχεία των οποίων γίνονται δεκτά ως αναμφισβήτητα δεδομένα. Τέτοιες έρευνες αναδεικνύουν τη σημασία “καθαρά προσωπικών” παραγόντων και καταλήγουν συνήθως στο να τονίζουν απλά την αναγκαιότητα να γίνουν περισσότερες εμπειρικές μελέτες ώστε να βρεθούν πιο ασφαλή συμπεράσματα. Τέλος, η προσέγγιση αυτή προσπαθεί να ερμηνεύσει την απόφαση χωροθέτησης μόνο μέσα από την επιχείρηση, χωρίς ευρύτερες αναφορές στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές κ.α. συνθήκες, στις οποίες πάρθηκε η απόφαση και, συχνά, χωρίς να αναφέρεται στις συνθήκες που επικρατούσαν στην επιχείρηση κατά την περίοδο λήψης της απόφασης (Λαμπριανίδης, 2002).

Οι μιχεβιοραλιστές αντικατέστησαν, δηλαδή, το “ορθολογικό” μοντέλο της κλασικής σχολής με ένα άλλο, που αντιμετωπίζει την επιχείρηση ως μια πολύπλοκη δομή και τον επιχειρηματία ως ένα άτομο που παίρνει αποφάσεις κάτω από συνθήκες αβεβαιότητας. Ακόμα και να καταφέρουν μέσα από την πληθώρα των περιπτώσεων που εξετάζουν να συγκροτήσουν ένα μοντέλο για κάθε “ξεχωριστή” κατηγορία επιχειρήσεων, δεν μπορούν να ξεπεράσουν το πρόβλημα ότι αυτές οι κατηγορίες θα μεταβάλλονται συνεχώς στη διάρκεια του χρόνου παράλληλα με τις μεταβολές του οικονομικο-κοινωνικού συστήματος στο οποίο λειτουργούν.

1.3. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι μελέτες που εντάσσονται σε αυτήν την σχολή συνεισέφεραν ουσιαστικά στην κατανόηση του φαινομένου της χωροθέτησης της βιομηχανίας με το να τονίσουν ότι αυτό είναι αναπόσπαστο και, ουσιαστικά, καθορίζεται από το συγκεκριμένο πλέγμα των υλικών παραγωγικών προτεραιοτήτων που συνιστούν την κοινωνική πραγματικότητα όπου συμβαίνει. Η σχολή χαρακτηρίστηκε από την κριτική που άσκησε στις δύο σχολές που αναφέρθηκαν παραπάνω και από το ότι εισήγαγε το μαρξισμό, κυρίως την οικονομική θεωρία και την ιστορική διαλεκτική μεθοδολογία, στην ανάλυση της χωροθέτησης της βιομηχανίας (Λαμπριανίδης, 1992).

Όπως και η κλασική, η σχολή της πολιτικής οικονομίας εστιάζει το ενδιαφέρον της στην οικονομία, αλλά με τελείως διαφορετική οπτική. Θεωρεί την οικονομία δυναμική διαδικασία και όχι αμετάβλητη, όπως η κλασική και η σχολή της συμπεριφοράς. Η σχολή της πολιτικής οικονομίας εισήγαγε στη θεωρία χωροθέτησης της βιομηχανίας την έννοια των κοινωνικών αντιθέσεων, η οποία λείπει τελείως από την κλασική και τη σχολή της συμπεριφοράς. Επίσης, οι μελέτες αυτής της σχολής στρέφονται προς περισσότερο σύνθετα φαινόμενα, όπως είναι το καθεστώς συσσώρευσης και η κρατική ρύθμιση, ο μετασχηματισμός της εργασίας και η διάρθρωση της αγοράς της, η διεθνής διαίρεσή της και η οργάνωση των πολυεθνικών. Διακρίνονται οι ακόλουθες διαφορετικές κατευθύνσεις:

1.3.1. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Η ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

Εδώ μπορούν να ενταχθούν μια σειρά από μελέτες, όπως αυτές των Dunford, Massey and Meegan, που υποστηρίζουν ότι οι αναδιαρθρώσεις στις οικονομίες των χωρών

μπορούν να επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στη χωρική κατανομή της βιομηχανίας. Λόγου χάρη, οι αλλαγές στη διαδικασία παραγωγής ή οι οργανωτικές αλλαγές, όπως άνοιγμα και κλείσιμο εταιριών και συγχωνεύσεις, δημιουργούν νέες ανάγκες χωροθέτησης. Η συνεισφορά τους συνίσταται στην εισαγωγή μιας νέας μεθοδολογίας, που χρησιμοποιούν για να αναλύσουν τις χωρικές συνέπειες της αναδιάρθρωσης.

Ο Dunford, λόγου χάρη, εξετάζει την περιφερειακή πολιτική και την αναδιάρθρωση του κεφαλαίου στην Ιταλία. Υποστηρίζει ότι η παραγωγή καθορίζει τη δομή του γεωγραφικού χώρου και ότι το περιφερειακό πρόβλημα συνδέεται με τη χωρική οργάνωση των μέσων παραγωγής, της εργατικής δύναμης και των ειδών κατανάλωσης. Ερμηνεύει την άνιση χωρική κατανομή της βιομηχανίας ως αποτέλεσμα της διαδικασίας συσσώρευσης, που οδηγεί σε μια συνεχή αναδιάρθρωση του παραγωγικού κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, στο γενικό θεωρητικό επίπεδο ο Dunford υποστηρίζει ότι κάθε στάδιο στην ανάπτυξη του καπιταλισμού συνδέεται με αντίστοιχη μορφή χωρικής διαφοροποίησης, ότι, δηλαδή, κάθε νέο στάδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης συνδυάζεται με διαφορετική μορφή συστήματος παραγωγής (κυριαρχία ορισμένων κλάδων παραγωγής και ορισμένων σχέσεων στη βιομηχανία), διαδικασίας εργασίας, κατανομή της εργασίας, ταξικών σχέσεων και συμμαχιών, όπως επίσης και διαφορετικής σχέσης του περιφερειακού πληθυσμού με το κράτος. Οι Massey and Meegan δεν υποστήριζαν ανοιχτά την κατεύθυνση “αναδιάρθρωσης του κεφαλαίου”, ταυτίστηκαν όμως με αυτήν, εξαιτίας της συγκεκριμένης εμπειρικής έρευνας που έκαναν. Ανέλυσαν τη σχέση ανάμεσα στις αλλαγές στη διαδικασία συσσώρευσης, απασχόλησης και χωροθέτησης σε δύο αναπτυγμένους βιομηχανικούς τομείς (ηλεκτρικών μηχανών και ηλεκτρονικών) στη Μεγ. Βρετανία κατά την περίοδο 1968-72. Οι Massey and Meegan υποστηρίζουν ότι η οργανωτική αναδιάρθρωση ήταν προϋπόθεση για την παραγωγική αναδιάρθρωση. Η παραγωγική αναδιάρθρωση όμως ήταν αυτή που δημιούργησε νέες ανάγκες για τις εταιρίες και, συνεπώς, άλλαξε τις προϋποθέσεις χωροθέτησης γι’ αυτές που υπέστησαν αναδιάρθρωση (Λαμπριανίδης, 2002).

Αυτή η κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης του κεφαλαίου προχώρησε ένα βήμα παραπέρα με την προσέγγιση των “κύκλων επένδυσης”, που εκφράστηκε κυρίως με τη δουλειά του Dunford. Αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα, με την έννοια ότι προχώρησε, πέρα από τα εξωτερικά φαινόμενα, και στην ανάλυση των αιτιών που καθοδηγούν τη

χωροθέτηση της βιομηχανίας και ότι αποκάλυψε αλλαγές στη συνολική διάρθρωση της χωροθέτησης της βιομηχανίας μέσα σε κάθε χώρα. Ωστόσο, πάσχει από ορισμένες σημαντικές αδυναμίες στην ερμηνεία για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας, η σημαντικότερη εκ των οποίων είναι ότι, η αναδιάρθρωση δε συνδέεται απαραίτητα με τις αποφάσεις χωροθέτησης, μπορεί να σημαίνει οποιαδήποτε αλλαγή σε μια εταιρία. Από τη μια, η αναδιάρθρωση δε σημαίνει απαραίτητα μια μετακίνηση σε άλλο οικόπεδο ή η αναδιάρθρωση μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγές στις χωρικές σχέσεις του εργοστασίου χωρίς καμία μετακίνηση οικοπέδου. Από την άλλη, η αλλαγή στη χωροθέτηση μπορεί να συμβεί χωρίς αναδιάρθρωση, λόγω χάρη για να επωφεληθεί από κάποιους παράγοντες (π.χ. περιφερειακά κίνητρα), ή μπορεί να συμβεί, όπως υποστηρίζουν οι Walker and Storper, με αναδιάρθρωση της παραγωγής αλλά όχι της οργάνωσης ή και το αντίθετο (Λαμπριανίδης, 2002).

1.3.2. ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Η κατεύθυνση που έδωσε έμφαση στη σημασία του εργατικού δυναμικού για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας ξεκίνησε με τον A. Friedman και υποστηρίζει ότι το εργατικό δυναμικό είναι καθοριστικός παράγοντας στην επιλογή της θέσης εγκατάστασης μιας βιομηχανίας. Ο Friedman τονίζει τη σημασία της αντίστασης των εργατών ως δύναμης που προκαλεί υποχρεωτικές αλλαγές στον τρόπο παραγωγής και κατ' επέκταση στις ανάγκες χωροθέτησης.

Η Perrons τονίζει την ανάγκη για ανάλυση της διαδικασίας εργασίας προκειμένου να κατανοηθεί το φαινόμενο της χωροθέτησης της βιομηχανίας. Αυτό αποτελεί σημαντική πρόοδο, με την έννοια ότι οι προϋποθέσεις και οι ανάγκες των βιομηχανιών για χωροθέτηση μεταβάλλονται ανάλογα με τις αλλαγές στη διαδικασία εργασίας που χρησιμοποιούν. Η μελέτη της Perrons, όπως και άλλες μελέτες της σχολής της πολιτικής οικονομίας, αντιμετωπίζει το χώρο ως προϊόν της κοινωνίας, χωρίς αυτός να έχει οποιαδήποτε επίδραση στην παραπέρα ανάπτυξη της κοινωνίας, θεωρώντας ότι τα κοινωνικά φαινόμενα απλά αποτυπώνονται στο χώρο.

Η έμφαση στη διαδικασία εργασίας έχει ένα σημαντικό μειονέκτημα: η διαδικασία εργασίας παρόλο που είναι σημαντική στην καπιταλιστική ανάπτυξη, δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ανάγκη να κατανοηθεί ολόκληρη η κοινωνία. Είναι αδύνατο να κατανοήσει κανείς επαρκώς το φαινόμενο της χωροθέτησης της βιομηχανίας μόνο μέσα

από την ανάλυση της διαδικασίας εργασίας. Το μειονέκτημα αυτό επιτάθηκε από τον περιοριστικό τρόπο που η Perrons χρησιμοποίησε την έννοια της διαδικασίας εργασίας. Συγκεκριμένα, παρουσίασε τις αλλαγές στη διαδικασία εργασίας ως ομαλές και στηριγμένες απλά στην επιθυμία των μάντζερ να ξεπερνούν τις οικονομικές αντιθέσεις που προκαλούνται από τη διαδικασία συσσώρευσης (Λαμπριανίδης, 2002).

Μία άλλη εργασία αυτής της σχολής, των Bluestone and Harrison, έδειξε ότι το κόστος των “παραδοσιακών” παραγόντων της παραγωγής, όπως οι μεταφορές, η γη και οι πρώτες ύλες, έχει μικρές διαφορές ανάμεσα στις διάφορες περιοχές της χώρας. Συνεπώς, αυτοί οι παράγοντες από μόνοι τους δεν είναι δυνατό να παίζουν καθοριστικό ρόλο για την απόφαση χωροθέτησης της βιομηχανίας, όπως προτείνουν οι κλασικές θεωρίες. Αντίθετα, οι μισθοί διαφέρουν σημαντικά ανάμεσα στις διάφορες περιοχές της χώρας, γεγονός που τους καθιστά τον πιο σημαντικό παράγοντα στην απόφαση χωροθέτησης των εργοστασίων. Συνεπώς, οι περιοχές που έχουν χαμηλό κοινωνικό μισθό ή/ και σφιχτό έλεγχο πάνω στη δύναμη των συνδικαλιστικών οργανώσεων ή/ και μεγάλα αποθέματα ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού ή/ και χαμηλά μεταβλητά και σταθερά έξοδα κεφαλαίου είναι προνομιακές περιοχές για χωροθέτηση (Λαμπριανίδης, 2002).

Οι μελέτες της σχολής της πολιτικής οικονομίας για τη χωροθέτηση της βιομηχανίας τόνισαν ότι αυτή είναι αναπόσπαστη από την κοινωνική πραγματικότητα που την καθορίζει. Οι προσεγγίσεις που εντάσσονται σε αυτήν την σχολή λαμβάνουν υπόψη τις κοινωνικές διαστάσεις των μεταβολών στη βιομηχανική δραστηριότητα και προσπαθούν να τις ερμηνεύσουν, έτσι ώστε η συμπεριφορά των επιχειρήσεων να καθίσταται περισσότερο σαφής και ρεαλιστική, κάτι που τόσο η κλασική όσο και η σχολή της συμπεριφοράς απέτυχαν να κάνουν.

1.4. ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Μια από τις πιο σύγχρονες θεωρίες της χωρικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων είναι η “νέα οικονομική γεωγραφία” με βασικό θεμελιωτή τον Paul Krugman. Η εργασία του Krugman τονίζει τη συμβολή στην απόφαση για εγκατάσταση των επιχειρήσεων του κόστους μεταφοράς σε συνδυασμό με τις συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού, το μέγεθος της αγοράς και την ύπαρξη διαφοροποιημένων προϊόντων. Σύμφωνα με τη θεωρία του, όσο το κόστος μεταφοράς αυξάνεται τόσο οι επιχειρήσεις

επιλέγουν μικρές αγορές για την πώληση των προϊόντων τους (λειτουργούν ως μονοπώλια), ενώ η συγκέντρωση των επιχειρήσεων επιτυγχάνεται μόνο όταν το κόστος μεταφοράς μειώνεται.

Τα υποδείγματα των Krugman and Fujita προσθέτουν έναν παράγοντα ακόμη που διαμορφώνει το χωροθετικό πρότυπο των βιομηχανικών δραστηριοτήτων που αφορά στην επίδραση που έχει η μορφή των αγορών στη θέση που καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις στο χώρο. Πιο συγκεκριμένα, όσο αυξάνεται η διαφοροποίηση των προϊόντων τόσο τείνουν οι βιομηχανίες να αποκτούν γειτονικές θέσεις στο χώρο. Συμπερασματικά, όσο τα κόστη μεταφοράς μειώνονται και όσο αυξάνεται η διαφοροποίηση των προϊόντων, τόσο η χωρική συγκέντρωση των βιομηχανιών ευνοείται.

Τα βασικά σημεία αυτής της νέας προσέγγισης είναι τα εξής: α) καθώς διαχρονικά οι αποστάσεις και το κόστος μεταφοράς μειώνονται, ταυτόχρονα εξασθενούν και οι φυγόκεντρες δυνάμεις που αντιστάθμιζαν τη συσσωρευτική (κεντρομόλο) δυναμική των οικονομιών κλίμακας που αναπτύσσονται στην παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων, β) από ένα σημείο και μετά η συσσωρευτική διαδικασία αυτοτροφοδοτείται καθώς οι μεγάλες και διαφοροποιημένες αγορές έλκουν νέες επιχειρήσεις, που με τη σειρά τους αυξάνουν την ήδη μεγάλη (σε σχέση με μικρότερες αγορές) ελκτικότητα, γ) μια περιοχή μπορεί να επωφεληθεί από τη δυναμική της συσσώρευσης ανάλογα με το αν διαθέτει ή όχι ένα κρίσιμο αρχικό μέγεθος και τις κατάλληλες γεωγραφικές συντεταγμένες (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004).

Όπως αναφέρει ο D. Stelder, το μοντέλο που προτείνει ο Krugman έχει την ενδιαφέρουσα ικανότητα της ανάλυσης των επιπτώσεων της συγκέντρωσης μέσα σε μια οικονομία όπως αναπτύσσεται μέσα σε ένα σύστημα πόλεων, ως αυτόνομη οργανωμένη διαδικασία. Το βασικό μοντέλο έχει μια εμφανή ενσωματωμένη προδιάθεση συγκέντρωσης που το καθιστά ισχυρότερο. Μεγάλες βιομηχανικές συγκεντρώσεις προσελκύουν περισσότερους βιομηχανικούς εργάτες και έτσι γίνονται μεγαλύτερες. Ο Krugman επισημαίνει ότι το συμπέρασμα του βασικού του μοντέλου δείχνει πως η τελική χωροθέτηση πόλεων τείνει να έχει γενικά μια μορφή κεντρικών τόπων. Το αποτέλεσμα ενός τέτοιου μοντέλου τότε, εξαρτάται κυρίως από την αρχική κατανομή: εάν μία πόλη είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τις άλλες κατ' αρχήν, μακροπρόθεσμα

όλοι οι βιομηχανίες θα μετακινηθούν προς αυτή την πόλη (Stelder, 2002).

Η προσέγγιση του Krugman προσθέτει έναν καινούριο παράγοντα στην προσπάθεια για ερμηνεία της χωροθέτησης των βιομηχανιών, αυτό της διαφοροποίησης των προϊόντων. Ωστόσο, ο παράγοντας που κυριαρχεί παραμένει το κόστος μεταφοράς συνεπώς ο γεωγραφικός παράγοντας. Δηλαδή, έναν αιώνα αργότερα οι θεωρητικές προσεγγίσεις επιστρέφουν στην πρώτη βασική θεωρία, αυτή του Weber, και επαναφέρουν τον παράγοντα “απόσταση” στο προσκήνιο, ως τον σημαντικότερο παράγοντα στην επιλογή της χωροθέτησης μιας βιομηχανίας.

1.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα περισσότερα θεωρητικά υποδείγματα της θεωρίας της επιλογής του τόπου εγκατάστασης έχει επικρατήσει να βασίζονται κυρίως σε έναν παράγοντα, την απόσταση και τη μεταφορική δαπάνη που αυτή συνεπάγεται και όχι στην ύπαρξη απαραίτητης κοινωνικής υποδομής, κόστος απόκτησης γης κ.α. Η προτίμηση αυτή, σύμφωνα με τον Γ. Κώττη, οφείλεται στο ότι, ενώ παράγοντες όπως το εργατικό δυναμικό, το κόστος απόκτησης γης και οι συνθήκες ζωής μπορούν να ποικίλλουν από περιοχή σε περιοχή, τέτοιες διαφορές δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν πάντοτε. Και όταν υπάρχουν δεν ακολουθούν συνήθως συστηματική κατανομή στο χώρο και έτσι δεν προσφέρονται για οικονομική ανάλυση. Το κόστος μεταφοράς είναι η μόνη μεταβλητή που μπορεί να μεταβάλλεται συστηματικά, αν και όχι απαραίτητα αναλογικά, με την απόσταση μεταξύ δύο γεωγραφικών σημείων, και αποτελεί κίνητρο για τους παραγωγούς να εγκατασταθούν όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους προμηθευτές και στις αγορές τους για να μειώσουν τα μεταφορικά έξοδα (Κώττης, 1976).

Οι προσεγγίσεις της κλασικής σχολής αντιλαμβάνονται τη διαδικασία χωροθέτησης της βιομηχανίας ως προϊόν ορισμένων μεμονωμένων παραγόντων, που είναι ίδιοι σε όλες τις περιπτώσεις. Ξεκινούν από ένα ιδεατό πρότυπο και προσπαθούν μέσα από αυτό να ερμηνεύσουν τις επιλογές χωροθέτησης της βιομηχανίας. Αντιθέτως, η σχολή της συμπεριφοράς δεν ερμηνεύει τη διαδικασία χωροθέτησης βάσει των προφανών παραγόντων που οδηγούν στην επιλογή συγκεκριμένης θέσης, αλλά επιχειρεί να εντοπίσει τους παράγοντες που οδηγούν στη χωροθέτηση μέσω της συμπεριφοράς των επιχειρηματιών. Ξεκινάει από την εμπειρική μελέτη μιας πληθώρας περιπτώσεων και επιχειρεί μέσα από την ανάλυση αυτή να ακολουθήσουν γενικά συμπεράσματα που θα

ερμηνεύουν τη χωροθετική συμπεριφορά. Τέτοιες προσεγγίσεις όμως αποτυγχάνουν να κατανοήσουν τις κοινωνικές διαδικασίες που βρίσκονται πίσω από τη χωρική κατανομή της βιομηχανίας.

Οι εμπειρικές έρευνες, που στηρίζεται η σχολή της συμπεριφοράς, τείνουν να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στο μέγεθος της επιχείρησης, θεωρώντας το ως παράμετρο που επηρεάζει την απόφαση χωροθέτησης και προσπαθούν να αποδείξουν ότι η ορθολογική συμπεριφορά στην οποία στηρίζεται η κλασική σχολή συχνά βρίσκεται πιο κοντά στις συνθήκες που επικρατούν σε μία μεγάλη επιχείρηση παρά στις μικρότερες (Walker και Charman, 1992).

Η σχολή της πολιτικής οικονομίας αν και υιοθετεί και αυτή, όπως και η κλασική σχολή, την κυριαρχία της οικονομίας στη διαδικασία βέλτιστης χωροθέτησης της βιομηχανίας, απομακρύνεται από την μελέτη της επιχείρησης σαν ξεχωριστό οικονομικό υποκείμενο και την εντάσσει σε ένα γενικότερο σύστημα κοινωνικο- οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης, συνδέοντάς την με φαινόμενα όπως, η διεθνής διαίρεση της εργασίας, ο κύκλος προϊόντων, το καθεστώς συσσώρευσης και η κρατική ρύθμιση, η διάρθρωση της αγοράς εργασίας, η στρατηγική και η οργάνωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Το ίδιο ισχύει και για τη σχολή της νέας οικονομικής γεωγραφίας, και μάλιστα συνδέει τη χωροθέτηση της βιομηχανίας με τη γενικότερη κοινωνικο- οικονομική πολιτική, θεωρώντας ότι ο τρόπος άσκησης της περιφερειακής πολιτικής επηρεάζει τον τόπο εγκατάστασης των επιχειρήσεων, ωστόσο υποστηρίζει ότι ο παράγοντας “κόστος μεταφοράς” παίζει τον καθοριστικότερο ρόλο στην κατανομή της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο, γεγονός που την φέρνει περισσότερο κοντά στην κλασική σχολή.

Σύμφωνα με τις προσεγγίσεις που έχουν περιγραφεί παραπάνω προκύπτει, ότι είναι πολλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση της βιομηχανίας. Παρακάτω, γίνεται αναφορά σε αυτούς που έχουν επικρατήσει, σε συνδυασμό με τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει από πολλές εμπειρικές έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με τους παράγοντες που οδηγούν στην επιλογή τόπου εγκατάστασης μιας βιομηχανικής μονάδας, όπως:

- Πρώτες ύλες: Επηρεάζουν την επιλογή του τόπου εγκατάστασης της βιομηχανίας ανάλογα με το βάρος τους ανά μονάδα προϊόντος. Βιομηχανίες

όπως, εξορυκτικές, ξύλου και μεγάλες αγροτικές βιομηχανίες είναι κυρίως προσανατολισμένες προς τις τοποθεσίες πρώτων υλών που χρησιμοποιούν. Το ίδιο ισχύει και για τις ενεργοβόρες βιομηχανίες.

- **Αγορά:** Έχει σημασία το μέγεθός της και η αγοραστική ικανότητα του πληθυσμού της. Ο παράγοντας της αγοράς ενισχύει τις τάσεις συγκέντρωσης της βιομηχανίας γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα που αποτελούν και μεγάλες περιοχές αγοράς με σημαντικά πληθυσμιακά μεγέθη. Οι βιομηχανίες μετάλλου, γυαλιού, τροφίμων και ενδυμάτων εγκαθίστανται μέσα ή κοντά στα αστικά κέντρα.
- **Μεταφορές:** Τα κομβικά σημεία στα δίκτυα των δρόμων και του σιδηρόδρομου, που έχουν εύκολη πρόσβαση σε λιμάνια και αεροδρόμια, αποτελούν ιδιαίτερα ελκυστικές τοποθεσίες για τη βιομηχανία. Οι εξαγωγικές βιομηχανίες και οι βιομηχανίες κλωστοϋφαντουργίας, πλαστικών ειδών, ηλεκτρικών συσκευών και δέρματος προτιμούν τοποθεσίες κοντά σε συγκοινωνιακούς κόμβους για να έχουν τη δυνατότητα εύκολης πρόσβασης.
- **Εργατικό δυναμικό:** Επηρεάζει τη χωροθέτηση της βιομηχανίας αναφορικά με το αριθμητικό μέγεθός του, επιθυμητές ειδικότητες αλλά και το κόστος σε σχέση με την αποδοτικότητα. Οι επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη από ειδικευμένους εργάτες (επιχειρήσεις έντασης γνώσης) προτιμούν τα μητροπολιτικά κέντρα για την εγκατάστασή τους, ενώ άλλες προτιμούν μικρότερα αστικά κέντρα που διαθέτουν εργατικό δυναμικό χαμηλότερου βαθμού ειδίκευσης.

Τα τελευταία χρόνια έχουν καταγραφεί σημαντικές αλλαγές στη μελέτη της βιομηχανικής χωροθέτησης, που αντανakλούν τις μεταβολές στη δομή της ίδιας της μεταποίησης. Η οικονομική πραγματικότητα προβάλλει συνεχώς νέους παράγοντες χωροθέτησης της βιομηχανίας. Η δράση των σύγχρονων πολυεθνικών επιχειρήσεων προκαλεί σημαντικές μεταβολές στις σχέσεις των παραγόντων χωροθέτησης της παραδοσιακής θεωρίας. Αναγνωρίζεται πλέον ότι η χωροθέτηση των επιμέρους μονάδων δεν μπορεί να ερμηνευτεί παρά με αναφορά στα ευρύτερα συστήματα στα οποία ανήκουν και τα οποία συχνά επεκτείνονται πέρα από τα εθνικά σύνορα, η δε κατανομή στο χώρο των επιμέρους μονάδων τους αποτελεί μία μόνο άποψη της προσπάθειάς τους να αναπτυχθούν.

Στην πραγματικότητα, η συμπεριφορά που τελικά υιοθετεί η επιχείρηση προς την επιλογή θέσης, είναι το σύνθετο αποτέλεσμα όλων των προαναφερθέντων παραγόντων. Το πρόβλημα του εντοπισμού των επιρροών εκείνων που είναι κυρίαρχες και σε ποιες συνθήκες, επομένως, παραμένει άλυτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η πολυπλοκότητα και η καθολικότητα που χαρακτηρίζει το φαινόμενο της βιομηχανικής ανάπτυξης ασφαλώς έχει επιπτώσεις και στην οργάνωση που παρουσιάζει η δραστηριότητα αυτή στο χώρο, με συνέπεια την παραγωγή ενός εξίσου σύνθετου προτύπου χωροθέτησης. Βασικό αντικείμενο του κεφαλαίου αυτού είναι η διερεύνηση των παραγόντων που διαμόρφωσαν την οργάνωση της βιομηχανίας στον ελλαδικό χώρο την περίοδο 1951-2001. Αρχικά, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της χωροταξικής κατανομής της βιομηχανίας σε επίπεδο περιφέρειας και οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρέασαν την κατανομή αυτή. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι παράγοντες εκείνοι που διαμόρφωσαν τη χωροθετική συμπεριφορά των βιομηχανιών στο λεπτομερέστερο επίπεδο των χρήσεων γης βάσει της ανάλυσης των κυριότερων καθεστώτων χωροθέτησης της βιομηχανίας.

Η πολλαπλότητα των επιπέδων της ανάπτυξης και το σύστημα των παραγόντων που υπεισέρχονται στη διαμόρφωση του χωροθετικού προτύπου της βιομηχανίας σε κάθε χώρα, καθώς και η ιδιαίτερη βαρύτητα κάποιων παραγόντων σε σχέση με άλλους, εμποδίζει την διατύπωση μιας γενικής θεωρίας της βιομηχανικής χωροθέτησης με οικουμενική εφαρμοσιμότητα. Γενικεύοντας, ωστόσο, την εμπειρία των βιομηχανικά

αναπτυγμένων χωρών προκύπτει ότι, το χωροθετικό πρότυπο της βιομηχανικής ανάπτυξης σε αυτές διήνυσε ιστορικά τρεις χαρακτηριστικές φάσεις:

1. Τη φάση της ανεξέλεγκτης χωροταξικής διασποράς.
2. Τη φάση της χωρικής συγκέντρωσης.
3. Τη φάση της ελεγχόμενης χωροταξικής διασποράς. (Βλιάμος κ.α., 1991)

Το χωροθετικό πρότυπο της βιομηχανίας στην Ελλάδα, μιας χώρας που αναπτύχθηκε βιομηχανικά κυρίως μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, διήνυσε τις τρεις προαναφερθείσες φάσεις, με βασική διαφορά την κυριαρχία της ανεξέλεγκτης χωροθέτησης σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης. Είναι αρκετά ευνόητο, ότι πριν την ύπαρξη περιφερειακών και πολύ αργότερα χωροταξικών πολιτικών στη χώρα μας η χωροθέτηση ήταν συνηφασμένη με τη λογική της απόλυτης ελευθερίας επιλογής που οδηγεί στο μοντέλο της διάσπαρτης χωροθέτησης. Οι επόμενες φάσεις σχετίζονται με τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή του κρατικού παρεμβατισμού και ελέγχου, στο σχεδιασμό και στην οργάνωση του χώρου μέσω της εφαρμογής του μοντέλου της οργανωμένης χωροθέτησης.

2.1. Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στην Ελλάδα επιχειρείται να ερμηνευτεί στην ενότητα αυτή με τη χρησιμοποίηση του πλέον αντιπροσωπευτικού δείκτη χωρικής κατανομής της βιομηχανίας, την απασχόληση, στο χωρικό επίπεδο της περιφέρειας. Στόχος είναι να παρουσιαστούν τα στοιχεία και να αιτιολογηθούν σε αντιστοιχία με την εφαρμογή της πολιτικής των οργανωμένων χώρων υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων και των αναπτυξιακών νόμων που ίσχυαν σε κάθε χρονική περίοδο. Για την παρουσίαση της εξέλιξης της χωρικής κατανομής της βιομηχανίας χρησιμοποιήθηκαν οι Απογραφές Πληθυσμού της ΕΣΥΕ, που παρέχουν στοιχεία για το σύνολο του στατιστικού πληθυσμού σε επίπεδο περιφέρειας, για τα έτη 1951, 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001. Το κυριότερο πρόβλημα είναι ότι οι απογραφές αυτές καταγράφουν την απασχόληση στον τόπο κατοικίας και όχι εργασίας και λόγω των μετακινήσεων (κατοικία- εργασία) η εικόνα για την κατανομή της βιομηχανίας στο χώρο που προκύπτει ενέχει ένα βαθμό παραμόρφωσης, το πρόβλημα όμως αυτό σε

επίπεδο περιφέρειας δεν είναι τόσο έντονο¹. Η απασχόληση παρουσιάζει δύο ειδών πλεονεκτήματα, που δικαιολογούν την επιλογή της. Το ένα έγκειται στον κεντρικό ρόλο των αγορών εργασίας στην οργάνωση του χώρου και το άλλο –που σε μερικές περιπτώσεις αποκτά καθοριστική σημασία– είναι η διαθεσιμότητα του σχετικού πληροφοριακού υλικού (Οικονόμου, 1990).

Πριν την παράθεση των στατιστικών στοιχείων να αναφερθεί ότι έγινε η απαραίτητη επεξεργασία ώστε όλα τα στοιχεία να αναφέρονται στο επίπεδο των 13 περιφερειών έτσι όπως αυτές διαμορφώθηκαν με το Ν. 2503/1997, ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους. Με την εδαφική έννοια του όρου, οι 13 περιφέρειες είχαν ήδη θεσμοθετηθεί με το ΠΔ 51/1987 και περιλαμβάνουν τους εξής νομούς:

1. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: νομοί Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας και Καβάλας.
2. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας: νομοί Σερρών, Κιλκίς, Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Πέλλας, Ημαθίας και Πιερίας.
3. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: νομοί Φλώρινας, Καστοριάς, Γρεβενών και Κοζάνης.
4. Περιφέρεια Ηπείρου: νομοί Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας και Άρτας.
5. Περιφέρεια Θεσσαλίας: νομοί Τρικάλων, Καρδίτσας, Λάρισας και Μαγνησίας.
6. Περιφέρεια Ιονίων Νήσων: νομοί Κέρκυρας, Ζακύνθου, Λευκάδας και Κεφαλονιάς.
7. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας: νομοί Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας.
8. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας: νομοί Ευρυτανίας, Φωκίδας, Φθιώτιδας, Βοιωτίας και Ευβοίας.
9. Περιφέρεια Αττικής: νομός Αττικής.
10. Περιφέρεια Πελοποννήσου: νομοί Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας.
11. Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: νομοί Λέσβου, Χίου και Σάμου.
12. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: νομοί Κυκλάδων και Δωδεκανήσου.
13. Περιφέρεια Κρήτης: νομοί Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου.

¹ Για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, βέβαια, πιθανότατα υπάρχει κάποιος βαθμός παραμόρφωσης δεδομένης της άμεσης γειτνίασης με την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας.

Πίνακας 2.1: Διαχρονική εξέλιξη της βιομηχανικής απασχόλησης 1951-2001

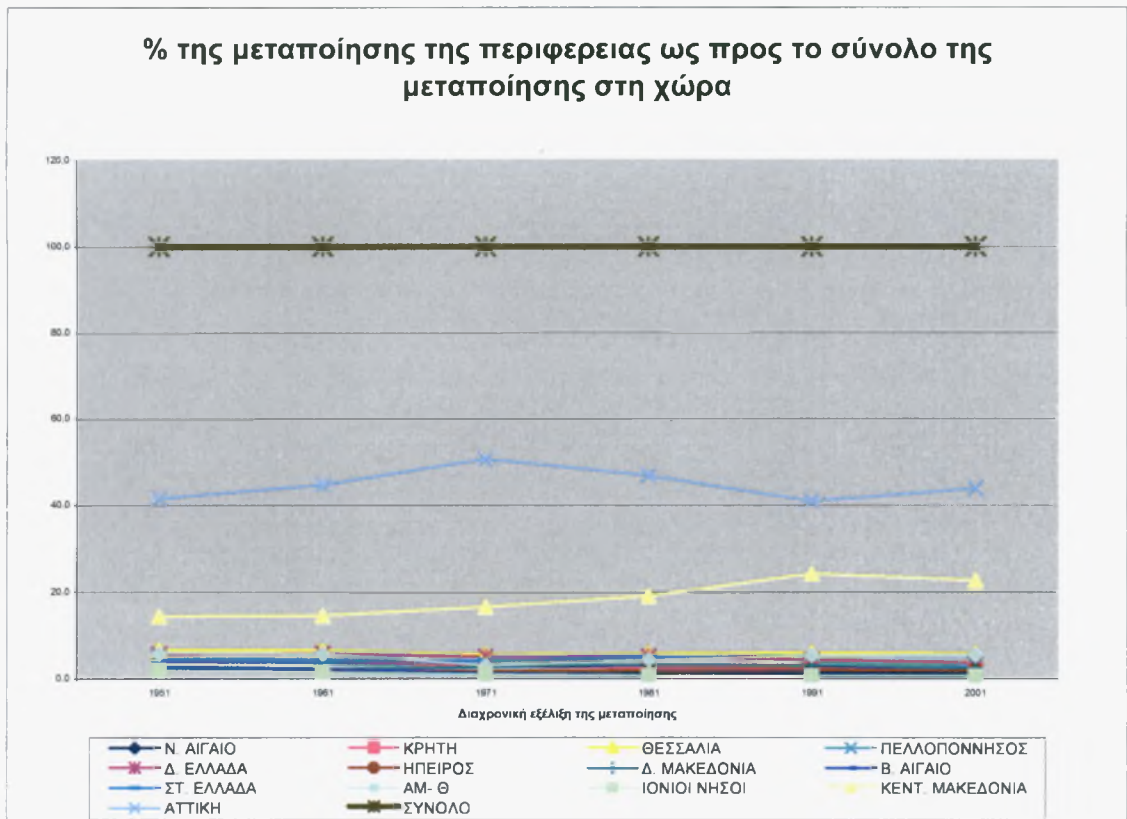
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ													
	Απόλυτα μεγέθη απασχόλησης							Ποσοστιαία σύνθεση απασχόλησης						
	1951	1961	1971	1981	1991	2001	1951	1961	1971	1981	1991	2001		
Α. Μακ. & Θράκη	26.735	28.059	17.228	28.804	28.787	28.998	5.9	5.8	3.1	4.3	5.4	5.5		
Κεντρ. Μακεδονία	65.007	70.741	91.720	126.366	129.329	120.065	14.4	14.6	16.5	19.0	24.2	22.6		
Δυτ. Μακεδονία	10.340	10.708	15.448	21.953	16.696	12.798	2.3	2.2	2.8	3.3	3.1	2.4		
Ήπειρος	11.520	9.802	9.452	12.166	10.689	9.815	2.6	2.0	1.7	1.8	2.0	1.9		
Θεσσαλία	30.035	31.469	30.740	37.705	31.563	30.588	6.7	6.5	5.5	5.7	5.9	5.8		
Ιόνιοι Νήσοι	8.571	7.680	5.888	5.443	3.981	3.923	1.9	1.6	1.1	0.8	0.7	0.7		
Δυτ. Ελλάδα	25.624	28.368	28.380	34.550	23.495	19.901	5.7	5.8	5.1	5.2	4.4	3.8		
Στερεά Ελλάδα	19.283	19.330	23.400	33.339	28.878	28.722	4.3	4.0	4.2	5.0	5.4	5.4		
Αττική	187.730	217.331	280.780	311.497	218.976	232.960	41.7	44.8	50.7	46.9	41.0	43.9		
Πελοπόννησος	22.325	22.119	18.904	22.256	17.587	17.002	5.0	4.6	3.4	3.4	3.3	3.2		
Βόρειο Αιγαίο	12.679	11.013	7.188	5.579	4.274	3.956	2.8	2.3	1.3	0.8	0.8	0.7		
Νότιο Αιγαίο	12.814	10.416	8.480	8.466	7.358	7.007	2.8	2.1	1.5	1.3	1.4	1.3		
Κρήτη	17.761	18.433	16.684	16.198	13.121	14.780	3.9	3.8	3.0	2.4	2.5	2.8		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	450.424	485.469	554.292	664.322	534.734	530.515	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές Πληθυσμού Απασχόλησης 1951-2001. Ομαδοποίηση σε επίπεδο περιφερειών και υπολογισμός της ποσοστιαίας σύνθεσης ίδια επεξεργασία.

Πίνακας 2.2: Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές της βιομηχανικής απασχόλησης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ													
	Απόλυτη μεταβολή απασχόλησης							Ποσοστιαία μεταβολή απασχόλησης						
	1951-61	1961-71	1971-81	1981-91	1991-01	1951-01	1951-61	1961-71	1971-81	1981-91	1991-01	1951-01	1991-01	1951-01
Α. Μακ. & Θράκη	1.324	-10.831	11.576	-17	211	2.263	5.0	-38.6	67.2	-0.1	0.7	8.5		
Κεντρ. Μακεδονία	5.734	20.979	34.646	2.963	-9.264	55.058	8.8	29.7	37.8	2.3	-7.2	84.7		
Δυτ. Μακεδονία	368	4.740	6.505	-5.257	-3.898	2.458	3.6	44.3	42.1	-23.9	-23.3	23.8		
Ήπειρος	-1.718	-350	2.714	-1.477	-874	-1.705	-14.9	-3.6	28.7	-12.1	-8.2	-14.8		
Θεσσαλία	1.434	-729	6.965	-6.142	-975	553	4.8	-2.3	22.7	-16.3	-3.1	1.8		
Ιόνιοι Νήσοι	-891	-1.792	-445	-1.462	-58	-4.648	-10.4	-23.3	-7.6	-26.9	-1.5	-54.2		
Δυτ. Ελλάδα	2.744	12	6.170	-11.055	-3.594	-5.723	10.7	0.0	21.7	-32.0	-15.3	-22.3		
Στερεά Ελλάδα	47	4.070	9.939	-4.461	-156	9.439	0.2	21.1	42.5	-13.4	-0.5	48.9		
Αττική	29.601	63.449	30.717	-92.521	13.984	45.230	15.8	29.2	10.9	-29.7	6.4	24.1		
Πελοπόννησος	-206	-3.215	3.352	-4.669	-585	-5.323	-0.9	-14.5	17.7	-21.0	-3.3	-23.8		
Βόρειο Αιγαίο	-1.666	-3.825	-1.609	-1.305	-318	-8.723	-13.1	-34.7	-22.4	-23.4	-7.4	-68.8		
Νότιο Αιγαίο	-2.398	-1.936	-14	-1.108	-351	-5.807	-18.7	-18.6	-0.2	-13.1	-4.8	-45.3		
Κρήτη	672	-1.749	-486	-3.077	1.659	-2.981	3.8	-9.5	-2.9	-19.0	12.6	-16.8		
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	35.045	68.823	110.030	-129.588	-4.219	80.091	7.8	14.2	19.9	-19.5	-0.8	17.8		

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Οι κυριότεροι παράγοντες που συνέθεσαν την εικόνα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας στην Ελλάδα, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, είναι:

1. Η ίδια η διάρθρωση της βιομηχανίας (κλαδική σύνθεση/ μέγεθος καταστημάτων). Η ελληνική βιομηχανία κυριαρχείται από κλάδους καταναλωτικών προϊόντων και άλλους παραδοσιακούς κλάδους χαμηλής τεχνολογίας για τους οποίους η αγορά του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Πρωτεύουσας αποτελεί τον “φυσικό αποδέκτη”.
2. Η Περιφέρεια της Πρωτεύουσας συγκεντρώνει την απαραίτητη υποδομή καθώς και την ύπαρξη ειδικευμένου και ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, ανάλογα με τις απαιτήσεις του κλάδου, παράλληλα με την απουσία αυτών στην περιφέρεια της χώρας.
3. Η απουσία, κατ’ ουσία, χωροταξικού σχεδιασμού που να δίνει κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο μέχρι και τη θεσμοθέτηση των ΠΠΧΣΑΑ.
4. Η κυριαρχία των αναπτυξιακών πολιτικών στη χωροθέτηση της βιομηχανίας μέσω των επενδυτικών κινήτρων που χαρακτηρίζονταν από έλλειψη σαφούς γεωγραφικού προσανατολισμού.

5. Οι οργανωμένοι χώροι υποδοχής των μεταποιητικών δραστηριοτήτων που θεσμοθετήθηκαν μετά το 1964, οι οποίοι δεν συνοδεύτηκαν με τα απαραίτητα προγράμματα τεχνικής υποδομής ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της αποκέντρωσης της βιομηχανικής δραστηριότητας.
6. Η πολιτική αστάθεια που επικρατούσε μεταπολεμικά είχε αντίκτυπο και στην πολιτική που ακολουθήθηκε για τη βιομηχανική ανάπτυξη. Οι συνεχείς μεταβολές της κυβερνητικής πολιτικής για τη βιομηχανική αποκέντρωση δεν την άφηναν να προσαρμοστεί χωροταξικά. Το γεγονός αυτό επέτεινε την λανθασμένη αντίληψη με την οποία οι διάφορες πολιτικές αντιμετώπιζαν το χώρο, απλά ως παθητικό υποδοχέα της ανάπτυξης.
7. Το συγκεντρωτικό μοντέλο της κεντρικής διοίκησης ήταν από τη φύση του βασικός ανασταλτικός παράγοντας της προσπάθειας για μια αποκεντρωμένη χωροθετική ανάπτυξη της βιομηχανίας. Οι περιφέρειες αποκτούν περισσότερες λειτουργίες και αρμοδιότητες μόλις το 1997 με το νόμο 2503, με τον οποίο και αναδιοργανώθηκε το σύστημα της διοικητικής αποκέντρωσης του Κράτους.
8. Η δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς επέφερε κυρίως αρνητικές συνέπειες στα παραδοσιακά περιφερειακά βιομηχανικά συστήματα.
9. Οι αλλαγές στα βόρεια σύνορα της χώρας παρέχουν τη δυνατότητα για μια σειρά από επενδυτικές ευκαιρίες αλλά και απειλές για την Ελληνική βιομηχανία και κυρίως για την αγορά της Βόρειας Ελλάδας.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες στη συστημική ενότητα και πολυμορφία τους, διαμορφώνουν τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και οι όποιες αλλαγές ή ανακατατάξεις μέσα στο σύστημα αυτών των παραγόντων, επιδρούν αργά ή γρήγορα στο γενικό αναπτυξιακό σχήμα μεταβάλλοντας δομικά και λειτουργικά την φυσιογνωμία του και τη συμπεριφορά του (Βλιάμος κ.α., 1991).

2.2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε από τους Γ. Πετράκο και Σ. Πολύζο (2001), σχετικά με τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, χρησιμοποιήθηκε μια εξίσωση παλινδρόμησης στην οποία συμμετέχουν όλοι εκείνοι οι παράγοντες που κρίθηκε ότι διαμορφώνουν κατά κύριο λόγο τη συνολική “χωροθετική ελκυστικότητα” κάθε περιοχής και επηρεάζουν τη χωροθετική συμπεριφορά των επιχειρηματιών, αυτοί είναι:

1. Το πληθυσμιακό ή οικονομικό δυναμικό της περιφέρειας.

2. Η χωροθέτηση, οργάνωση και λειτουργία ΒΙΠΕ
3. Η κρατική πολιτική με τη θεσμοθέτηση επενδυτικών κινήτρων.
4. Η ανάπτυξη βασικών υποδομών.
5. Η θέση του αστικού κέντρου, πρωτεύουσας του νομού στη διοικητική ιεραρχία της χώρας.
6. Τα χαρακτηριστικά του φυσικού της περιβάλλοντος και οι φυσικοί της πόροι.
7. Η οικονομική της ευημερία και η σχετική της θέση στον οικονομικό χάρτη της χώρας.
8. Ο παραγωγικός της δυναμισμός, όπως αυτός εμφανίζεται στη συνολική διαχρονική εξέλιξη του παραγόμενου προϊόντος και της απασχόλησης.

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν, διαπιστώθηκε ότι το σημαντικότερο ρόλο στην επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων τον έχουν τα αναπτυξιακά κίνητρα. Στο σημείο αυτό να προστεθεί, ότι στη διαμόρφωση της χωρικής εικόνας της βιομηχανίας στη χώρα μας συνέβαλλαν, επίσης, δύο βασικά χαρακτηριστικά των αναπτυξιακών κινήτρων, πρώτον, ότι τα κίνητρα ενσωμάτωσαν καθυστερημένα τη χωρική διάσταση στη διαφοροποίησή τους και δεύτερον, η σχετικά αδιαφοροποίητη φύση των περιφερειακών κινήτρων για την εντός και εκτός ΒΙΠΕ και αργότερα ΒΕΠΕ, χωροθέτηση της βιομηχανίας.

Επίσης, να καταστεί σαφές ότι στη διάρκεια της περιόδου που εξετάζεται οι διαδικασίες εργασίας μεταβάλλονται και αυτές διαχρονικά ώστε να παρέχουν άλλες δυνατότητες και άλλες ανάγκες στις επιχειρήσεις, ανάμεσά στα άλλα, και ως προς τη χωροθέτηση.

Όλα τα παραπάνω και πολλοί άλλοι παράγοντες επηρεάζουν το φαινόμενο που λέγεται “χωροθέτηση βιομηχανίας”, λόγω όμως της εξαιρετικά ιδιότυπης φύσης του δύσκολα μπορεί να κατηγοριοποιηθεί το σύνολο αυτών σε ομάδες και να αξιολογηθεί. Σε αυτούς πρέπει να προστεθεί και ο παράγοντας “διάθεση του επενδυτή” ως προς τη χωροθέτηση, ο οποίος δεν μπορεί να προβλεφθεί ποτέ με ακρίβεια.

Σε γενικές γραμμές, το βασικό χαρακτηριστικό της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας είναι ότι σταδιακά περνάει από τη φάση της “πολικής συγκέντρωσης” στη φάση της “χωρικής διασποράς” με την Περιφέρεια Αττικής να παραμένει, ωστόσο, κύριος αποδέκτης της βιομηχανικής δραστηριότητας. Αυτό επιτεύχθηκε με δύο

τρόπους κυρίως: πρώτον, μέσα από τη δημιουργία κινήτρων για την εγκατάσταση βιομηχανιών στην επαρχία, και δεύτερον, μέσω των οργανωμένων χώρων υποδοχής των μεταποιητικών δραστηριοτήτων οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν με σκοπό την αλλαγή του παραδοσιακού προτύπου χωροθέτησης της βιομηχανίας. Το αποτέλεσμα ασφαλώς δεν είναι ικανοποιητικό ως προς τις αρχικές φιλοδοξίες του θεσμού. Γεγονός όμως είναι ότι σε συνδυασμό με την πολιτική κινήτρων συνέβαλλαν στην αποκέντρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας σε έναν μεγάλο βαθμό.

2.2.1. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Όπως προκύπτει από τους πίνακες της εξέλιξης της βιομηχανικής απασχόλησης κατά περιφέρεια, η συγκέντρωση του τομέα της μεταποίησης στην Περιφέρεια Αττικής συνεχίζεται, με μικρά σημάδια κάμψης, ενώ οι νησιωτικές περιφέρειες μαζί με την Περιφέρεια Ηπείρου συνεχίζουν να συγκεντρώνουν τα χαμηλότερα ποσοστά βιομηχανικής απασχόλησης.

Κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, χαρακτηριστικό της διάρθρωσης της μεταποιητικής απασχόλησης στο χώρο αποτελεί η ταχύτατα αυξανόμενη συγκέντρωση στην Περιφέρεια της Πρωτεύουσας και αντίστοιχη μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης στον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Μπροστά στο φαινόμενο της απόλυτης οικονομικής κυριαρχίας της πρωτεύουσας, το Κράτος αρχίζει για πρώτη φορά να εφαρμόζει πολιτική ενίσχυσης της περιφερειακής βιομηχανίας με το ΝΔ 2176/1952 “Περί κινήτρων ενίσχυσεως της επαρχιακής βιομηχανίας”. Το έτος 1961 η βιομηχανική απασχόληση στην Περιφέρεια Αττικής συγκέντρωνε το 44.8% της συνολικής μεταποιητικής απασχόλησης της χώρας, ενώ δεύτερη, με μεγάλη διαφορά, βρισκόταν η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με ποσοστό μόλις 14.6%.

Τη δεκαετία του '60 η εικόνα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας αρχίζει να διαφοροποιείται. Σημαντική άνοδο στα μεγέθη της απασχόλησης παρουσιάζουν οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας που αγγίζουν το 44.3% και 21.1% αντιστοίχως οι ποσοστιαίες μεταβολές της απασχόλησης την περίοδο 1961-1971. Για τη μεν περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας η άνοδος μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός της λειτουργίας εντός των ορίων της του μεγαλύτερου ηλεκτροπαραγωγικού σταθμού της χώρας (ΔΕΗ Πτολεμαΐδα). Για τη δε περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, ως

ένα βαθμό η χωρική αυτή αναδιάρθρωση μπορεί να αποδοθεί στην αναπτυξιακή πολιτική που επί είκοσι χρόνια (1951- 1971) θεώρησε ως επαρχία όλη την έξω από τα όρια του νομού Αττικής Ελλάδα. Στην πολιτική αυτή, οφείλεται η δημιουργία σημαντικών βιομηχανικών συγκεντρώσεων στα Οινόφυτα (νομός Βοιωτίας) και στους Αγίους Θεοδώρους (νομός Κορινθίας), δηλαδή σε θέσεις που συνδυάζουν τον επαρχιακό χαρακτήρισμό, την ελάχιστη απόσταση από την Αθήνα και τη μέγιστη ευκολία προσπέλασης επειδή βρίσκονται πάνω στους κύριους οδικούς και σιδηροδρομικούς άξονες Αθήνας- Πελοποννήσου και Αθήνας- Βόρειας Ελλάδας (Θεοδωρή- Μαρκογιαννάκη και Συκαρά, 1984).

Όμως, και στην περίοδο αυτή ο πόλος ανάπτυξης της Πρωτεύουσας εξακολουθεί να προσελκύει βιομηχανικές δραστηριότητες σε βάρος των υπολοίπων και κυρίως των απομακρυσμένων από το κέντρο περιφερειών, ενώ μεγάλη αύξηση παρουσιάζει και η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας (πόλος της Θεσσαλονίκης). Τη δεκαετία αυτή το σύνολο των περιφερειών, πλην των ελάχιστων εξαιρέσεων που προαναφέρθηκαν, παρουσιάζει αρνητικές μεταβολές στην απασχόληση.

Μετά το 1970 συνέβησαν αλλαγές που άμεσα ή έμμεσα επηρέασαν σημαντικά τον βιομηχανικό τομέα στην Ελλάδα. Κοινός παρονομαστής τους ήταν η κρίση που πλήττει την ελληνική οικονομία, σχεδόν σε όλη την περίοδο της μεταπολίτευσης και η οποία αποτελεί με μία έννοια τμήμα των εξελίξεων σε παγκόσμια κλίμακα που συνδέονται με την εξάντληση των ορίων του φορντισμού και με τη σταδιακή ανάδυση νέων καθεστώτων συσσώρευσης (Οικονόμου, 1990). Οι εξελίξεις αυτές σαφώς είχαν αντίκτυπο στην οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο. Ειδικότερα, μέσα στη δεκαετία του '70 η μεταποιητική απασχόληση στην Περιφέρεια της Πρωτεύουσας παρουσιάζει κάμψη, μείωση της ποσοστιαίας συμμετοχής στη συνολική μεταποιητική απασχόληση της χώρας, ενώ παράλληλα όλες οι άλλες περιοχές, με εξαίρεση τις νησιωτικές, παρουσιάζουν σημαντική αύξηση.

Προς αυτήν την κατεύθυνση βοήθησε και το ΝΔ 1078/71 “Περί λήψεως φορολογικών και άλλων τινών μέτρων προς ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης”, το οποίο προχώρησε σε διαχωρισμό της χώρας σε τρεις περιοχές κινήτρων και έπειτα το ΝΔ 1377/73 “Περί νέων μέτρων προς ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης”, με το οποίο προστέθηκε μία ακόμα περιοχή κινήτρων. Στο σημείο αυτό, να προστεθεί ο νόμος

289/1976 “Περί παροχής κινήτρων δια την ανάπτυξη παραμεθόριων περιοχών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων”. Ο νόμος αυτός αύξησε ιδιαίτερα τη σημασία των κινήτρων για τις ανατολικές μεθοριακές περιφέρειες. Η καινοτομία του ήταν η δημιουργία της Περιοχής Ε΄ στην οποία εντάχθηκαν όλοι οι νομοί της Θράκης, οι νομοί της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και ο νομός Δωδεκανήσου (Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου). Στα στοιχεία απασχόλησης του 1981, για πρώτη φορά γίνεται εμφανής η σημαντική επιρροή της πολιτικής κινήτρων για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, η οποία αυξάνει την ποσοστιαία συμμετοχή της στην απασχόληση στο 4.3% έναντι 3.1% της προηγούμενης δεκαετίας και με ποσοστιαία μεταβολή απασχόλησης στο διάστημα 1971-1981 να ανέρχεται στο 67.2% ενώ και η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εμφανίζει τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή απασχόλησης της (+42.5%) καθ’ όλη τη διάρκεια των πέντε δεκαετιών που εξετάζεται, συνεχίζοντας τη μεγάλη συγκέντρωση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων έξω από τα όρια της Αττικής. Οι μεταβολές απασχόλησης παραμένουν, ωστόσο, αρνητικές για τις νησιωτικές περιφέρειες.

Στις αρχές της δεκαετίας του ’80 αρχίζει η προσπάθεια συντονισμού της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την περιφερειακή πολιτική της ΕΟΚ. Κύριο χαρακτηριστικό της προσπάθειας αυτής είναι η καθιέρωση των επιδοτήσεων μέσω του νόμου 1116/1981 “Για την παροχή κινήτρων ενισχύσεως της περιφερειακής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και τη ρύθμιση συναφών θεμάτων”. Ο νόμος αυτός προσδιορίζει καινούριες περιοχές εφαρμογής των κινήτρων. Έτσι, η Ελλάδα διαιρείται και πάλι σε τρεις περιοχές. Για τον επαναπροσδιορισμό των περιοχών η εισηγητική έκθεση του νόμου ανέφερε πως, ούτε η ενιαία αντιμετώπιση του ελληνικού χώρου, αλλά ούτε και ο μεγάλος κατακερματισμός μπορούν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια ορθολογική μακροχρόνια περιφερειακή ανάπτυξη. Από τη μια η ενιαία αντιμετώπιση του χώρου οδηγεί σε υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων γύρω από τα κέντρα ανάπτυξης (Αθήνα- Οινόφυτα και Θεσσαλονίκη- Κιλκίς), με τα γνωστά αρνητικά αποτελέσματα. Αντίθετα, η πολυπεριφερειακή διαίρεση, αν διατηρηθεί για πολύ χρόνο, δημιουργεί τεχνικές συνθήκες ανάπτυξης με αντιοικονομικές –λόγω ακατάλληλης τοποθεσίας- επενδύσεις (Μιχαηλίδου, 1997). Στη συνέχεια, ακολουθεί ο νόμος 1262/1982 “Για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας και τροποποίηση συναφών διατάξεων”, που

καθιερώνει τις επιδοτήσεις, ο οποίος αποτελεί και το βασικό αναπτυξιακό εργαλείο κατά τη δεκαετία του '80.

Τη δεκαετία αυτή, η ελληνική βιομηχανία δεν μπόρεσε να αναδιαρθρωθεί, ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον εντεινόμενο, και λόγω της εισόδου της χώρας μας στην ΕΟΚ, διεθνή ανταγωνισμό. Έτσι, εμφανίζονται πιο έντονα τα σημάδια κρίσης της ελληνικής μεταποίησης και αυτά αντανακλώνται σε πολλά βασικά οικονομικά μεγέθη, όπως στην απασχόληση. Συγκεκριμένα, το σύνολο της μεταποιητικής απασχόλησης της χώρας παρουσίασε μείωση της τάξης του 19.5% που αντιστοιχεί περίπου σε 130.000 απασχολούμενους. Τη μεγαλύτερη κάμψη παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Αττικής, Ιονίων Νήσων, Δυτικής Μακεδονίας, Βορείου Αιγαίου και Πελοποννήσου.

Σύμφωνα με το νόμο 1262/82 στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης επιτρέπεται η επιχορήγηση ειδικών και μόνων επενδύσεων ενώ στους προγενέστερους αναπτυξιακούς νόμους δινόταν η δυνατότητα ενίσχυσης έστω και χαμηλής. Συνεπώς, συνέφερε, ούτως ή άλλως, τον επενδυτή να εγκατασταθεί στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας, έστω και με χαμηλή ενίσχυση. Τα οφέλη που θα αποκόμιζε ο επενδυτής, από άλλα, πιο σημαντικά οικονομικά κίνητρα (άφθονο εργατικό δυναμικό, μεγάλη αγορά, εξωτερικές οικονομίες), θα ήταν στην περίπτωση αυτή μεγαλύτερα (Γεωργίου, 1991). Αυτό διαπιστώνεται και από τα αντίστοιχα μεγέθη της απασχόλησης την περίοδο 1981-1991 όπου η Περιφέρεια Αττικής χαρακτηρίζεται από τη μεγαλύτερη μείωση σε απόλυτα μεγέθη της απασχόλησής της (μείωση κατά 29.7% που αντιστοιχεί σε περίπου 93.000 απασχολούμενους).

Επίσης, στα τέλη της δεκαετίας του '80 είχε ήδη συσσωρευτεί ένας μεγάλος αριθμός χρεοκοπημένων επιχειρήσεων. Η κρίση της αποβιομηχάνισης έπληξε ιδιαίτερα τα παραδοσιακά περιφερειακά βιομηχανικά συστήματα, όπως αυτά των νομών Εύβοιας, Βοιωτίας (Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας), Λάρισας και Μαγνησίας (Περιφέρεια Θεσσαλίας). Σε μια γενικότερη προσέγγιση μετά την πρώτη πενταετία του '90 η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η επόμενη της κρίσης, είναι δυνατόν να θεωρηθεί, ότι η περίοδος χαρακτηρίζεται από στοιχεία ανάκαμψης του μεταποιητικού έργου. Την περίοδο αυτή εφαρμόζεται από το κράτος το πρόγραμμα “Ανασυγκρότηση Φθίνουσων Περιοχών”, το οποίο ανήκει στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βιομηχανίας (ΕΠΒ) και το

οποίο αφορούσε στην ενίσχυση υφιστάμενων ΜΜΕ, ώστε να επιτύχουν υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικότητας.

Στη διάρκεια της τελευταίας περιόδου που εξετάζεται στο παρόν κείμενο η κατάσταση δε διαφοροποιείται αισθητά. Η πολιτική αποδέσμευσης μεγάλων ελληνικών βιομηχανιών από τον δημόσιο τομέα συνεχίζεται και αποδίδεται μεγαλύτερη σημασία στη δραστηριοποίηση του ιδιωτικού τομέα. Άλλωστε, ο νέος αναπτυξιακός νόμος της δεκαετίας του '90 ν. 1892/90 “Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, δεν ακύρωσε τον προηγούμενό του, απλά στόχευε σε μια γενικότερη αναμόρφωση κάποιων διατάξεων, χωρίς μεταβολή της βασικής δομής του ν. 1262/82. Οι νόμοι που ακολούθησαν, ν. 2234/94 και ν. 2601/98, δεν φαίνεται να επηρέασαν την εικόνα που παρουσιάζει η βιομηχανία στο χώρο. Τη δεκαετία αυτή η κατάσταση παρουσιάζεται σχεδόν σταθερή αλλά και στάσιμη, με μικρές αυξομειώσεις. Οι περιφέρειες που θα μπορούσε να σημειωθεί ότι παρουσιάζουν μία μεγαλύτερη μείωση είναι οι Δυτικής Μακεδονίας (-23.3%) και Δυτικής Ελλάδας (-15.3%) ενώ οι περιφέρειες με τη μεγαλύτερη αύξηση είναι οι Κρήτης (12.6%) και Αττικής (6.4%) εξαιτίας, πιθανότατα, της δυνατότητας εκσυγχρονισμού της τεχνολογίας στους παραδοσιακούς κλάδους της μεταποίησης αλλά για την περίπτωση της Αττικής κυρίως λόγω του υψηλά εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού που δύναται να προσφέρει. Και στις δεκαετίες του 1990 και 2000, όπως ήταν αναμενόμενο, η μεταποίηση συγκεντρώνεται στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, που μαζί εξακολουθούν να συγκεντρώνουν το 65% της απασχόλησης στη μεταποίηση.

Η συμβολή του τελευταίου αναπτυξιακού νόμου 3299/2004 “Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση” δεν μπορεί να αξιολογηθεί, δεδομένου ότι τα τελευταία στοιχεία προς ανάλυση ήταν της απογραφής απασχόλησης του 2001. Ωστόσο, να αναφερθεί ότι δεν αποκλίνει σημαντικά από πλευράς φιλοσοφίας από τους βασικούς άξονες πολιτικής για την ενθάρρυνση ιδιωτικών επενδύσεων που ακολουθήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες.

Συμπερασματικά, με απόλυτους όρους (% στη συνολική απασχόληση στη μεταποίηση της χώρας), ο πρώτος πόλος συγκέντρωσης είναι η Περιφέρεια Αττικής (43.9%), ενώ ο δεύτερος η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (22.6%), με τα αντίστοιχα ποσοστά της δεύτερης κατά σειράς βιομηχανικής περιφέρειας να απέχουν κατά πολύ από εκείνα της

Περιφέρειας της Πρωτεύουσας. Από εκεί και πέρα οι συγκεντρώσεις είναι σαφώς χαμηλότερες, ακολουθούν οι Περιφέρειες Θεσσαλίας, Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και Στερεάς Ελλάδας με ποσοστιαία συμμετοχή κοντά στο 6%.

Σε γενικές γραμμές, η κατανομή της βιομηχανικής απασχόλησης στην Ελλάδα δεν παρουσιάζεται ισόρροπα κατανεμημένη. Σαφώς, ενδοπεριφερειακές και τοπικές διαφοροποιήσεις προβάλλονται ισχυρότερες στις επιδόσεις της βιομηχανίας. Οι διαφοροποιήσεις αυτές εμφανίζονται με δύο αντίρροπες τάσεις, υπάρχει ένα σύνολο περιφερειών που μέσα στον μισό αιώνα που εξετάζεται χάνει σημαντικό ποσοστό της απασχόλησης, όπως οι Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου (68.8%), Ιονίων Νήσων (54.2%), Νοτίου Αιγαίου (45.3%), Πελοποννήσου (23.8%), και Δυτικής Ελλάδας (22.3%), ενώ την ίδια περίοδο ένα άλλο σύνολο περιφερειών κερδίζει μέχρι και 85% νέες θέσεις εργασίας, όπως η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας περίπου 50%. Η εικόνα γίνεται πιο ενδιαφέρουσα και πιο σύνθετη με την ανάλυση στα επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης του νομού και των ΟΤΑ αλλά ξεπερνάει τους στόχους του παρόντος κειμένου.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι το ζήτημα της ισοκατανομής των επενδύσεων έχει γίνει αντικείμενο έντονου διαλόγου μεταξύ των ειδικών, χωρίς τελικά να έχει ξεκαθαριστεί αν είναι επιθυμητή ή όχι η ισοκατανομή των επενδύσεων. Αναφερόμενος στο ζήτημα, ο Γ. Κώττης υποστηρίζει ότι η ισομερής χωροταξική κατανομή των επενδύσεων, και ιδιαίτερα των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, δεν είναι πραγματοποιήσιμη ούτε και επιθυμητή, γιατί η καταλληλότητα των διαφόρων περιφερειών ή και νομών για την εγκατάσταση σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων διαφέρει, οι διαφορές δε αυτές μπορούν να είναι σημαντικές. Η μη ισόρροπη διασπορά της βιομηχανίας που παρατηρείται στον Ελλαδικό χώρο δεν αποδεικνύει την έλλειψη οικονομικής λογικής στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων, αντίθετα την επιβεβαιώνει (Γεωργίου, 1991).

Σχετικά λοιπόν με τη συνολική αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας κινήτρων παρατηρείται διαχρονικά ότι έρχεται αρωγός των τάσεων που διαμορφώνονται είτε σε μακροοικονομικό επίπεδο, ή εξαιτίας συγκυριακών ιδιαιτεροτήτων των επιμέρους περιοχών. Η πολιτική κινήτρων δεν είναι ικανή από μόνη της να δημιουργήσει το

κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον και να προσελκύσει σημαντικές επενδύσεις ώστε να οδηγήσει στη δημιουργία “δυναμικών κυκλωμάτων παραγωγής”.

2.2.2. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Ελλείπει χωροταξικής πολιτικής ως το 1976 και απουσία χωροταξικού σχεδιασμού που να περιλαμβάνει κατευθύνσεις σχετικά με τη χωροθέτηση της βιομηχανίας μέχρι τη θεσμοθέτηση των ΠΠΧΣΑΑ, η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας διαμορφώθηκε πρώτιστα από την άμεση επιρροή της περιφερειακής πολιτικής που επικρατούσε στις διάφορες χρονικές περιόδους στη χώρα μας. Μετά την περίοδο των πολέμων η χώρα είχε ανάγκη την εφαρμογή άμεσα μιας πολιτικής που θα επέφερε οικονομική ανάπτυξη χωρίς να υπολογίζει τις συνέπειες αυτής στο χώρο.

Συγκεκριμένα, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '50 η αντιμετώπιση του προβλήματος της υπανάπτυξης του μεγαλύτερου τμήματος της χώρας ήταν υποτυπώδης. Τη δεκαετία αυτή το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε προς μια πολιτική ισόρροπης ανάπτυξης ανάμεσα στις περιφέρειες και βελτίωση στο επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού μέσω της ενίσχυσης της βιομηχανικής δραστηριότητας σε μία οικονομία όπου επικρατεί ο γεωργικός τομέας ή επικρατούν απαρχαιωμένοι και φθίνοντες βιομηχανικοί κλάδοι. Στόχος αποτελούσε η ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας σε κάθε περιοχή που βρισκόνταν σε παρακμή. Δηλαδή, ως τα τέλη της δεκαετίας του '50 υποστηρίζονταν από την κεντρική διοίκηση η χωροταξική διασπορά των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, θεωρώντας ότι η ύπαρξη βιομηχανίας σε μια περιοχή θα λειτουργήσει για αυτήν ως σανίδα σωτηρίας, χωρίς να εκτιμηθούν άλλα κριτήρια, τάξη μεγέθους της πόλης, προσβασιμότητα, εργατικό δυναμικό κ.α. Τα στατιστικά στοιχεία παρουσιάζουν την πλειοψηφία των περιφερειών να συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή τους στη συνολική μεταποίησης της χώρας στις απογραφές απασχόλησης των ετών 1951 και 1961.

Η κατάσταση διαφοροποιήθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του '60, όπου ήρθαν στο προσκήνιο τα οικονομικά μάλλον, παρά τα κοινωνικά κριτήρια της περιφερειακής πολιτικής, αυτό διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι την περίοδο αυτή εκπονήθηκαν τα διάφορα “Προγράμματα Οικονομικής Αναπτύξεως”.

Το 1963 υποστηριζόταν ευρύτατα η άποψη συγκεντρώσεως των αναπτυξιακών προσπαθειών. Η κατευθυντήρια ιδέα περιλαμβανόταν στις εκδόσεις του ΟΟΣΑ, όπου αναφέρεται ότι: “Η συγκέντρωση των προσπαθειών, για να επιτευχθεί το καλύτερο αποτέλεσμα από περιορισμένους πόρους, είναι θεμελιώδης έννοια της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξεως”. Ακολουθώντας αυτές τις κατευθύνσεις η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης έπρεπε να αποβλέπει στην προσέλκυση συγκεκριμένων βιομηχανιών σε συγκεκριμένες περιοχές μιας περιφέρειας και να δημιουργεί ένα βιομηχανικό συγκρότημα, επεκτεινόμενο και αυτοτροφοδοτούμενο, που θα αυξήσει το περιφερειακό και εθνικό εισόδημα (Μαγγανά-Κακαουνάκη, 1991). Δηλαδή, η δεκαετία του 1960 ήταν το μεταίχμιο δύο πολιτικών, της διασποράς της βιομηχανικής δραστηριότητας σε κάθε υποανάπτυκτη περιοχή και της ενίσχυσης αυτής σε επιλεγμένους πόλους ανάπτυξης. Την περίοδο αυτή προβλέπεται για πρώτη φορά η υπό του δημοσίου ανάληψη της πρωτοβουλίας για οργάνωση Βιομηχανικών Περιοχών προς εγκατάσταση βιομηχανικών επιχειρήσεων. Οι πρώτες ΒΙΠΕ που λειτούργησαν στην Ελλάδα ήταν αυτές της Θεσσαλονίκης, του Βόλου και του Ηρακλείου, οι οποίες θεσμοθετήθηκαν μέσω του ν. 4458/65. Επίσης, ο νόμος αυτός προέβλεπε τη δημιουργία ΒΙΠΕ στην Πάτρα, Καβάλα, Κομοτηνή, Χανιά, Λάρισα, Πρέβεζα και στο Π.Σ. της Πρωτεύουσας.

Ως προς την τοποθεσία όπου αναπτύχθηκαν οι ΒΙΠΕ θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι ο ν. 4458/65 καθόριζε ως έδρες ΒΙΠΕ ορισμένες πόλεις, μερικές από τις οποίες είχαν ήδη βιομηχανική παράδοση ή/ και ήταν κοντά σε συγκοινωνιακούς κόμβους που πολλοί αποτελούσαν τις πύλες εισόδου και εξόδου στη χώρα μας, όπως π.χ. η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, ο Βόλος, το Ηράκλειο, και η Πρέβεζα (Βλιάμος κ.α., 1991).

Η φιλοσοφία, δηλαδή που διέπει τη δημιουργία των ΒΙΠΕ ήταν η ανάπτυξή τους σε ορισμένα προεπιλεγμένα μέρη που θα αποτελούσαν πόλους ανάπτυξης για την ευρύτερη περιοχή που γειτονεύει με την τοποθεσία των ΒΙΠΕ. Ο νόμος αυτός λοιπόν οριοθετούσε την έναρξη αυτού που έχει αποκαλεστεί στάδιο της “πολικής συγκέντρωσης” που στόχευε στην ενίσχυση της βιομηχανικής υποδομής των μεγάλων αστικών κέντρων, αποκεντρώνοντας τη βιομηχανική δραστηριότητα. Σημαντική εξέλιξη και ανανέωση του θεσμού των Βιομηχανικών Περιοχών θεωρείται η ψήφιση

του ν. 742/77, με τον οποίο καταργούνται οι Βιομηχανικές Ζώνες² και μεταβάλλονται σε Βιομηχανικές Περιοχές και αυξάνεται ο αριθμός των πόλεων – εδρών των ΒΙΠΕ. Οι νέες πόλεις- έδρες που προστίθενται στις προηγούμενες είναι: Φλώρινα, Ιωάννινα, Κιλκίς, Ξάνθη, Σέρρες, Δράμα, Αλεξανδρούπολη, Λαμία, Καλαμάτα, Τρίπολη, Ηγουμενίτσα, Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Έδεσσα, Άρτα, Κόρινθος, Αίγιο, Πύργο, Σπάρτη και Ρόδος. Ο νόμος αυτός οριοθέτησε την έναρξη του δεύτερου σταδίου στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη των ΒΙΠΕ στην Ελλάδα: εκείνου της “συγκρατημένης διασποράς” που στόχευε στη διεύρυνση της αποκεντρωτικής διαδικασίας (Βλιάμος, 1988). Μέχρι και το 1985 λειτουργούσαν σε ολόκληρη τη χώρα 16 συνολικά ΒΙΠΕ

Τέλος, με το ΠΔ 136/28.3.1986 νομοθετήθηκε η δυνατότητα ίδρυσης ΒΙΠΕ σε κάθε νομό της χώρας. Έτσι άρχισε να οριοθετείται το στάδιο της αποκαλούμενης “καθολικής διασποράς” ή “ελεγχόμενης χωροταξικής διασποράς”. Ωστόσο, το στάδιο αυτό συμπίπτει με την κρίση που διέρχεται η ελληνική βιομηχανία τη δεκαετία του '80 (αυτό εμφανίζεται έντονα στα μεγέθη απασχόλησης) με αποτέλεσμα οι ΒΙΠΕ σε λειτουργία να παραμένουν ελάχιστες.

Οι βιομηχανικές και οι βιοτεχνικές περιοχές τα τελευταία χρόνια βρίσκονταν σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι αφού αποτέλεσε πολιτική απόφαση της Κυβέρνησης και της Διοίκησης της ΕΤΒΑ η σταδιακή παραχώρηση της διαχείρισης των ΒΙΠΕ κυρίως σε ενώσεις προσώπων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Σε εφαρμογή της ανωτέρου απόφασης δημιουργήθηκε ο Ν. 2545/1997 “περί Βιομηχανικών και Επιχειρηματικών Περιοχών και άλλων διατάξεων”, ο οποίος εισήγαγε την ευρύτερη έννοια της ΒΕΠΕ (Βιομηχανική και Επιχειρηματική Περιοχή), επιμέρους εκδοχές της οποίας είναι η ΒΙΠΕ, το ΒΙΠΑ, το ΒΙΟΠΑ, οι Τεχνοπόλεις, ή και περιοχές άλλου τύπου με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης.

Αξιολογώντας τη ζήτηση στις ΒΙΠΕ και μεταγενέστερα και σε άλλης μορφής οργανωμένων υποδοχέων της μεταποίησης παρατηρείται ότι η ζήτηση αυτή σε αντίθεση με την προσφορά γης προσανατολίζεται κύρια σε περιοχές αναπτυγμένες αστικά και βιομηχανικά, ενώ το ποσοστό των μονάδων που χωροθετήθηκαν σε αυτές ήταν και είναι σαφώς περιορισμένο (ο συνολικός αριθμός των βιομηχανικών

² Η Βιομηχανική Ζώνη ορίζεται ως χώρος αφιερωμένος για βιομηχανική ή βιοτεχνική χρήση, σε αντίθεση όμως με τη Βιομηχανική Περιοχή, χωρίς καμία υποδομή.

επιχειρήσεων που έχουν εγκατασταθεί σε ΒΕΠΕ δεν είναι διαθέσιμος). Προκύπτει, επομένως, ότι ενώ η οργάνωση ΒΠΠΕ κινείται με μακροπρόθεσμους στόχους παρακινώντας επενδύσεις σε περιφέρειες όχι βιομηχανικά αναπτυγμένες και πολλές φορές προβληματικές, οι ιδιώτες, που κινούνται με κριτήρια ιδιωτικοοικονομικά και αποβλέπουν στην ικανοποίηση μεσοβραχυπρόθεσμων στόχων, επενδύουν κυρίως σε αναπτυγμένες ή δυνάμενες να αναπτυχθούν αστικά και βιομηχανικά περιφέρειες και προτιμούν τη σημειακή από την οργανωμένη χωροθέτηση. Αυτό επιβεβαιώνει την άποψη ότι η λειτουργία μιας ΒΕΠΕ σε μια περιφέρεια από μόνη της δεν επιφέρει αξιόλογα αποτελέσματα, εάν δεν συνοδεύεται και με άλλα έργα κοινωνικής και οικονομικής υποδομής και με κρατικές ρυθμίσεις ριζικής παρέμβασης στο ισχύον νομικό καθεστώς χωροθέτησης.

2.3. Η ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

Χρησιμοποιείται εδώ ο όρος “χωροθέτηση” της βιομηχανίας σε αντιδιαστολή προς τον όρο “χωροταξική κατανομή”. Η τελευταία αναφέρεται στο πώς κατανέμεται η μεταποίηση μεταξύ διαφόρων χωρικών ενοτήτων, μικρότερων ή μεγαλύτερων (από την περιφέρεια μέχρι τον ΟΤΑ), ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη θέση των μονάδων. Ο όρος “χωροθέτηση” αναφέρεται, αντίθετα, στα συγκεκριμένα σημεία του εδάφους, δηλαδή, μετατοπίζεται το κέντρο βάρους από το επίπεδο της χωρικής ανάπτυξης σε αυτό των χρήσεων γης (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Στην ενότητα αυτή αναλύονται τα κυριότερα καθεστώτα χωροθέτησης και δόμησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα ώστε να αποσαφηνιστεί η πολύπλοκη διαδικασία της χωροθέτησης βάσει του θεσμικού πλαισίου και παράλληλα να αιτιολογηθούν, ως ένα βαθμό, οι παράγοντες εκείνοι που έχουν αναδείξει το καθεστώς της διάσπαρτης χωροθέτησης ως το κυρίαρχο μοντέλο χωροθέτησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα. Η παρουσίαση της εικόνας της πραγματικής κατάστασης σχετικά με τις χωροθετήσεις των βιομηχανιών είναι πρακτικά αδύνατη, δεδομένου ότι ο συνολικός αριθμός των βιομηχανικών επιχειρήσεων που έχουν χωροθετηθεί σε οργανωμένους υποδοχείς δεν είναι διαθέσιμος άμεσα και το ίδιο ισχύει και για τις σημειακές χωροθετήσεις των μονάδων σε εντός και εκτός σχεδίου περιοχές.

2.3.1. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η δημιουργία οργανωμένων χώρων υποδοχής της μεταποιητικής δραστηριότητας προέκυψε ως ανάγκη, αρχικά, αποκέντρωσης της βιομηχανίας από τα παραδοσιακά κέντρα λειτουργίας της αλλά και ως ανάγκη εξέλιξης της ανάπτυξής της.

Το καθεστώς της οργανωμένης χωροθέτησης λύνει πολλά προβλήματα που αποτελούν εμπόδια στον ιδιώτη επενδυτή για να προχωρήσει στο επενδυτικό του πρόγραμμα. Του παρέχει μια ευνοϊκή τοποθεσία για εγκατάσταση, τις αναγκαίες υπηρεσίες, και πολλές φορές κατάλληλα κτιριακά συγκροτήματα, αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Επίσης, προσφέρει μεγάλα οφέλη στην εθνική οικονομία και στην περιοχή που δημιουργείται: ανακουφίζει τις μεγάλες πόλεις από τη συγκέντρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας με το να την ανακατανέμει σε όλη τη χώρα μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα προς τις περιοχές που χρειάζονται τόνωση. Ακόμη, βοηθά τους αρμόδιους φορείς να ολοκληρώσουν τον προγραμματισμό για χρήση γης και χωροθέτηση της βιομηχανίας (Βλιάμος, 1988). Τα βασικά νομοθετικά κείμενα για τη χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων της μεταποίησης στην Ελλάδα υπήρξαν, όπως έχουν προαναφερθεί, διαδοχικά, οι Ν. 4458/1965, 742/1977 και 2545/1997.

Η ίδρυση και οργάνωση Βιομηχανικών Περιοχών στην Ελλάδα ανατέθηκε το 1962 στον Οργανισμό Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΟΒΑ). Τον επόμενο χρόνο η γαλλική ημικρατική εταιρία SCET, με εντολή του Υπουργείου Συντονισμού εκπονεί ένα πλαίσιο ανάπτυξης των Βιομηχανικών Περιοχών σε εθνική κλίμακα, και προτείνει την ίδρυση ΒΙΠΕ στη Θεσσαλονίκη, στο Βόλο, στην Πάτρα, στην Καβάλα και στο Ηράκλειο. Έτσι, και έπειτα από εισήγηση της ΕΤΒΑ ΑΕ στην Κυβέρνηση ψηφίζεται ο Ν. 4458/65, που αποτελεί και το πρώτο νομικό πλαίσιο ανάπτυξης και εδραίωσης του θεσμού. Σημαντική εξέλιξη και ανανέωση του θεσμού των Βιομηχανικών Περιοχών θεωρείται η ψήφιση του Ν. 742/77, με τον οποίο καταργούνται οι Βιομηχανικές Ζώνες και μεταβάλλονται σε Βιομηχανικές Περιοχές, απλουστεύονται οι διαδικασίες ίδρυσης και οργάνωσης των ΒΙΠΕ καθώς και αυξάνεται εις τριπλούν ο αριθμός των πόλεων-εδρών των ΒΙΠΕ Το ΠΔ 136/28.3.86 επεκτείνει το θεσμό, παρέχοντας τη δυνατότητα στην Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης να ιδρύσει μία τουλάχιστον ΒΙΠΕ σε κάθε νομό της χώρας. Σήμερα ο Ν. 2545/97 αποτελεί το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τη λειτουργία και την ίδρυση ΒΕΠΕ.

Να επισημανθεί, ότι σκοπός της παρούσας εργασίας δεν είναι η εξαντλητική αναλυτική περιγραφή των διατάξεων του νομοθετικού πλαισίου που αφορά στους οργανωμένους χώρους υποδοχής της βιομηχανίας, αλλά, κυρίως, μέσω της κατανόησής των διαδικασιών καθορισμού αυτών, να καταστεί σαφής η διαδικασία της θεσμοθέτησής τους, ώστε να αξιολογηθεί στη συνέχεια της εργασίας αν το ισχύον θεσμικό καθεστώς για τους οργανωμένους χώρους υποδοχής λαμβάνεται υπόψη από τα ΠΠΧΣΑΑ ή απλά περιορίζονται στο να δίνουν κατευθύνσεις για τη δημιουργία τους αυθαίρετα χωρίς να αντιλαμβάνονται τις ΒΕΠΕ, ΠΟΑΠΔ και ΠΕΡΠΟ τόσο ως έννοιες και κυρίως τις συνέπειες που μπορούν αυτοί να επιφέρουν στη διαμόρφωση του χώρου. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται η επισήμανση ορισμένων καινοτομιών αλλά και παραλείψεων του ισχύοντος σήμερα νομοθετικού πλαισίου για τις ΒΕΠΕ, όπου αυτό είναι εφικτό. Έτσι, κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στα παρακάτω θέματα που ο νόμος προβλέπει³.

Ορισμένα από τα καινοτόμα στοιχεία του Ν. 2545/97 είναι: η προσθήκη για πρώτη φορά της έννοιας “Επιχειρηματικές Περιοχές⁴”, ως συστατικό μέρος του τίτλου, δίπλα στη θεσμοθετημένη για τριάντα χρόνια περίπου έννοια των “Βιομηχανικών Περιοχών”. Η προσθήκη αυτή αντανakλά την, κατά τα τελευταία χρόνια, πιο έντονη και καθ’ όλα απαραίτητη σύζευξη δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής για την προαγωγή της οικονομίας. Επίσης, για πρώτη φορά υπό ένα ενιαίο νομικό πλαίσιο εντάσσονται οι διάφορες μορφές στις οποίες μπορούν να εγκατασταθούν βιομηχανικές μονάδες και εισάγεται ο θεσμός της “Τεχνόπολης”. Η αναφορά στη συγκεκριμένη μορφή έγινε για ποικίλους λόγους που έχουν σχέση με την εξέλιξη των βιομηχανιών, δηλαδή την ανάγκη για ευελιξία στην παραγωγή, τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων με ενίσχυση της μεταφοράς τεχνολογίας, τις σχέσεις ολοκλήρωσης ανάμεσα σε πανεπιστήμια και βιομηχανίες ώστε να συγκροτηθούν δίκτυα συνεργασίας κ.α. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Nijkamp κ.α. (1994) “η τεχνολογική καινοτομία δεν είναι μάνα εξ’ ουρανού, αλλά μπορεί να προκληθεί και να εισαχθεί”. Η δυνατότητα αυτή προσφέρεται υπό την έννοια της Τεχνόπολης. Στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται οι διάφορες αυτές μορφές που μπορούν να έχουν οι ΒΕΠΕ. Αυτές είναι:

³ Οι παρατηρήσεις γίνονται βάσει του Ν.2545/97.

⁴ Επιχείρηση: οργανωμένη οικονομική δραστηριότητα για την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών, με σκοπό το κέρδος.

- Βιομηχανική Περιοχή (ΒΙΠΕ): ΒΙΠΕ είναι ο χώρος, ο οποίος καθορίζεται, οριοθετείται, πολεοδομείται και οργανώνεται προκειμένου να λειτουργήσει ως χώρος υποδοχής κάθε βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας.
- Βιομηχανικό Πάρκο (ΒΙΠΑ): ΒΙΠΑ είναι ο χώρος, ο οποίος καθορίζεται, οριοθετείται, πολεοδομείται και οργανώνεται προκειμένου να λειτουργήσει ως χώρος υποδοχής κάθε βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας μέσης και χαμηλής όχλησης.
- Βιοτεχνικό Πάρκο (ΒΙΟΠΑ): ΒΙΟΠΑ είναι ο χώρος, ο οποίος καθορίζεται, οριοθετείται, πολεοδομείται και οργανώνεται προκειμένου να λειτουργήσει ως χώρος υποδοχής κάθε βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας χαμηλής όχλησης και επαγγελματικών εργαστηρίων.
- Τεχνόπολη: Τεχνόπολη είναι ο χώρος, ο οποίος οριοθετείται, πολεοδομείται και οργανώνεται με στόχο την εγκατάσταση βιομηχανιών νέας και υψηλής τεχνολογίας, ερευνητικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Οι χώροι αυτοί χαρακτηρίζονται από υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος και δύναται να περιλαμβάνουν οικιστικά συγκροτήματα, στα οποία ενσωματώνονται οι αναγκαίες αστικές λειτουργίες.

Εκτός από τις παραπάνω μορφές ΒΕΠΕ είναι δυνατό να υπάρξουν και άλλες μορφές, που θα καθορίζονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης και θα έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Ν. 2545/97.

Αναφέρει ειδικότερα, ότι ο καθορισμός ΒΕΠΕ επιτρέπεται στις περιοχές όπου έχουν προηγηθεί εγκεκριμένα χωροταξικά σχέδια ή ρυθμιστικά ή γενικά πολεοδομικά σχέδια ή οποιαδήποτε άλλα εγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης κατ' εφαρμογή των κατευθύνσεων χωροταξικής πολιτικής ή των ειδικότερων κατευθύνσεων, χρήσεων και λειτουργιών που προβλέπονται από αυτά είτε ακόμα έπειτα από συνεκτίμηση στοιχείων χωροταξικού σχεδιασμού της ευρύτερης περιοχής όταν απουσιάζουν τα παραπάνω σχέδια. Η τελευταία διατύπωση μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα ασαφής και απαιτεί διευκρινήσεις που μάλιστα δεν δίνονται ούτε με το Ν. 3325/05⁵.

⁵ Ο Ν.3325/2005 "Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών- βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις", τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του Ν.2545/97.

Ακόμα, επιτρέπει την μετεγκατάσταση βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων από τον αστικό ιστό πόλεων σε οποιοδήποτε ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ και στην περίπτωση, υπό προϋποθέσεις, ανώτερης βαθμίδας όχλησης από αυτήν που προβλέπεται από το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΒΕΠΕ.

Όσον αφορά στον φορέα καθορισμού της ΒΕΠΕ, η πρωτοβουλία καθορισμού της ανήκει σε φορέα που πρέπει να έχει απαραίτητα τη νομική μορφή της ΑΕ. Όπως ορίζει το άρθρο 3 του νόμου, φορέα ΒΕΠΕ επιτρέπεται να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε αυτόν φυσικά ή νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, φυσικά ή νομικά πρόσωπα του δημοσίου τομέα, ΟΤΑ, δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις, νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, συνεταιρισμοί, επιμελητήρια, καθώς και ενώσεις, σύνδεσμοι ή κοινοπραξίες αυτών. Δηλαδή, παρέχεται η δυνατότητα από τη νομοθεσία για λειτουργία ιδιωτικών ΒΕΠΕ. Στους αρχικούς νόμους 4458/65 και 742/77 το δικαίωμα για την οργάνωση και εκμετάλλευση ΒΙΠΕ στην Ελλάδα είχε κατ' αποκλειστικότητα η ΕΤΒΑ ΑΕ, η οποία όμως κατά την κρίση της μπορούσε να το παραχωρήσει σε άλλα νομικά πρόσωπα ή και να συνεργαζόταν με τους προαναφερόμενους φορείς, όχι όμως με ιδιώτες. Αυτό άλλωστε αποτελεί μια πρόσθετη καινοτομία του Ν. 2545/97.

Για τον καθορισμό της ΒΕΠΕ υποβάλλεται αίτηση στο Υπουργείο Ανάπτυξης είτε από τους ιδρυτές της ΒΕΠΕ που πρόκειται να συσταθεί είτε από τον ίδιο τον φορέα ΒΕΠΕ εφόσον έχει συσταθεί. Η αίτηση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει μια σειρά από δικαιολογητικά, τα οποία καθορίζονται από το άρθρο 4 του Ν. 2545/97. Ο καθορισμός της ΒΕΠΕ, ο φορέας και η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων εγκρίνονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ύστερα από γνώμη του κατά τόπου αρμόδιου Νομαρχιακού Συμβουλίου. Η εγκριτική απόφαση αποτελεί και την "Προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση". Να επισημανθεί στο σημείο αυτό, ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3010/2002, προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση δεν απαιτείται στις θεσμοθετημένες βιομηχανικές περιοχές και ζώνες, στις βιοτεχνικές περιοχές και πάρκα, σύμφωνα με την ισχύουσα σχετική νομοθεσία, αλλά και στις Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) του άρθρου 10 του Ν. 2742/99 και στις περιπτώσεις που η χωροθέτηση προβλέπεται από νόμο ή εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο.

Ένα πρόσθετο βασικό στοιχείο του νόμου είναι ο περιορισμός στον καθορισμό ΒΕΠΕ σε χώρο όπου βρίσκεται εκτός εγκεκριμένου, χωροταξικού, ρυθμιστικού, πολεοδομικού ή άλλου σχεδίου χρήσης γης και περιλαμβάνει δασικές εκτάσεις. Η δημιουργία της επιτρέπεται μόνο αν συντρέχουν σημαντικές ανάγκες της εθνικής οικονομίας ή άλλοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος και υπό τον όρο ότι η χρήση της δασικής έκτασης αποτελεί το μόνο πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση τέτοιας ανάγκης. Στην περίπτωση αυτή, η εγκριτική απόφαση για τη ΒΕΠΕ συνυπογράφεται και από τον Υπουργό Γεωργίας. Οι διατάξεις της παρ. 1 άρθρο 6 του Ν. 2545/97 δεν έχουν εφαρμογή σε δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά. Ωστόσο, αυτό που προκύπτει από τη διατύπωση της διάταξης είναι ότι ο νόμος κατ' ουσία δίνει το περιθώριο καθορισμού ΒΕΠΕ σε δασικές εκτάσεις, έστω υπό αυτές τις προϋποθέσεις, και το ίδιο ισχύει και για τη χρήση αιγιαλού και παραλίας, παρ. 6 άρθρο 14, και μάλιστα χωρίς να αναφέρει κανένα συγκεκριμένο κριτήριο ή προϋπόθεση.

Η μεταβολή της έκτασης και των ορίων των ΒΕΠΕ επιτρέπεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ύστερα από αιτιολογημένη αίτηση του φορέα ΒΕΠΕ, με διαδικασία όμοια με αυτήν για την έκδοση της εγκριτικής απόφασης.

Ακολουθεί στο νόμο η πολεοδόμηση και οργάνωση των ΒΕΠΕ Μετά την ολοκλήρωση αυτών και ύστερα από αυτοψία της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Ανάπτυξης μπορεί να εκδοθεί η διαπιστωτική πράξη και είναι δυνατόν από το σημείο αυτό να χορηγούνται άδειες λειτουργίας στις εγκαθιστάμενες μονάδες.

Η διοίκηση και διαχείριση της ΒΕΠΕ ασκείται από το φορέα ΒΕΠΕ μέχρι την έκδοση της διαπιστωτικής απόφασης της παρ. 3 άρθρο 9 του Ν. 2545/97, με την οποία διαπιστώνεται η δυνατότητα λειτουργίας της ΒΕΠΕ. Με την έκδοση της εν λόγω διαπιστωτικής απόφασης, ο φορέας ΒΕΠΕ έχει την υποχρέωση να μεταβιβάσει τη διοίκηση και διαχείριση της ΒΕΠΕ σε τρίτο νομικό πρόσωπο (φορέα διαχείρισης ΒΕΠΕ), το οποίο θα έχει τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας. Δικαίωμα συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο του φορέα διαχείρισης έχουν οι ιδιοκτήτες γης στη ΒΕΠΕ, διάταξη που άλλαξε με το Ν. 3325/2005. Με το Ν. 3325/2005 πλέον είναι υποχρέωση για τους ιδιοκτήτες γης να συμμετέχουν στο φορέα διαχείρισης. Με την παραπάνω ρύθμιση πλέον αλλάζει ο ρόλος των ιδιοκτητών γης, με συνέπεια σε περιοχές όπου έχουν

εγκριθεί ιδιωτικές ΒΕΠΕ ή αναμένεται να ιδρυθούν, να είναι υποχρεωτική η συμμετοχή αυτών στο φορέα διαχείρισης με διάφορες συνέπειες, η κυριότερη εκ των οποίων είναι ότι πλέον οι ιδιοκτήτες γης έχουν έννομο συμφέρον από τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη των ΒΕΠΕ. Οι ιδιοκτήτες γης στη ΒΕΠΕ συμμετέχουν στο φορέα διαχείρισης κατά την αναλογία της έκτασης που διαθέτουν στη ΒΕΠΕ και μόνο για όσο διάστημα είναι ιδιοκτήτες αυτής. Η διοίκηση, η διαχείριση και η εν γένει λειτουργία της ΒΕΠΕ ρυθμίζεται από Κανονισμό Λειτουργίας που καταρτίζεται από το φορέα ΒΕΠΕ και υποβάλλεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης μαζί με τη μελέτη πολεοδομικής. Η εποπτεία και η παρακολούθηση της διαχείρισης και λειτουργίας των ΒΕΠΕ και των φορέων ΒΕΠΕ, ασκείται από το Υπουργείο Ανάπτυξης.

Ως γενικότερες θετικές συνέπειες από την εφαρμογή του συγκεκριμένου νομικού πλαισίου μπορούν να θεωρηθούν:

- Ο περιορισμός της πολλαπλότητας και πολυπλοκότητας των διατάξεων μέσω των οποίων ήταν μέχρι σήμερα δυνατή η δημιουργία τέτοιων υποδοχέων, με τη διαμόρφωση ενός σχετικά απλού και σαφούς διαδικαστικού πλαισίου, και σε ορισμένες περιπτώσεις με τη βελτίωση υφιστάμενων διατάξεων.
- Η επέκταση ορισμένων δυνατοτήτων, που μέχρι σήμερα αφορούσαν κυρίως τις ΒΠΠΕ, και στις υπόλοιπες κατηγορίες χωρικών υποδοχέων που προβλέπει ο νόμος, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό το διαδικαστικό πλαίσιο εφαρμογής και λειτουργίας των τελευταίων (απαλλοτριώσεις για λόγους δημόσιου συμφέροντος, υπαγωγή σε ανώτερη βαθμίδα κινήτρων από τον περιβάλλοντα χώρο, επίλυση δυσκολιών χρηματοδότησης, ίδρυση φορέα διοίκησης και διαχείρισης).
- Η άμεση σύνδεση των ΒΠΠΑ και ΒΙΟΠΑ με την αναπτυξιακή πολιτική (μέσω του Υπουργείου Ανάπτυξης) αντιμετωπίζει ένα από τα μέχρι πρόσφατα προβλήματα εφαρμογής των τελευταίων, την υπαγωγή τους σε μια αποκλειστική πολεοδομική λογική που οδήγησε στο ότι τα περισσότερα από αυτά που είχαν προβλεφθεί από πολεοδομικές μελέτες δεν υλοποιήθηκαν. (Οικονόμου, 1997)

Υπό το πρίσμα των παραπάνω παρατηρήσεων, καθίσταται απόλυτα αντιληπτό οι θετικές προοπτικές των οργανωμένων βιομηχανικών υποδοχέων. Ωστόσο, ο Ν. 2545/97 έστω και αν βελτιώνει σε σύγκριση με την προγενέστερη κατάσταση την

ελκτικότητα των οργανωμένων υποδοχέων δεν προχωρά στο καθοριστικό και απαραίτητο βήμα και για την αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης που θα ήταν η κατάργηση των πλεονεκτημάτων της εκτός σχεδίου δόμησης (εκτενής αναφορά παρακάτω) (Οικονόμου, 1997).

Έτσι, η ανάπτυξη των οργανωμένων υποδοχέων στο σύνολό τους παραμένει μέχρι σήμερα υποτονική, συγκεντρώνοντας μόνο ένα μικρό ποσοστό των βιομηχανικών μονάδων στο εσωτερικό τους. Ενδεικτικά στοιχεία από το υπό εκπόνηση Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία αναφέρουν, ότι σήμερα έχουν καταγραφεί 56 περιπτώσεις οργανωμένων χώρων υποδοχής βιομηχανίας σε λειτουργία. Η συνηθέστερη εκδοχή αντιστοιχεί και στο παλαιότερο καθεστώς, τη ΒΙΠΕ, με 28 περιπτώσεις. Ακολουθούν τα ΒΙΟΠΑ, που ανέρχονται σε 25, και τα ΒΙΠΑ με 2 περιπτώσεις, καθώς και μια περίπτωση Τεχνόπολης. Όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αντιστοιχούν στη σημερινή ευρύτερη έννοια της ΒΕΠΕ, αλλά στην πλειονότητά τους ιδρύθηκαν με αυτοτελείς διαδικασίες, πριν από τη θεσμοθέτηση της ΒΕΠΕ. Συνολικά, οι ΒΙΠΕ έχουν συνολική έκταση (βιομηχανικά οικόπεδα) 37.148 στρ., και τα ΒΙΠΑ και ΒΙΟΠΑ σε λειτουργία έχουν συνολική έκταση 14.681 στρ. Αθροιστικά τα μεγέθη αυτά αντιστοιχούν σε ένα πολύ μικρό ποσοστό της επικράτειας. Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει ακόμα σε λειτουργία (ούτε σε προγενέστερη φάση της διαδικασίας υλοποίησης) ΠΟΑΠΔ βιομηχανίας ή ΠΕΡΠΟ βιομηχανίας. Δεδομένου ότι ο συνολικός αριθμός των βιομηχανικών επιχειρήσεων που έχουν χωροθετηθεί μέσα σε οργανωμένους χώρους υποδοχής δεν είναι διαθέσιμος, βάσει εκτίμησης του Ειδικού Πλαισίου το ποσοστό των εντός ΒΙΠΕ μονάδων ανέρχεται στο 6.5% (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Πέρα από τις ΒΕΠΕ υπάρχουν δύο ακόμα θεσμικά καθεστώτα χωροθέτησης οργανωμένων υποδοχέων για τη μεταποίηση, η ΠΟΑΠΔ και η ΠΕΡΠΟ. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 2742/99, “Ως περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) χαρακτηρίζονται θαλάσσιες εκτάσεις, καθώς και χερσαίες περιοχές, που είναι πρόσφορες, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού, για την ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς, δευτερογενούς ή τριτογενούς τομέα, καθώς και δραστηριοτήτων ή επιχειρηματικών πρωτοβουλιών πειραματικού χαρακτήρα. Οι περιοχές αυτές μπορεί να εξειδικεύονται κατά κλάδο δραστηριότητας ή τομέα παραγωγής ή είδος και προορισμό λειτουργίας και να διακρίνονται σε περιοχές αποκλειστικής χρήσης, στις οποίες

απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα εκτός από εκείνη στην οποία αποβλέπει ο χαρακτηρισμός τους σε περιοχές κύριας χρήσης, όπου επιτρέπονται και άλλες δραστηριότητες υπό όρους”. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει θεσμοθετηθεί ΠΟΑΠΔ βιομηχανίας. Ένας λόγος ίσως μπορεί να θεωρηθεί η σαφής διατύπωση του Ν. 2742/99, “ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση εκτάσεων, ως ΠΟΑΠΔ γίνεται, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις εγκεκριμένων Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Ως την έγκριση των προαναφερόμενων πλαισίων, ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση των περιοχών της παρ.1 γίνεται μετά από στάθμιση των διαθέσιμων στοιχείων ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού και ιδίως αυτών που απορρέουν από υφιστάμενα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα και υπό εξέλιξη χωροταξικές μελέτες”. Δηλαδή, σήμερα ΠΟΑΠΔ βιομηχανίας δύναται να χωροθετηθούν μόνο αν τις προβλέπουν τα ΠΠΧΣΑΑ. Αυτό είναι ένα ιδιαίτερα κρίσιμο σημείο, όπως θα φανεί και στη συνέχεια μέσα από την ανάλυση των Περιφερειακών Πλαισίων, εφόσον υπάρχουν περιφέρειες στις οποίες δεν προβλέπει το Χωροταξικό Πλαίσιο χωροθέτηση ΠΟΑΠΔ βιομηχανίας. Επίσης, να σημειωθεί ότι πρόκειται για ένα εργαλείο που μπορεί να λειτουργήσει με μεγαλύτερη ευελιξία απ’ ότι οι ΒΕΠΕ δεδομένου ότι δεν είναι υποχρεωτική από το νόμο η πολεοδομήσή της, επομένως δυνητικά μπορεί να θεωρηθεί οργανωμένος υποδοχέας.

Εφικτή είναι και η δημιουργία ΠΕΡΠΟ για βιομηχανία-βιοτεχνία ΜΟ και ΧΟ. Στατιστικά η δυνατότητα αυτή είναι σημαντική, γιατί οι μονάδες αυτές αντιστοιχούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό των περιπτώσεων όχλησης. Ωστόσο, για την ενεργοποίηση της δυνατότητας αυτής πρέπει να συντρέχουν θεσμικές προϋποθέσεις που δεν καλύπτονται πάντα, ενώ είναι εμφανώς ασύμφοροι και οι όροι που αφορούν την εισφορά σε γη και τους όρους δόμησης (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Συμπερασματικά, οι οργανωμένοι χώροι υποδοχής, στο σύνολό τους, που προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο που αφορά στη χωροταξία, πολεοδομία αλλά και ειδικότερα στη βιομηχανία είναι σε αριθμό ικανοποιητικοί. Η περιορισμένη, ωστόσο, συμμετοχή τους στην επιλογή των βιομηχανιών για χωροθέτηση οφείλεται σε πλήθος άλλων παραγόντων που παράλληλα λειτουργούν επικουρικά ως προς την εδραίωση του καθεστώτος της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας στη χώρα μας, οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

- Τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η χωροθέτηση της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές.
- Η ανυπαρξία κάποιου νομικού πλαισίου που να υποχρεώνει μια βιομηχανική επιχείρηση να χωροθετείται μόνο μέσα σε οργανωμένους υποδοχείς.
- Η αποκλειστική στήριξη της αποτελεσματικότητας των ΒΕΠΕ απλά και μόνο στη θεσμοθέτηση και λειτουργία ενός συστήματος κινήτρων (αυτό δεν ισχύει για τις ΠΟΑΠΔ και ΠΕΡΠΟ) χωρίς παράλληλα τη θεσμοθέτηση και λειτουργία και ενός συστήματος αντικινήτρων που θα αποθάρρυναν την εκτός ΒΕΠΕ χωροθέτηση.
- Η κυριαρχία στη συνείδηση των επενδυτών ότι τα “παραδοσιακά” πρότυπα χωροθέτησης οδηγούν ασφαλέστερα σε άμεσο επιχειρηματικό κέρδος.

2.3.2. ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΑΣΠΑΡΤΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Πέρα από τη διάκριση των καθεστώτων χωροθέτησης της βιομηχανίας σε οργανωμένη και διάσπαρτη χωροθέτηση, διάκριση υφίσταται και ανάλογα με το καθεστώς της περιοχής χωροθέτησης από πολεοδομικής άποψης, δηλαδή αν η περιοχή βρίσκεται εντός σχεδίου ή εκτός σχεδίου πόλεως.

Αρχικά, να αναφερθεί ότι με το ΝΔ του 1923 “Περί Σχεδίων Πόλεων, Κωμών και Συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών”, υπήρξε για πρώτη φορά ενιαία και ολοκληρωμένη νομοθεσία για τη ρύθμιση του χώρου και κυρίως για το σχεδιασμό των πόλεων. Ο ελληνικός χώρος, σύμφωνα με το διάταγμα αυτό, διαμορφώθηκε νομοθετικά σε τρεις κατηγορίες:

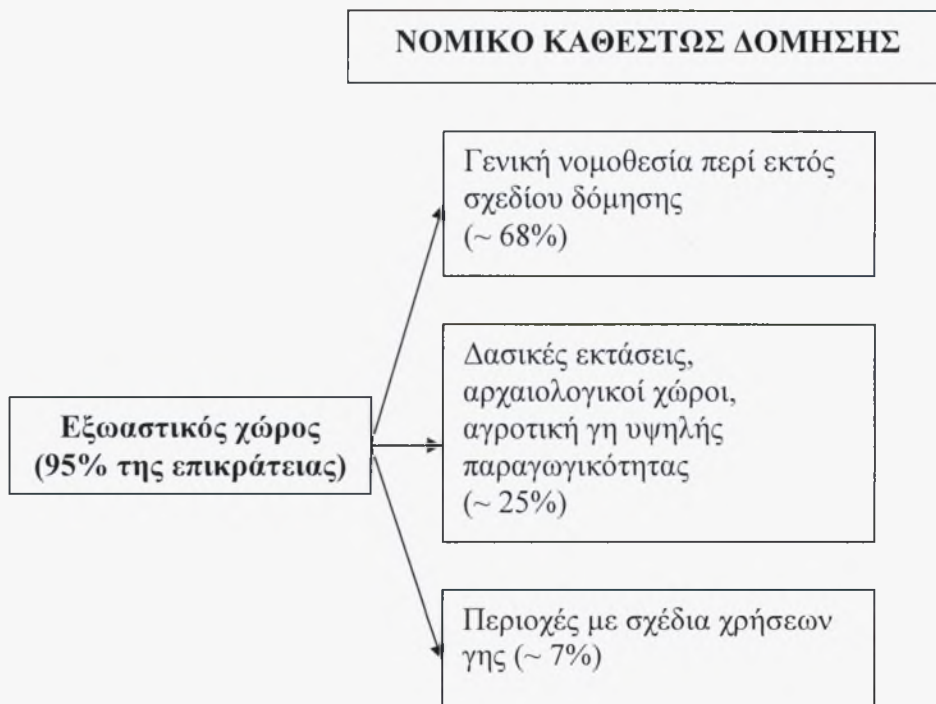
- Στις περιοχές εντός σχεδίου πόλεως, δηλαδή σε αυτές που διαθέτουν εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο και που ρυθμίζονται από το ΝΔ της 17.7.1923.
- Στους οικισμούς που υπάρχουν πριν από το έτος 1923 και δεν έχουν εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως υπαγομένους σε δικό τους νομοθετικό καθεστώς.
- Στις περιοχές που βρίσκονται έξω από τα ρυμοτομικά σχέδια και έξω από τους οικισμούς που υπάρχουν πριν από το 1923, δηλαδή στις περιοχές “εκτός σχεδίου πόλεως” όπως συνηθέστερα λέγονται. (Αραβαντινός, 1997)

Στις περιοχές της τρίτης κατηγορίας επετράπη η μεμονωμένη δόμηση, ιδίως αυτή που εξυπηρετούσε τις “παρά τας σιδηροδρομικές και υπό του κράτους ανεγνωρισμένας

αμαξιτάς οδούς” και η οποία, σύμφωνα με τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα και αντιλήψεις της εποχής, φιλοδοξούσε να οδηγήσει στον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων της χώρας μέσω της σύνδεσής τους με τα κατασκευαζόμενα τότε δίκτυα μεταφορών (εθνικές και επαρχιακές οδούς και σιδηροδρόμους). Η τρίτη αυτή κατηγορία αποτέλεσε και την αχίλλειο πτέρνα του ΝΔ του 1923, λόγω ιδίως της καταχρηστικής εφαρμογής των περί εκτός σχεδίου δόμησης διατάξεων που επρόκειτο να γίνει στις επόμενες δεκαετίες (Γιαννακούρου, 1999β).

2.3.2.1. Η χωροθέτηση της βιομηχανίας σε εκτός σχεδίου περιοχές

Ο εξωαστικός χώρος σήμερα καλύπτει περίπου το 95% της ελληνικής επικράτειας. Τέσσερα διαφορετικά θεσμικά καθεστάτα δόμησης καλύπτουν το χώρο αυτό:

Πηγή: Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση

Αρχικά, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν οι διατάξεις που αφορούν στη βιομηχανία όταν αυτή χωροθετείται σε περιοχή που δεν καλύπτεται από σχέδια χρήσεων γης⁶ και

⁶ Η χωροθέτηση της βιομηχανίας μέσω σχεδίων χρήσεων γης ανήκει στην περίπτωση της διάσπαρτης χωροθέτησης, δεδομένου ότι οι διάφορες μορφές οργανωμένων υποδοχέων χωροθετούνται με ειδικές διαδικασίες και όχι απευθείας μέσω των σχεδίων χρήσεων γης. Με τα σχέδια αυτά δύναται να προβλέπεται ως χρήση η βιομηχανία, όχι όμως η οργάνωσή της.

όπως απεικονίζεται και στο παραπάνω σχήμα, η περίπτωση αυτή ισχύει για την πλειοψηφία του εξωαστικού χώρου. Η δόμηση έξω από τα ρυμοτομικά σχέδια των πόλεων και έξω από τα όρια των οικισμών που υπάρχουν πριν από το έτος 1923 και που δεν έχουν εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο ρυθμίζεται από:

1. Το από 6/17.10.1978 ΠΔ που καθορίζει ενιαίους όρους και περιορισμούς δομήσεως των ακινήτων που κείνται εκτός σχεδίου πόλεως ολόκληρης της χώρας πλην του Νομού Αττικής. Με το διάταγμα αυτό κωδικοποιείται και τροποποιείται η νομοθεσία που ίσχυε από το 1928 συμπληρωμένη με μεταγενέστερες διατάξεις.
2. Το από 5/13.12.1979 ΠΔ που καθορίζει όρους και περιορισμούς δομήσεως των περιοχών του Νομού Αττικής που βρίσκονται έξω από τα ρυμοτομικά σχέδια και έξω από τους οικισμούς που υπάρχουν πριν από το έτος 1923 και δεν έχουν εγκεκριμένο σχέδιο. Ειδικότερα με το ΠΔ αυτό οι παραπάνω “εκτός σχεδίου” περιοχές χωρίζονται σε περιοχές Α και Β. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις μπορούν να χωροθετούνται μόνο στη Β περιοχή. (Χριστοφιλόπουλος, 1980).

Σύμφωνα με το ΠΔ 6/17.10.1978 για να μπορεί να οικοδομηθεί ένα ακίνητο απαιτείται να έχει κατά κανόνα εμβαδόν 4.000 τ.μ. τουλάχιστον. Εξαιρέσεις (παρεκκλίσεις) ισχύουν για οικόπεδα που έχουν πρόσωπο πάνω σε εθνικούς, επαρχιακούς, δημοτικούς ή κοινοτικούς δρόμους κλπ.

Ειδικές διατάξεις για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις (για την εφαρμογή των παρακάτω θεωρούνται τα βιομηχανικά κτίρια καθώς και οι αποθήκες και δεξαμενές που κατασκευάζονται στο ίδιο γήπεδο) είναι οι εξής (ΠΔ του 1985⁷, αρ. 4):

- Για την κατασκευή βιομηχανικών εγκαταστάσεων απαιτείται έγκριση του ΥΠΑΝ και, για εγκαταστάσεις υψηλής όχλησης με οποιαδήποτε ισχύ ή και μέσης όχλησης με ισχύ μεγαλύτερη των 120 HP απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
- Γύρω από πόλεις και οικισμούς με πληθυσμό μεγαλύτερο των 2.000 κατοίκων και σε ζώνη πλάτους 700 μ. (πληθυσμός από 2.001 μέχρι και 10.000) ή 1.000 μ. (πληθυσμός άνω των 10.000) απαγορεύεται η εγκατάσταση νέων βιομηχανικών εγκαταστάσεων μέσης ή υψηλής όχλησης. Επίσης, σύμφωνα με το ΠΔ της

⁷ Το ΠΔ 16.2.1985 τροποποίησε και συμπλήρωσε το ΠΔ του 1978.

24/31.5.1985, απαγορεύεται η ανέγερση βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων σε ζώνη πλάτους 500 μ. από τα όρια του οικισμού, ενώ για οικισμούς παραλιακούς ή τουριστικούς ή αξιόλογους συνεκτικούς ή περιαστικούς είναι δυνατόν η ζώνη να καθορίζεται σε πλάτος έως και 1.000 μ., και για οικισμούς στάσιμους να μειώνεται μέχρι τα 200 μ..

- Οι όροι και περιορισμοί δόμησης είναι οι εξής:
 - i. Μέγιστο ποσοστό κάλυψης 30%.
 - ii. Μέγιστος αριθμός ορόφων 3 με μέγιστο ύψος 11 μ.
 - iii. ΣΔ 0,9 και ΣΟ 3,3.
 - iv. Ελάχιστη απόσταση από τα όρια του γηπέδου 10 μ.
 - v. Κατά παρέκκλιση επιτρέπεται με Απόφαση Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. η επέκταση των υφιστάμενων βιομηχανικών εγκαταστάσεων μετά τριετή τουλάχιστον λειτουργία. Η παρέκκλιση αφορά το ποσοστό κάλυψης (μέγιστο 50%), το ΣΔ (μέγιστος 1,2), το ΣΟ (μέγιστος 4,2) και τις αποστάσεις των κτιρίων από τα πλάγια και πίσω όρια (ελάχιστο 5).

Το ΠΔ 5/13.12.1979 χωρίζει όλες τις εκτός σχεδίου πόλεως περιοχές του νομού Αττικής σε δύο κατηγορίες, δηλαδή σε περιοχές Α και Β, χωρίς όμως καθοριστικά κριτήρια διαίρεσης. Σύμφωνα με το άρθρο 1 τα βιομηχανικά κτίρια επιτρέπονται στην περιοχή Β (στην Περιοχή Α επιτρέπεται μόνο η επέκταση υφιστάμενων γεωργικών βιομηχανιών). Για να μπορεί να οικοδομηθεί ένα ακίνητο πρέπει να έχει, κατά κανόνα, εμβαδόν 20.000μ². Από τον κανόνα αυτό υπάρχουν πολλές εξαιρέσεις (Αραβαντινός, 1997). Οι όροι δόμησης των γηπέδων για ανέγερση βιομηχανικών κτιρίων και αποθηκών εντός της περιοχής Β, ορίζονται οι καθορισθέντες από το άρθρο 4 του ΠΔ 16.2.1985.

Οι δυνατότητες που δίνει η γενική νομοθεσία για την εκτός σχεδίου δόμηση για τη διάσπαρτη χωροθέτηση στην ύπαιθρο όχι μόνο βιομηχανικών κτιρίων, αλλά και κάθε είδους κτιρίου πρακτικά, είναι πρωτοφανείς για τα διεθνή δεδομένα, τόσο από άποψη όγκου δόμησης όσο και από άποψη ποσοστού του χώρου που υπάγεται στη γενική νομοθεσία (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση). Επίσης, στην Ελλάδα ισχύει το εξής παράλογο, ενώ υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός σχεδίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να σχεδιασθεί ορθολογικά η ύπαιθρος (ΕΠΜ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΖΟΕ, ΕΧΜ, ΠΕΧΠ, ΠΟΑΠΔ, ΣΟΑΠ), το αποτέλεσμα είναι ισχνό, μόνο το 7% τελικά

καλύπτεται από σχέδια χρήσεων γης. Σε άλλες χώρες της Ευρώπης, όπως για παράδειγμα στην Αγγλία όπου υπάρχει περιορισμένος αριθμός εργαλείων για σχεδιασμό χρήσεων γης στην ύπαιθρο, σχεδόν στο σύνολο του εξωαστικού χώρου οι χρήσεις γης είναι καθορισμένες. Οι χώρες του Νότου παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά με τελευταία την Ελλάδα. Σαφέστατα το πιο ορθολογικό είναι ολόκληρος ο χώρος να καλύπτεται με σχέδια χρήσεων γης, ώστε να έχει εξεταστεί τι είναι καταλληλότερο να χωροθετηθεί και που, ωστόσο, όταν δεν συμβαίνει αυτό απαιτείται αυστηρότητα στις ρυθμίσεις για την εκτός σχεδίου δόμηση, κάτι που επίσης, δεν ισχύει για τα ελληνικά δεδομένα.

Στο σημείο αυτό να επισημανθεί, ότι συμπεράσματα διαφόρων μελετών αναφέρουν ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων -γενικά και αυτών που αφορούν στη βιομηχανία ειδικότερα- κτισμάτων που έχουν οικοδομηθεί στον εξωαστικό χώρο έχουν προέλθει από μια διαδικασία που είχε ως αφετηρία την έκδοση άδειας με βάση την εκτός σχεδίου δόμηση ενώ στη συνέχεια επακολουθεί και υπέρβαση άδειας, αυτό που συνηθέστερα ονομάζεται “συνέργια νόμιμης και αυθαίρετης δόμησης”. Δηλαδή, εφόσον σου δίνεται το δικαίωμα να χτίσεις νόμιμα εκτός σχεδίου εύκολα έχεις τη δυνατότητα να κάνεις και την υπέρβαση.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο κύριος μηχανισμός που περιορίζει την ανεμπόδιση χωροθέτηση εκτός σχεδίου είναι η ΕΠΟ, που σταδιακά αποβάλλει τις αδυναμίες εφαρμογής που τη χαρακτήρισαν κατά την εισαγωγή της. Ωστόσο, η έλλειψη σχεδίων χρήσεων γης σημαίνει ότι η χωρική διάσταση δεν μπορεί να ενσωματωθεί με συστηματικό τρόπο στην ΕΠΟ, αφού η κρίση γίνεται κατά περίπτωση, από διαφορετικούς φορείς και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, χωρίς ένα πλαίσιο αναφοράς για την ομογενοποίηση των σημειακών κρίσεων και την άσκηση μέσω αυτών μιας ενιαίας και συνεκτικής πολιτικής χωροθέτησης (το πρόβλημα φυσικά δεν αφορά μόνο τη βιομηχανία αλλά το σύνολο των δραστηριοτήτων· για δραστηριότητες με μεγαλύτερη ζήτηση, όπως η κατοικία ή ο τουρισμός, το πραγματικό πρόβλημα είναι ακόμα πιο έντονο) (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Στις υπόλοιπες κατηγορίες του εξωαστικού χώρου, δασικές εκτάσεις, αρχαιολογικοί χώροι, περιοχές Natura κ.λπ. ισχύουν συγκεκριμένα νομοθετήματα, διαφορετικά κατά περίπτωση, που προσεγγίζουν το ζήτημα της χωροθέτησης της βιομηχανίας

απαγορευτικά, αφήνοντας ωστόσο περιθώρια δόμησης, υπό προϋποθέσεις. Συνοπτικά, να αναφερθεί ότι στις δασικές εκτάσεις η χρήση του εδάφους προσδιορίζεται από τη δασική νομοθεσία και κυρίως από το Ν.998/79. Δεν θα γίνει αναφορά στις διατάξεις, απλά να επισημανθεί ότι οι εκτάσεις αυτές προστατεύονται από το Σύνταγμα, απαγορεύεται η αλλαγή της χρήσης τους μόνο κατ' εξαίρεση αν συντρέχουν “ζωτικές ανάγκες της εθνικής οικονομίας ή άλλοι επιτακτικοί λόγοι δημόσιου συμφέροντος”. Επιβάλλεται τεκμηριωμένη μελέτη χωροθέτησης στις περιοχές αυτές, ειδικά η πρόταση κρίνεται απορριπτέα από το ΣτΕ. Το βασικό πρόβλημα στην Ελλάδα όσον αφορά στις περιοχές αυτές είναι ότι δεν έχουν σαφή όρια και αυτός είναι ένας πρόσθετος λόγος παρεμπόδισης των χωροθετήσεων. Για την εγκατάσταση ή λειτουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών μονάδων πλησίον “αρχαίων/ ακινήτων μνημείων” απαιτείται η έγκριση του ΥΠΠΟ, που χορηγείται με την προϋπόθεση απόστασης που εξασφαλίζει από κάθε άμεση ή έμμεση βλάβη (Ν. 3028/2002). Επίσης, όσον αφορά στη γεωργική γη, η υφιστάμενη νομοθεσία περιλαμβάνει σχετική πρόβλεψη μόνο για την αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας (ΑΓΥΠ), σύμφωνα με το Ν. 2637/98, άρθρο 56, “απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από τη γεωργική εκμετάλλευση”. Η χωροθέτηση βιομηχανιών και σε αυτές τις εκτάσεις γίνεται υπό ειδικές περιπτώσεις (ίσως ορισμένες περιπτώσεις οργανωμένων υποδοχέων).

Τέλος, στις διάφορες θεσμοθετημένες περιοχές προστασίας, σύμφωνα με το Ν. 1650/86, απαγόρευση χωροθέτησης βιομηχανίας υπάρχει στις “περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης”. Στις υπόλοιπες περιοχές προστασίας του Ν.1650 δεν υπάρχει κάποιος αυτοματισμός που να απορρέει απευθείας από το Ν.1650 αλλά κάθε περιοχή κρίνεται ως συγκεκριμένη περίπτωση. Δηλαδή, στις περισσότερες των περιπτώσεων ισχύει η γενική νομοθεσία περί εκτός σχεδίου δόμησης και σε κάθε περίπτωση εξετάζεται χωριστά και δεν θεωρείται δεδομένος ο αποκλεισμός κάθε βιομηχανικής-βιοτεχνικής δραστηριότητας. Σημειώνεται, επίσης, ότι γενικά δεν παρουσιάζονται περιπτώσεις χωροθέτησης βιομηχανιών του Παραρτήματος II της ΚΥΑ 15393/2332/2002 σε περιοχές του δικτύου NATURA. Κατά κανόνα τα όρια των περιοχών έχουν σχεδιαστεί αφήνοντας έξω τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, οπότε δεν αντιμετωπίζονται συχνά αιτήματα ανανέωσης ή επέκτασης των αδειών λειτουργίας τέτοιων μονάδων (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Στο επίκεντρο του προβληματισμού του ΣτΕ, φάνηκε να βρίσκεται το ζήτημα της

χωροθέτησης έργων και δραστηριοτήτων από τις αρχές κυρίως της δεκαετίας του 1990. Με βάση την αρχή του “προηγούμενου χωροταξικού σχεδιασμού”, το ΣτΕ εκλάμβανε ως παράνομη και άρα ακυρωτέα τη χωροθέτηση μεμονωμένων δραστηριοτήτων όταν αυτή δεν υπαγορεύονταν από προηγούμενο χωροταξικό σχεδιασμό, ενώ ταυτόχρονα θεωρεί τα υπάρχοντα σχέδια τοπικού χαρακτήρα, όπως τη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) ή το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ), μόνο ως προσωρινά υποκατάστατα του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η απαγόρευση μεμονωμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, ΣτΕ 2319/2002.

2.3.2.2. Η χωροθέτηση της βιομηχανίας σε εντός σχεδίου περιοχές

Είναι γεγονός ότι εξαιτίας των μορφών με τις οποίες είχε - και έχει σε ένα βαθμό - συνηθίσει ο πληθυσμός να βλέπει τη βιομηχανία, των οχλήσεων και πολλές φορές και των κινδύνων που αυτή συνεπάγεται έχει “κατορθώσει” να θεωρείται γενικά ως η πιο απωθητική λειτουργία της πόλης. Γι' αυτό σχεδόν όλα τα γεωγραφικά μοντέλα ανάπτυξης των πόλεων και οι ιδέες που εμφανίστηκαν από τη βιομηχανική επανάσταση μέχρι και πολύ πρόσφατα, τοποθετούν τη βιομηχανία σε τελείως διακεκριμένες ζώνες ξεχωριστά από όλες τις άλλες χρήσεις.

Στην Ελλάδα, σήμερα η χωροθέτηση αυτής της δραστηριότητας σε εντός σχεδίου περιοχές γίνεται μέσω του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου και της Πολεοδομικής Μελέτης. Επιτυγχάνεται μέσα από τον καθορισμό των χρήσεων γης της υπό ένταξη στο σχέδιο περιοχής. Τα Ρυθμιστικά Σχέδια δεν διαθέτουν θεσμοθετημένες προδιαγραφές, και η αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν στη βιομηχανία γίνεται με ad hoc προσέγγιση.

Αρχικά, κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστεί η έννοια “εντός σχεδίου περιοχές”. Όπως προαναφέρθηκε, για πρώτη φορά με το ΝΔ της 17.7/16.8.1923 “Περί Σχεδίων Πόλεων, Κωμών και Συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών” έγινε ο διαχωρισμός σε εκτός και εντός σχεδίου χώρο, ο μεν πρώτος, σύμφωνα με το διάταγμα, προορίζεται για δραστηριότητες αγροτικού χαρακτήρα, ο δε δεύτερος για δόμηση. Το πρόβλημα όμως που προέκυπτε είναι ο προσδιορισμός του τι είναι εντός και τι είναι εκτός σχεδίου. Σαφέστατα οι οικισμοί που ήδη διέθεταν σχέδιο εξ' ορισμού θεωρούνταν εντός σχεδίου, υπήρχαν όμως και οικισμοί που προϋπήρχαν του 1923 και δεν είχαν σχέδιο. Ο εκτός σχεδίου χώρος περιλαμβάνει τις περιοχές που βρίσκονται έξω από τα ρυμοτομικά

σχέδια αλλά και έξω από τους προϋφιστάμενους του 1923 οικισμούς. Στο παρόν κείμενο, και για λόγους απλοποίησης, εντός σχεδίου περιοχές θεωρούνται αυτές που διαθέτουν εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο⁸.

Το κράτος μέσα από τον προγραμματισμό των χρήσεων γης ελέγχει την κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο. Στην Ελλάδα, το ζήτημα του καθορισμού των χρήσεων γης άρχισε να αντιμετωπίζεται συστηματικά στις αρχές της δεκαετίας του 1980, με αφορμή την ψήφιση του Ν. 947/ 1979 περί οικιστικών περιοχών. Ο νόμος αυτός εισήγαγε για πρώτη φορά την έννοια των χρήσεων γης στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Περαιτέρω, διέκρινε τις χρήσεις γης σε γενικές και ειδικές, προσδιορίζοντας μάλιστα τις κατηγορίες γενικών χρήσεων που μπορούσαν να καθορίζονται μέσα στις χαρακτηριζόμενες οικιστικές περιοχές. Σε εκτέλεση του νόμου αυτού, εκδόθηκε το ΠΔ 81/1980, το οποίο καθόρισε τις ειδικές κατηγορίες χρήσεων γης, στις οποίες μπορούν να εξειδικεύονται οι επιμέρους γενικές κατηγορίες που καθιέρωνε ο νόμος. Σε ανάλογη κατεύθυνση κινήθηκε και ο μεταγενέστερος Ν. 1337/1983, ο οποίος ενέταξε τον καθορισμό χρήσεων γης στο περιεχόμενο των νέων πολεοδομικών σχεδίων που εισήγαγε (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Πολεοδομικές Μελέτες). Για τις ανάγκες εφαρμογής του νόμου αυτού, εκδόθηκε το από 23.2./6.3.1987 προεδρικό διάταγμα, το οποίο καθόρισε τις γενικές και ειδικές κατηγορίες χρήσεων γης, που καθορίζονται δια των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων και των Πολεοδομικών Μελετών (Γιαννακούρου, 2000). Η βασική διαφορά των δύο προαναφερθέντων ΠΔ ήταν ότι στο διάταγμα 81/1980 καθορίζονταν και ανώτατες τιμές αριθμού ορόφων, ποσοστού κάλυψης και συντελεστή δόμησης ανά χρήση, στοιχεία που δε διαθέτει το ισχύον διάταγμα σήμερα, του 1987.

Όσον αφορά στη χωροθέτηση της βιομηχανίας, η δραστηριότητα αυτή μπορεί να χωροθετείται στις περιοχές των ΓΠΣ, όταν προβλέπεται χρήση γης, σύμφωνα με τη γενική πολεοδομική της λειτουργία:

- Μη οχλούσα βιομηχανία - βιοτεχνία, βιομηχανικό και βιοτεχνικό πάρκο (χαμηλή - μέση όχληση) - “Βιομηχανικό πάρκο (ΒΙΠΑ) - βιοτεχνικό πάρκο

⁸ Όταν λέμε ρυμοτομικό σχέδιο ή σχέδιο πόλεως εννοούμε, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν.1577/1985 (ΓΟΚ), το διάγραμμα, με τυχόν ειδικό κανονισμό, που καθορίζει τους ειδικούς όρους δόμησης, τους κοινόχρηστους χώρους και τις επιτρεπόμενες χρήσεις σε κάθε τμήμα ή ζώνη οικισμού.

(ΒΙΟΠΑ) προς εξυγίανση”⁹.

- Οχλούσα βιομηχανία- βιοτεχνία (υψηλή όχληση).

Επίσης, σύμφωνα με την ειδική πολεοδομική λειτουργία της, μπορεί η βιομηχανία να χωροθετηθεί στα σχέδια χρήσεων γης που προβλέπονται:

- Βιομηχανικές εγκαταστάσεις (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης).
- α) Βιομηχανικές εγκαταστάσεις (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης), β) Επαγγελματικά εργαστήρια (χαμηλής, μέσης, υψηλής όχλησης).

Στη συνέχεια αναφέρονται οι επιτρεπτές χρήσεις στην κάθε περιοχή για την οποία καθορίζεται ως γενική πολεοδομική λειτουργία η βιομηχανία (μη οχλούσα- οχλούσα). Προφανώς σύμφωνα με το νομοθέτη οι χρήσεις αυτές είναι συμβατές με τη γενική πολεοδομική λειτουργία της περιοχής, συνήθως την ενισχύουν ή τη συμπληρώνουν και πάντως δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτή.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του ΠΔ 23.2./6.3.1987, στις περιοχές μη οχλούσας βιομηχανίας- βιοτεχνίας επιτρέπονται μόνο:

1. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις χαμηλής και μέσης όχλησης.
2. Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις χαμηλής και μέσης όχλησης.
3. Επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής και μέσης όχλησης.
4. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
5. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
7. Κατοικία για προσωπικό ασφαλείας.
8. Γραφεία.
9. Εστιατόρια.
10. Αναψυκτήρια.
11. Χώροι συνάθροισης κοινού.
12. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
13. Αθλητικές εγκαταστάσεις.
14. “Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων- εκθεσιακά κέντρα”¹⁰.

⁹ Τα παραπάνω μέσα σε “ ” έχουν προστεθεί με την παρ. 1 άρθρο 1, ΠΔ Γ. 79463/8/19.12.1990 (Φ.Ε.Κ. 706Δ’).

15. Εγκαταστάσεις μέσω μαζικών μεταφορών.

Οι πιο πάνω υπ' αριθμών 9 έως και 15 χρήσεις, επιτρέπονται μόνο με την προϋπόθεση ότι αποτελούν τμήμα των βιομηχανικών ή βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ή εξυπηρετούν τις ανάγκες των εργαζομένων σε αυτές.

Κατ' εξαίρεση σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο ως "ΒΙΠΑ- ΒΙΟΠΑ προς εξυγίανση" επιτρέπεται ο καθορισμός κατηγοριών χρήσεων σύμφωνα με την ειδική πολεοδομική λειτουργία τους, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο βαθμό εξυγίανσης της περιοχής¹¹.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ΠΔ 23.2./6.3.1987, στις περιοχές οχλούσας βιομηχανίας-βιοτεχνίας επιτρέπονται μόνο:

1. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
2. Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις.
3. Επαγγελματικά εργαστήρια.
4. Κτίρια, γήπεδα αποθήκευσης.
5. Κτίρια, γήπεδα στάθμευσης.
6. Πρατήρια βενζίνης, υγραερίου.
7. Εγκαταστάσεις γεωργικών, δασικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών και λοιπών αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
8. Κατοικία για το προσωπικό ασφαλείας.
9. Ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι.
10. Γραφεία.
11. Εστιατόρια.
12. Αναψυκτήρια.
13. Χώροι στάθμευσης κοινού.
14. Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας.
15. Αθλητικές εγκαταστάσεις.

¹⁰ Η παραπάνω μέσα σε " " περ. 14 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ. 1 άρθρο 6 του Ν. 3139/24/30.4.2003 (Φ.Ε.Κ. 100 Α').

¹¹ Το παραπάνω μέσα σε " " εδάφιο έχει προστεθεί με την παρ. 2β άρθρο 1, ΠΔ Γ. 79463/8/19.12.1990 (Φ.Ε.Κ. 706Δ').

16. “Εγκαταστάσεις εμπορικών εκθέσεων- εκθεσιακά κέντρα”¹².

17. Εγκαταστάσεις μέσων μαζικών μεταφορών.

Οι πιο πάνω υπ’ αριθμών 10 έως και 15 ειδικές χρήσεις, επιτρέπονται μόνο με την προϋπόθεση ότι αποτελούν τμήμα των βιομηχανικών ή βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ή εξυπηρετούν τις ανάγκες των εργαζομένων σε αυτές.

Επίσης, επαγγελματικά εργαστήρια χαμηλής όχλησης δύναται να χωροθετούνται και στις περιοχές Γενικής Κατοικίας και στην περιοχή Πολεοδομικού Κέντρου- Κεντρικών Λειτουργιών Πόλης- Τοπικού Κέντρου Συνοικίας- Γειτονιάς.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του ΠΔ 23.2./6.3.1987, από την πολεοδομική μελέτη είναι δυνατόν ορισμένες από τις χρήσεις γης που επιτρέπονται σύμφωνα με τα πιο πάνω άρθρα να απαγορεύονται ή να επιτρέπονται με όρους και προϋποθέσεις ή να αφορούν τμήματα οικοδομικών τετραγώνων ή οικοπέδων ή και ορόφους κτιρίων. Επίσης, για τις ευρύτερες περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης, όπως τα γεωγραφικά όρια αυτών καθορίζονται με το άρθρο 1 των υπ’ αριθμών 1515/85 και 1561/85 νόμων αντίστοιχα, είναι δυνατόν επίσης, να επιτρέπονται και άλλες χρήσεις εκτός από εκείνες που αναφέρονται στο διάταγμα αυτό, εφόσον οι χρήσεις αυτές είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση των στόχων των Ρυθμιστικών Σχεδίων και των Προγραμμάτων Προστασίας Περιβάλλοντος των περιοχών αυτών.

Μια ειδική περίπτωση οικιστικού χώρου είναι, τέλος, οι οικισμοί <2.000 κατ.. Για όσους από τους οικισμούς αυτούς δεν έχουν ενταχθεί μέχρι σήμερα σε ΓΠΣ ούτε έχουν αποκτήσει στο παρελθόν κάποιο είδος πολεοδομικού σχεδίου, υπάρχει ένα γενικό νομοθετικό πλαίσιο που προσδιορίζει τον τρόπο καθορισμό των ορίων τους (ΠΔ της 24.4/3.5.1985), σύμφωνα με το οποίο στους οικισμούς αυτούς απαγορεύεται η ανέγερση βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ΥΟ και ΜΟ μέσα στα όριά τους. Επιτρέπεται, επίσης, ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των υφιστάμενων μονάδων ΥΟ και ΜΟ (υπό προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων φυσικά και η ΕΠΟ), ενώ

¹² Η παραπάνω μέσα σε “ ” περ. 14 τίθεται όπως αντικαθίσταται με την παρ. 1 άρθρο 6 του Ν. 3139/24/30.4.2003 (Φ.Ε.Κ. 100 Α’).

δεν υπάρχει καμία αναφορά σε ανάγκη απομάκρυνσης των υφιστάμενων μονάδων (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Εφόσον ολοκληρωθεί η έγκριση της Πολεοδομικής Μελέτης και το Ρυμοτομικό Σχέδιο ακολουθεί το στάδιο της εφαρμογής της επί του εδάφους. Η εφαρμογή αυτή πραγματοποιείται με τη σύνταξη και κύρωση της Πράξης Εφαρμογής. Η παρουσίαση των διατάξεων που αφορούν το στάδιο αυτό ξεπερνούν τις ανάγκες της παρούσας εργασίας. Να αναφερθεί μονάχα, ότι όσον αφορά στη συμμετοχή των ιδιοκτητών γης στην πολεοδόμηση, σύμφωνα με το Ν. 3212/2003 παρ. 3 του άρθρου 23, καθορίζονται διαφορετικά ποσοστά για τις χρήσεις γης: μη οχλούσα βιομηχανία- βιοτεχνία, βιομηχανικό και βιοτεχνικό πάρκο, οχλούσα βιομηχανία- βιοτεχνία, χονδρεμπόριο.

Έτσι, τελειώνει και το τρίτο επίπεδο σχεδιασμού που είναι η πράξη εφαρμογής και ολοκληρώνεται η διαδικασία που απαιτείται για τη χωροθέτηση μιας βιομηχανικής μονάδας/ εγκατάστασης σε εντός σχεδίου περιοχές.

2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην Ελλάδα οι περιφέρειες που εξελίχθηκαν μεταπολεμικά σε πόλους ανάπτυξης εξαιτίας της αυξημένης βιομηχανικής δραστηριότητας στο εσωτερικό τους, σύμφωνα με τα στοιχεία απασχόλησης, πέρα από την Αττική, ήταν αυτοί της Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης και Στερεάς Ελλάδας.

Λόγω των νομοθετημάτων που απέβλεπαν στην ενίσχυση της επαρχιακής βιομηχανίας μέσω των κινήτρων βιομηχανικής ανάπτυξης σε ολόκληρη την εκτός Αττικής Ελλάδα, η περιοχή έξω από τα όρια του νομού Αττικής ήταν αυτή που συγκέντρωσε τις περισσότερες χωροθετήσεις (Οινόφυτα στο νομό Βοιωτίας και Άγιοι Θεόδωροι στο νομό Κορινθίας). Ωστόσο, μια τέτοια χωρική διασπορά της βιομηχανίας από το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Πρωτεύουσας προς άλλες περιοχές, δεν φαίνεται να αποτελεί την πιο ενδεδειγμένη λύση, αφού η χωρική “διάχυση” ενός συγκεντρωτικού μοντέλου ανάπτυξης, δε συνιστά “ως δια μαγείας” τη μετατροπή του σε μοντέλο αποκέντρωσης (Βλιάμος κ.α., 1991).

Γενικότερα, ευνοούνται οι περιοχές που βρίσκονται κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα και, παράλληλα, εξαιτίας της γεωγραφικής τους θέσης απολαμβάνουν τα ίδια προνόμια

με άλλες πιο απομακρυσμένες περιοχές. Κατ' ουσία, δεν έλυσαν οι πολιτικές κινήτρων το ζήτημα των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών στο επίπεδο ανάπτυξης και σαφώς δεν επηρέασαν μακροπρόθεσμα τη χωροθετική συμπεριφορά των επιχειρήσεων, αυτό που επιτεύχθηκε ήταν η απλή μεταφορά των βιομηχανικών δραστηριοτήτων από το χώρο της περιφέρειας Αττικής, με τη διοικητική έννοια του όρου περιφέρεια, στην περίμετρό της.

Στη χώρα μας, για λόγους που δεν αφορούν την εργασία αυτή, η βιομηχανική πολιτική και ο κρατικός προγραμματισμός παρέμεναν μόνιμα εγκλωβισμένα ανάμεσα στη λογική της ελεύθερης επιλογής της ιδιωτικής επενδυτικής πρωτοβουλίας από τη μια, και σε μια αναιμική, αντιφατική και αποσπασματική κρατική διάθεση σχεδιασμού από την άλλη (Μαγγανά- Κακαουνάκη, 1991). Έτσι, δημιουργήθηκε η χωρική εικόνα της βιομηχανίας που παρουσιάστηκε με τις διαδοχικές μεταβολές της -απουσία χωροταξικού σχεδιασμού- που σήμερα συγκεντρώνει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

1. Στο παραδοσιακό βιομηχανικό κέντρο, που είχε συγκροτηθεί στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών, κυριαρχούν τάσεις αποσυγκέντρωσης κυρίως προς την ευρύτερη σφαίρα επιρροής της πρωτεύουσας με αιχμές τμήματα των νομών Βοιωτίας και Κορινθίας, παρόλο που το ποσοστό συγκέντρωσης στην Περιφέρεια Αττικής παραμένει ακόμα μεγάλο.
2. Στη Βόρεια Ελλάδα έχει συγκροτηθεί ένα διεθνώς ανταγωνιστικό και δυναμικό βιομηχανικό σύμπλεγμα. Οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση σε ποσοστά απασχόλησης. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στο επιλέξιμο του χαρακτήρα τους εδώ και μισό αιώνα από την πολιτική κινήτρων και λιγότερο στο άνοιγμα των βορείων συνόρων της χώρας προς την αγορά των Βαλκανίων.
3. Η Κεντρική Ελλάδα (Περιφέρειες Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας), ενώ ήταν αυτή που κυρίως επωμίστηκε τις συνέπειες της βιομηχανικής κρίσης, λόγω του έντονου ανταγωνισμού, σταδιακά παρουσιάζει στοιχεία ανάκαμψης.
4. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κυριαρχούν τάσεις αποβιομηχάνισης.
5. Οι νησιωτικές περιφέρειες, με εξαίρεση την Περιφέρεια της Κρήτης που παρουσιάζει μία συνολικότερη αναπτυξιακή βελτίωση, παρουσιάζουν μια συνεχή πτωτική πορεία στα μεγέθη απασχόλησης που δύσκολα προβλέπεται να ανατραπεί.

Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στη μεταπολεμική Ελλάδα είχε ως κύριο χαρακτηριστικό την κυριαρχία της διάσπαρτης χωροθέτησης, είτε σε περιοχές εντός είτε εκτός σχεδίου. Στην αφετηρία της διάσπαρτης εξωαστικής χωροθέτησης της βιομηχανικής δραστηριότητας υπήρξε και βρίσκεται ακόμα η δυνατότητα εγκατάστασης βιομηχανικών μονάδων σχεδόν σε κάθε εκτός σχεδίου θέση και με συντελεστή δόμησης όχι απλώς ανταγωνιστικό αλλά συχνά ευνοϊκότερο του αντίστοιχου αστικού, ως αποτέλεσμα της σύζευξης των διατάξεων της γενικής νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου δόμησης και της σχεδόν ολοκληρωτικής έλλειψης σχεδιασμού των χρήσεων γης στην ύπαιθρο. Ο παρακάτω πίνακας, μέσω της σύγκρισης που πραγματοποιεί, επιβεβαιώνει το γεγονός ότι στην περίπτωση βιομηχανικών εγκαταστάσεων η εκμετάλλευση εκτός σχεδίου είναι πάντα μεγαλύτερη της αντίστοιχης (για το ίδιο οικόπεδο) εντός σχεδίου.

Βιομηχανική δραστηριότητα	Κατηγορία περιοχής	Αρχικό εμβαδόν οικοπέδου	Τελικό εμβαδόν οικοπέδου	Συντελεστής δόμησης	Εκμετάλλευση
Άριστες συνθήκες για την εντός σχεδίου δόμηση ¹³	Εκτός σχεδίου	4.000	4.000	0,9	3.600
	Εντός σχεδίου	4.000	2.375	0,8	1.900
Μέσες συνθήκες ¹⁴	Εκτός σχεδίου	20.000	20.000	0.9	18.000
	Εντός σχεδίου	20.000	9.375	0.6	5.625

Πηγή: Οικονόμου, 1995

Τα στοιχεία αυτά λειτουργούσαν σαφώς ως κίνητρα διάσπαρτης εξωαστικής χωροθέτησης, στα οποία πρέπει να προστεθούν και άλλα όπως η διευκόλυνση της μη εφαρμογής διαφόρων κανονισμών και διατάξεων, το χαμηλότερο κόστος γης κλπ. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, οι οργανωμένοι υποδοχείς έτειναν να είναι λιγότερο ανταγωνιστικοί. Ιδίως για βιομηχανικές μονάδες που δεν είναι ευαίσθητες σε εξωτερικές οικονομίες συγκέντρωσης διακλαδικής προέλευσης (όπως οι περισσότερες στην Ελλάδα) ή στην ύπαρξη οριζόντιας υποστηρικτικής υποδομής, ακόμα και η πριμοδότηση των ΒΕΠΕ μέσω του αναπτυξιακού νόμου συνήθως δεν ήταν επαρκής για

¹³ Οικόπεδο στο όριο της αρτιότητας εκτός σχεδίου χωρίς παρέκκλιση, ΣΔ εντός σχεδίου ο μέγιστος επιτρεπόμενος

¹⁴ Οικόπεδο σχετικά μεγάλο, ΣΔ εντός σχεδίου μικρότερο από το μέγιστο επιτρεπόμενο

να τις μετατρέψει σε κύριο (ή, ακόμα περισσότερο, αποκλειστικό) πόλο βιομηχανικής συγκέντρωσης (Οικονόμου, 1997).

Βασική παρατήρηση και ως γενικότερο συμπέρασμα, σε συνδυασμό με τα παραπάνω, προκύπτει το γεγονός ότι οι πολεοδομικές παρεμβάσεις της πολιτείας περιορίζονται κύρια ή αποκλειστικά στη θέσπιση κανονιστικών ρυθμίσεων, χωρίς τη δυνατότητα ελέγχου ή/ και τροποποίησης του αποτελέσματος, κατ' ουσία, δηλαδή, η διαμόρφωση του χώρου επαφίεται διαχρονικά στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Συμπερασματικά, η εικόνα της βιομηχανίας στο χώρο έτσι όπως διαμορφώθηκε ήταν αποτέλεσμα κυρίως της ελεύθερης επιλογής των επενδυτών, η οποία όμως προκαθορίζονταν από την αναπτυξιακή πολιτική των εκάστοτε κυβερνήσεων χωρίς να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη η χωρική συνιστώσα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βλιάμος (1991), “Σε μια οικονομία προσανατολισμένη στην αγορά, είναι δύσκολο να πεισθεί μια παραγωγική μονάδα να εγκατασταθεί για να παράγει σε μια υπανάπτυκτη περιοχή, ακόμα και αν προσφέρονται γενναιόδωρα φορολογικά ή νομισματικά κίνητρα”.

Οι πολιτικές που εφαρμόζονται εδώ και μισό αιώνα όσον αφορά στη βιομηχανία οδήγησαν στην παραγωγή μιας εξαιρετικά σύνθετης εικόνας της χωρικής οργάνωσης αυτής. Δεδομένου, ότι η Ελλάδα σήμερα βρίσκεται σε μια θέση διφορούμενης αξιολόγησης, καθώς δέχεται έντονο ανταγωνισμό τόσο από τις ανεπτυγμένες χώρες οι οποίες διαθέτουν τεχνολογική υπεροχή, όσο και από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες οι οποίες ανταγωνίζονται με βάση το χαμηλό κόστος παραγωγής, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη του ορθολογικού σχεδιασμού της βιομηχανικής ανάπτυξης στο χώρο που σαφώς θα αντιστρατεύεται την *laissez-faire* λογική και την κυρίαρχη χωροθετική επιλογή στην πράξη, αυτή της διάσπαρτης χωροθέτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ

Αν και η πρώτη θεσμοθέτηση του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα έγινε με την ψήφιση του Ν. 360 το 1976, χωροταξικό σχεδιασμό απέκτησε η χώρα μας –με την έννοια της στρατηγικής χωροταξίας- μόλις το 2003 με τη θεσμοθέτηση των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Ν. 2742/99¹. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, τα ΠΠΧΣΑΑ οφείλουν να περιλαμβάνουν τις κατευθύνσεις και τα προγραμματικά πλαίσια για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων αυτών του δευτερογενή τομέα. Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί η προσέγγιση του ζητήματος της χωροθέτησης της βιομηχανικής δραστηριότητας, η οποία αποτελεί έναν από τους βασικούς καταναλωτές του χώρου, υπό το πρίσμα των χωροταξικών σχεδίων του προνομιακού, διεθνώς, χωρικού επιπέδου άσκησης στρατηγικής χωροταξίας που είναι η περιφέρεια.

¹ Το μοναδικό θεσμοθετημένο σχέδιο στρατηγικής χωροταξίας που προηγήθηκε και δεν αφορά στη βιομηχανία είναι το Ειδικό Πλαίσιο για τα σφραγιστικά καταστήματα.

3.1. ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 360/76 ΣΤΟ ΝΟΜΟ 2742/99

Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στην Ελλάδα δεν αποτέλεσε μέχρι σήμερα, τριάντα χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για τη χωροταξία, αποκλειστικό αντικείμενο προσέγγισης χωροταξικού σχεδιασμού. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 360/76 “Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος”, όπου προσδιορίστηκε για πρώτη φορά η έννοια του “χωροταξικού σχεδίου”, αναφέρεται ότι το σχέδιο αυτό οφείλει να καθορίζει την “κατανομή και διάρθρωση των χρήσεων χώρου, κατά λειτουργίες και τομείς παραγωγής”. Επίσης, με την έκδοση ΠΔ δίνονταν η δυνατότητα επιβολής περιορισμών ή κανόνων για τη δημιουργία ή ανάπτυξη δραστηριοτήτων ή λειτουργιών ή για τη χρήση του χώρου σε συγκεκριμένες ζώνες ή περιοχές σύμφωνα με το περιεχόμενο των εγκεκριμένων Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων.

Παρά την ύπαρξη συγκεκριμένων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού τα οποία προέβλεπε ο παραπάνω νόμος και τα οποία υπόσχονταν αποτελεσματικότητα σε εύλογο χρονικό διάστημα, στην ουσία η εφαρμογή του περιορίστηκε σημαντικά και έτσι δεν υπήρξε ουσιαστικό αποτέλεσμα. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το μοναδικό δείγμα δράσης και εφαρμογής του, ήταν οι 21 αποφάσεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο του νόμου αυτού. Καμία από τις αποφάσεις αυτές δεν αφορούσε τη θεσμοθέτηση των βασικών σχεδιαστικών εργαλείων που προέβλεπε ο νόμος (Εθνικά, Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα), ωστόσο τρεις από αυτές αναφέρονταν στη βιομηχανία. Συγκεκριμένα, η Απόφαση 17 (ΦΕΚ 654, 1981) “Περί ιδρύσεως βιομηχανικής περιοχής στη θέση Ξηρόρεμα του Νομού Αττικής”, η Απόφαση 19 (ΦΕΚ 654, 1985) “Περί ιδρύσεως βιομηχανικής περιοχής στη Ν. Μακρόνησο του Ν. Κυκλάδων” και η Απόφαση 21 (ΦΕΚ 654, 1985) “Ίδρυση Βιομηχανικών Περιοχών (ΒΙΠΕ) σε όλους τους νομούς της χώρας”.

Έκτοτε, και για περίπου δέκα χρόνια, η έννοια της στρατηγικής χωροταξίας αδρανοποιήθηκε παντελώς. Μόλις το 1994 ξεκίνησαν οι εργασίες για τη διαμόρφωση του νέου νομοσχεδίου για τη χωροταξία και το 1999 ψηφίστηκε ο Ν. 2742 “Περί Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης”.

Σύμφωνα με το Ν. 2742/99, ο χωροταξικός σχεδιασμός ασκείται σε δύο επίπεδα, εθνικό και περιφερειακό, μέσω των Εθνικών και Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού. Στην κορυφή της κλίμακας βρίσκεται το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, με το οποίο καθορίζονται οι γενικές αρχές και οι στόχοι της ισόρροπης ανάπτυξης του εθνικού χώρου. Οι στόχοι του Γενικού Πλαισίου εξειδικεύονται ανά τομείς από τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, είτε σε επίπεδο ορισμένων δραστηριοτήτων είτε για ειδικές κατηγορίες χώρου που παρουσιάζουν συγκεκριμένα αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Τέλος, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού καθορίζουν σε επίπεδο περιφέρειας, τους στρατηγικούς στόχους για τη διαχείριση του χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος, σε συνάρτηση με τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης. Το σύστημα χωρικής εξειδίκευσης των μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που υιοθετείται στο νέο νόμο είναι συμβατό με τα όσα αντίστοιχα εφαρμόζονται στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και στις οποίες η γεωγραφική κλίμακα του χωροταξικού σχεδιασμού σπανίως εξίκνυται πέραν του περιφερειακού επιπέδου (Γιαννακούρου, 1999α).

Στην προκειμένη περίπτωση, η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης έρχεται να εναρμονισθεί με την αντίληψη του συνολικού σχεδιασμού (παραπέμποντας ίσως στη Γαλλική έννοια του *aménagement du territoire*). Προβάλλει ο ισχυρισμός ότι ακριβώς αυτός ο εθνικός-περιφερειακός σχεδιασμός διασφαλίζει “κατά τον άριστο ορθολογικό τρόπο” τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η ιδανική δηλαδή συνθήκη (η βιώσιμη ανάπτυξη) διασφαλίζεται μέσω κάποιου ευρύτερου (εθνικού/ περιφερειακού) χωροταξικού σχεδίου (Δελλαδέτσιμας, 1997).

Συμπληρωματικά ως προς αυτά που προηγήθηκαν και για την καλύτερη κατανόηση των όσων θα ακολουθήσουν, επιχειρείται η παράθεση εκείνων των θεμάτων που περιλαμβάνουν τα Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης σε μορφή πίνακα, ώστε να καταστούν σαφή τα θέματα που οφείλουν να πραγματεύονται τα υπό εξέταση στρατηγικά σχέδια με βάση το Ν. 2742/99. Η συνολική αυτή απεικόνιση θα λειτουργήσει επικουρικά για την ορθότερη αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ σχετικά με τις κατευθύνσεις που αυτά αναφέρουν για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας. Το γεγονός ότι κάποια πλαίσια δεν υποχρεούνται από το νόμο να περιέχουν ορισμένες κατευθύνσεις, δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να τις κατατάξουν

στο εσωτερικό τους. Για παράδειγμα, τα Περιφερειακά Πλαίσια δεν επιβάλλεται να αναφέρονται σε ειδικές κατηγορίες χώρου, ωστόσο από την ανάλυση που θα ακολουθήσει στη συνέχεια προκύπτει ότι τα περισσότερα πλαίσια αναφέρονται σε ορισμένες από αυτές και μάλιστα με λεπτομέρεια.

Πίνακας 3.1: Περιεχόμενο Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης σύμφωνα με το Ν. 2742/99

Θέματα	Γενικό	Ειδικό	Περιφερειακό
Καταγραφή και αξιολόγηση υπερτοπικού ρόλου, παραγόντων χωρικής ανάπτυξης, και βασικών στρατηγικών χωρικών επιλογών	X		X
Επιπτώσεις	X		X
Άξονες και πόλοι ανάπτυξης και διεθνείς πύλες	X		
Κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση βασικών δικτύων υποδομής	X	X	X
Κατευθύνσεις για τη γεωγραφική διοικητική οργάνωση	X		X
Κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων	X	X	X
Περιοχές ειδικών παρεμβάσεων (ΠΟΑΠΔ, ΠΕΧΠ, ΣΟΑΠ)			X
Κατευθύνσεις για το οικιστικό δίκτυο	X		X
Βασικές κατηγορίες χώρου (ορεινός, παράκτιος..)	X	X	
Προτεραιότητες για τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά	X		X
Πρόγραμμα δράσης	X	X	X

Πηγή: Σημειώσεις από τη διδασκαλία του μαθήματος “Χωροταξία Ι”

Στο σημείο αυτό, λόγω και του αντικειμένου που πραγματεύεται η συγκεκριμένη εργασία, κρίνεται ενδιαφέρον να σχολιαστεί η σημασία της ρύθμισης “κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων”. Δηλαδή, τα Περιφερειακά Πλαίσια οφείλουν να αναφέρονται στο πώς οργανώνονται στο χώρο οι τρεις παραγωγικοί τομείς και οι κλάδοι τους, συμπεριλαμβανομένης φυσικά και της βιομηχανίας. Ένα Ειδικό Πλαίσιο από τη φύση του θα αναφέρεται σε ορισμένους ή ακόμα και σε έναν τομέα (για παράδειγμα το υπό εκπόνηση Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία), τα Περιφερειακά Πλαίσια επιβάλλεται να αναφέρονται σε όλους τους τομείς. Αν παραλείψουν κάποιον τομέα/ κλάδο υπάρχει, συνεπώς, κενό στο περιεχόμενό τους με τις συνέπειες που αυτό επιφέρει (για παράδειγμα μείωση μεγάλων επενδυτικών σχεδίων).

Όσον αφορά, επιπλέον, στις Περιοχές Ειδικών Παρεμβάσεων, οι ΠΟΑΠΔ, ΠΕΧΠ, ΣΟΑΠ, είναι τρία σχέδια που αφορούν μικρή κλίμακα και έχουν ειδικό χαρακτήρα, δεν είναι πλαίσια στρατηγικής χωροταξίας. Κάθε Περιφερειακό Πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει κατευθύνσεις για το που θα γίνουν αυτά τα σχέδια. Οφείλουν να οριοθετούν την περιοχή, όχι ακριβώς το σημείο που θα υλοποιηθούν, αλλά μια ζώνη αναζήτησης αυτών των περιοχών. Για τις Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ) και τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) οφείλουν να δίνουν κατευθύνσεις τα Περιφερειακά Πλαίσια, ωστόσο όσον αφορά στις Περιοχές Ειδικής Χωρικής Παρέμβασης (ΠΕΧΠ), κατευθύνσεις σχετικά με τη ζώνη αναζήτησης αυτών απαιτείται να περιλαμβάνονται και στα Ειδικά Πλαίσια.

Ο Ν. 2742/99, συμπερασματικά, αποσυνδέει τα επίπεδα άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού από τα θεσμοθετημένα διοικητικά επίπεδα της χώρας. Εξαιρεση αποτελεί το περιφερειακό επίπεδο που αποτελεί προνομιακό χώρο άσκησης χωροταξίας λόγω της χωρικής ολοκλήρωσης των περισσότερων δραστηριοτήτων (σημαντικό ποσοστό των βιομηχανικών μονάδων ολοκληρώνεται σε περιφερειακή κλίμακα), ούτε το νομαρχιακό ούτε το επίπεδο της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης καθίστανται αυτοτελή και υποχρεωτικά επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού (Γιαννακούρου, 1999α). Άλλωστε, η άσκηση στρατηγικής χωροταξίας στο διεθνή χώρο βασίζεται κυρίως σε γεωγραφικές ενότητες περιφερειακού χαρακτήρα στις περισσότερες περιπτώσεις των οποίων ο πληθυσμός αντιστοιχεί γύρω στα δύο εκατομμύρια κατοίκους, ενώ είναι ελάχιστες οι

περιπτώσεις περιφερειών με πληθυσμό κάτω των πεντακοσίων χιλιάδων κατοίκων (μία από αυτές είναι η ελληνική περιφέρεια). Τέλος, καθίσταται σαφές ότι τα πολεοδομικά σχέδια: ρυθμιστικό, γενικό πολεοδομικό σχέδιο ή γενικότερα οποιοδήποτε άλλο σχέδιο χρήσεων γης, καθώς και κάθε άλλη πράξη με την οποία επιχειρείται ρύθμιση του χώρου, πρέπει να εναρμονίζεται και να προσαρμόζεται προς τις κατευθύνσεις των εγκεκριμένων Περιφερειακών Πλαισίων. Το σημείο αυτό του νόμου κρίνεται ιδιαίτερος σημαντικό, καθώς αποτελεί και τον ακρογωνιαίο λίθο της εκτενής ανάλυσης των περιφερειακών πλαισίων που ακολουθεί, επιδιώκοντας να προκύψουν τα συμπεράσματα εκείνα που θα αποσαφηνίσουν το ρόλο του χωροταξικού σχεδιασμού σε επίπεδο περιφέρειας στη ρύθμιση του χώρου.

3.2. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΠΧΣΑΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν. 2742/99²

Στο διοικητικό και γεωγραφικό επίπεδο της Περιφέρειας, ο χωροταξικός σχεδιασμός πραγματοποιείται κυρίως μέσω των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και σε αυτά τα χωροταξικά σχέδια στηρίζεται η ανάλυση της παρούσας εργασίας. Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας και αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία:

- Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.
- Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας.
- Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της περιφέρειας.
- Προσδιορίζονται, με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

² Στην ενότητα αυτή η πηγή πληροφοριών είναι κυρίως ο Ν. 2742/99.

Υποδεικνύουν ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε, τις κατευθύνσεις για τη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υπηρεσιών διοικητικής, κοινωνικής και τεχνικής υποδομής περιφερειακού και διανομαρχιακού ενδιαφέροντος, καθώς και τις κατευθύνσεις για τη διοικητική και οικονομική ανασυγκρότηση του περιφερειακού χώρου και ιδίως αυτές που αφορούν στη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Περιλαμβάνουν επίσης τις κατευθύνσεις και τα προγραμματικά Πλαίσια για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα και ιδίως τις περιοχές, υπό μορφή εναλλακτικών δυνατοτήτων, στις οποίες θα αναζητηθεί κατά προτεραιότητα ο καθορισμός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, καθώς και τις περιοχές για τις οποίες αντίστοιχα απαιτείται ο καθορισμός Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων και Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων. Περιλαμβάνουν, τέλος, τις κατευθύνσεις για την ισόρροπη και αειφόρο διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου, καθώς και τις βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας.

Οι γενικές κατευθύνσεις και προτάσεις των Περιφερειακών Πλαισίων, εφόσον προκύπτει τεκμηριωμένη προς τούτο ανάγκη από ειδικές οικονομικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένες περιφέρειες, μπορούν να εξειδικεύονται περαιτέρω στο επίπεδο των εδαφικών ορίων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων ή και άλλων γεωγραφικών ενοτήτων της περιφέρειας.

Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται προδιαγραφές για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Δεδομένου, ωστόσο, ότι οι μελέτες των Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1997 και είχαν ολοκληρωθεί το 2000 και ότι η διαδικασία ενεργοποίησης του Ν. 2742/99 χαρακτηρίστηκε από την επανάληψη των καθυστερήσεων και προβλημάτων που χαρακτήρισαν τη σύνταξη και ψήφισή του, για τη θεσμοθέτηση των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων προαπαιτούμενη ενέργεια ήταν η προσαρμογή των ήδη ολοκληρωμένων μελετών στα δεδομένα του Ν. 2742/99. Η προσαρμογή αυτή ήταν αναγκαία ακριβώς επειδή η διαδικασία εκπόνησης των μελετών αυτών είχε αρχίσει από το 1997, και συνεπώς εξ' αντικειμένου δεν υπήρχε

πλήρης ταύτιση μεταξύ των προδιαγραφών τους και του περιεχομένου των Περιφερειακών Πλαισίων όπως αυτό προβλέφθηκε τελικά από το νόμο (Οικονόμου, 2002).

Τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και εξειδικεύουν και συμπληρώνουν τις βασικές προτεραιότητες και επιλογές τους με στόχο τον καλύτερο συντονισμό των διαδικασιών χωροταξικού σχεδιασμού και επιλογών χωρικής ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Επιδιώκουν παράλληλα την, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε περιφέρειας, προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξής της. Για την κατάρτισή τους λαμβάνονται υπόψη το περιφερειακό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.

Τα πλαίσια αυτά αποτελούν, επίσης, τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημόσιων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.

Όσον αφορά στη διαδικασία σύνταξης των Περιφερειακών Πλαισίων, αυτή κινείται με δύο τρόπους. Είτε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μετά από σχετική ενημέρωση της οικείας περιφέρειας είτε με πρωτοβουλία της περιφέρειας μετά από προηγούμενη ενημέρωση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Στην περίπτωση αυτήν, κατ' εξαίρεση κάθε άλλης διάταξης, η περιφέρεια έχει αρμοδιότητα για την εκπόνηση και χρηματοδότηση μελετών Περιφερειακών Πλαισίων.

Η διαδικασία έγκρισης των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης πραγματοποιείται με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της

Κυβερνήσεως. Η αναθεώρησή αυτών είναι ανά πενταετία, εφόσον από την αξιολόγηση που διενεργείται κατά την επόμενη παράγραφο προκύψει τεκμηριωμένη προς τούτο ανάγκη.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων παρακολουθεί και αξιολογεί την τήρηση των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτόν, συντάσσει ανά διετία εκθέσεις, στις οποίες αναφέρεται ο βαθμός και ο τρόπος εφαρμογής των Περιφερειακών Πλαισίων από τις υπηρεσίες του, υπηρεσίες άλλων αρμόδιων Υπουργείων, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή Δημόσιων επιχειρήσεων και λοιπών οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στις ίδιες εκθέσεις υποδεικνύει τα μέτρα, τα προγράμματα, τις πρωτοβουλίες, δράσεις και κάθε είδους ενέργειες που κατά περίπτωση απαιτούνται για την εφαρμογή των Περιφερειακών Πλαισίων, καθώς και ενέργειες που αντίκεινται ή δεν εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις τους. Τα πορίσματα των εκθέσεων αυτών διαβιβάζονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων στα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία, στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας και στο οικείο Περιφερειακό Συμβούλιο, καθώς και στα νομαρχιακά συμβούλια της περιφέρειας, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη κατά την προώθηση μέτρων, προγραμμάτων, δράσεων και ρυθμίσεων αρμοδιότητάς τους που αφορούν την εφαρμογή των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

3.3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Πριν ξεκινήσει η αναλυτική περιγραφή των ΠΠΧΣΑΑ κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν ορισμένες κατευθύνσεις του προσχεδίου του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορούν στην οργάνωση της βιομηχανίας στον Ελλαδικό χώρο για το οποίο είχε γνωμοδοτήσει το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, χωρίς όμως να ολοκληρωθεί η διαδικασία θεσμοθέτησής του μέχρι σήμερα. Αυτό που αξίζει να επισημανθεί είναι ότι αναγνωρίζει την κυριαρχία ενός διάσπαρτου μοντέλου χωροθέτησης της βιομηχανίας και ότι αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη νομοθεσία περί εκτός σχεδίου δόμησης που επιτρέπει υπερβολικές πυκνότητες στον εξωαστικό χώρο, καθώς και στην ισχύτητα σχεδιασμού χρήσεων γης στην ύπαιθρο. Στις προτάσεις του περιλαμβάνεται

ως βασική προτεραιότητα και επιτακτική ανάγκη η σταδιακή οργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, όπως η μεταποίηση, σε οργανωμένους υποδοχείς με δημιουργία σύγχρονων υποδομών (π.χ. τεχνολογικά πάρκα, ΒΙΟΠΑ κ.α.) με συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων, παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών τεχνογνωσίας και οργάνωσης της παραγωγής.

Από τα 13 ΠΠΧΣΑΑ που προβλέπει ο Ν. 2742/99 έχουν θεσμοθετηθεί τα 12, εκτός της Αττικής. Αυτό συνέβη, διότι ήδη από το 1985 υπάρχει το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας που το περιεχόμενό του είναι σε μεγάλο βαθμό κοινό με αυτών των Περιφερειακών Πλαισίων καθώς επίσης, αναφέρονται στην ίδια γεωγραφική περιοχή. Υπάρχει σχεδόν πλήρης γεωγραφική ταύτιση, αν εξαιρεθεί ότι το Ρυθμιστικό Σχέδιο δεν περιλαμβάνει το νησί των Κυθήρων, το οποίο ναι μεν δεν ανήκει στο νομό Αττικής αλλά εντούτοις ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής.

Ως προς το περιεχόμενο, την εξάρτηση από αναπτυξιακά ή υπερκείμενα χωροταξικά σχέδια, και τις επιπτώσεις, υπάρχει επίσης ουσιαστική ταύτιση όσον αφορά τα θέματα που καλύπτονται, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Αυτό που διαφοροποιείται είναι ο τρόπος προσέγγισης στα διάφορα θέματα: συνήθως στο Περιφερειακό Πλαίσιο χρησιμοποιείται η έκφραση “κατευθύνσεις”, ενώ στο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας χρησιμοποιούνται και εκφράσεις που έχουν αμεσότερο χαρακτήρα (“μέτρα”, “διάρθρωση”). Δεν πρόκειται πάντως για μείζονα διαφορά, δεδομένου ότι και τα δύο σχέδια έχουν στην πραγματικότητα κυρίως κατευθυντήριο χαρακτήρα, με δυνατότητα λεπτομερειακότερης εξειδίκευσης κατά περίπτωση. Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω, η σκοπιμότητα ύπαρξης για την Αθήνα/ Αττική δύο διαφορετικών σχεδίων, του ΠΠΑ και του ΡΣΑ, που θα εγκρίνονται με διαφορετικές διαδικασίες και από διαφορετικούς φορείς, αλλά θα αφορούν ουσιαστικά τα ίδια θέματα, είναι προφανώς συζητήσιμη (Οικονόμου, 2000).

Στο τμήμα αυτό αποδελτιώνονται οι κατευθύνσεις και επιλογές των δώδεκα εγκεκριμένων ΠΠΧΣΑΑ που αναφέρονται στη μεταποίηση, είτε την αναφέρουν άμεσα είτε δεν την αναφέρουν ρητά αλλά έχουν προφανή και αναμφίβολη σχέση με αυτή. Συγκεκριμένα, καταγράφεται οποιαδήποτε αναφορά που κρίνεται ότι επηρεάζει την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο. Το πλαίσιο στο οποίο στηρίχθηκε η ανάλυση παρουσιάζεται στη συνέχεια

3.3.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στόχος του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι η κατανόηση του τρόπου που αντιμετωπίζει ο χωροταξικός σχεδιασμός σε επίπεδο περιφέρειας τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας. Για την επίτευξη του στόχου αυτού ακολουθήθηκε μια συγκεκριμένη μεθοδολογία, η οποία στηρίχθηκε σε πέντε βασικούς άξονες ανάλυσης, αυτοί είναι: υφιστάμενη κατάσταση, πρότυπο χωρικής ανάπτυξης, αναπτυξιακό και χωροταξικό πλαίσιο και πρόγραμμα δράσης. Ακολουθήθηκε αυτή η δομή, η οποία και ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη δομή που έχουν συνταχθεί τα Περιφερειακά Πλαίσια, ώστε να καταστεί εφικτή η προσέγγιση του πολύπλευρου ζητήματος της χωροθέτησης. Άλλωστε η συνθετότητα που χαρακτηρίζει τη βιομηχανία ως διαδικασία χωροθέτησης αλλά και ως δραστηριότητα, λόγω της πληθώρας των εισροών που δέχεται από άλλους τομείς αλλά και τις επιπτώσεις της ανάπτυξής της σε πολλούς τομείς, απαιτεί την αντίστοιχη συνθετική αντιμετώπιση στον τρόπο ανάλυσης της.

Η ανάλυση, αρχικά, ξεκινά από την περιγραφή των στοιχείων εκείνων της υφιστάμενης κατάστασης ώστε να γίνει αντιληπτή η θέση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της περιφέρειας, οι πιθανές δυνατότητες και τα προβλήματα που αυτή αντιμετωπίζει. Ο άξονας αυτός είναι βαρύνουσας σημασίας στην ανάλυση του κάθε Περιφερειακού Πλαισίου, αν και δεν αναφέρεται άμεσα στην οργάνωση που έχει η βιομηχανία στο χώρο της Περιφέρειας, θέτει τις βάσεις για την καλύτερη κατανόηση και λογική μετάβαση από τις ανάγκες και δυνατότητες της βιομηχανίας σε προτάσεις και λύσεις μέσω της χωροθέτησης αυτής είτε σε συγκεκριμένους χώρους (ΠΟΑΠΔ./ΒΕΠΕ) είτε προτείνοντας μέτρα για την καταστρατήγηση της εκτός σχεδίου δόμησης (έμμεσος τρόπος ώθησης της οργάνωσης της δραστηριότητας σε συγκεκριμένους υποδοχείς) και ταυτοχρόνως της διαφύλαξης του εξωαστικού χώρου.

Το Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προδιαγραφές σύνταξης των μελετών των ΠΠΧΣΑΑ είναι κατ' ουσία η παρουσίαση του επιλεγέντος σεναρίου χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας. Προκύπτει ως συνισταμένη των αναπτυξιακών επιλογών, όπως αυτές εκφράζονται από τον μέχρι το 2006 σχεδιασμό του Γ' ΚΠΣ και τις εφαρμογές του και των δράσεων όλων των τελεστών, που συμμετέχουν στις οικονομικές και κοινωνικές διαδικασίες, καθώς και των αρχών που υιοθετούνται από το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου. Παρακάτω καθίσταται εμφανής ο ρόλος του, δεδομένου ότι η αναφορά συγκεκριμένων κατευθύνσεων για τη χωρική οργάνωση

της βιομηχανίας στο μέρος αυτό της ανάλυσης, είναι βασικό κριτήριο της σημαντικότητας της δραστηριότητας αυτής στα όρια της Περιφέρειας.

Ο τρίτος άξονας που δομείται η ανάλυση είναι το Αναπτυξιακό Πλαίσιο. Χωροταξία και ανάπτυξη είναι δύο έννοιες που από τη φύση τους είναι αλληλοσυνδεόμενες άλλοτε θετικά διακειμένη η μία στην άλλη και άλλοτε αρνητικά. Η άρρηκτα συνυφασμένη σχέση τους έχει οδηγήσει, κυρίως μετά τη δεκαετία του '60 και όσον αφορά στη βιομηχανική δραστηριότητα σε μια διαρκή σύγκρουση για την πρωτοκαθεδρία. Ο προσδιορισμός χωροταξικών ρυθμίσεων χωρίς κατευθύνσεις σχετικά με τις τάσεις και τις πολιτικές αναπτυξιακού χαρακτήρα καθιστά σε μεγάλο βαθμό ασκήσεις επί χάρτου τα χωροταξικά σχέδια (Οικονόμου, 1994). Στην Ελλάδα έως σήμερα συμβαίνει η χωροταξική πολιτική να υπαγορεύεται από την αναπτυξιακή, το φαινόμενο ωστόσο, αναπτυξιακή πολιτική χωρίς χωρική διάσταση, είναι σύνηθες με πολλαπλές αρνητικές συνέπειες στο χώρο. Στην ενότητα αυτή του κεφαλαίου επιχειρείται η περιγραφή της αναπτυξιακής διάστασης που εντάσσεται μέσα στο χωροταξικό πλαίσιο ώστε να προκύψουν συμπεράσματα για το κατά πόσο τα χωροταξικά σχέδια προβαίνουν σε προτάσεις για τις χωρικές διαστάσεις των αναπτυξιακών πολιτικών, αν προτείνουν μέτρα που πρέπει να λάβει υπόψη του ο αναπτυξιακός σχεδιασμός (όπως αναθεώρηση της γεωγραφικής διάρθρωσης των αναπτυξιακών κινήτρων) ώστε να επιτευχθεί η πολυπόθητη όσμωση των δύο βασικών πολιτικών που έχουν επίδραση στην οργάνωση του χώρου.

Ο τέταρτος και βασικότερος άξονας για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας είναι αυτός που έχει άμεση σχέση με τη χωροθέτηση και είναι η Χωροταξική Οργάνωση. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει, σε ορισμένα από τα ΠΠΧΣΑΑ, τα κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας, τις υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας³, τις κατευθύνσεις για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα, τις ζώνες και τα σημεία της περιφέρειας με έντονο πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης αλλά και τα προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων καθώς και τον

³ Ο πίνακας που ακολουθεί μετά την ανάλυση του κάθε ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνει τον όρο “υποδομές” σε συνάρτηση με τη βιομηχανία. Στις απαντήσεις που δίνονται σκόπιμα δεν περιλαμβάνονται οι προτάσεις για δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων λόγω της αναφοράς τους και στα 12 ΠΠΧΣΑΑ. Με τον όρο “υποδομές” εννοείται για παράδειγμα, η πρόταση για δημιουργία τμήματος οδικού δικτύου που οδηγεί σε οργανωμένο υποδοχέα ή για μονάδα επεξεργασίας λυμάτων κ.λπ.

καθορισμό περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών. Στο κομμάτι αυτό του κεφαλαίου διακρίνονται έντονες διαφοροποιήσεις από πλαίσιο σε πλαίσιο αναφορικά με τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τη χωροθέτηση. Από τους διαφορετικούς υποδοχείς που προτείνουν για την οργάνωση της βιομηχανίας και τα διαφορετικά κριτήρια που αυτά θέτουν μέχρι το διαφορετικό επίπεδο αναφοράς που μπορεί να φτάσουν οι κατευθύνσεις οι σχετικές με τη χωροθέτηση. Επίσης, ο βαθμός λεπτομέρειας που αναφέρεται ένα χωροταξικό πλαίσιο στο ζήτημα της χωροθέτησης της βιομηχανίας ποικίλει και δεν εξαρτάται μόνο από τον ρόλο που έχει η βιομηχανική δραστηριότητα στην περιφέρεια αλλά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τους σκοπούς και το background του μελετητή.

Ο τελευταίος άξονας που στηρίζεται μεθοδολογικά η ανάλυση του κεφαλαίου αυτού έχει να κάνει με το Πρόγραμμα Δράσης της Περιφέρειας, δηλαδή για τα μέτρα εκείνα που αφορούν γενικότερα στη βιομηχανική δραστηριότητα και εξειδικεύονται στο στάδιο αυτό οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων. Κοινό σημείο και των 12 ΠΠΧΣΑΑ στο πλαίσιο του άξονα αυτού είναι η παραδοχή ότι για την περίοδο 2007-2015 η Περιφέρεια θα εξακολουθήσει να χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία με βάση την ασφαλή εκτίμηση ότι δεν θα έχει προσεγγίσει το 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφόσον εξακολουθήσει η Ευρωπαϊκή πολιτική και τα κριτήρια των διαρθρωτικών ταμείων.

3.3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.3.2.1. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης (Α.Π. 29310, ΦΕΚ Β'1471)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 20.6.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, στην υπ’ αριθμό 26430/1.7.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές

διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Για την ορθότερη κριτική στον τρόπο που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης κρίνεται επιβεβλημένη η αναφορά σε μια βασική ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη περιφέρεια, στη συμβολή της πολιτικής κινήτρων στην οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας. Κατά κανόνα στους διάφορους περί κινήτρων νόμους των τελευταίων 30 ετών οι νομοί της Θράκης βρίσκονται στην υψηλότερη κατηγορία κινήτρων, γεγονός που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην επιλογή για χωροθέτηση των βιομηχανικών μονάδων. Ωστόσο, οι ευνοϊκές ρυθμίσεις δεν ισχύουν και για τους νομούς Καβάλας και Δράμας που συνορεύουν με τη Θράκη. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει στη συγκέντρωση σημαντικών μονάδων στον άξονα Καβάλας-Ξάνθης ακριβώς μετά τα διοικητικά όρια του νομού Ξάνθης και προς την πόλη. Η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής των οικονομικών κινήτρων συνέβαλε στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και στη συγκράτηση ενός μέρους του πληθυσμού, αλλά το πρόβλημα της χαμηλής ανταγωνιστικής ικανότητας παραμένει. Εμφανίζονται, επίσης, νέα προβλήματα, όπως η συχνά αναφερόμενη νέα “αποβιομηχάνιση” του Νομού Καβάλας, με δεύτερο στη σειρά το Νομό Ξάνθης. Διαπιστώνεται, επομένως, ότι τα οικονομικά κίνητρα δεν αρκούν και πως απαιτούνται και άλλες αναπτυξιακές παρεμβάσεις.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν πέντε ΒΙΠΕ, μία σε κάθε νομό, καθώς και Βιοτεχνικό Πάρκο στις Σάπες, ενώ δύο ακόμη ΒΙΟΠΑ πρόκειται να λειτουργήσουν στην Ορεστιάδα και στον Ιασμό. Υπάρχει κατεύθυνση και για τη δημιουργία ΒΙΟΠΑ Καβάλας. Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ, οι 5 ΒΙΠΕ της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν περικοπές των λειτουργικών τους εξόδων, ενώ γίνονται σκέψεις για απώτερη ιδιωτικοποίησή τους. Οι περικοπές των λειτουργικών εξόδων θα περιορίσουν τις αναπτυξιακές δυνατότητες, ενώ είναι αβέβαιο εάν οι υποδομές του τύπου των ΒΙΠΕ είναι ακόμη ώριμες για ιδιωτικοποίηση. Κατά κανόνα, οι βιομηχανίες της περιοχής επεξεργάζονται πρώτες ύλες που βρίσκονται στην περιοχή (μάρμαρα, πετρέλαιο) ή αποτελούν μονάδες μεταποίησης προϊόντων του πρωτογενή τομέα (καπνός, ζάχαρη, γάλα, κρέας) καθώς και άλλων καταναλωτικών προϊόντων.

Γενικά, οι μεγάλες βιομηχανίες μάλλον υποεκπροσωπούνται στην περιοχή και η κλαδική τους σύνθεση δεν αποκλίνει από τη γενική κλαδική σύνθεση της βιομηχανίας. Εξαιρέση αποτελούν οι εγκαταστάσεις της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων και της Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης στην Ξάνθη. Κυριαρχούν οι κλάδοι των ενδυμάτων, των ειδών διατροφής, των προϊόντων μη μεταλλικών ορυκτών, των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, του καπνού και των προϊόντων του, των επίπλων και του ξύλου-φελλού. Οι επενδύσεις σε βιομηχανίες που αξιοποιούν τοπικές πρώτες ύλες του φυσικού χώρου και την παραγωγή του πρωτογενή τομέα έχουν μονιμότερο χαρακτήρα και στηρίζουν πιο ουσιαστικά την τοπική οικονομία.

Σημεία της Περιφέρειας με έντονο πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης

Η βιομηχανική ρύπανση απειλεί κυρίως τους υδάτινους αποδέκτες, βασικά ποταμούς και Δέλτα τους, λίμνες και λιμνοθάλασσες και τα παράλια. Τα υγρά απόβλητα των μεταποιητικών μονάδων δημιουργούν κοινά προβλήματα για όλους τους ποταμούς, Νέστο, Έβρο και τους μικρότερους.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Περιαστικός χώρος

Στην Περιφέρεια ΑΜ-Θ, τα φαινόμενα της παρόδιας δόμησης, κυρίως το φαινόμενο της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας, και της δόμησης σε βάρος παραγωγικών εδαφών θα πρέπει να ελεγχθούν έγκαιρα, με την κατοχύρωση της “αποκλειστικής γεωργικής χρήσης” και με την πρόβλεψη εγκαταστάσεων συναφών με τις αγροτικές δραστηριότητες. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Εθνική οδός Καβάλας-Δράμας με έντονο το φαινόμενο της διάσπαρτης χωροθέτησης βιομηχανικών μονάδων.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης προτείνει:

B) Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης

1. Ορισμένα μέτρα που προτείνει το ΠΠΧΣΑΑ για την επίτευξη του κυρίαρχου στόχου της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Περιφέρειας και επηρεάζουν την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της, είναι:
2. Η συγκέντρωση οχλουσών λειτουργιών σε συγκεκριμένες ειδικά διαμορφούμενες περιοχές, έτσι ώστε η οργανωμένη επέκταση των πόλεων να συμβάλλει στον περιορισμό της αστικής διάχυσης.

3. Η συγκρότηση ενοτήτων υπαίθρου όπου δυναμικά οικιστικά και αστικά κέντρα λειτουργούν ολοκληρωμένα σε ότι αφορά τις λειτουργίες του χώρου, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής. Οι ενότητες αυτές καθορίζονται σε ένα μεγάλο βαθμό και από τη διάταξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων.
4. Επίσης, η ιεραρχημένη ανάπτυξη των ολοκληρωμένων και διασυνδεδεμένων συστημάτων μεταφορών συμβάλλει στη λειτουργική, κατά σταδιακό τρόπο, ολοκλήρωση του παραγωγικού της προτύπου.
5. Η ανάπτυξη των ενεργειακών πόρων της Περιφέρειας καθώς και η γεωγραφικά κομβική θέση της, σε ότι αφορά τη διέλευση από αυτήν ενεργειακών δικτύων μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα έλξης προς εγκατάσταση σε αυτήν παραγωγικών επιχειρήσεων και με εξαγωγικό προσανατολισμό.
6. Η διασφάλιση υποδοχέα εγκατάστασης (συγκεκριμένων περιοχών) και κατάλληλου εργατικού δυναμικού και στελεχών (εκπαίδευση, κατάρτιση) αποτελούν στοιχεία που συμβάλλουν στην ολοκλήρωση αυτών των συγκεκριμένων αναπτυξιακών προϋποθέσεων.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης θεωρεί πιο πιθανή την εκτίμηση ότι σταδιακά θα επιτευχθεί η συγκρότηση ενός νέου παραγωγικού προτύπου, σε αντιστοιχία με τους παράγοντες του χώρου (γεωγραφία, περιβάλλον), του οικιστικού συστήματος και του αστικού δικτύου. Η μορφή οργάνωσης του δευτερογενούς τομέα θεωρείται αναμενόμενη. Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχολείται στη μεταποίηση και ακολουθούν οι κατασκευές και η ενέργεια. Στην αναμενόμενη αναπτυξιακή διαδικασία της περιόδου που εξετάζεται προβλέπεται η ενδυνάμωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη δημιουργία κοινών δομών εκπαίδευσης, προώθησης προϊόντων, τεχνικής στήριξης, διάχυσης πληροφοριών, καινοτομιών, κλπ. Με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων στη Περιφέρεια εντός της συγκεκριμένης περιόδου (2015) είναι αναμενόμενο να περιοριστεί η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα. Η προβλεπόμενη απασχόληση στο δευτερογενή τομέα κατά το έτος 2015 ανέρχεται στο 25%, έναντι 23% το 2006 και 19,3% το 1999.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Τα κέντρα του οικιστικού δικτύου της Περιφέρειας οργανώνονται σε δίκτυο πόλεων με διαφορετικούς και συμπληρωματικούς ή ειδικούς ρόλους. Τα κέντρα που παρουσιάζουν προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας είναι:

1. Κομοτηνή: Παρουσιάζει μια ανεπτυγμένη βιομηχανική περιοχή.
2. Αλεξανδρούπολη: Παρουσιάζει μια ανεπτυγμένη βιομηχανική περιοχή.
3. Καβάλα: Έχει ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ και εμπειρία στην αξιοποίηση ευκαιριών ανάπτυξης.
4. Δράμα: Αποτελεί Βιοτεχνικό κέντρο - Βιομηχανική περιοχή.
5. Ξάνθη: Περιφερειακό κέντρο υπηρεσιών δευτερογενούς τομέα. Περιλαμβάνει υπηρεσίες υποστήριξης του δευτερογενούς τομέα, καθώς και ένα ανεπτυγμένο βιομηχανικό κέντρο.
6. Ορεστιάδα: Κέντρο περιφερειακής ανάπτυξης με διασυνοριακό ρόλο. Αποτελεί κέντρο εξυπηρέτησης της πλέον παραγωγικής συνοριακής περιοχής και περιλαμβάνει βιομηχανία ζάχαρης, Βιοτεχνικό Πάρκο.
7. Δίκαια (Δήμος Τριγώνου): Προτείνεται η δημιουργία ενός δυναμικού πόλου ανάπτυξης στην περιοχή (δημιουργία διασυνοριακής ελεύθερης ζώνης εμπορίου και μεταποίησης), με υποδομή κόμβου διασυνοριακής συνεργασίας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών απαιτείται ειδική παρέμβαση και κίνητρα.

Προτεινόμενες υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Η ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλού επιπέδου αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός επιχειρηματικού κλίματος σε περιβάλλον ανταγωνιστικότητας, που ευνοεί παράλληλα και την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανικής δραστηριότητας που είναι εγκαταστημένη στην περιοχή. Προτείνονται τα εξής:

1. Κέντρο Επιχειρηματικότητας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΚΕΤΑ) – Το Κέντρο αυτό, με έδρα την Κομοτηνή και παραρτήματα στους άλλους νομούς, θα έχει ως στόχο να διαχειριστεί τη μεταφορά τεχνολογίας στις επιχειρήσεις της περιφέρειας.
2. Εκθεσιακός φορέας της Περιφέρειας για τη στήριξη των τοπικών προϊόντων.

Να επισημανθεί ακόμα, πως το νέο λιμάνι της Καβάλας έχει χωροθετηθεί σε μικρή απόσταση από τη ΒΙΠΕ Καβάλας. Πρόκειται να ολοκληρωθεί σύντομα και

προβλέπεται να αναπτυχθεί σε διαμετακομιστικό λιμενικό κόμβο, συμπληρωματικό ή ανταγωνιστικό της Θεσσαλονίκης. Και αυτό το έργο προσθετικά θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια.

Ειδικότερα, για κάθε αστικό κέντρο, με βάση τον ειδικό ρόλο του, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω, απαιτούνται ορισμένες διοικητικές και κοινωνικές υποδομές, που θα πρέπει να ενισχυθούν ή να δημιουργηθούν (όπου δεν υπάρχουν), σε αυτές δεν περιλαμβάνονται καμιάς φύσεως ΒΙΠΕ, ΒΙΟΠΑ, ΒΙΠΑ, με εξαίρεση τη δημιουργία Τεχνόπολης στη Δράμα και στις Σάπες.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Ο καθορισμός χρήσεων είτε με γενικευμένες ζώνες είτε με καθορισμό ΠΟΑΠΔ αποτελεί βασικό στοιχείο οργάνωσης του εξωαστικού χώρου και κάθε τομέας παραγωγικής δραστηριότητας έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και απαιτεί διαφορετική αντιμετώπιση. Στην παράγραφο που αναφέρεται στα προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων προτείνονται ορισμένα μέτρα που αφορούν στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας.

1. Η Περιφέρεια διαθέτει θεσμοθετημένες οργανωμένες περιοχές ΒΙΠΕ των οποίων η χωρητικότητα δεν έχει εξαντληθεί. Στο βαθμό που ο θεσμός ΠΟΑΠΔ θα βοηθήσει την αξιοποίηση τους, ενδείκνυται η ένταξή τους περαιτέρω σε αυτόν.
2. Αν και είναι επιθυμητή η εξάντληση των δυνατοτήτων των υφιστάμενων υποδομών είναι σκόπιμη η δημιουργία νέων αναπτύξεων Βιομηχανικών και Επιχειρηματικών Εγκαταστάσεων, στις λειτουργικές θέσεις που δημιουργεί το νέο χωρικό-αναπτυξιακό πλαίσιο. Ενδεικτικά αναφέρονται:
 - i. Η δημιουργία Διασυνοριακής Ελεύθερης Βιομηχανικής Ζώνης Οικονομικών Συναλλαγών (ΔΕΒΖΟΣ) στο Ορμένιο Δήμου Τριγώνου Ν. Έβρου.
 - ii. Ίδρυση Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου στο νέο λιμένα Καβάλας και στο λιμένα Αλεξανδρούπολης.
 - iii. Ίδρυση ΒΙΟΠΑ σε περιοχή εκτός σχεδίου πόλεως Καβάλας, ΒΙΟΠΑ Προσοτσάνης και Ιασμού.

3. Στις εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας στην Περιφέρεια προβλέπονται χρήσεις και εγκαταστάσεις συναφείς με την γεωργία όπως μονάδες μεταποίησης και επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων είτε διάσπαρτα είτε ως ΠΟΑΠΔ αποκλειστικά για εγκαταστάσεις συναφείς με τη μεταποίηση και επεξεργασία αγροτικών προϊόντων.
4. Οι μεμονωμένες εγκαταστάσεις μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων, από τη φύση τους χωροθετούνται διάσπαρτα εκτός οικισμών, στις γενικότερες κτηνοτροφικές ζώνες. Προβλέπονται μετεγκαταστάσεις στον ευρύτερο χώρο εκτός των οικισμών. Ειδικές ρυθμίσεις ΠΟΑΠΔ προσανατολισμένες στις κτηνοτροφικές και τις σχετικές μεταποιητικές δραστηριότητες είναι δυνατόν να προβλέπονται στις κτηνοτροφικές ζώνες, όταν τα μεγέθη της εγκατάστασης δικαιολογούν την εφαρμογή του μηχανισμού αυτού.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Για το μακροχρόνιο πρόγραμμα δράσης οι αβεβαιότητες είναι τέτοιας κλίμακας που δεν είναι δυνατόν να γίνουν αναλυτικές ποσοτικές προσεγγίσεις. Είναι όμως βέβαιο ότι με τη λήξη του Γ' ΚΠΣ (2008) τα περιγραφόμενα στο χωροταξικό σχέδιο δεν θα έχουν ολοκληρωθεί. Κατά κατηγορία αξόνων, κατά αντιστοιχία του ΠΕΠ ΑΜ-Θ, το ΠΠΧΣΑΑ επιχειρεί μια εκτίμηση της κατανομής των προτεραιοτήτων για την περίοδο 2008-2015, στην οποία η ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας δεν αναφέρεται κάπου ρητά. Δεν αναφέρονται ειδικότερα μέτρα/ δράσεις για να προκύψουν ασφαλή συμπεράσματα.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

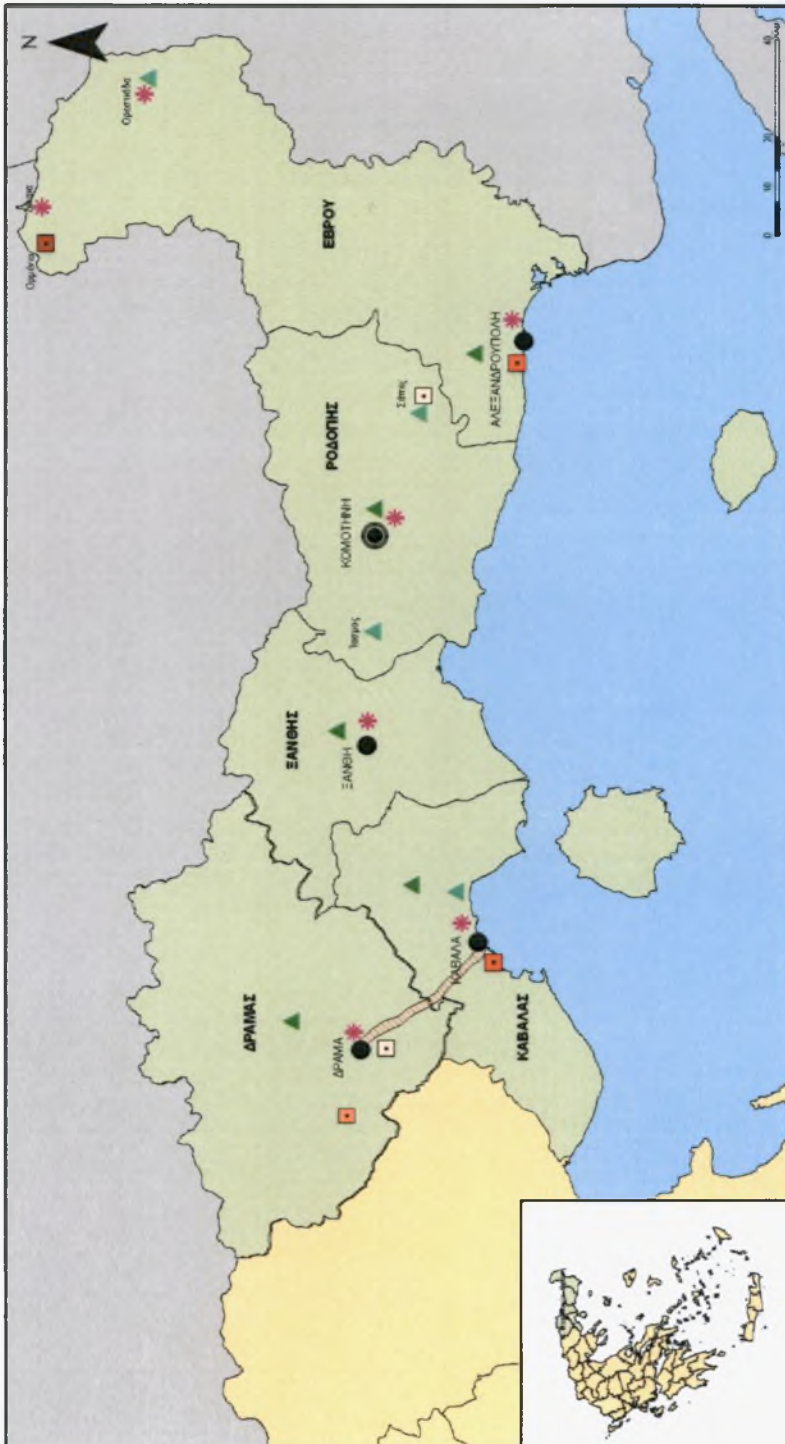
Η πρόβλεψη για τις ενέργειες καλύπτεται με σχετική προγραμματική ακρίβεια από το ΠΕΠ της Περιφέρειας ΑΜ-Θ, αφού συμπεριληφθούν τα τμήματα των επενδύσεων του εθνικού σκέλους του Γ' ΚΠΣ για την Περιφέρεια και οι πρωτοβουλίες (Interreg, Leader). Ένας από τους κύριους στρατηγικούς στόχους του Γ' ΠΕΠ είναι η διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας & ενίσχυση της εξωστρέφειας με προώθηση δράσεων στην μεταποίηση. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν αναφέρει ποσοτικά στοιχεία, δηλαδή το ποσοστό των συνολικών του πόρων που διαθέτει τόσο για την ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα γενικότερα όσο και ειδικότερα, για την οργάνωση υποδοχέων της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.2: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό		X
Ποσοτικές Εκτιμήσεις	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)		X
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.
ΔΙΔΑΚΤΑΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ
* Η ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ *

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΤΟΥΦΕΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας, μέσα από
την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Α. Μανιάτικου, Θράκης

ΧΑΡΤΗΣ
№ 10

ΒΟΛΟΣ, 2006

ΠΕΡΙΣΧΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ
Εκταρ ανεπαρκούς βοσκότητας	X
Ζώνες ανεπαρκούς βοσκότητας	
Σταθμοί, γέφυρες, η/κ, δ/κ βοσκότητας, προσταγή η/κ, Προβλεπόμενα κτήρια, κήφοι	
Προβλεπόμενοι κήφοι	X
Διαφοροποίηση σε γήπεδα, αγροκτηνοτροφία, γήπεδα κτηνοτροφίας	X
Διαφοροποίηση σε εκμεταλλεύσιμους, δε επιχειρηματικές, Ε.Π.Ε.	X
Άλλοι τύποι, υπογραμμισμένη	

ΥΠΟΜΗΝΙΑ

● Έκταρ περιφέρειας
● Έκταρ, κήφοι

■ Προβλεπόμενα κτήρια, κήφοι, από βοσκότητα

★ Εκταρ ανεπαρκούς βοσκότητας

▲ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟΙ ΚΗΦΟΙ
ΥΠΟΧΡΗΜΑΤΩΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

▲ ΒΙ.Π.Ε.
▲ ΒΙ.Ο.Π.Α.

■ ΔΕΣΦΟΡΕΣ
■ Ζώνη Εκτεταμένου Εργασίου
■ ΒΙ.Ο.Π.Α.
■ Τηλεόραση

3.3.2.2. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Α.Π. 684,ΦΕΚ Β' 218)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 13.10.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, στην από 04.09.2003 γνωμοδότηση της εκτελεστικής επιτροπής του ΟΡΣΠΠ Θεσσαλονίκης, στην υπ’ αριθμό 31375/16.08.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος 2 “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” αναφέρεται ότι η Περιφέρεια εξαιτίας των φυσικών της πόρων, πεδινές εκτάσεις, λοφώδεις περιοχές και αστικά κέντρα με προεξάρχουσα τη Θεσσαλονίκη, έχει διαμορφώσει ένα παραγωγικό πρότυπο που χαρακτηρίζεται από πολυμορφία στην παραγωγή σε ότι αφορά καθέναν από τους τρεις τομείς (πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή), από πολυμορφία σε καθένα από τους τομείς αυτούς και από πολλές διατομεακές και ενδοτομεακές δικτύωσεις. Με την έννοια αυτή και εξαιτίας της σημασίας της Θεσσαλονίκης στην περιφέρεια και τη χώρα το παραγωγικό πρότυπο της Περιφέρειας τείνει όλο και περισσότερο σε ότι αφορά την κατά τομέα απασχόληση προς το αντίστοιχο πρότυπο της χώρας.

Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη μεταποίηση. Ειδικότερα, στους κλάδους της μεταποίησης απασχολείται το 80,7% των απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα, ενώ παράγεται το 71,4% του ΑΕΠ του τομέα της Περιφέρειας. Καθοριστική για τον τομέα είναι η παρουσία του αστικού κέντρου της Θεσσαλονίκης που παρουσιάζει ευρύ φάσμα μεταποιητικών δραστηριοτήτων με μεγάλη διαφοροποίηση και αποτελεί το δεύτερο, μετά την Αττική, βιομηχανικό κέντρο της χώρας. Ο Νομός Θεσσαλονίκης συγκεντρώνει τα 2/3 των βιομηχανιών – βιοτεχνιών της Περιφέρειας και το 80% του τζίρου. Ωστόσο, μεταποιητικές δραστηριότητες έχουν αναπτυχθεί και σε άλλους νομούς με χαρακτηριστικά μεγάλης ειδίκευσης (Πέλλα, Ημαθία).

Στην Περιφέρεια έχουν θεσμοθετηθεί βιομηχανικές περιοχές (ΒΙΠΕ) στους Νομούς: Θεσ/νίκης, Σερρών, Κιλκίς, Χαλκιδικής, Πέλλας, Πέλλας-Ημαθίας, Πιερίας. Στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης λειτουργούν ΒΙΠΑ με προσωρινές ρυθμίσεις. Να επισημανθεί ότι, το ΠΠΧΣΑΑ αναφέρει πως υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στα έργα υποδομής καθώς και στην ανάπτυξη αποτελεσματικότερου πλαισίου λειτουργίας των περιοχών υποδοχής βιομηχανικών μονάδων.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Η ένταση με την οποία ασκούνται οι ανθρώπινες δραστηριότητες στον περιφερειακό χώρο δημιουργεί τελείως διαφορετικού χαρακτήρα προβλήματα υπερανάπτυξης και καταστροφής του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στις αστικές, περιαστικές παράκτιες και κατά μήκος του βασικού δικτύου επικοινωνιών περιοχές και υποανάπτυξης ή στασιμότητας στις υπόλοιπες. Ειδικές παρεμβάσεις απαιτούνται για την αναβάθμιση της βιομηχανικής συγκέντρωσης στη Β.Δ. περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Επίσης, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι σημαντικά είναι και τα δείγματα Βιομηχανικής Αρχιτεκτονικής σε πολλές πόλεις της Περιφέρειας, Θεσσαλονίκη, Έδεσσα, Νάουσα, Βέροια, Σέρρες, Γουμένισσα. Η προσπάθεια επανάχρησης των κελυφών αυτών έχει αναπτυχθεί τελευταία και βρίσκεται σε εξέλιξη μία προσπάθεια χωροθέτησης σε αυτά πολιτιστικών εκπαιδευτικών και καλλιτεχνικών λειτουργιών. Στον τομέα αυτό μπορεί να υπάρξει και δραστηριοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Ορισμένα μέτρα που προτείνει το ΠΠΧΣΑΑ για την επίτευξη του κυρίαρχου στόχου της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Περιφέρειας και επηρεάζουν την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της, είναι:

1. Η συγκέντρωση οχλουσών λειτουργιών σε συγκεκριμένες ειδικά διαμορφούμενες περιοχές, έτσι ώστε η οργανωμένη επέκταση των πόλεων να συμβάλλει στον περιορισμό της αστικής διάχυσης.
2. Η συγκρότηση ενοτήτων υπαίθρου όπου δυναμικά οικιστικά και αστικά κέντρα λειτουργούν ολοκληρωμένα σε ότι αφορά τις λειτουργίες του χώρου,

συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής. Οι ενότητες αυτές καθορίζονται σε ένα μεγάλο βαθμό και από τη διάταξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

3. Επίσης, η ιεραρχημένη ανάπτυξη των ολοκληρωμένων και διασυνδεδεμένων συστημάτων μεταφορών συμβάλλει στη λειτουργική, κατά σταδιακό τρόπο, ολοκλήρωση του παραγωγικού της προτύπου.
4. Η διασφάλιση υποδοχέα εγκατάστασης (συγκεκριμένων περιοχών) και κατάλληλου εργατικού δυναμικού και στελεχών (εκπαίδευση, κατάρτιση) αποτελούν στοιχεία που συμβάλλουν στην ολοκλήρωση αυτών των συγκεκριμένων αναπτυξιακών προϋποθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα πρότυπο ανάπτυξης στο επίκεντρο του οποίου βρίσκεται η Θεσσαλονίκη και η παραγωγική της δομή, η οποία λόγω μεγέθους αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά τη βελτίωση του παραγωγικού προτύπου της πόλης της Θεσσαλονίκης, η διαδικασία αυτή συνεπάγεται μια στρατηγική στήριξης επιχειρήσεων, είτε νέων είτε παλαιών, η δραστηριότητα των οποίων θα συνδέεται όλο και περισσότερο με αντίστοιχες οικονομικές δραστηριότητες από την άλλη πλευρά των συνόρων κατά συμπληρωματικό τρόπο και σε μακροχρόνια προοπτική.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Στην αναμενόμενη αναπτυξιακή διαδικασία της περιόδου που εξετάζεται προβλέπεται η αναδιάρθρωση των μεγάλων μονάδων της Περιφέρειας καθώς και η ενδυνάμωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη δημιουργία κοινών δομών εκπαίδευσης, προώθησης προϊόντων, τεχνικής στήριξης, διάχυσης πληροφοριών, καινοτομιών, κλπ. Τη συγκρότηση και δημιουργία των δομών αυτών μπορούν να αναλάβουν είτε οι επαγγελματικές ενώσεις είτε πρόσφορες αυτοδιοικητικές οντότητες. Κοινό στόχο και στις δύο κατηγορίες επιχειρήσεων αποτελεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Τέλος, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να επιδιώκεται ταυτόχρονα η ανάπτυξη όλων των κλάδων του τομέα της μεταποίησης στην Περιφέρεια με δυναμική διαφοροποίηση στους κλάδους όπου η Περιφέρεια παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η προβλεπόμενη απασχόληση στο δευτερογενή τομέα κατά το έτος 2015 ανέρχεται στο 28%, έναντι 27% το 2006 και 25,7% το 1999.

Επίσης, στόχος αποτελεί και η σύνδεση πρωτογενούς-δευτερογενούς τομέα μέσω της καθετοποίησης της παραγωγής. Η αναδιάρθρωση του πρωτογενή τομέα θα στηρίζεται όχι μόνο στην παραγωγή υψηλής ποιότητας προϊόντων αλλά και στην ανάπτυξη των καθετοποιημένων και ολοκληρωμένων σχέσεων στο σύστημα αγρο-διατροφής (μετασχηματισμός προς την κατεύθυνση μιας επιχειρηματικής γεωργίας).

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Οι βασικές κατευθύνσεις για την ενίσχυση των παραγόντων που ευνοούν την ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης της Θεσσαλονίκης και του ευρύτερου χώρου της είναι οι ακόλουθες:

1. Διαφοροποίηση της κλαδικής εξειδίκευσης της βιομηχανίας με έμφαση στις δραστηριότητες έντασης γνώσης και ενσωμάτωσης/ αναπαραγωγής της καινοτομίας.
2. Προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων και καινοτόμων λειτουργιών και υπηρεσιών με κατά προτεραιότητα εφαρμογή στο “κέντρο” που διαθέτει ήδη συγκριτικά πλεονεκτήματα, δηλαδή στον πόλο της Θεσσαλονίκης.
3. Απόκτηση συμπληρωματικών πηγών ανταγωνιστικότητας, με τη διαπεριφερειακή δικτύωση των επιχειρήσεων: δίκτυα αξιοποιήσεις πρώτων υλών, συνεργασιών– υπεργολαβιών, εκπαίδευσης– κατάρτισης– κατανομής απασχόλησης, συμμαχίας χρηστών υπηρεσιών και προϊόντων καινοτομίας. Με εφαρμογή στο σύνολο της ευρύτερης περιοχής, αλλά κυρίως στην περίμετρο που διαθέτει τις βιομηχανικές συγκεντρώσεις που έχουν τη μεγαλύτερη εξάρτηση από πάγια στοιχεία.
4. Πρόσδοση της δυνατότητας για ευέλικτες περιοδικές αναδιαρθρώσεις στις ζώνες των “μονοκαλλιιεργειών”, ώστε να ανταποκρίνεται ο αγροτικός τομέας στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της βιομηχανίας και των ξένων αγορών κυρίως στην περίμετρο.

Οι χωροταξικές κατευθύνσεις ανάπτυξης για την ευρύτερη ζώνη της Θεσσαλονίκης αφορούν, μεταξύ άλλων, στη χωρική οργάνωση και δικτύωση αστικού και περιαστικού πλέγματος των ΜΜΕ στην δυτική Θεσσαλονίκη και λειτουργική σύνδεση με την όμορη γεωγραφική ενότητα του Κιλκίς για την οργάνωση των ζωνών ελεύθερης αδειοδότησης

μετεγκατάστασης ή νέας εγκατάστασης καινοτόμων και σύγχρονων παραγωγικών μονάδων.

Εκτός της Θεσσαλονίκης, το οικιστικό δίκτυο περιλαμβάνει σημαντικά αστικά κέντρα (κατά κύριο λόγο πρωτεύουσες νομών), μεγαλύτερα και μικρότερα παραγωγικά κέντρα με τις αντίστοιχες εξυπηρετήσεις. Ο ρόλος του κάθε κέντρου και η θέση του στο οικιστικό δίκτυο ποικίλλει. Όσον αφορά στα αστικά κέντρα με θετικές προοπτικές εξέλιξης της βιομηχανικής δραστηριότητας, προτείνονται:

1. Βέροια- Έδεσσα: Ο ρόλος τους αναμένεται να αναβαθμιστεί με την ολοκλήρωση της Εγνατίας, λειτουργώντας συμπληρωματικά η Βέροια με τη Νάουσα και η Έδεσσα με τα Γιαννιτσά, αποτελούν μαζί με τα μικρότερα αστικά κέντρα της πεδινής περιοχής των δύο νομών (Αλεξάνδρεια, Πλατύ, Σκύδρα, Κρύα Βρύση) ένα ισχυρό οικιστικό πλέγμα αστικών κέντρων που μπορεί να λειτουργήσει ως σημαντικός αναπτυξιακός πόλος με βάση τη μεταποίηση.
2. Κιλκίς: Λειτουργεί ως αστικό κέντρο συναρτημένο με τη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης για την οργάνωση και διοίκηση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Στο νότιο τμήμα του Ν. Κιλκίς προτείνεται ο καθορισμός περιοχών ΠΟΑΠΔ για την εγκατάσταση μεταποιητικών δραστηριοτήτων, με την τήρηση όλων των τεχνικών προϋποθέσεων προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με στόχο τη θεσμική ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα που αποτελεί την κατεξοχήν διέξοδο ανάπτυξης του Κιλκίς, αξιοποιώντας τη διέλευση των βασικότερων μεταφορικών αξόνων της χώρας. Παράλληλα, αξιοποιείται η δυνατότητα προσφοράς κατάλληλης γης για μεταποίηση η οποία είναι περιορισμένη στα όρια της Μητροπολιτικής περιοχής Θεσσαλονίκης.
3. Επίσης, ο ρόλος των κέντρων 3^{ου} επιπέδου είναι πολύ σημαντικός στην Περιφέρεια, δεδομένου ότι αποτελούν, μαζί με τις πρωτεύουσες των νομών, τα κέντρα τοπικής ανάπτυξης. Στο νομό Κιλκίς ο σχηματισμός των αστικών κέντρων Πολυκάστρου, Αξιούπολης, Γουμένισσας επωφελείται από τη θέση του σε άμεση γειτνίαση με την ΠΑΘΕ και συνιστά πόλο ανάπτυξης. Τα κέντρα αυτά ορίζουν, μαζί με την πρωτεύουσα το νομού, τον άξονα ανάπτυξης μεταποιητικών δραστηριοτήτων.
4. Στα κέντρα 4^{ου} επιπέδου συγκαταλέγονται οι έδρες των νέων Δήμων που δεν κατατάσσονται σε κάποιο από τα ανώτερα επίπεδα. Μεταξύ αυτών πολλά

εμφανίζουν δυναμισμό στη μεταποίηση που τους καθιστά τοπικά κέντρα ανάπτυξης στην άμεση περιοχή επιρροής τους. Τέτοιοι οικισμοί είναι οι εξής :

- i. Στο νομό Πιερίας η Λεπτοκαρυά.
- ii. Στο νομό Θεσσαλονίκης ο οικισμός Βαθυλάκκου.
- iii. Στο νομό Κιλκίς οι οικισμοί Νέας Σάντας και Ευρωπού.

Επίσης, στο πλαίσιο της ανάδειξης και ενίσχυσης των Προωθητικών Δραστηριοτήτων για κάθε μεγάλο Αστικό Κέντρο της Περιφέρειας, ενισχύεται η μεταποιητική δραστηριότητα στα ακόλουθα: Θεσσαλονίκη (βιομηχανία-βιοτεχνία), Κατερίνη, Βέροια, Γιαννιτσά (μεταποίηση αγροτικών προϊόντων), Νάουσα, Σέρρες, Έδεσσα και Κιλκίς με τη δημιουργία ή ενίσχυση της υπάρχουσας ΒΕΠΕ.

Σημεία της Περιφέρειας με έντονο πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης

Στην παράγραφο “ Κατευθύνσεις για την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος” αναφέρονται ορισμένα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν κατά κύριο λόγο τη ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών και οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην ανεξέλεγκτη διάθεση λυμάτων προερχομένων από μεταποιητικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, τα σημαντικότερα προβλήματα που καταγράφονται είναι τα εξής:

1. Ο Γαλλικός ποταμός, στο πεδινό τμήμα του, ρυπαίνεται από λύματα βιομηχανιών, κυρίως από τη ΒΕΠΕ Νέας Σάντας, όπου έχουν εγκατασταθεί υδροβόρα και ρυπογόνα βαφεία.
2. Στο Νομό Χαλκιδικής, ο ποταμός Χαβρίας, του οποίου οι εκβολές έχουν καταγραφεί στους βιοτόπους CORINE, επιβαρύνεται από απόβλητα ελαιουργείων.
3. Η λίμνη Κορώνεια, που προστατεύεται βάσει της σύμβασης RAMSAR, επιβαρύνεται από τις νέες, μη θερμοθετημένες, βιομηχανικές συγκεντρώσεις στην περιοχή.
4. Ο κόλπος του Θερμαϊκού, πέραν των ρύπων που καταλήγουν σε αυτόν μέσω των ποτάμιων συστημάτων, δέχεται το σύνολο των ρύπων, λυμάτων, βιοτεχνικών και βιομηχανικών αποβλήτων της μείζονος περιοχής Θεσσαλονίκης, με αποτέλεσμα να εμφανίζει χρόνια κατάσταση ρύπανσης.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση της συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων (δημιουργία βιολογικών καθαρισμών κλπ) θα ανακουφίσει σημαντικά τους υδάτινους αποδέκτες. Απαιτούνται όμως ταυτόχρονα ρυθμίσεις συμβατότητας χρήσεων και λειτουργιών, ιδιαίτερα σε περιοχές βιοτόπων, λιμνών, λιμνοθαλασσών, ποταμών κλπ. Συγκεκριμένα, το ΠΠΧΣΑΑ προτείνει στην περιοχή των δελταϊκών σχηματισμών Αξιού, Λουδία, Αλιάκμονα, στην οποία περιλαμβάνεται και η άμεση περιβάλλουσα ζώνη τόπων και οικισμών τη συνολική διαχείριση και προστασία των υδροτόπων με τη συγκέντρωση και απαγωγή προς τελική διαχείριση των αποβλήτων των μεταποιητικών μονάδων.

Επίσης, το ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνει κατευθύνσεις παρέμβασης για την ανάπτυξη του ορεινού χώρου. Ορισμένες από αυτές αφορούν την ενίσχυση της βιοτεχνίας μικρής κλίμακας με στόχο την αναθέρμανση της ορεινής οικονομίας. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν κυρίως την υπέρβαση των αιτίων απομόνωσης και αποκλεισμού των οικογενειακών επιχειρήσεων του ορεινού χώρου. Προσφέρουν εμπύχωση για νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, πρόσβαση σε υπηρεσίες οργάνωσης και τεκμηρίωσης, χρηματο-οικονομικά κίνητρα, δίκτυα συνεργασίας επιχειρήσεων μικρής κλίμακας, υποδομές για τη διασφάλιση της εναρμονισμένης προς το περιβάλλον λειτουργίας και κυρίως επαρκή κατάρτιση στελεχικού και εργατικού δυναμικού.

Υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Οδικό Δίκτυο

Ένας από τους βασικούς στόχους του οδικού δικτύου της Περιφέρειας είναι η άμεση πρόσβαση περιστατικών παραγωγικών δραστηριοτήτων εκτός του ΠΣΘ. Η χωρική διάταξη του οδικού δικτύου καθορίζει ορισμένα από τα κριτήρια χωροθέτησης σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, είτε αυτές εγκαθίστανται οργανωμένα (π.χ. ΒΕΠΕ, ΒΙΠΕ) είτε ορίζονται ως ζώνες χρήσεων γης με διακεκριμένα επίπεδα όχλησης. Σε πιο τοπικό επίπεδο, ο άξονας της Εγνατίας μαζί με τους κλάδους Καθέτων Αξόνων επιδρά στις χρήσεις γης. Στους κλάδους του δικτύου όπου οι δρόμοι δεν είναι κλειστοί αυτοκινητόδρομοι, θα πρέπει να ελεγχθεί η κατά τυχαίο τρόπο γραμμική ανάπτυξη παρόδιων χρήσεων.

Σιδηρόδρομος

Η Περιφέρεια καλύπτεται με το πυκνότερο δίκτυο γραμμών κανονικού πλάτους, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας. Στα έργα άμεσου προγραμματισμού και εκτέλεσης που προβλέπονται για τους περιφερειακούς κλάδους της Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας περιλαμβάνεται και σύνδεση με τη ΒΙΠΕ Θεσσαλονίκης.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Το ζήτημα της χωροθέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, σχετικά με οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας, στη Κεντρική Μακεδονία είναι σύνθετο και απαιτεί συνολικότερη αντιμετώπιση σε χωροταξικό επίπεδο, η οποία θα συνδυάζει:

1. Τον καθορισμό νέων ζωνών υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων.
2. Την αντιμετώπιση του προβλήματος των υφισταμένων συγκεντρώσεων γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα και το ΠΣΘ
3. Τον καθορισμό του μελλοντικού ρόλου και καθεστώτος ανάπτυξης των υφισταμένων ΒΙΠΕ.
4. Τον καθορισμό νέων θέσεων για την ανάπτυξη μεταποιητικών-εμπορευματικών δραστηριοτήτων σε επίκαιρα σημεία των υπερτοπικών δικτύων μεταφορών-επικοινωνιών.
5. Επίσης, πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ότι στις περιοχές γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας προβλέπονται χρήσεις και εγκαταστάσεις συναφείς με την γεωργία όπως αγροτικές αποθήκες και μονάδες μεταποίησης και επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων. Στις περιοχές όπου η γεωργική εκμετάλλευση αποτελεί κύρια χρήση, είναι δυνατόν να χωροθετούνται άλλες χρήσεις ή ΠΟΑΠΔ σε επιλεγμένα τμήματα, εφόσον αιτιολογείται η σκοπιμότητα και απουσιάζουν οι εναλλακτικές διέξοδοι σε περιοχές μικρότερης παραγωγικότητας. Στις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως “λοιπή γεωργική γη” θα μπορούν να χωροθετούνται οργανωμένες αναπτύξεις. Ενώ για τις μεμονωμένες εγκαταστάσεις μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων, που από τη φύση τους χωροθετούνται διάσπαρτα εκτός οικισμών, στις γενικότερες κτηνοτροφικές ζώνες, προβλέπονται μετεγκαταστάσεις στον ευρύτερο χώρο εκτός των οικισμών. Ειδικές ρυθμίσεις ΠΟΑΠΔ με προσανατολισμό στην μεταποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων, και σχετικές μεταποιητικές δραστηριότητες είναι δυνατόν να προβλέπονται στις

ζώνες αυτές, όταν τα μεγέθη της εγκατάστασης δικαιολογούν την εφαρμογή του μηχανισμού αυτού.

Ειδικότερα, προτείνονται οι κάτωθι ζώνες βιομηχανικών δραστηριοτήτων:

Ν. Πέλλας – Ημαθίας

- Ζώνη μεταποιητικών και εμπορευματικών δραστηριοτήτων στους άξονες Πλατέος, Αλεξάνδρειας, Βέροιας. Κοπανού, Σκύδρας, Γιαννιτσών.
- Οργάνωση ζωνών υφισταμένων μονάδων σε Γιαννιτσά και Νάουσα.

Ν. Σερρών

- Ζώνη εμπορευματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων στον άξονα Σερρών – Σιδηροκάστρου, ώστε να ενισχυθεί ο εξωστρεφής προσανατολισμός της περιοχής με στόχο την αγορά της Ν.Α. Βαλκανικής.
- Ολοκλήρωση της ΒΠΠΕ Σερρών και χώρων υποδοχής δραστηριοτήτων δευτερογενούς - τριτογενούς στην ευρύτερη περιοχή της πόλης των Σερρών.

Ν. Κιλκίς

- Ζώνη μεταποιητικών και εμπορευματικών δραστηριοτήτων Κιλκίς–Σταυροχωρίου -Πολυκάστρου, για αποσυμφόρηση της Μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης (περιλαμβάνει την υπάρχουσα μεταποιητική συγκέντρωση στο Σταυροχώρι και συνδέεται με ανισόπεδο κόμβο –επί της ΠΑΘΕ- με το σχηματισμό Πολυκάστρου-Αξιούπολης–Γουμένισσας).
- Δημιουργία διευρυμένου ΠΟΑΠΔ στο νότιο τμήμα του Ν. Κιλκίς για προσέλκυση μεταποιητικών δραστηριοτήτων και αποσυμφόρηση της περιφερειακής περιοχής ΠΣΘ
- Χωροθέτηση πάρκου διαμετακομιστικών δραστηριοτήτων στη θέση σύνδεσης της μεταποιητικής συγκέντρωσης στο Σταυροχώρι με τον ΠΑΘΕ και με την μεταποιητική ζώνη Πολυκάστρου-Αξιούπολης–Γουμένισσας. Η ανωτέρω θέση για τη χωροθέτηση του Πάρκου Διαμεταφορών στην περιοχή του άξονα Πολυκάστρου-Σταυροχωρίου-Κιλκίς, παρέχει μια ισχυρή “προωθητική δραστηριότητα” διασυνοριακής συνεργασίας. Εναλλακτική θέση αποτελεί η περιοχή στα όρια του Ν. Κιλκίς με τη Θεσσαλονίκη, κοντά στον άξονα ΠΑΘΕ–ΟΣΕ στο Άσπρο.

Ν. Πιερίας

- Ολοκλήρωση σχεδιασμού ΒΠΠΑ Κατερίνης.

- Δημιουργία ΒΕΠΕ Λιτοχώρου.
- Δημιουργία ΒΠΠΑ Δ. Αιγινίου.
- Δημιουργία μικρότερων χώρων υποδοχής συναφών δραστηριοτήτων στο βόρειο και νότιο τμήμα του Νομού.

Ν. Χαλκιδικής

- Οργάνωση ΒΠΠΑ στον Πολύγυρο και στα Μουδανιά.
- Δημιουργία μικρότερων χώρων υποδοχής δευτερογενών δραστηριοτήτων σε επίπεδο ΓΠΣ, σε επιλεγμένα σημεία για την προστασία του ευαίσθητου παράκτιου και ορεινού χώρου (Κασσανδρεία, Νικήτη, Ιερισσός, Αρναία).
- Οργάνωση βιομηχανικής ζώνης Λακκόματος για την υποδοχή δευτερογενών δραστηριοτήτων και του ΠΣΘ

Ν. Θεσσαλονίκης

- Ολοκλήρωση έργου και υποδομών αντιρρύπανσης ΒΠΠΕ Σίνδου.
- Οργάνωση υποδοχέων δευτερογενών δραστηριοτήτων στην περιαστική περιοχή του ΠΣΘ (Καλοχώρι, Εύοσμος, Ν. Ευκαρπία, Ν. Ραιδεστός, Θέρμη κ.λπ.) στο πλαίσιο υλοποίησης των στόχων του σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης της πόλης.
- Χωροθέτηση και οργάνωση παραγωγικών ζωνών στην επαρχία Λαγκαδά σε επιλεγμένα σημεία με στόχο την προστασία των περιβαλλοντικά ευαίσθητων πόρων (λίμνες, περιοχές Ραμσάρ, ζώνες αγροτικού τοπίου κλπ.).
- Η δημιουργία νέων ζωνών στο δυτικό τμήμα του Νομού θα πρέπει να υπακούει σε περιβαλλοντικά κριτήρια (προστασία υδροβιότοπων, ζωνών Ραμσάρ, γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, ασταθών γεωλογικών σχηματισμών κλπ.).

Στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τη δημιουργία των ΒΕΠΕ (με βάση το οποίο προωθούνται τρεις ΒΕΠΕ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, στη Γέφυρα, Λιτόχωρο, Ζερβοχώρια) παρατηρείται αδυναμία ρύθμισης του προβλήματος πολεοδόμησης-κατασκευής των απαραίτητων υποδομών για τις υφιστάμενες συγκεντρώσεις μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις παρυφές του ΠΣΘ και των άλλων αστικών κέντρων της Περιφέρειας (Κατερίνη, Γιαννιτσά, Σέρρες, Νάουσα κλπ.).

Επίσης, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας, απαιτείται η αντιμετώπιση του προβλήματος της συγκέντρωσης δευτερογενών δραστηριοτήτων γύρω από τα μεγάλα

αστικά κέντρα της Περιφέρειας, μέσω του προσδιορισμού σε επίπεδο ΓΠΣ των κατάλληλων χωροταξικών-πολεοδομικών ρυθμίσεων.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-2015)

Το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας θεωρεί ότι για το μακροχρόνιο πρόγραμμα δράσης οι αβεβαιότητες είναι τέτοιας κλίμακας που δεν είναι δυνατόν να γίνουν αναλυτικές ποσοτικές προσεγγίσεις. Μετά το Γ΄ ΚΠΣ η διάρθρωση των προγραμμάτων θα μετασχηματιστεί ως προς τους στόχους-κατευθύνσεις. Γενικά μέτρα όπως οι υποδομές μεταφορών και άλλα έργα τεχνικών υποδομών θα μετέχουν σε μικρότερα ποσοστά, ενώ αντίθετα άλλες ενέργειες και μέτρα αστικής ανάπτυξης-κατάρτισης-εκπαίδευσης θα έχουν αυξημένη συμμετοχή στο σύνολο της δημόσιας δαπάνης. Η χωρική οργάνωση της βιομηχανίας δεν αποτελεί ξεχωριστό άξονα ανάπτυξης στην εκτίμηση που κάνει το ΠΠΧΣΑΑ για την κατανομή των Προτεραιοτήτων για την περίοδο 2007-2015, για το λόγο αυτό δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί το ποσοστό, που θα διατεθεί ως προς το σκοπό αυτό.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-2006)

Η πρόβλεψη για τις ενέργειες καλύπτεται με σχετική προγραμματική ακρίβεια από το ΠΕΠ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, αφού συμπεριληφθούν τα τμήματα των επενδύσεων του εθνικού σκέλους του Γ΄ ΚΠΣ για την Περιφέρεια και οι πρωτοβουλίες (Interreg, Leader). Ορισμένοι από τους κύριους στρατηγικούς στόχους του Γ' ΠΕΠ είναι: η ενίσχυση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων αξιοποιώντας το ευνοϊκό αναπτυξιακό περιβάλλον που δημιουργείται στην ευρύτερη περιοχή, η ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογίας για στενότερη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, καθώς και η ενίσχυση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν αναφέρει ποσοτικά στοιχεία, δηλαδή το ποσοστό των συνολικών του πόρων που διαθέτει τόσο για την ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα γενικότερα όσο και ειδικότερα, για την οργάνωση υποδοχέων της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.3: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

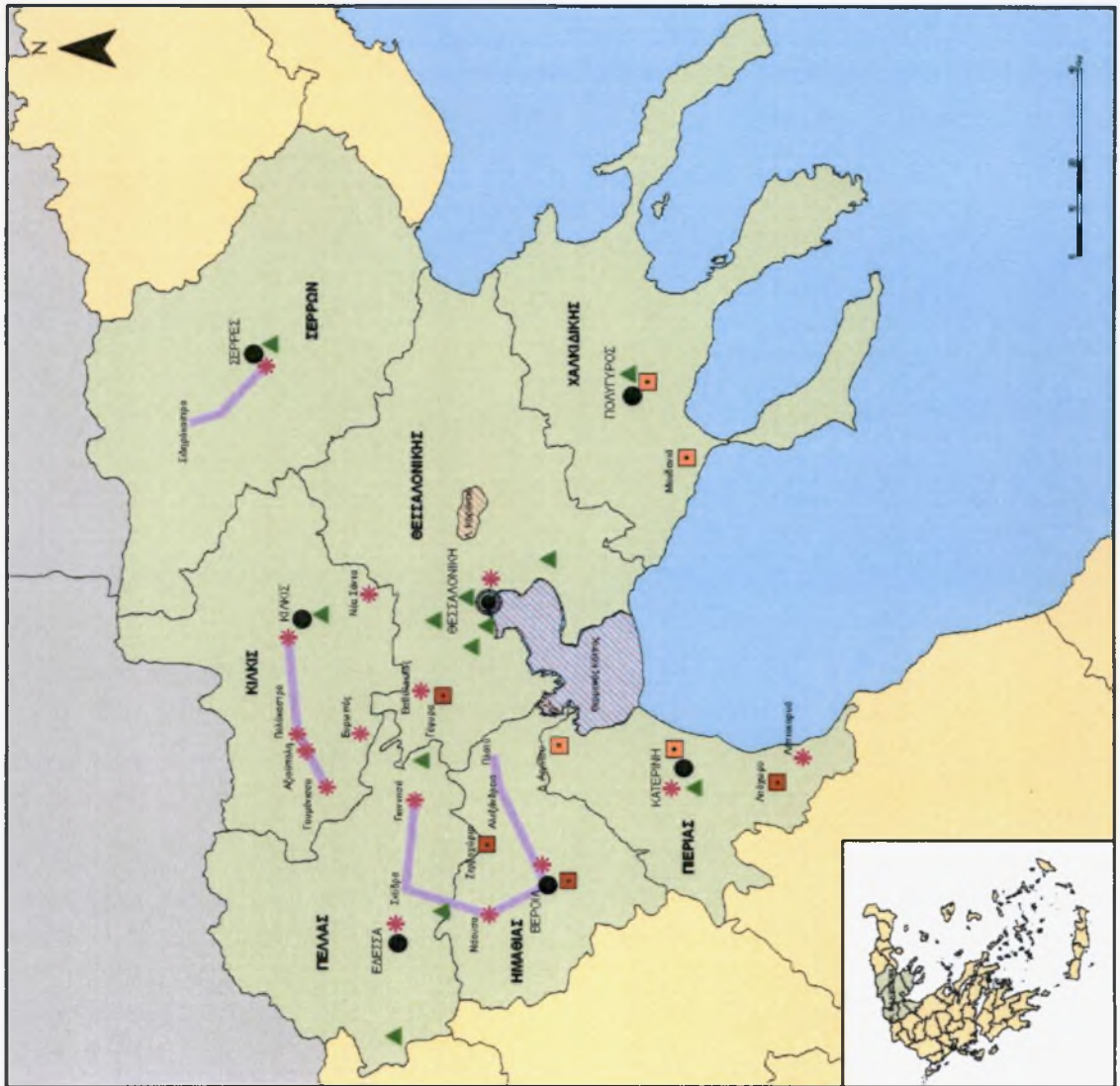
Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)		X
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α. ΔΙΔΑΚΤΑΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΗΡΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΡΕΤΣΟΥ	
ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗΣ No 2	Η γεωγραφική κατανομή της βιομορφίας, μέσα από την ανάλυση του Περιφερειακού Συστήματος Στελλομορφίας
ΕΚΔΟΣΗ, 2016	

ΥΠΟΜΟΝΗΜΑ Έργο περιφέρειας Έργος νοτίου Ζώνες, ανεπτυχθείς βιομορφίες Περιβόλωντας, παύσης, από βιομορφία Έκτορα ανεπτυχθείς βιομορφίες	ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΙ ΧΕΙΡΟΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΒΙΟΜΟΝΗΜΙΑΣ ΒΙ ΠΕ Β Ε ΠΕ ΒΙ ΠΑ
---	---

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ Έκτορα ανεπτυχθείς βιομορφίες Ζώνες ανεπτυχθείς βιομορφίες Σωφρονισμός, γήρεμα / ης, λόγω βιομορφιακή-οριστικοποίησης Περιβόλωντας, παύσης, από βιομορφία Διαφοροποίηση σε μορφές οργανοειδών /όρων, εκτός/της βιομορφιακής-οριστικοποίησης Διακρίση σε θερμοκρασίες, δεδραστηριότητες, Β Ε ΠΕ Άλλοι οι τύποι, διαφορετικοί	X X X X X
--	---------------------------

3.3.2.3. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Α.Π. 26295, ΦΕΚ Β' 1472)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 29.5.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, στην υπ’ αριθμό 22433/3.6.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας ” αναφέρεται ότι παρά τις προσπάθειες επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων, και ορισμένες φορές ανεξάρτητα από αυτούς, η βασική παραγωγική δομή της Περιφέρειας κυριαρχείται από το ιστορικό κύκλωμα της γούνας και από το σχετικά πρόσφατο ενεργειακό σύμπλεγμα. Η κυριαρχία των δύο αυτών κλάδων καθιστά την εξάρτηση της οικονομίας της Περιφέρειας από αυτούς ιδιαίτερα σημαντική και αναπόφευκτα περιορίζει προσπάθειες ανάπτυξης προς άλλες κατευθύνσεις. Η αποκλειστική κυριαρχία της γούνας στην Καστοριά και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Κοζάνη και τη Φλώρινα δημιουργούν εξαρτήσεις που επιβάλλουν, παρά την προοπτική ανάπτυξης υπό όρους και των δύο κλάδων, σταδιακή διαφοροποίηση του παραγωγικού προτύπου.

Η υπό εξέταση, επομένως, Περιφέρεια αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, δεδομένου ότι εντός των ορίων της λειτουργεί το σημαντικότερο ηλεκτροπαραγωγικό κέντρο της χώρας. Το 75% του εθνικά καταναλισκόμενου ηλεκτρικού ρεύματος παράγεται στη Δυτική Μακεδονία. Ωστόσο, δεδομένου ότι το επίκεντρο της ανάλυσης είναι η μεταποιητική βιομηχανία δεν θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στον κλάδο της ηλεκτροπαραγωγής. Ο κλάδος της γουνοποιίας εμφανίζεται συγκεντρωμένος πάνω στον άξονα Καστοριά –Άργος Ορεστικό -Σιάτιστα, εν τούτοις σε ολόκληρο σχεδόν το Ν. Καστοριάς αλλά και σε οικισμούς του Ν. Κοζάνης γύρω από τη Σιάτιστα, λειτουργούν εκατοντάδες μικρές βιοτεχνίες-οικοτεχνίες γουνοποιίας. Πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές δεν είναι καθετοποιημένες ως προς τη διαδικασία της παραγωγής.

Για τη βιομηχανία, οργανωμένοι χώροι υποδοχής με τις κατάλληλες υποδομές αποτελούν η ΒΙΠΕ Φλώρινας και η ΒΙΠΕ Κοζάνης. Υλοποιούνται οι ΒΕΠΕ Γρεβενών και Δεσκάτης. Σε ότι αφορά τα Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΟ.ΠΑ) αυτά υλοποιούνται στο Νομό Κοζάνης, (Κοζάνη, Εράτυρα και Σιάτιστα) και θα συγκεντρώνουν επιχειρήσεις επεξεργασίας ξύλου, γαλακτοκομικών προϊόντων και γούνας. Διάσπαρτες μονάδες μεταποίησης με απασχολούμενους άνω των 20, παρατηρούνται κύρια στο Νομό Κοζάνης και λιγότερο στους Νομούς Φλωρίνης και Γρεβενών. Στο Νομό Καστοριάς κυριαρχεί η γουνοποιία και οι μικρές επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα.

Η βιομηχανική δραστηριότητα κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι έχει επιπτώσεις στον τομέα του τουρισμού, τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Μία βασική αδυναμία/ πρόβλημα του τομέα εντοπίζεται στη δυσφήμιση της περιοχής του βιομηχανικού άξονα Κοζάνης-Πτολεμαΐδας λόγω της ρύπανσης του περιβάλλοντος, ωστόσο όμως έντονη τουριστική κίνηση παρατηρείται στον άξονα της γουνοποιίας, Καστοριά– Άργος Ορεστικό –Σιάτιστα.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Ορισμένα μέτρα που προτείνει το ΠΙΠΧΣΑΑ για την επίτευξη του κυρίαρχου στόχου της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Περιφέρειας και επηρεάζουν την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της, είναι:

1. Η συγκέντρωση οχλουσών λειτουργιών σε συγκεκριμένες ειδικά διαμορφούμενες περιοχές, έτσι ώστε η οργανωμένη επέκταση των πόλεων να συμβάλλει στον περιορισμό της αστικής διάχυσης.
2. Η συγκρότηση ενοτήτων υπαίθρου όπου δυναμικά οικιστικά και αστικά κέντρα λειτουργούν ολοκληρωμένα σε ότι αφορά τις λειτουργίες του χώρου, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής. Οι ενότητες αυτές καθορίζονται σε ένα μεγάλο βαθμό και από τη διάταξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων.
3. Επίσης, η ιεραρχημένη ανάπτυξη των ολοκληρωμένων και διασυνδεδεμένων συστημάτων μεταφορών συμβάλλει στη λειτουργική, κατά σταδιακό τρόπο, ολοκλήρωση του παραγωγικού της προτύπου.
4. Η ανάπτυξη των ενεργειακών πόρων της Περιφέρειας καθώς και η γεωγραφικά κομβική θέση της, σε ότι αφορά τη διέλευση από αυτήν ενεργειακών δικτύων

μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα έλξης προς εγκατάσταση σε αυτήν παραγωγικών επιχειρήσεων και με εξαγωγικό προσανατολισμό.

5. Η διασφάλιση υποδοχέα εγκατάστασης (συγκεκριμένων περιοχών) και κατάλληλου εργατικού δυναμικού και στελεχών (εκπαίδευση, κατάρτιση) αποτελούν στοιχεία που συμβάλλουν στην ολοκλήρωση αυτών των συγκεκριμένων αναπτυξιακών προϋποθέσεων.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας θα αποτελέσουν οι εξελίξεις στον τομέα της γούνας και της ενέργειας. Στη συνέχεια παραθέτονται εκείνες οι επιλογές που αφορούν στη μεταποιητική βιομηχανική δραστηριότητα:

1. Σε ότι αφορά τη γούνα, είναι απαραίτητη η προσαρμογή του όλου κυκλώματος στον ανταγωνισμό της διεθνούς αγοράς και η δημιουργία κοινών δομών στήριξης της εμπορίας των προϊόντων.
2. Προβλέπεται η ενδυνάμωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη δημιουργία κοινών δομών εκπαίδευσης, προώθησης προϊόντων, τεχνικής στήριξης, διάχυσης πληροφοριών, καινοτομιών κλπ.
3. Επίσης, προτείνεται η αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα που θα στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη των καθετοποιημένων και ολοκληρωμένων σχέσεων στο σύστημα αγρο-διατροφής.
4. Κρίνεται επιβεβλημένη η δημιουργία δομών στήριξης στη μεταποίηση.
5. Τέλος, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να επιδιώκεται η διαφοροποίηση του προτύπου του δευτερογενή τομέα με στόχο τον περιορισμό της εξάρτησης της οικονομίας της Περιφέρειας από τους δύο σήμερα κυρίαρχους τομείς.

Η προβλεπόμενη εξέλιξη της απασχόλησης το έτος 2006 και 2015 στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας, όσον αφορά στο δευτερογενή τομέα είναι της τάξης του 32% και 29% αντίστοιχα. Δεν αναφέρει συγκεκριμένο ποσοστό για τη βιομηχανική δραστηριότητα.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Βασικός παράγοντας στη διαμόρφωση του οικιστικού δικτύου που προτείνεται έχει αποτελέσει η χωρική διάρθρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Κέντρα με εξειδίκευση στη μεταποιητική βιομηχανική δραστηριότητα είναι:

1. Η Καστοριά: αποτελεί το βασικό πόλο ανάπτυξης της γουνοποιίας και του γουνεμπορίου.
2. Η Μεσοποταμιά, στο Νομό Καστοριάς αποκτά σημαντικό ρόλο στον παραγωγικό άξονα της γούνας (50% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της απασχολείται σε αυτήν τη δραστηριότητα).

Για την ενίσχυση του ρόλου τους ως κέντρα εξειδικευμένα στη βιομηχανική δραστηριότητα, το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας προτείνει συγκεκριμένα έργα για ενίσχυση ή/ και αναδιάρθρωση της βιομηχανικής δραστηριότητας.

1. Περιφερειακό κέντρο Κοζάνης – Πτολεμαΐδας: Η ολοκλήρωση των έργων υποδομής για στήριξη της βιομηχανικής δραστηριότητας όπως, ΒΙΠΕ Κοζάνης, εκθεσιακό κέντρο, συνεδριακό κέντρο και ΒΙΟΠΑ, συμβάλλουν στην ενίσχυση του χαρακτήρα της πόλης ως κέντρου παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων. Ο αναπτυξιακός ρόλος της Κοζάνης ως προωθητικού κέντρου ανάπτυξης επικουρείται και από την ισχυροποίηση της Πτολεμαΐδας ως ενεργειακού κέντρου ανάπτυξης και εμπορικό-βιομηχανικού κέντρου.
2. Φλώρινα: Το αστικό κέντρο της Φλώρινας, λόγω της προς βορρά επέκτασης της παραγωγής ενέργειας, εντάσσεται στη ζώνη της ενέργειας, ενώ η ανάπτυξη της μεταποιητικής δραστηριότητας και οι πολλαπλές της δυνατότητες την εντάσσουν στο ανταγωνιστικό τμήμα της Περιφέρειας. Ο ρόλος της θα πρέπει να επικεντρωθεί κατά προτεραιότητα στη βιομηχανική και εμπορική δραστηριότητα με έμφαση στις εξαγωγές σε συσχετισμό με τη λειτουργία της ως πύλη.
3. Καστοριά – Άργος Ορεστικό: Η πόλη της Καστοριάς αποτελεί τον αναπτυξιακό πόλο του δυτικού τμήματος της Περιφέρειας. Ένας από τους ρόλους που καλείται να παίξει είναι αυτός του βιοτεχνικού-εμπορικού κέντρου με έμφαση τις εξαγωγές, αξιοποιώντας το πλεονέκτημα της θέσης της Καστοριάς ως προς την Αλβανία. Η παρουσία του κλάδου της γούνας-δέρματος που παραδοσιακά

αποτελεί τη βασική μεταποιητική δραστηριότητα με σημαντικότερη ανάπτυξη στο παρελθόν, αποτελεί την κρίσιμη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται ο προωθητικός ρόλος της πόλης ως κέντρου βιοτεχνικής δραστηριότητας. Για τον τουρισμό αποτελεί στοιχείο διαφοροποίησης και συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες περιοχές. Για τον κλάδο της γουνοποιίας, παράγοντα εξυγίανσης και προβολής. Το Άργος Ορεστικό έχει μια ήδη διαμορφωμένη λειτουργική σχέση με την πόλη της Καστοριάς λόγω της συμμετοχής του στο βιοτεχνικό άξονα που σχετίζεται με τον κλάδο επεξεργασίας δέρματος-γούνας.

4. Τέλος, η Σιάτιστα, οικισμός τρίτου επιπέδου, με την υφιστάμενη υποδομή στον τομέα της γουνοποιίας και του γουνεμπορίου έχει προοπτικές εξέλιξης στον τομέα της μεταποιητικής δραστηριότητας με την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία αυτά θα αξιοποιηθούν.

Επίσης, στις ευρύτερες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες που προτείνει το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας περιλαμβάνονται κατευθύνσεις παρέμβασης για την ανάπτυξη του ορεινού χώρου. Ορισμένες παρεμβάσεις αφορούν και την ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας:

1. Η ανάπτυξη της χωρικής ενότητας Δυτικής Εορδαίας –Βούρινου -Άσκιου– Νυμφαίου –Ανατολικού Βιτίσιου- Αετού, βασίζεται στην αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων, ένα από τα οποία είναι η ανάπτυξη της γουνοποιίας (περιοχή Άσκιου). Η αναζωογόνηση του πρωτογενούς τομέα προϋποθέτει και εδώ δράσεις για τη βελτίωση των δομών μεταποίησης και εμπορίας. Ο εκσυγχρονισμός των δραστηριοτήτων του κλάδου γούνας- δέρματος και η διασύνδεσή του με τον τουρισμό θα έχει θετική επίπτωση στην τοπική οικονομία.
2. Η ενότητα Πιερίων –Πολυφύτου -Αιανής. Η βελτίωση των δομών μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων της περιοχής προωθείται και μέσω της ανάπτυξης δράσεων για την υποστήριξη της παραγωγής κρόκου στην ομώνυμη Κοινότητα που βρίσκεται στις παρυφές της χωρικής αυτής ενότητας.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Στην παράγραφο που αναφέρεται στα προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων προτείνονται ορισμένα μέτρα που αφορούν στη

χωρική οργάνωση της βιομηχανίας. Στο δευτερογενή τομέα υφίστανται ή υλοποιούνται την περίοδο σύνταξης του ΠΠΧΣΑΑ οργανωμένες υποδομές υποδοχής-στήριξης του τομέα όπως οι ΒΙΠΕ Φλώρινας και Κοζάνης, το ΒΙΟΠΑ Σιάτιστας-Πολυδύναμο Κέντρο (με προσανατολισμό την γούνα), το ΒΙΟΠΑ Εράτυρας (με ανάλογο προσανατολισμό με αυτό της Σιάτιστας), το ΒΙΟΠΑ Κοζάνης (με κλαδικό προσανατολισμό το ξύλο). Μελετάται επίσης η δημιουργία ΒΙΟΠΑ στους νομούς Καστοριάς και Γρεβενών. Εφόσον οι χώροι αυτοί πληρωθούν και προκύψει ανάγκη για τον σχεδιασμό νέων υποδομών υποδοχής-υποστήριξης του τομέα, αυτές θα πρέπει να χωροθετηθούν με τα εξής κριτήρια:

1. Την προσπελασιμότητα, δηλαδή χωροθέτηση σε σχέση με τους μεγάλους οδικούς άξονες.
2. Περιοχές που έχουν ήδη βιομηχανικό χαρακτήρα και παράλληλα δε βρίσκονται σε γεωργική γη α' προτεραιότητας.
3. Εκτός περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.
4. Πρόσβαση στις πρώτες ύλες.

Οι πιθανές περιοχές βρίσκονται πάνω στον άξονα Φλώρινα –Κοζάνη –Πολύμυλος και σε γειτνίαση με τα αστικά κέντρα από τα οποία διέρχεται ο άξονας αυτός. Επίσης, στην περίπτωση που προκύψει ανάγκη για οργανωμένη εγκατάσταση επιχειρήσεων του κλάδου της γούνας αυτές θα πρέπει να χωροθετηθούν κύρια στον άξονα Καστοριάς–Σιάτιστας. Υπάρχει η ανάγκη για υλοποίηση ΠΟΑΠΔ στην ευρύτερη περιοχή Τρανόβαλτου με την προοπτική της χωροθέτησης σε αυτήν βιομηχανιών επεξεργασίας μαρμάρου.

Να επισημανθεί πως σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας διακρίνονται στο χώρο της Περιφέρειας δύο διαβαθμίσεις γεωργικής γης όσον αφορά τους περιορισμούς ως προς τις χρήσεις και τη δόμηση. Στις περιοχές όπου βρίσκεται η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας προβλέπονται χρήσεις και εγκαταστάσεις συναφείς με τη γεωργία όπως είναι οι μονάδες μεταποίησης και επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων. Στις περιοχές όπου η γεωργική εκμετάλλευση αποτελεί κύρια χρήση, είναι δυνατόν να χωροθετούνται άλλες χρήσεις σε επιλεγμένα τμήματα, εφόσον αιτιολογείται η σκοπιμότητα και απουσιάζουν οι εναλλακτικές διέξοδοι σε περιοχές μικρότερης παραγωγικότητας. Μεταποιητικές μονάδες γεωργικών προϊόντων

ονομασίας προέλευσης μπορεί επίσης να εγκαθίστανται μέσα στις περιοχές παραγωγής τους (οινοποιεία – αμπελουργικές περιοχές).

E) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Για το μακροχρόνιο πρόγραμμα δράσης οι αβεβαιότητες είναι τέτοιας κλίμακας που δεν είναι δυνατόν να γίνουν αναλυτικές ποσοτικές προσεγγίσεις. Κατά κατηγορία αξόνων, κατά αντιστοιχία του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας, το ΠΠΧΣΑΑ επιχειρεί μια εκτίμηση της κατανομής των Προτεραιοτήτων για την περίοδο 2008-2015, στην οποία η ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας δεν αναφέρεται κάπου ρητά. Πιθανότατα περιλαμβάνεται στον άξονα “Αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας – ενίσχυση της καινοτομίας και της εξωστρέφειας” η συμμετοχή του οποίου αναμένεται στο 15%.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Η πρόβλεψη για τις ενέργειες καλύπτεται με σχετική προγραμματική ακρίβεια από το ΠΕΠ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, αφού συμπεριληφθούν τα τμήματα των επενδύσεων του εθνικού σκέλους του Γ΄ ΚΠΣ για την Περιφέρεια και οι πρωτοβουλίες (Interreg, Leader). Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος του ΠΕΠ Δυτικής Μακεδονίας επιδιώκει να συνεισφέρει στη δημιουργία μιας δυναμικής Περιφέρειας, που θα αξιοποιεί τα φυσικά της αποθέματα και τη θέση της στα Δυτικά Βαλκάνια, για να δημιουργήσει ένα ανταγωνιστικό παραγωγικό περιβάλλον και νέες ευκαιρίες απασχόλησης. Ειδικότερα, οι στόχοι που αναφέρει για την ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας είναι:

1. Η ανάπτυξη ενός νέου ισχυρού τοπικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
2. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα.
3. Η ενίσχυση και καθετοποίηση των τομέων παραγωγής με χρήση νέων τεχνολογιών έρευνας καινοτομίας και της Κοινωνίας της Πληροφορίας, καθώς και η ανάπτυξη δικτύων συνεργασιών.
4. Η ολοκλήρωση και ανάπτυξη των υποδομών και δομών στήριξης του παραγωγικού περιβάλλοντος.
5. Η ώθηση στη δημιουργία ΜΜΕ τεχνολογίας αιχμής.
6. Η ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.
7. Η μεταποίηση τοπικών προϊόντων.

Το ΠΠΧΣΑΑ δεν αναφέρει ποσοτικά στοιχεία, δηλαδή το ποσοστό των συνολικών του πόρων που διαθέτει τόσο για την ενίσχυση του δευτερογενούς τομέα γενικότερα όσο και ειδικότερα, για την οργάνωση υποδοχέων της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.4: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

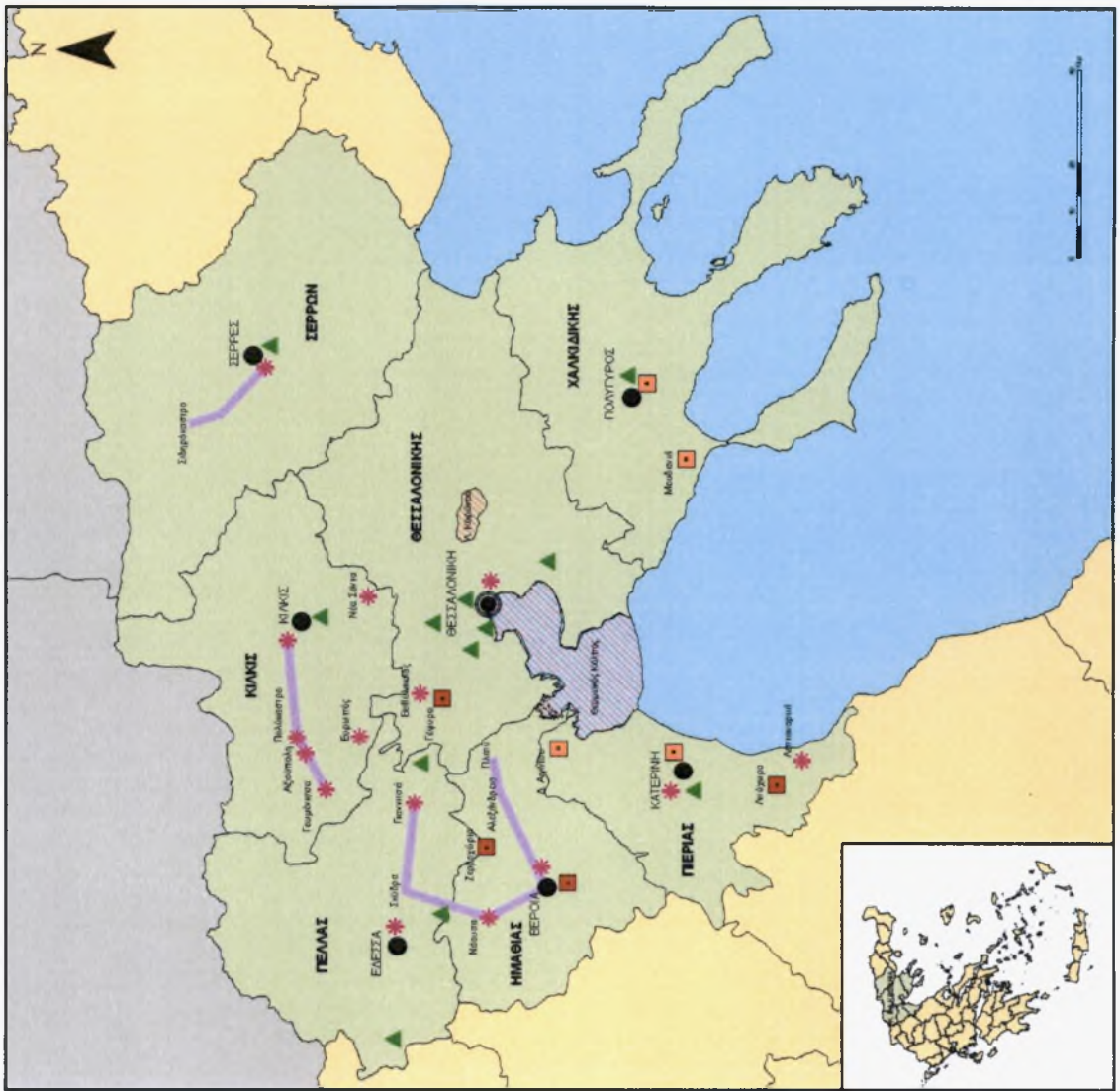
Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό		X
Ποσοτικές Εκτιμήσεις	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας		X
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ Τ.Μ.Σ. Π.Π.Α. ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ * Η ΕΡΕΥΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑΛΩΣ ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΔΕΣΦΟΡΟΛΟΓΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	
ΕΠΕΛΕΥΧΟΝΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΠΑΝΘΡΑΚΙΟΥΝΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΩΤΙΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΦΕΓΓΟΠΟΥΛΟΥ	
ΠΤΥΧΙΟ ΝΑΥΤΙΚΗΣ № 2	Η εργασία οργανώθηκε ως βιομηχανία, μόνο από την απόφαση του ΠΠΧΣΑΑ Κ. Μαντινάκης
ΕΚΘΕΣΗ 2004	

ΥΠΟΜΗΝΙΑ
Εγκο περιφέρειας
Εγκο νομών
Ζώνες ανεπίσης βιομηχανίας
Παρόλο λωπάς; αιτάς; από βιομηχανία
Εγκο ανεπίσης βιομηχανίας
ΕΞΙΣΘΕΤΗΜΕΝΟΙ ΧΙΡΟΙ ΥΠΟΛΟΧΗ ΒΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
Β ΠΠ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΙΡΟΙ ΥΠΟΛΟΧΗ ΒΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
Β Ε ΠΕ
Β Π Α

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Κ.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΧΑΡΤΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Εγκο ανεπίσης βιομηχανίας		X
Ζώνες ανεπίσης βιομηχανίας		X
Εγκο λωπάς; αιτάς; από βιομηχανία		
Παρόλο λωπάς; αιτάς; από βιομηχανία		X
Αποφασισμένη σε μάρφες οργανωμένων χιρών απόδοσης βιομηχανίας; οργανωμένες		X
Απομνηστέ σε ετοιμότητα; & προαναμνηστέ Β Ε ΠΕ		X
Χ.Π.Π.Α. κ. Μαντινάκης; αναδιοργάνωση		

3.3.2.4. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου (Α.Π. 25301, ΦΕΚ Β' 1451)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 18.2.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Ηπείρου, στην υπ’ αριθμό 19776/19.5.2003 εισήγηση της Δ/νσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Η Ήπειρος αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση περιφέρειας μιας και καταλαμβάνει μια από τις πλέον “περιφερειακές” και απομακρυσμένες θέσεις στον Ελληνικό χώρο και βρίσκεται στην χαμηλότερη θέση της Ελλάδας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως κύριο δείκτη ανάπτυξης. Στα κύρια στοιχεία που δημιουργούν ένα νέο δυναμικό ρόλο στην Ήπειρο και πρέπει να ενισχυθούν δεν περιλαμβάνεται η βιομηχανία και γενικότερα ο δευτερογενής τομέας παραγωγής, αποδεικνύοντας έτσι ότι η βιομηχανία δεν αποτελεί δυναμικό τομέα ανάπτυξης για το σύνολο της Περιφέρειας. Ο μεταποιητικός τομέας στην Περιφέρεια Ηπείρου χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία μονάδων επεξεργασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, οι οποίες παρόλο ότι είναι λίγες σε αριθμό, επιβαρύνουν σημαντικά με οργανικό φορτίο τους υδάτινους αποδέκτες της περιοχής. Ενώ βιομηχανικές περιοχές λειτουργούν μία στο Νομό Ιωαννίνων και μία στο Νομό Πρεβέζης. Στο Νομό Θεσπρωτίας έχει οριοθετηθεί και πολεοδομηθεί ΒΙΟΠΑ.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Στην παράγραφο αυτή, το ΠΠΧΣΑΑ δε δίνει κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανίας σε συγκεκριμένες κατηγορίες χώρου (π.χ. ορεινός, παράκτιος). Ωστόσο, περιλαμβάνει μια βασική κατηγορία την “μεθοριακή ζώνη 20 km κινήτρων για επενδύσεις” που έμμεσα επηρεάζει τις χωροθετικές αποφάσεις για εγκατάσταση βιομηχανιών στην Περιφέρεια Ηπείρου.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου προτείνει:

B) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου ακολουθεί αφενός τις γενικές αρχές και άξονες του Εθνικού ΣΠΑ 2000-2006 και αφετέρου συντάσσεται με τις βασικές επιλογές του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Χωρικής Ανάπτυξης (ESDP). Συγκεκριμένες επιλογές δεν αναφέρονται στην παράγραφο αυτή για τη χωρική ανάπτυξη της Περιφέρειας, συνεπώς απουσιάζουν και οι κατευθύνσεις, ειδικότερα, για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της Περιφέρειας.

Κέντρα και Άξονες με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Στο πλαίσιο της ανάδειξης και ενίσχυσης των Προωθητικών Δραστηριοτήτων για κάθε βασικό πόλο ανάπτυξης (Ιωάννινα, Ηγουμενίτσα, Άρτα, Πρέβεζα), ενισχύεται η μεταποιητική δραστηριότητα στα κέντρα, Ιωάννινα και Πρέβεζα με την ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας βιομηχανικής περιοχής. Αν και δεν αποτελεί η βιομηχανία προωθητική δραστηριότητα για τα αστικά κέντρα Ηγουμενίτσα και Άρτα, ωστόσο προτείνεται η ίδρυση βιομηχανικής περιοχής στους πόλους αυτούς.

Οι βασικοί άξονες ανάπτυξης που προδιαγράφονται εντός των ορίων της περιφέρειας και σε διαπεριφερειακό επίπεδο, όσον αφορά στον τομέα της βιομηχανίας, είναι:

1. Ηγουμενίτσα-Ιωάννινα, με προέκταση προς Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη-Τουρκία προς Ανατολή και προς Ιταλία-Αδριατική προς Δύση. Ο άξονας αυτός εμπεριέχει έμφαση στις νέες τεχνολογίες και τη μεταποίηση.
2. Άρτα-Ιωάννινα-Κακαβιά, με προέκταση προς Βορρά στην Αλβανία και προς Νότο στην Κεντρική Ελλάδα-ΠΑΘΕ. Ο άξονας αυτός οριοθετεί μια ζώνη βιομηχανικής ανάπτυξης, μέσω ενός δικτύου ΒΠΠΕ και ΒΠΠΑ/ ΒΙΟΠΑ.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Κεντρική επιλογή-υπόθεση για την εξέλιξη της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας είναι ότι η Περιφέρεια μετά από μια παρατεταμένη περίοδο αναπτυξιακής υστέρησης, εμφανίζει την παρούσα περίοδο προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης και σύγκλισης της Περιφέρειας με την υπόλοιπη χώρα με ορίζοντα το έτος 2015. Δεν αναφέρει ειδικότερες επιλογές για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της περιφέρειας όσον αφορά στον τομέα της βιομηχανίας.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Στην παράγραφο “Προστασία-Διατήρηση-Ανάδειξη του Φυσικού Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς” τίθενται ορισμένοι στόχοι που επηρεάζουν την οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, αποσκοπώντας στη συγκέντρωση και όχι στη διασπορά της στο χώρο. Αυτοί αφορούν:

1. Στην προστασία τοπίων, δασών, γεωργικής γης, παράκτιων ζωνών κ.λπ. από την άναρχη διασπορά δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων.
2. Στην αποκατάσταση και προστασία, με εφαρμογή της κατάλληλης αντιρρυπαντικής πολιτικής, των εδαφών, των υπόγειων υδροφορέων, καθώς και στην προστασία των ποταμών, λιμναίων και θαλάσσιων υδάτων από την διάθεση υγρών βιομηχανικών αποβλήτων χωρίς προηγούμενη επεξεργασία κλπ.
3. Στην αποφυγή πρόκλησης δυσμενών επιπτώσεων στις προστατευόμενες περιοχές της φύσης με έγκριση ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και άμεση ίδρυση και λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης.
4. Επίσης, προτείνεται η δημιουργία και ενίσχυση Κέντρων Παραδοσιακής Χειροτεχνίας και Βιοτεχνίας.

Υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Οδικές μεταφορές

Ως σημαντικότερες οδικές υποδομές που επηρεάζουν την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας αναφέρονται:

1. Εγνατία οδός. Θα διαδραματίσει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των εθνικών μεταφορών και των διεθνών συνδέσεων. Θα αποτελέσει πόλο έλξης για την ανάπτυξη βιομηχανικών-βιοτεχνικών δραστηριοτήτων ιδιαίτερα στο τμήμα μεταξύ Ιωαννίνων και Ηγουμενίτσας.
2. Κόνιτσα-Καστοριά. Θα λειτουργήσει ως άξονας σύνδεσης του βόρειου τμήματος της περιφέρειας με τη Δυτική Μακεδονία. Απαιτείται σύνδεση των κλειστών αυτοκινητοδρόμων με το Εθνικό και Επαρχιακό δίκτυο, και βελτίωση των αξόνων τοπικής σημασίας με στόχο τη διευκόλυνση της διακίνησης εμπορευμάτων από τις περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων της περιφέρειας προς τα κύρια μεταφορικά δίκτυα.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Ως βασικοί στόχοι ανάπτυξης της μεταποίησης προτείνονται οι εξής:

1. Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας.
2. Εκσυγχρονισμός των υφισταμένων δραστηριοτήτων, αύξηση της παραγωγικότητάς τους.
3. Αξιοποίηση των μεγάλων έργων και της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας ως πύλης της χώρας προς την Δ. Ευρώπη και Δ. Βαλκανική, για αύξηση της εξαγωγιμότητας των προϊόντων της.
4. Αξιοποίηση της επιστημονικής και τεχνολογικής υποδομής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και των ΤΕΙ της Ηπείρου για ανάπτυξη κλάδων έντασης γνώσης.
5. Προσέλκυση και οργάνωση υποδοχής νέων επενδύσεων και μονάδων, τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό, στα πλαίσια της διαδικασίας αποκέντρωσης.
6. Περαιτέρω σύνδεση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής, μεταποίηση βιολογικών προϊόντων.
7. Περιβαλλοντική μέριμνα σε όλα τα στάδια της παραγωγικής δραστηριότητας.
8. Άμβλυση των συγκρούσεων χρήσεων γης και της περιφερειακής ανισοκατανομής της παραγωγικής δραστηριότητας.
9. Αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού σε παραδοσιακή χειροτεχνία και οικοτεχνία, σύνδεσή τους με τον τουρισμό.
10. Εξέταση της δυνατότητας υποστήριξης της παραγωγικής δραστηριότητας στην περιφέρεια με περαιτέρω ενίσχυση-χωρική εξειδίκευση της πολιτικής κινήτρων.

Όσον αφορά στις περιφερειακής σημασίας περιοχές ανάπτυξης της μεταποίησης προτείνονται πέραν των ήδη θεσμοθετημένων περιοχών (ΒΠΠΕ Ιωαννίνων, ΒΠΠΕ Πρέβεζας, ΒΙΟΠΑ Θεσπρωτίας):

1. Στις ευρύτερες περιοχές Άρτας, Ηγουμενίτσας (σε συνδυασμό με τη λειτουργία του λιμανιού και τη δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου και ελεύθερης ζώνης).
2. Στην ευρύτερη διασυνοριακή περιοχή για την ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας με την Αλβανία.
3. Επίσης, προβλέπεται η δημιουργία ΠΟΑΠΔ-ΒΕΠΕ τοπικής κλίμακας και σημασίας ανά νέο δήμο ή ομάδα όμορων νέων δήμων, στα πλαίσια κατάρτισης

των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ του νόμου 2508/97 όπως ΠΟΑΠΔ- ΒΕΠΕ Ιωαννίνων, Άρτας, Κόνιτσας, Μετσόβου, Πάργας, Καναλλακίου κλπ.

Επίσης, προτείνεται η σταδιακή απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης, με την καταρχήν απόλυση των παρεκκλίσεων κατά προτεραιότητα στο Νομό Πρέβεζας, όπου έχουν θεσμοθετηθεί περιοχές ΠΕΡΠΟ και στην περιοχή του Ρυθμιστικού Σχεδίου Ιωαννίνων, του οποίου η προώθηση σύμφωνα με το Περιφερειακό Πλαίσιο κρίνεται άμεση, στα πλαίσια των διατάξεων του νόμου 2508/97. Ένας από τους στόχους του σχεδίου αποτελεί ο περιορισμός της ρύπανσης από κάθε πηγή και η διοχέτευση της μεταποιητικής δραστηριότητας μέσω αυστηρού ελέγχου χρήσεων γης στην υφιστάμενη ΒΙΠΕ.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Για την περίοδο 2007-2011 εκτιμάται ότι η Περιφέρεια θα εξακολουθήσει να χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία με βάση την ασφαλή εκτίμηση ότι δεν θα έχει προσεγγίσει το 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφόσον εξακολουθήσει η Ευρωπαϊκή πολιτική και τα κριτήρια των διαρθρωτικών ταμείων. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν κάνει εκτίμηση της κατανομής των Προτεραιοτήτων για την περίοδο 2007-2015, για το λόγο αυτό δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί το ποσοστό που θα διατεθεί ως προς την χωρική οργάνωση της βιομηχανίας την περίοδο αυτή.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του 3^{ου} ΚΠΣ της Περιφέρειας Ηπείρου αποτελεί και το Πρόγραμμα Δράσης για την υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων για την περίοδο 2000-2006. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν περιλαμβάνει στο εσωτερικό του στοιχεία του ΠΕΠ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ηπείρου, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.5: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ηπείρου

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)		X
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΡΕΠΕΤΗΜΙΟ ΒΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.
ΔΙΠΛΩΜΑΤΕΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ
*Η Χ.Σ.ΡΗΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΓΡΕΦΑΝΤΟΥ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΥ ΣΥΣΤΑΣΜΟΥ

ΕΠΙΒΛΑΠΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΟΥΤΣΙΩΝΑ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΒΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΤΥΧΙΟ
Η λήψη ή εφαρμογή της βιομηχανίας, μέσα από
την ανάληψη των ΠΠΧΣΑΑ Παιχνίδι

ΒΟΛΟΣ, 2009

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Έργο περιφέρειας
- Έργο υφιστάμενου
- Ζώνες αναπτυξιακής βιομηχανίας
- * Κέντρα αναπτυξιακής βιομηχανίας

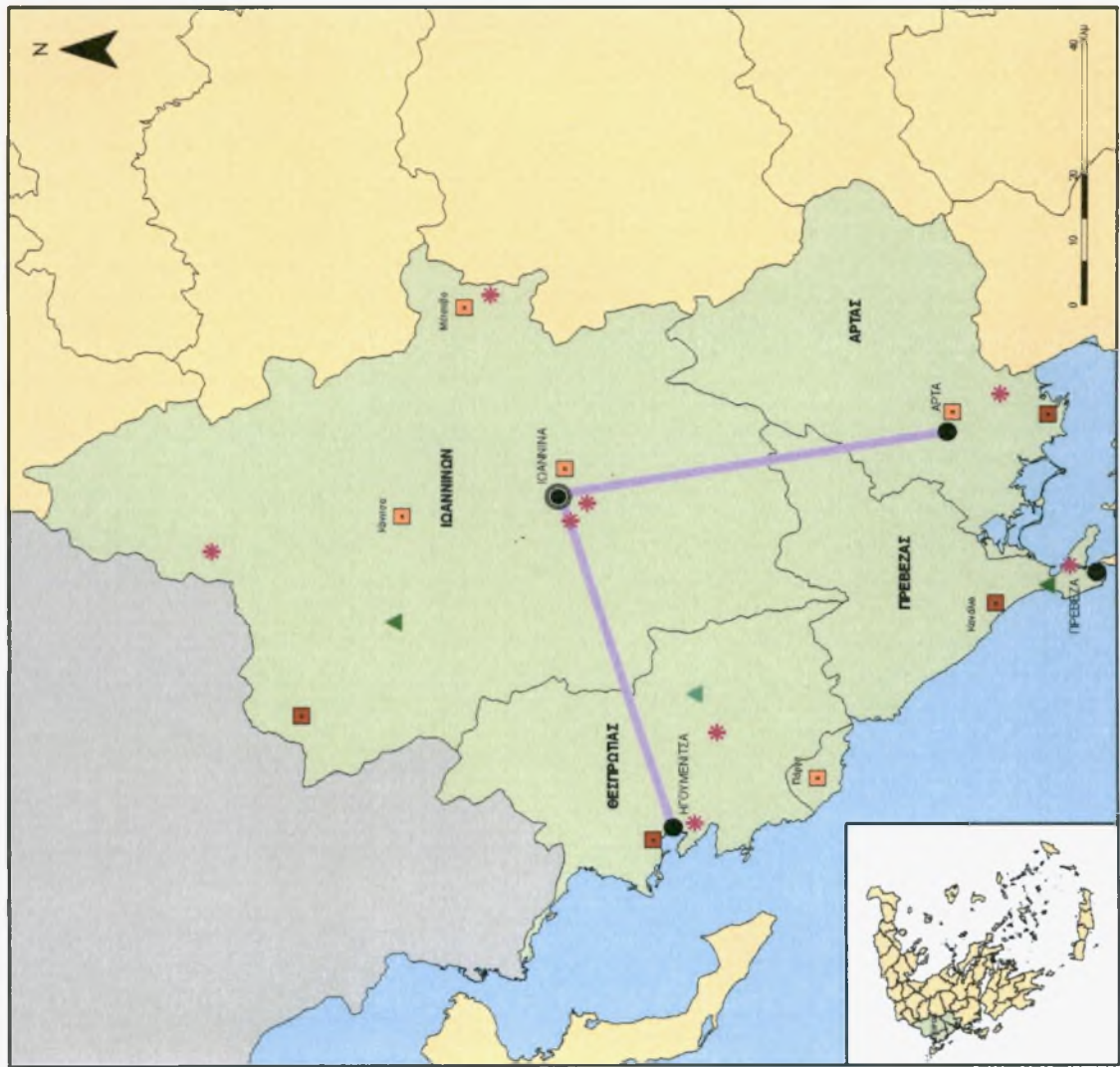
ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

- ▲ Β.Π.Ε
- ▲ Β.Ο.Π.Α

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΛΙΜΕΝΕΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

- Περιφερειακής σημασίας
- Τοπικής σημασίας

ΠΕΡΙΣΧΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΒΙΟΠΡΟ
Κέντρα αναπτυξιακής βιομηχανίας	X	
Ζώνες αναπτυξιακής βιομηχανίας	X	
Συντάχισμα, βήματα 7ης 20ης βιομηχανικής φρεσινωτικής		
Παράλληλες, ποτα, στο βιομηχανία		
Διοργάνωση σε μορφή, οργανωμένη, γαλαν, υφιστάμενη βιομηχανική φρεσινωτικής	X	
Διαφοροποίηση σε μορφή, οργανωμένη, Β.Ε.Π.Ε	X	
Άλλες οδοί, αερομεταφορές	X	

3.3.2.5. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας (Α.Π. 25292, ΦΕΚ 1484)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8, 9 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 18.12.2002 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στην υπ’ αριθμό 19772/19.5.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στην παράγραφο “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” αναφέρεται ως πλεονέκτημα η σχετικά μικρή, ποσοστιαία, αλλά αρκετά ισχυρή μεταποίηση καθώς και η ύπαρξη νέου επενδυτικού ενδιαφέροντος για τη μεταποίηση που σταδιακά εξέρχεται από τη βιομηχανική κρίση ενώ ως μειονέκτημα η σχετικά παραδοσιακή κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης. Στο παραπάνω πλαίσιο το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας υιοθετεί μια στρατηγική που έχει ως έναν από τους βασικούς στόχους της τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής βάσης. Η στρατηγική αυτή διαρθρώνεται χρονικά σε δύο φάσεις, η πρώτη με χρονικό ορίζοντα το 2006 και η δεύτερη το 2017. Τα βασικά χαρακτηριστικά της υιοθετούμενης στρατηγικής, σχετικά με τη βιομηχανία, είναι: με χρονικό ορίζοντα το 2006 η σταδιακή ανάκαμψη της μεταποίησης (εκσυγχρονισμός, ανταγωνιστικότητα) και με χρονικό ορίζοντα το 2017 η ανάπτυξη της μεταποίησης και η βελτίωση της θέσης της περιφέρειας στον ελληνικό και διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας προτείνει:

B) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας αρχικά αναφέρεται στους κύριους και δευτερεύοντες εθνικούς άξονες ανάπτυξης και στους κύριους περιφερειακούς άξονες ανάπτυξης, υπογραμμίζοντας το ρόλο του άξονα Λάρισας-Βόλου, ο οποίος εξελίσσεται προς την κατεύθυνση ενός διπόλου ανάπτυξης διαπεριφερειακής εμβέλειας, με ισχυρή συγκέντρωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων και συμπληρωματικότητας. Συγκεκριμένες επιλογές δεν αναφέρονται στην παράγραφο αυτή για την ανάπτυξη των

παραγωγικών τομέων στο χώρο της Περιφέρειας, συνεπώς απουσιάζουν και οι κατευθύνσεις, ειδικότερα, για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας.

B) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν περιλαμβάνει αναπτυξιακό πλαίσιο.

Γ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Σύμφωνα με την ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου που προτείνει το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στόχοι της πολιτικής του οικιστικού δικτύου αποτελούν οι λειτουργίες (ρόλοι) που προτείνονται για τις τέσσερις μεγάλες πόλεις της περιφέρειας, ορισμένοι εκ των οποίων αναφέρονται στη βιομηχανική δραστηριότητα. Αναλυτικά προτείνονται:

1. Λάρισα: Κέντρο εμπορίου και μεταποίησης με εξειδίκευση στα γεωργικά προϊόντα και τρόφιμα.
2. Βόλος: Παραδοσιακό βιομηχανικό κέντρο.
3. Καρδίτσα: Κέντρο μεταποίησης τοπικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων και τροφίμων.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Η πολιτική σε ό,τι αφορά τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας, πρέπει να κατατείνει στην εξυγίανση της υπάρχουσας κατάστασης, στην αποτροπή της διάσπαρτης χωροθέτησης των μονάδων και στη συγκέντρωση των δραστηριοτήτων μεταποίησης σε περιορισμένης έκτασης οργανωμένες περιοχές. Εξαίρεση μπορεί να υπάρξει για τις βιομηχανικές μονάδες που έχουν σχέση με την τοπική αγροτική παραγωγή και συνεπώς θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα χωροθέτησής τους κατά αντιστοιχία. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει:

1. Να αξιοποιηθούν πλήρως οι υπάρχοντες υποδοχείς (πολεοδόμηση, έργα υποδομής).
2. Να εξευρεθούν νέοι, είτε με βάση τις υπάρχουσες συγκεντρώσεις, είτε με βάση το μοντέλο οργάνωσης του χώρου (άξονες και κέντρα ανάπτυξης). Εφόσον στην ευρύτερη περιοχή των τεσσάρων μεγάλων πόλεων οι ήδη υπάρχουσες χρήσεις δημιουργούν σύγκρουση, σκόπιμο είναι να αναζητηθούν χώροι στην περιοχή

των αντίστοιχων εξαρτημένων κέντρων 3^{ου} επιπέδου και ιδίως όσων χαρακτηρίζονται ως παροχής εξυπηρετήσεων (Τύρναβος, Βελεστίνο, Παλαμάς, Φαρκαδώνα).

3. Να εξειδικευτούν χωρικά τα κίνητρα που αφορούν στον τομέα σύμφωνα με την πολιτική αυτή.

Στη συνέχεια, παραθέτονται ορισμένες εκτιμήσεις για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών αναφορικά με τη χωροθέτηση της βιομηχανικής δραστηριότητας, ανά νομό.

Ν. Μαγνησίας

Στο Ν. Μαγνησίας, που έχει ιδιαίτερα ισχυρή βιομηχανική παράδοση υπάρχει ανάγκη καθορισμού νέας ΒΕΠΕ γιατί εκτιμάται ότι στο χρονικό ορίζοντα μιας πενταετίας το παράρτημα της ΒΠΠΕ θα έχει κορεσθεί. Η περιοχή στην παράκτια ζώνη του Αλμυρού, όπου παρατηρείται συγκέντρωση μονάδων, διαθέτει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη στα όρια του νομού, με την προϋπόθεση να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία περιοχής οικολογικού ενδιαφέροντος στον Όρμο Σούρπης. Σε πρώτη φάση απαιτείται για τη δημιουργία της ΒΕΠΕ έκταση της τάξης των 2000 στρμ., η οποία διατίθεται. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι στα όρια του Ν. Μαγνησίας είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εξυρευθεί και άλλη περιοχή για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών του τομέα που θα απαιτήσουν άλλα 3000 στρμ. Κατά συνέπεια πρέπει παράλληλα να δρομολογηθεί η απελευθέρωση και επαναξιοποίηση του 50% περίπου της έκτασης της (Α') ΒΠΠΕ που δεσμεύεται από νεκρά βιομηχανικά κελύφη μονάδων που επλήγησαν κατά την πρόσφατη κρίση του τομέα και έκτοτε παραμένουν εκτός λειτουργίας. Σε ό,τι αφορά ειδικά τις βιοτεχνίες, με την ολοκλήρωση των έργων υποδομής στο ΒΙΟΠΑ, η μετεγκατάσταση ακόμα και σε υποχρεωτική βάση των οχλουσών μονάδων που λειτουργούν μέσα στον αστικό ιστό του Π.Σ. Βόλου, θα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας του τομέα και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Με το σημερινό προγραμματισμό προβλέπεται η οργάνωση έκτασης περίπου 1000 στρμ. που καλύπτουν τις ανάγκες για την επόμενη πενταετία. Εκτιμάται, όμως, ότι η κάλυψη μακροπρόθεσμα των αναγκών του Π.Σ. Βόλου θα απαιτήσει πρόσθετες εκτάσεις 2000 στρεμμάτων περίπου.

Ν. Λάρισας

Στο συγκεκριμένο νομό απαιτείται διερεύνηση της δυνατότητας επέκτασης της υπάρχουσας ΒΙΠΕ ή δημιουργία νέας (βάσει εκτίμησης να κορεστεί στο χρονικό ορίζοντα της επόμενης πενταετίας). Η κάλυψη των αναγκών σε ορίζοντα δεκαετίας εκτιμάται ότι θα απαιτήσει επέκταση τουλάχιστον 2000 στρεμμάτων. Μακροπρόθεσμα η οργάνωση του τομέα θα απαιτήσει επιπλέον της υπάρχουσας ΒΙΠΕ, συνολικά έκταση 5000 στρεμμάτων για την κάλυψη των τοπικών αναγκών, λαμβάνοντας υπόψη ότι το μεγαλύτερο μέρος των βιομηχανικών μονάδων του Π.Σ. Λάρισας βρίσκεται εκτός οργανωμένων υποδοχέων και ότι υπάρχει η προοπτική μετεγκατάστασης κάποιων από αυτές. Για την εξυγίανση του αστικού ιστού από οχλούσες βιοτεχνίες θα απαιτηθεί επίσης έκταση ΒΙΟΠΑ τουλάχιστον 5000 στρεμμάτων για την κάλυψη σταδιακά των σημερινών αλλά και των μελλοντικών αναγκών.

Ν. Καρδίτσας- Τρικάλων

Εκτιμάται ότι οι ανάγκες της ζώνης Καρδίτσας-Τρικάλων σε έκταση οργανωμένου χώρου είναι της τάξης των 5000 στρμ. σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Η υπάρχουσα ΒΙΠΕ αναμένεται να καλύψει μέρος των αναγκών εφόσον αποκτήσει συγκριτικά πλεονεκτήματα με πρόοδο των οδικών έργων και την εφαρμογή μέτρων οργάνωσης του τομέα. Για την εξυγίανση των οικιστικών κέντρων Τρικάλων και Καρδίτσας, θα πρέπει να οργανωθούν επίσης τα επόμενα χρόνια, Βιοτεχνικά Πάρκα συνολικής έκτασης περίπου 3000 στρεμμάτων σε κάθε πόλη. Η προγραμματιζόμενη από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων χωροθέτηση οργανωμένου υποδοχέα στην περιοχή της Φαρκαδόνας, στον άξονα Τρικάλων–Λάρισας, αναμένεται να ικανοποιήσει μέρος των παραπάνω αναγκών και να εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του τομέα.

Να επισημανθεί ότι η βασική αρχή που διαπνέει το σύνολο του Περιφερειακού Πλαισίου είναι η προστασία του Θεσσαλικού Κάμπου. Ο Θεσσαλικός Κάμπος, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ, είναι και πρέπει να παραμείνει, μία από τις σημαντικότερες γεωργικές περιοχές της Χώρας, στις οποίες υπάρχουν οι προϋποθέσεις άσκησης “αποτελεσματικής γεωργίας”. Γι’ αυτό επιβάλλονται συγκεκριμένες ρυθμίσεις που επηρεάζουν καθοριστικά τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της Περιφέρειας:

1. Η ανάπτυξη των άλλων χρήσεων, να γίνεται πλέον κατά τρόπο οργανωμένο, κατά κύριο λόγο στις περιοχές των πόλων και αξόνων ανάπτυξης και σε κατάλληλα σχεδιασμένους υποδοχείς όπως τα σχέδια πόλεων, οι ειδικές περιοχές ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ), οι ΒΠΠΕ τα ΒΙΟΠΑ κλπ. Εξυπακούεται ο παράλληλος περιορισμός/κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης (πλην συγκεκριμένων εξαιρέσεων ανά τομέα).
2. Η "επιλογή" των τμημάτων της γεωργικής γης που θα κριθεί απαραίτητο να αλλάξουν χρήση θα πρέπει να γίνεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που καθορίζουν την ποιότητα κάθε περιοχής. Για οποιαδήποτε βιομηχανική ή άλλου είδους δραστηριότητα θα πρέπει να ζητείται οπωσδήποτε γνωμοδότηση της αρμόδιας ΝΕΧΩΠ. ανεξάρτητα από το μέγεθος του έργου ή της μονάδας που θα κατασκευαστεί.

Συνεπώς, για την εφαρμογή των προαναφερθέντων ρυθμίσεων, προτείνονται:

- Η χρησιμοποίηση συγκεντρωτικών χωρικά πολεοδομικών μηχανισμών (ΒΕΠΕ, ΠΟΑΠΔ κλπ.).
- Ο καθορισμός χρήσεων γης.

Κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Στην παράγραφο "Προστασία του περιβάλλοντος-Διαχείριση του φυσικού αποθέματος" αναφέρεται ότι τα βιομηχανικά απόβλητα προσθετικά με τα γεωργικά απόβλητα και τα αστικά λύματα επιβαρύνουν την κατάσταση των υδατικών πόρων, καθιστώντας απαραίτητο τον έλεγχο της ρύπανσης των νερών στη λεκάνη απορροής του Πηνειού, των παραποτάμων του και γενικά των υδάτινων επιφανειών (τεχνητές λίμνες κλπ.) όπως και του Παγασητικού Κόλπου. Προτείνεται η δημιουργία Συστήματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της Θεσσαλίας προκειμένου να καταστεί δυνατή η παρακολούθηση των χωροχρονικών τους μεταβολών καθώς και η πρόβλεψη της μελλοντικής εξέλιξης αυτών των μεγεθών. Επίσης, κρίνεται επιβεβλημένη η αντιμετώπιση της ρύπανσης που προέρχεται από τις βιοτεχνίες και τις βιομηχανίες που είναι χωροθετημένες σε μικρή απόσταση από τις όχθες.

Υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Λιμάνια

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας, θεωρείται ορθή και επιβεβλημένη η προγραμματισμένη κατασκευή, λιμενικών εγκαταστάσεων στην περιοχή Τσιγκέλι Αλμυρού, στην προοπτική δημιουργίας ειδικού εμπορευματικού λιμανιού που θα λειτουργεί συμπληρωματικά με αυτό του Βόλου, αναλαμβάνοντας άμεσα την εξυπηρέτηση των ιδιαίτερα οχλουσών λιμενικών δραστηριοτήτων της περιοχής. Η προτεινόμενη θέση φαίνεται να διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα που αφορούν και την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας της περιοχής, δεδομένου της γειννίας της με προτεινόμενη ΒΕΠΕ και ιδιωτικές λιμενικές εγκαταστάσεις μεγάλων βιομηχανικών μονάδων και της δυνατότητας σύνδεσης με κύρια δίκτυα υποδομών. Σαφέστατα, η δημιουργία ενός τέτοιου έργου δεν έχει ως πρωταρχικό στόχο την ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας, συμβάλλει ωστόσο επικουρικά σε αυτόν.

Βιολογικοί Καθαρισμοί – Αποχετευτικό Δίκτυο

Καταγράφονται ελλείψεις στις Ε.Ε.Λ. (Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων) και συνεπώς θα πρέπει στο άμεσο μέλλον, στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ, να ολοκληρωθούν τα προγραμματισμένα έργα και να ενταχθούν νέα, με σκοπό να καλύπτονται σε ικανοποιητικό βαθμό από Ε.Ε.Λ. και δίκτυα αποχέτευσης και οι περιοχές συγκέντρωσης ρυπογόνων δραστηριοτήτων όπως είναι οι Βιομηχανικές Περιοχές.

Δ) Πρόγραμμα Δράσης

Η χρηματοδότηση στο σύνολό της σχεδόν, προέρχεται από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Η υλοποίηση των στόχων του ΠΠΧΣΑΑ συνδυάζεται με το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας. Η κατάρτιση των δύο έγινε παράλληλα, έτσι ώστε να αλληλοϋποστηρίζονται. Το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν αναφέρεται ξεχωριστά στο Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15) και στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06).

Ειδικότερα, ο Άξονας 1: “Παραγωγικό Περιβάλλον” περιλαμβάνει μέτρα που επηρεάζουν την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας:

1. Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος επιχειρήσεων. Διατίθεται ποσό της τάξης των 22.010.000 ευρώ.

2. Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων. Διατίθεται ποσό της τάξης των 3.900.000 ευρώ.
3. Ιδιωτικές επενδύσεις. Διατίθεται ποσό της τάξης των 36.680.000 ευρώ.
4. Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ. Διατίθεται ποσό της τάξης των 25.820.000 ευρώ.

Άξονας 2: “Ολοκληρωμένη ανάπτυξη υπαίθρου”. Περιλαμβάνει μέτρο για την ενθάρρυνση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων κ.α. (7.540.000 ευρώ), καθώς και για επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ πρώτης μεταποίησης κ.α. (6.300.000 ευρώ).

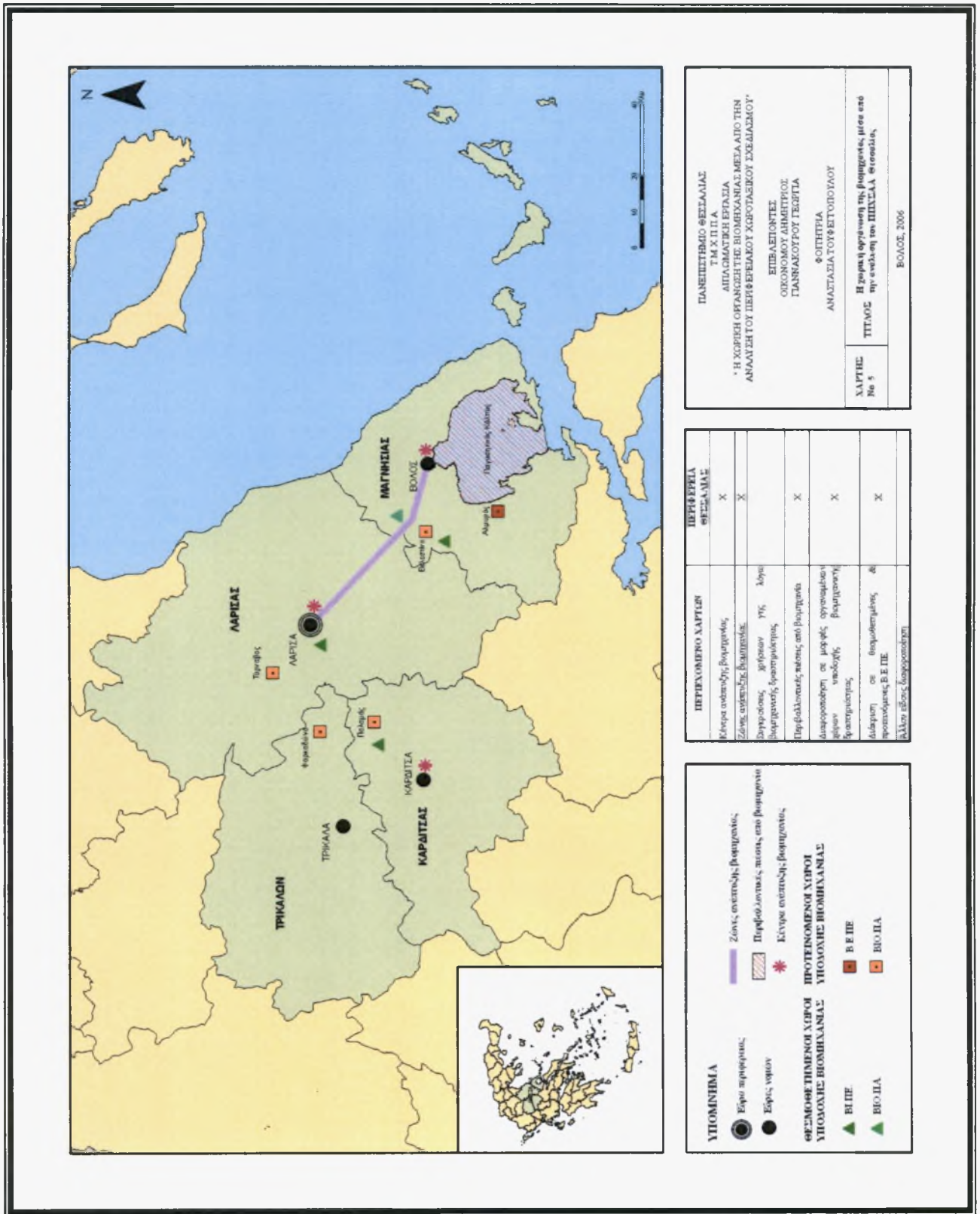
Άξονας 4: “ Ποιότητα ζωής ”. Περιλαμβάνει μέτρο για συστήματα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, υδρεύσεις, στο οποίο και διατίθεται από το ΠΕΠ Θεσσαλίας ποσό της τάξης των 24.810.000 ευρώ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.6: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου		X
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό	X	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

3.3.2.6. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (Α.Π. 48976, ΦΕΚ Β' 56)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 5.9.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, στην υπ’ αριθμό 40720/17.10.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” δεν αναφέρεται, όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο λόγω κυρίως του νησιωτικού της χαρακτήρα, ότι η περιφέρεια διαθέτει δυναμικές προοπτικές ανάπτυξης στο δευτερογενή τομέα και ειδικότερα στη βιομηχανία, αντίθετα εμφανίζεται η εξέλιξη του δευτερογενούς τομέα να έχει τάσεις συρρίκνωσης και ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσπάθεια για τη δημιουργία συνθηκών “ισόρροπης” ανάπτυξης. Επίσης, αναφέρεται ότι ο δευτερογενής τομέας στην Περιφέρεια, αν και διαχρονικά παρουσιάζει μικρή αύξηση, είναι αρκετά αδύναμος, ιδιαίτερα όσον αφορά τη μεταποιητική δραστηριότητα. Ειδικότερα, η βιομηχανία είναι σχεδόν ανύπαρκτη, ενώ η βιοτεχνία είναι περιορισμένη σε μικρές μονάδες κυρίως σε περιαστικές ζώνες (οινοποιεία, ελαιουργεία, τυροκομεία, βιοτεχνίες παρασκευής τοπικών τουριστικών προϊόντων διατροφής και αρωματοποιίας). Επίσης, ο τομέας της μεταποίησης είναι προσανατολισμένος στην παραγωγή οικοδομικών υλικών και επίπλων. Στο νομό Κεφαλονιάς υπάρχει θεσμοθετημένη ΒΠΠΕ στο Αργοστόλι στην είσοδο της πόλης.

Στις πηγές ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος της περιφέρειας δεν εντάσσονται τα απόβλητα από μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, που άλλωστε όπως προαναφέρθηκε αποτελούν μειοψηφία στην περιφέρεια, περιλαμβάνονται όμως τα απόβλητα από τα ελαιουργεία και από τη μεταποίηση τροφίμων.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Εκείνες οι ειδικές κατηγορίες χώρου που σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ μπορούν να φιλοξενήσουν και στην πράξη σε αυτές χωροθετείται η μεταποιητική δραστηριότητα της Περιφέρειας, είναι:

1. Οι περιαστικές ζώνες του αστικού χώρου, όπου εκεί συνήθως αναπτύσσονται ανάμικτες, και συχνά ασύμβατες, χρήσεις.
2. Οι εσωτερικές ζώνες των νησιών, όπου ενδείκνυται η ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας.

Στα Ιόνια Νησιά δεν εφαρμόστηκε μέχρι τώρα μία εξορθολογισμένη χωρική οργάνωση. Η άναρχη δόμηση επέφερε αρνητικές συνέπειες, όπως εκτεταμένη παρόδια και περιαστική δόμηση καθώς και διάχυση διαφόρων μη αγροτικών δραστηριοτήτων σε ζώνες υπαίθρου, προκαλώντας μη αναστρέψιμη αλλοίωση τοπίων, καταστροφή γεωργικής γης και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Σχετικά έντονες συγκρούσεις χρήσεων γης παρατηρούνται στην παράκτια ζώνη και στις προστατευόμενες περιοχές δεν αποτελούν ωστόσο φαινόμενο της διάσπαρτης χωροθέτησης βιομηχανικών ή/ και βιοτεχνικών μονάδων, αλλά κυρίως της έντονης ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων προτείνει:

B) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων συντάσσεται με τις επιλογές του Εθνικού ΣΠΑ 2000-2006 και του αντίστοιχου ΠΕΠ Ιονίων Νήσων θέτοντας ως στρατηγικούς στόχους την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού στο νέο περιβάλλον της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης με παράλληλη αποθάρρυνση της “μονοκαλλιέργειας” του κλάδου μέσω της ενίσχυσης της ανάπτυξης και των άλλων παραγωγικών τομέων και τη διασύνδεση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας με κέντρα έρευνας και εκπαίδευσης. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης δεν περιλαμβάνονται ιδιαίτεροι στόχοι που να αφορούν στον τομέα της βιομηχανίας, το μοναδικό μέτρο που θα μπορούσε να ενταχθεί στο πλαίσιο του προτύπου αυτού είναι η θεσμοθέτηση ειδικών κινήτρων, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της περιφέρειας, που θα επιτρέψουν τη σύνδεση των δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα με την τουριστική αγορά.

Οι παράκτιες αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές αποτελούν το βασικό πόλο ανάπτυξης της Περιφέρειας. Προβλέπεται να αποτελέσουν κέντρα ανάπτυξης της ενδοχώρας των νησιών με αξιοποίηση των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που μπορεί να επιφέρει

ο τουρισμός και στη βιοτεχνία. Συνεπώς, προκύπτει ότι μια ενδεχόμενη ανάπτυξη της μεταποίησης στην περιφέρεια θα οφείλεται στην ύπαρξη πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων από την ανάπτυξη του τουρισμού.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Κεντρική αναπτυξιακή επιλογή του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων είναι η ενίσχυση των παραγωγικών τομέων, με έμφαση ωστόσο στη συνέχιση της θετικής πορείας του τουρισμού. Οι ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την ενίσχυση της θετικής αναπτυξιακής πορείας της Περιφέρειας, οι οποίες επηρεάζουν και τις προοπτικές εξέλιξης της βιομηχανικής δραστηριότητας στην περιοχή, σε χρονικό ορίζοντα δεκαπέντε ετών συνοψίζονται στα εξής:

1. Στην ισόρροπη ανάπτυξη και των άλλων τομέων της οικονομίας, δηλαδή του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα έτσι ώστε να δημιουργηθούν ασφαλιστικές δικλίδες έναντι της "μονοκαλλιέργειας" του τουρισμού.
2. Στην υποστήριξη της αναπτυξιακής διαδικασίας με περαιτέρω εξειδίκευση των ενισχύσεων των ιδιωτικών επενδύσεων κατά τομείς και περιοχές (παροχή ιδιαίτερων ενισχύσεων στην περιφέρεια για τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα) και με πρόβλεψη κατάλληλων υποστηρικτικών δομών (π.χ. οργανισμός προώθησης τοπικών προϊόντων – περιφερειακό σήμα ποιότητας).

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Να επισημανθεί ότι δεν προτείνονται ειδικότερα μέτρα/ στόχοι όσον αφορά στη χωροταξική οργάνωση της βιομηχανίας άμεσα, έμμεσα όμως προκύπτουν ορισμένες διαπιστώσεις. Δηλαδή, για την αναβάθμιση των τουριστικών περιοχών, προτείνονται παρεμβάσεις για την απομάκρυνση οχλουσών χρήσεων από τις οικιστικές ζώνες (πιθανότατα υπονοούνται βιομηχανικές/ βιοτεχνικές μονάδες).

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Όσον αφορά στις περιοχές αναζήτησης εκτάσεων οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ- ΠΟΤΑ- ΒΕΠΕ κλπ.), προτείνεται σχετικά με οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας:

1. Πέραν της υφιστάμενης ΒΙΠΕ Αργοστολίου, προτείνεται η δημιουργία ΒΕΠΕ νομαρχιακής σημασίας στις εξής θέσεις :

- i. στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Κέρκυρας (και σε ικανή απόσταση από την πόλη),
 - ii. στην ευρύτερη περιοχή της Λευκίμμης,
 - iii. στην ευρύτερη περιοχή του Ληξουρίου,
 - iv. στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Λευκάδας,
 - v. στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού της Βασιλικής,
 - vi. στην ευρύτερη περιοχή της πόλης της Ζακύνθου.
2. Επίσης, προτείνεται η χωροθέτηση υποδοχέων ΒΕΠΕ τοπικής κλίμακας (για τη συγκέντρωση κυρίως των ελαιοτριβείων, ανά νέο Δήμο ή ομάδα όμορων Δήμων), στα πλαίσια εκπόνησης των ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ.

Επιπρόσθετα, συνιστάται ο έλεγχος των κατατιμήσεων και η σταδιακή κατάργηση/περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης με παράλληλο σχεδιασμό των χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο με προτεραιότητα στον παράκτιο και περιαστικό και οργάνωση χωρικών υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων με παροχή κινήτρων για την προσέλκυσή τους.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Για την περίοδο 2007-2015 εκτιμάται ότι η Περιφέρεια θα εξακολουθήσει να χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία με βάση την εκτίμηση ότι δεν θα έχει προσεγγίσει το 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφόσον εξακολουθήσει η Ευρωπαϊκή πολιτική και τα κριτήρια των διαρθρωτικών ταμείων.

Το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του 3^{ου} ΚΠΣ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων αποτελεί και το Πρόγραμμα Δράσης για την υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων για την περίοδο 2000-2006. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν περιλαμβάνει στο εσωτερικό του στοιχεία του ΠΕΠ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.7: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία		X
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας		X
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΡΕΠΕΤΗΜΕΝΟ ΒΕΣΙΔΙΑΣ
 ΤΑ Χ. Π. Π.
 ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
 * Η ΣΥΡΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΟΥ ΣΥΣΤΑΣΜΟΥ*

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
 ΠΑΝΔΗΛΟΥΣΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΚΟΙΤΗΤΗΡΙΑ
 ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΥΤΟΠΙΩΝ

ΧΑΡΤΗΣ No 6	ΠΕΡΙΟΧΗ No 6
Η μελέτη πραγματοποιήθηκε στα Βελγικά, μέσα από την συνέντευξη των ΠΠΧΣΑΑ Έκτακτο Νότιο	

ΙΟΥΛΙΟΣ, 2006

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

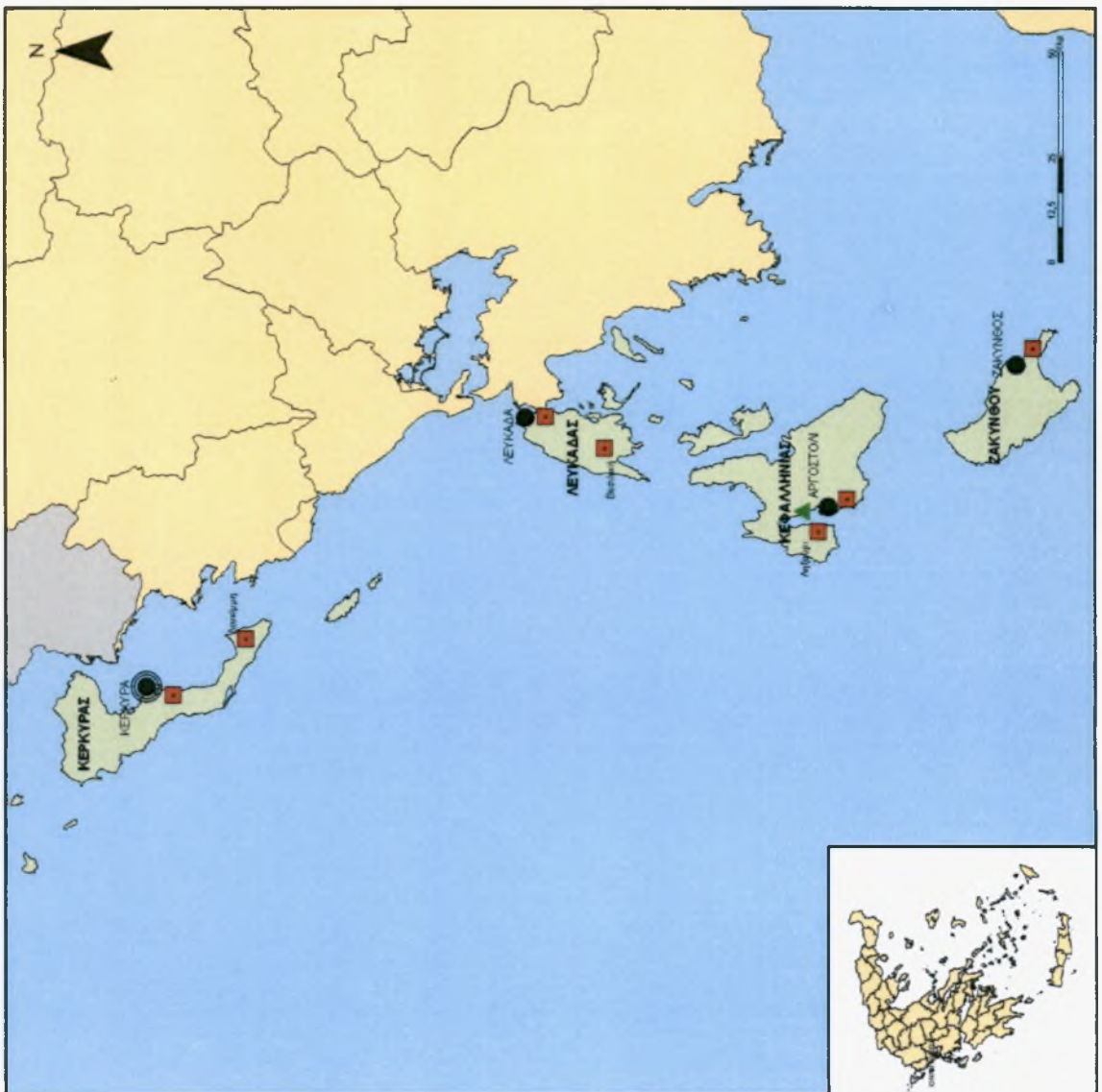
- Έξω περιφέρεια
- Έξω, κεντρική
- ▲ ΒΙΔΕ
- Β Ε ΠΕ

ΕΞΩΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
 ΒΟΜΒΙΛΑΝΙΑΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΜΟΧΗΣ
 ΒΟΜΒΙΛΑΝΙΑΣ

■ Β Ε ΠΕ Νοτιοανατολικά, ορεινά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΩΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ
Κέντρα ορεινής βιομηχανίας	
Ζώνες ορεινής βιομηχανίας	
Σταθμούς, θέρμανση, λούρι βιομηχανικής δραστηριότητας	
Προβλεπόμενες, πιστώσεις, επενδύσεις	
Διαφοροποίηση σε μορφές οργανωμένου χώρου κατοικήσιμης βιομηχανικής δραστηριότητας	
Διαφοροποίηση σε διαφορετικές διευθετήσεις Β Ε ΠΕ	X
Άλλων ειδών, απεργασίας	X

3.3.2.7. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Α.Π. 25297, ΦΕΚ Β' 1470)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στη γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στην υπ’ αριθμό 19775/19.5.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” δεν αναφέρεται ότι η περιφέρεια διαθέτει δυναμικές προοπτικές ανάπτυξης στο δευτερογενή τομέα και ειδικότερα στη βιομηχανία, αντίθετα αναφέρεται ως μειονέκτημα οι δυσχέρειες εκσυγχρονισμού των δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα που διέρχεται ύφεση ως προς την παραγωγικότητα και υφίσταται ισχυρές πιέσεις. Επίσης, επισημαίνεται ο κίνδυνος της υποβάθμισης του περιβάλλοντος από απόβλητα παραγωγικών δραστηριοτήτων (συμπεριλαμβανομένων των βιομηχανικών).

Αξιολογώντας τις χωρικές επιπτώσεις των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης Ι και ΙΙ, το ΠΠΧΣΑΑ αναγνωρίζει ότι διατέθηκαν ικανοί πόροι αναφορικά με τη βιομηχανία, οι οποίοι συγκράτησαν την ύφεση στον τομέα αυτό. Στα πλαίσια του ΙΙΙ ΚΠΣ 2000-2006, το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας θέτει ως έναν από τους στρατηγικούς στόχους ανάπτυξης την αναδιάρθρωση και επέκταση της βιομηχανικής βάσης της περιφέρειας, ενώ στα εθνικά τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα 2000-2006 περιλαμβάνεται έργο υποδομής που αφορά στην οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συγκεκριμένα, η δημιουργία βιομηχανικής, εμπορικής και επιχειρηματικής περιοχής Λιμένος Πλατυγαλιού Αστακού.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας προτείνει:

B) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου που επηρεάζουν την εξέλιξη του βιομηχανικού τομέα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αποτελούν:

1. Η αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας σε κρίσιμους τομείς. Η ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας και γενικότερα η ανταγωνιστική λειτουργία του δευτερογενή τομέα, δεν περιλαμβάνεται στο πλαίσιο του στόχου αυτού.
2. Η επίτευξη χωρικής και κοινωνικής συνοχής. Για το σκοπό αυτό προτείνεται η συγκρότηση ολοκληρωμένων διαπεριφερειακών και ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, εκ των οποίων, μόνο στην Ενότητα Ανάπτυξης Αιτωλοακαρνανίας, στην οποία περιλαμβάνεται ο πόλος Πλατυγαλιού Αστακού, αναφέρεται ως προτεινόμενη εξειδίκευση η βιομηχανία.
3. Η εφαρμογή πολιτικών χωρικής διαφοροποίησης και αναβάθμισης των κρίσιμων ζωνών στον ενδοπεριφερειακό χώρο. Προτείνεται η προστασία και διαχείριση του παράκτιου χώρου με οργάνωση και έλεγχο των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, όπως η μεταποίηση, και η εφαρμογή πρακτικών φιλικότερων προς το περιβάλλον.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Στο πλαίσιο των βασικών στρατηγικών στόχων και επιλογών ανάπτυξης που περιλαμβάνονται στο Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης, και λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους και τις κατευθύνσεις του Γ ΣΠΑ/ ΚΠΣ 2000-2006, οι ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, όσον αφορά στη βιομηχανία, σε χρονικό ορίζοντα δεκαπέντε ετών συνοψίζονται στα εξής:

1. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των υφιστάμενων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων και προσέλκυση νέων δυναμικών επιχειρήσεων.
2. Ενθάρρυνση της καθετοποίησης της επεξεργασίας παραδοσιακών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων της περιφέρειας.
3. Παροχή υπηρεσιών ποιοτικού ελέγχου και πιστοποίησης.
4. Εισαγωγή καινοτομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας των ΜΜΕ με στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης.

5. Ορθολογική χωροθέτηση της μεταποιητικής δραστηριότητας.
6. Παροχή κινήτρων και άλλων προωθητικών ενεργειών για τη δημιουργία μεταποιητικών εκμεταλλεύσεων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Το σύνολο των παραπάνω επιλογών εντάσσεται στο γενικότερο στόχο της αναδιάρθρωσης της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ και στην απασχόληση.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Στη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου που προτείνεται, έμφαση δίνεται στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των αστικών βιομηχανικών κέντρων που βρίσκονται σε κρίση (Πάτρα- Αίγιο), ή σε ύφεση (Αγρίνιο) και στην ενίσχυση της παραγωγικής εξειδίκευσης και της καινοτομίας. Επίσης, στο πλαίσιο της ανάδειξης και ενίσχυσης της των Προωθητικών Δραστηριοτήτων για κάθε Αστικό Κέντρο, ενισχύεται η μεταποιητική δραστηριότητα στα ακόλουθα: Ευρύτερη Περιοχή Πατρών, Μεσολόγγι- Αιτωλικό, Αγρίνιο, Ναύπακτος, Πύργος- Κατάκολο και Αμαλιάδα με τη δημιουργία ΒΕΠΕ.

Κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Στην παράγραφο “Προστασία-Ανάδειξη-Αξιοποίηση της Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς” προτείνονται ορισμένα μέτρα που επηρεάζουν μακροπρόθεσμα την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, αυτά είναι:

1. Η προστασία αξιόλογων τοπίων της φύσης, αξιόλογων αγροτικών τοπίων, δασών, παράκτιων ζωνών, κ.α. από διασπορά δραστηριοτήτων.
2. Η προστασία του περιβάλλοντος από βιομηχανικούς ρύπους.
3. Γενικότερα, η κατεύθυνση προς την ανάπτυξη ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων συμβατών με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Οι γενικοί στόχοι στον τομέα της βιομηχανίας είναι:

1. Έμφαση στην ποιότητα και παραγωγή επώνυμων-οικολογικών προϊόντων. Δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών έρευνας, πιστοποίησης της ποιότητας των προϊόντων κλπ.
2. Μείωση των παραγόμενων ρύπων στην πηγή τους και ορθολογική διαχείριση των πόρων.
3. Υποστήριξη της ανάπτυξης των ΜΜΕ με στόχο την προσαρμογή τους στις διεθνείς τεχνολογικές εξελίξεις.
4. Ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών με αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των υποστηρικτικών υποδομών (Τεχνολογικό Πάρκο Πατρών).
5. Ανάπτυξη της βιοτεχνίας-χειροτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων λαϊκής τέχνης, στο πλαίσιο ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές.

Όσον αφορά στις περιοχές αναζήτησης εκτάσεων οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ-ΠΟΤΑ-ΒΕΠΕ κλπ.), προτείνεται σχετικά με οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας:

1. Συμπλήρωση των υποδομών ΒΕΠΕ-ΠΟΑΠΔ στην ευρύτερη περιοχή Πάτρας-Ρίου.
2. Ενεργοποίηση της ΝΑΒΠΠΕ Αστακού.
3. Αναζήτηση κατά προτεραιότητα ΒΕΠΕ-ΠΟΑΠΔ σε οικιστικά κέντρα 2^{ου} επιπέδου και στα οικιστικά κέντρα 3^{ου} επιπέδου, που βρίσκονται σε περιοχές με δυνατότητες ανάπτυξης της μεταποίησης (ευρύτερη περιοχή Αγρινίου-Μεσολογγίου, ευρύτερη περιοχή Πύργου-Αμαλιάδας, Αίγιο, Ναύπακτος, κλπ).

Στη συνέχεια, παραθέτονται ορισμένοι στρατηγικοί στόχοι χωρικής ανάπτυξης ανά νομό της περιφέρειας, αναφορικά με τη βιομηχανική δραστηριότητα.

Ν. Αιτωλοακαρνανίας

- Παραπέρα ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός - αξιοποίηση των παραγωγικών κλάδων με πλεόνασμα ή εξειδίκευση και δημιουργία και ενίσχυση των δυναμικών δραστηριοτήτων διαπεριφερειακής ή και εθνικής σημασίας στους οποίους εξειδικεύεται ο νομός, αποδίδοντας έμφαση μεταξύ άλλων και στην ολοκλήρωση και λειτουργία της ΝΑΒΠΠΕ Πλατυγαλίου και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων μεταποίησης βιοτεχνίας παραδοσιακών προϊόντων.

N. Αγαΐας

- Ισχυροποίηση της υπάρχουσας εξειδίκευσης του Νομού στις Νέες Τεχνολογίες καθώς και στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό του βιομηχανικού δυναμικού με σκοπό τη μεγιστοποίηση των επιχειρήσεων έντασης γνώσης σε συνάρτηση με την ανάπτυξη της έρευνας, της τεχνολογίας και της οργανωτικής στήριξης με σύγχρονα μέσα της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

N. Ηλείας

- Στήριξη των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων έντασης εργασίας και μέτρα τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού των ΜΜΕ.

E) Πρόγραμμα ΔράσηςΜακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (2000-2015)

Το ΠΠΧΣΑΑ δεν κάνει εκτίμηση της κατανομής των Προτεραιοτήτων για την περίοδο 2007-2015, για το λόγο αυτό δεν είναι εφικτό να προσδιοριστεί το ποσοστό που θα διατεθεί ως προς την ανάπτυξη και οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο την περίοδο αυτή.

Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης (2000-2006)

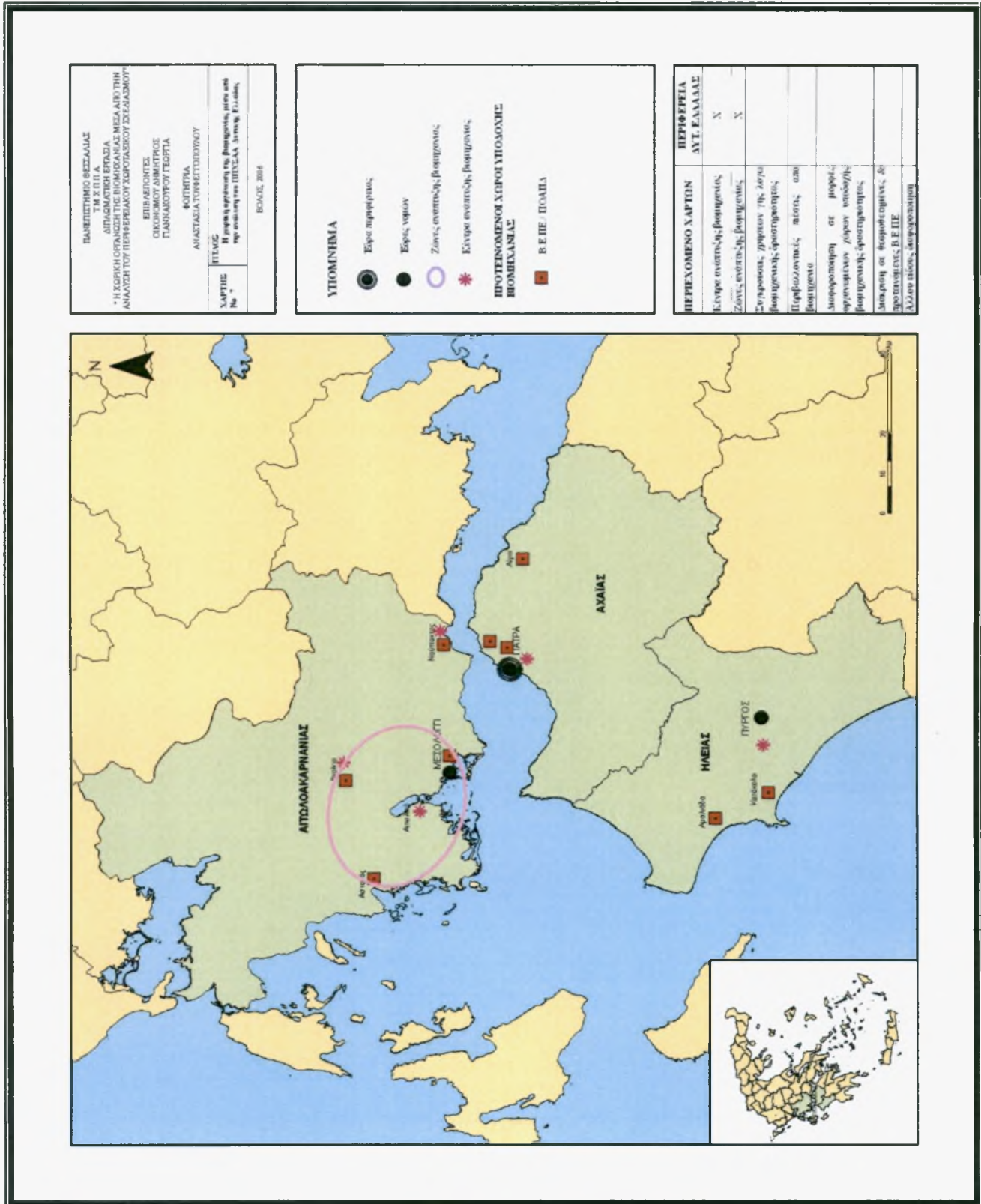
Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του 3^{ου} ΚΠΣ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αποτελεί και το Πρόγραμμα Δράσης για την υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων για την περίοδο 2000-2006. Το ΠΠΧΣΑΑ δεν περιλαμβάνει στο εσωτερικό του στοιχεία του ΠΕΠ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.8: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία		X
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας		X
Περιοχές Προστασίας		X
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
* Η ΕΡΕΥΝΗ ΟΡΓΑΝΩΣΤΗΚΕ ΠΡΟΒΛΕΨΑΝΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΩΝ*

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΦΕΓΓΟΥΛΟΥ

ΠΤΥΧΟΣ
Η παρούσα εργασία της βιοσφαιρας, μετὰ από
την ανάλυση των ΠΠΧΣΑΑ, Διεύθυνση Έρευνας,
ΕΘΝΟΣ 2014

ΧΑΡΤΗΣ
№ *

ΥΠΟΝΟΜΙΜΑ

- Έργ. παραφρέας,
- Έργ. νομόν
- Ζώνες ενδοετής βιοσφαιρας
- * Ενδοετής βιοσφαιρας,

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ**

- ΡΕΠΕ / ΠΟΛΙΤΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ
Ενδοετής βιοσφαιρας	X
Ζώνες ενδοετής βιοσφαιρας	X
Ενδοετής βιοσφαιρας, παραφρέας της λίγης βιοσφαιρας-φροσφαιρας	
Προβλεπόμενες πιέσεις από βιοσφαιρας	
Μεταφοράση σε βιοσφαιρας οργανισμών λόγω εισόδου βιοσφαιρας-φροσφαιρας	
Διακρίση σε βιοσφαιρας, δε βιοσφαιρας, ΒΕ ΠΕ	
Άλλοι τύποι, μεταφοράση	

3.3.2.8. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Α.Π. 26298, ΦΕΚ Β'1469)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 28.02.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, στην υπ’ αριθμό 22430/30.06.03. εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφισταμένη Κατάσταση

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας κατέχει ιδιαίτερη θέση και ρόλο στην εθνική οικονομία λόγω της βιομηχανικής της παραγωγής και της ευρωπαϊκής εμβέλειας των ορυκτών της πόρων και της συνδεδεμένης με αυτούς βιομηχανίας και επιχειρηματικούς ομίλους που δραστηριοποιούνται σε αυτήν. Εμφανίζεται ιδιαίτερα ευάλωτη στις σύγχρονες απαιτήσεις στους τομείς Έρευνας και Νέων Τεχνολογιών ενώ αιχμή της Περιφέρειας στην προσπάθεια αναβάθμισης της θέσης της, μπορεί να αποτελέσει η επιχειρηματική δυναμική της εξαγωγικής της βιομηχανίας.

Για τους προαναφερθέντες λόγους καθίσταται προφανές η σημαντικότητα της βιομηχανικής δραστηριότητας για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, γεγονός που επιτάσσει μια πιο εκτενής αναφορά αυτής στο ΠΠΧΣΑΑ. Αρχικά, στην παράγραφο “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” αναφέρεται ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας το 1998 είναι κατά 30% περίπου υψηλότερο του αντίστοιχου σε εθνικό επίπεδο (πρώτη σε κατάταξη περιφέρεια της χώρας). Η εξέλιξη αυτή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σχετίζεται και με το φαινόμενο της αναβιομηχάνισης που παρατηρείται έντονα στο τελευταίο μισό της δεκαετίας του '90 με συνέχιση της εγκατάστασης και μετεγκατάστασης μεγάλων βιομηχανικών ομίλων στη βιομηχανική περιοχή Οινόφυτα-Σχηματάρι λόγω της γειτνίασης με την Αττική. Να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι το υψηλό αυτό κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας δεν είναι κατ’ ανάγκη και κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων της, αλλά εισόδημα στελεχών και εργαζομένων στις επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στην περιοχή, το οποίο όμως διαρρέει έξω από την περιφέρεια και κύρια προς την Αθήνα.

Αξιολογώντας την εξέλιξη των ιδιωτικών επενδύσεων το ΠΠΧΣΑΑ αναγνωρίζει ότι τη δεκαετία του '90 παρατηρήθηκε έντονα αυξητική τάση επενδύσεων μεγάλου ύψους σε δυναμικούς κλάδους της μεταποίησης. Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων αυτών στη μεταποίηση εξειδικεύθηκε στους δυναμικούς κλάδους των χημικών πλαστικών, της χαρτοβιομηχανίας, των τροφίμων-ποτών, της κλωστοϋφαντουργίας, της μεταλλουργίας και των μη μεταλλικών ορυκτών, χωρικά δε συγκεντρώθηκαν κύρια στο νομό Βοιωτίας και δευτερευόντως στους νομούς Εύβοιας και Φθιώτιδος.

Με βάση την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της βιομηχανικής δραστηριότητας σε επίπεδο νομού, προκύπτει ότι, ο νομός Βοιωτίας είναι, μακρά, ο πρώτος νομός της περιφέρειας όπως και της χώρας από πλευράς παραγωγικότητας λόγω της ισχυρής παρουσίας του εκσυγχρονισμένου δευτερογενούς τομέα, υστερεί όμως σημαντικά από πλευράς εισοδήματος ως προς το δηλωθέν εισόδημα/ κάτοικο, όπως και ο νομός Φθιώτιδας. Η χωρική συγκέντρωση βιομηχανικών επενδύσεων, ωστόσο, σε επιλεγμένες περιοχές του νομού Φθιώτιδας σταδιακά αμβλύνει την οικονομική ανομοιογένεια, όσον αφορά την εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε επίπεδο νομού. Επίσης, ενδονομαρχιακά αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των αναπτυγμένων βιομηχανικών περιοχών και των προβληματικών ορεινών περιοχών, λόγω σταδιακής ενίσχυσης των τελευταίων διαμέσου προγραμμάτων ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας, έχει ήδη αρχίσει να ενισχύεται η σύζευξη δευτερογενούς- τριτογενούς τομέα στα μεσαία και μικρά περιφερειακά αστικά κέντρα, η οποία ενεργοποιείται μέσα από τη σταδιακή χωροταξική ανασυγκρότηση της βιομηχανικής βάσης, την παροχή βιομηχανικών υποδομών καθώς και την εμφάνιση υπηρεσιών ειδικής τεχνολογίας έρευνας και ανάπτυξης.

Όσον αφορά στις υφιστάμενες υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας, η Περιφέρεια διαθέτει οργανωμένη ΒΙΠΕ στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας που όμως γειτνιάζει οριακά με την πόλη. Η μεγαλύτερη βιομηχανική ζώνη είναι η μεγάλη "άτυπη ΒΙΠΕ" ευρύτερης περιοχής Οινοφύτων- Σχηματαρίου, περιοχή με υποδομές αλλά χωρίς οργάνωση του χώρου και της προσφοράς γης, γεγονός που συνδέεται άμεσα με την Αθήνα. Μεγάλο απόθεμα καλά οργανωμένης και ελκυστικά

χωροθετημένης ζώνης αποτελεί η σχολάζουσα αλλά σταδιακά ενεργοποιούμενη (σε σύνδεση με τη δυτική Αττική) ΒΙΠΕ στη Θίσβη (πρώην Αλουμίνα).

Στην παράγραφο “Περιβάλλον και Ύπαιθρος χώρα” αναφέρονται ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το περιβάλλον και οφείλονται στη βιομηχανική δραστηριότητα. Αυτά αφορούν, κυρίως, στη βιομηχανική ρύπανση και στα θέματα των βιομηχανικών ατυχημάτων (ιδίως στην περιοχή Οινόφυτα-Σχηματάρι).

Χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών

Αξιολογώντας τις χωρικές επιπτώσεις των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης I και II το ΠΠΧΣΑΑ αναγνωρίζει ότι εισέρρευσαν ικανοί πόροι στην περιφέρεια οι οποίοι συνέβαλλαν στην παραγωγικότητα και στο ΑΕΠ καθιστώντας την περιφέρεια από το 1995 σταθερά πρώτη από πλευράς παραγωγικότητας σε επίπεδο χώρας. Ιδιαίτερα μη αποτελεσματική, όμως, κρίνεται η αξιοποίηση των στόχων ως προς τη διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προσπαθειών του ΚΠΣ και την προώθηση εφαρμοσμένης έρευνας “επί τόπου”, στο δυνατό σημείο της περιφέρειας, που είναι η βιομηχανική εξειδικευμένη συγκέντρωση στα Οινόφυτα- Χαλκίδα- Λάρυμνα και στη Λαμία σε συνδυασμό με τις πόλεις της Χαλκίδας και της Λαμίας και των εν δυνάμει φορέων Ε&Τ (ΤΕΙ, Αναπτυξιακές Εταιρείες κλπ.). Επίσης, εκτιμάται ότι οι επενδύσεις για έργα ή επιχειρησιακά σχέδια περιβάλλοντος στο επίπεδο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές, εάν συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι η Περιφέρεια έχει μεγάλες ανάγκες για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος λόγω των βιομηχανικών και αγροτοβιομηχανικών συγκεντρώσεων.

Αναλυτικότερα, κύρια χαρακτηριστικά της περιόδου μέχρι και το τέλος του Β΄ ΚΠΣ, είναι η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών ομίλων τόσο στο μεταποιητικό τομέα τον συνδεδεμένο με την εξορυκτική δραστηριότητα όσο και σε κλάδους σημαντικής έντασης τεχνολογίας (είδη διατροφής, μοντέρνα υφαντουργία, επεξεργασία αλουμινίου και μη σιδηρούχα μέταλλα), η ενσωμάτωση νέας υψηλής τεχνολογίας και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των νέων δυναμικών κλάδων με αξιόλογες εξαγωγικές επιδόσεις. Επίσης, χαρακτηριστικό της μεταποιητικής δραστηριότητας είναι, η κτηνοτροφική καθετοποιημένη παραγωγή συγκεντρώνοντας μερικές από τις μεγαλύτερες μονάδες του κλάδου. Ωστόσο, κύριο αρνητικό πρόβλημα

παραμένει η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων της αφού, παρά την πραγματοποίηση σημαντικών παραγωγικών επενδύσεων και υποδομών στα πλαίσια του Β΄ ΚΠΣ δεν επιτεύχθηκε ικανοποιητική οργάνωση συνθηκών τυποποίησης, μεταφοράς και εμπορίας ιδιαίτερα των ευπαθών προϊόντων της φυτικής παραγωγής.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Οι στρατηγικοί στόχοι που επιδιώκει το ΠΠΧΣΑΑ και οι οποίοι δύναται να επηρεάσουν την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, είναι:

1. Η ενίσχυση της αστικοποίησης και της τριτογενοποίησης της παραγωγικής της βάσης, χρησιμοποιώντας, όσο είναι δυνατόν, τις νέες ευκαιρίες από τη διασύνδεση του αναπτυγμένου δευτερογενούς της με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, την έρευνα και την τεχνολογία.
2. Η χαλάρωση της εξάρτησης και ανισορρόπησης του χώρου της από τη Μητροπολιτική Αθήνα σε συνδυασμό με την εμφάνιση νέων διαπεριφερειακών συνεργασιών και ο μετριασμός των ενδοπεριφερειακών ανταγωνισμών και ανισοτήτων μέσω ενισχυμένης συνεργασίας, συμπληρωματικότητας σε αναπτυξιακές χωρικές ενότητες που θα αξιοποιούν στο μέγιστο βαθμό το πλουτοπαραγωγικό της δυναμικό σε όλες τις κατηγορίες χώρου και παραγωγικούς τομείς.
3. Η αξιοποίηση της θετικής ανταπόκρισης της Περιφέρειας στις χωρικές επιπτώσεις των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών μεταξύ άλλων και στον τομέα της βιομηχανίας, όπως αυτές εξειδικεύονται και σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Η ανάπτυξη της Περιφέρειας επιδιώκεται με αιχμή την ισχυρή διασύνδεση του δευτερογενούς τομέα, εκσυγχρονισμένου έντονα εξαγωγικού και συνδεδεμένου με τους ειδικούς πόρους (ορυκτά, διατροφικά προϊόντα) και τη θέση της Περιφέρειας με τον τριτογενή τομέα. Στόχος του ΠΠΧΣΑΑ είναι η αύξηση του ΑΕΠ και η τομεακή διάρθρωση με ένταση στον τριτογενή διατηρώντας όμως ένα δυναμικό πρωτογενή

τομέα και μια δυναμική παρουσία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ο δευτερογενής τομέας θα εξακολουθήσει και στη νέα δεκαετία να παραμένει δυναμικός. Οι ειδικότερες επιλογές και υποθέσεις για την αναπτυξιακή φυσιογνωμία και εξέλιξη της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, όσον αφορά στην οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο, σε χρονικό ορίζοντα δεκαπέντε ετών προτείνουν:

1. Τη χωροθέτηση νέου οργανωμένου χώρου για τη μεταποίηση στην ευρύτερη Λοκρίδα που θα λειτουργήσει κεντροβαρικά ως προς τη διάχυση της Αθήνας και προσθετικά στις ανάγκες Λαμίας-Άμφισσας-Λιβαδειάς, υποστηρίζοντας το χώρο του Βοιωτικού Κηφισού.
2. Την ανάπτυξη βιομηχανίας στη Θίσβη.
3. Την ενίσχυση της μεταποίησης στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας με εξειδικευμένες δραστηριότητες ελεγχόμενης ρύπανσης.
4. Τον προγραμματισμό της δραστηριότητας και την εξειδίκευση και ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας με ανάπτυξη υποδομών Ε&Τ παρά τη μεγέθυνση στη διασυνοριακή περιοχή Χαλκίδας- Θήβας- Αθήνας.
5. Την οργάνωση του περιφερειακού χώρου με βάση ένα πολυκεντρικό σύστημα δικτυακής λειτουργίας, που υποστηρίζεται από αστικά κέντρα και ενδοπεριφερειακές αναπτυξιακές ενότητες ώστε να αποτελέσει παράγοντα δυναμικής εμφάνισης ευγενών υποστηρικτικών υπηρεσιών άρρηκτα, πλέον, διασυνδεδεμένων με τις σημαντικές δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα.
6. Την ενίσχυση της Περιφέρειας με ίδρυση και λειτουργία Πανεπιστήμιου Στερεάς Ελλάδας. Η παράλληλη διασύνδεση του Πανεπιστήμιου με τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές δομές και παραγωγικές εγκαταστάσεις και η ορθολογική ανάπτυξη σε οργανωμένους χώρους υποδοχής των μεταποιητικών δραστηριοτήτων θα δώσει την απαραίτητη ανάπτυξη δραστηριοτήτων Έρευνας και Τεχνολογίας και την προώθηση της καινοτομίας.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Στη διάρθρωση του οικιστικού δικτύου που προτείνεται, έμφαση δίνεται στις αναπτυξιακές χωρικές ενότητες με χαρακτηριστικά εξειδίκευσης στη βιομηχανία:

1. Ευρύτερη αστική περιοχή/ συγκέντρωση Λαμίας: Προτείνεται να εξειδικευθεί στον τομέα των υπηρεσιών υποστήριξης των βιομηχανιών της ευρύτερης περιοχής επιρροής (σύζευξη δευτερογενούς και τριτογενούς).

2. Ευρύτερη αστική περιοχή Χαλκίδας: Ο ειδικός ρόλος συνδέεται με την εξειδίκευσή της σε Βιομηχανικό/ Ενεργειακό Κέντρο και τη θέση της στην περίμετρο της Αθήνας.
3. Ευρύτερη αστική περιοχή Λιβαδειάς–Ορχομενού: Η αστική περιοχή σχεδιάζεται ως κύριο αγροτοβιομηχανικό κέντρο που θα κατευθύνει στη χωρική ενότητά της τη διατήρηση δυναμικής αγροτικής παραγωγής συνδεδεμένης με την αγροτοβιομηχανία.
4. Σπερχειάδα-Μακρακώμη : Το διπολικό κέντρο διατηρεί τις αγροτικές δυναμικές δραστηριότητες (γεωργίας, κτηνοτροφίας) και της δευτερογενούς δραστηριότητας που τις συνοδεύει (αγροτοβιομηχανία).
5. Ψαχνά: Τα Ψαχνά προτείνεται να αποτελούν αγροτοβιομηχανικό κέντρο εξειδικευμένο στην παραγωγή λευκού και χοιρινού κρέατος με περιφερειακή σημασία και υποστηρίζονται με μηχανισμούς οργάνωσης των υποδοχέων (εκτροφή και μεταποίηση) ώστε να ελέγχουν τα φαινόμενα ρύπανσης.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Με βάση το αναπτυξιακό πλαίσιο και τους ειδικούς στόχους του ΠΠΧΣΑΑ, η οργάνωση των παραγωγικών τομέων και η χωροθέτηση των επιχειρήσεων πρέπει να κατατείνει σε συγκεντρωμένες υποδομές σύνθετου περιεχομένου και λειτουργίας που θα προωθούν τη σύζευξη κυρίως του δευτερογενούς/ τριτογενούς τομέα της οικονομίας και θα υποστηρίζουν το αστικό δίκτυο και τις χωρικές ενότητές του. Προτείνεται έτσι η παρακάτω οργάνωση:

1. Ο σύνθετος παραγωγικός χώρος της ευρύτερης περιοχής Λαμίας: Η χωρική ενότητα Λαμίας σχεδιάζεται να αποτελέσει χώρο ενδυνάμωσης της θέσης της Περιφέρειας στο διαπεριφερειακό σύστημα δευτερογενή/ τριτογενή/ μεταφορών & επικοινωνιών. Προτείνεται γι' αυτό η παράλληλη ανάπτυξη διεθνούς σιδηροδρομικού σταθμού και “πλατφόρμας διαμετακόμισης/ επικοινωνιών/ μεταφορών /marketing”, μέσω “Τεχνολογικού Πάρκου”. Το λιμάνι της Στυλίδας και το λιμάνι του Αγίου Κωνσταντίνου αποτελούν μέρος του σχεδιασμού. Η βιομηχανική δραστηριότητα αναπτύσσεται στην υπάρχουσα ΒΙΠΕ Λαμίας η οποία επεκτείνεται και εξειδικεύεται κλαδικά και ως προς την όχληση και ενισχύεται με ΒΕΠΕ στη Λοκρίδα. Παράλληλα επιδιώκεται η οργάνωση και η ανάπτυξη των διάσπαρτων εγκαταστάσεων των ΜΜΕ μέσω ενός πολεοδομικού/

ρυθμιστικού σχεδιασμού της αστικής περιοχής της Λαμίας και τη χρήση εργαλείων όπως ΒΙΠΑ, παραγωγικές ζώνες ελεγχόμενης όχλησης κλπ.

2. Η βιομηχανική δέσμη “Χαλκίδα - Θήβα - Θίβη”: Το παρόν πλαίσιο προτείνει το σχεδιασμό, την εξυγίανση και τον έλεγχο των μεγεθών στη βιομηχανική υπερσυγκέντρωση “Οινόφυτα – Σχηματάρι” και τις προεκτάσεις της κατά μήκος του ΠΑΘΕ, τη σταδιακή οργάνωσή της σε παραγωγικές ζώνες διαφόρων τύπων (ΒΕΠΕ, ΠΟΑΠΔ, κλπ.) και τη σύνδεσή της με τον ανεπτυγμένο τριτογενή και την έρευνα καθώς και την αστική περιοχή της Χαλκίδας και την πόλη της Θήβας. Ταυτόχρονα επαναπροσανατολίζει τη βιομηχανική παραγωγή στον πόλο της Θήβας με την προώθηση της ΒΙΠΕ της Θίβης. Η σύνδεση περαιτέρω με το χώρο του βωξίτη δημιουργεί μια χωρική δέσμη διάχυσης σε όλο το μήκος των νότιων ακτών της Περιφέρειας. Η δέσμη αυτή αποτελεί την πρωτεύουσα βιομηχανική συγκέντρωση της Περιφέρειας. Η οργάνωση της ευρύτερης περιοχής Οινοφύτων – Σχηματαρίου, θα αναδιαταχθεί μέσα από Ειδική Χωρική παρέμβαση (ΠΕΧΠ) που θα διερευνήσει σε βάθος και με οριζόντια διασύνδεση των κεντρικών και τοπικών φορέων, τη δυνατότητα ένταξης των δραστηριοτήτων σε ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα, την αναδιάρθρωση και εξειδίκευσή τους, την διασύνδεσή τους με υπηρεσίες έρευνας και τεχνολογίας (που θα τροφοδοτήσουν τα τεχνολογικά πάρκα Χαλκίδας και Θήβας), τις αναγκαίες περιβαλλοντικές υποδομές, καθώς και το πλαίσιο των μηχανισμών διαχείρισής τους. Βραχυπρόθεσμα η διαχείριση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην παραπάνω περιοχή, μπορεί να ρυθμισθεί με την προώθηση ΒΕΠΕ ή ΠΟΑΠΔ ή με το πλαίσιο της υπό θεσμοθέτηση ΖΟΕ, ρυθμίζοντας κυρίως υπάρχουσες εγκαταστάσεις. Ταυτόχρονα μέσω του πολεοδομικού/ ρυθμιστικού σχεδιασμού των αστικών περιοχών Χαλκίδας, Θήβας, και Οινοφύτων-Σχηματαρίου θα αντιμετωπιστούν εγκαταστάσεις τύπου ΒΙΟΠΑ, παραγωγικών ζωνών κλπ.
3. Άλλες εκτατικές οργανωμένες υποδομές: Εκτός των οργανωμένων υποδοχέων που αναφέρθηκαν στους παραπάνω περιγραφέντες χώρους προτείνονται στον εξωαστικό χώρο και οι παρακάτω υποδοχείς. Παράλληλα στο επίπεδο του πολεοδομικού σχεδιασμού θα αντιμετωπιστούν νέοι υποδοχείς τύπου ΒΙΟΠΑ/ ΒΙΠΑ εντός του αστικού ιστού των κέντρων 3ου επιπέδου.
 - i. ΒΕΠΕ Γραβιάς: Προτείνεται στην ευρύτερη περιοχή Γραβιάς νέα οργανωμένη βιομηχανική περιοχή τύπου ΒΕΠΕ. Η θέση συνδέεται με τον

υπάρχοντα σταθμό του ΟΣΕ (παλαιά γραμμή) και έχει έτσι δυνατότητα τοπικής σύνδεσης με το νέο σταθμό ΟΣΕ της Τιθορέας.

- ii. ΠΟΑΠΔ : Η ενεργοποίηση του θεσμού ΠΟΑΠΔ προτείνεται για την στήριξη των αναπτυξιακών ενοτήτων καθώς και για την ανάπτυξη και οργάνωση λειτουργίας ή συνλειτουργίας δραστηριοτήτων στον πρωτογενή/ δευτερογενή και τριτογενή τομέα.
- iii. Προτείνονται επίσης οργανωμένοι υποδοχείς αγροτοβιομηχανικών/ βιοτεχνικών δραστηριοτήτων για την ενίσχυση των γεωργικών περιοχών.

Πίνακας 3.9: Ευρύτερες περιοχές για ΠΟΑΠΔ για την οργάνωση λειτουργίας ή συνλειτουργίας δραστηριοτήτων στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα

ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΠΟΑΠΔ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ		
ΟΤΑ	ΕΔΡΑ	ΕΙΔΟΣ
Δ. Δερβενοχωριών	Πύλη	B-γενή
Δ. Δομοκού	Δομοκός	B-γενή
Δ. Καρπενησίου	Καρπενήσιον	B-γενή / Γ-γενή
Δ. Καρύστου	Κάρυστος	B-γενή
Δ. Κηρέως	Μαντούδιον	B-γενή
Δ. Μακρακώμης	Μακρακώμη	B-γενή / Γ-γενή
Δ. Ταμναιών	Αλιβέριον	B-γενή
Δ. Φουρνά	Φουρνά	B-γενή

Πηγή: Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Στερεάς Ελλάδας

Γενικές κατευθύνσεις για την οργάνωση παραγωγικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένου των βιομηχανικών:

1. Η μετατροπή περιοχών αγροτο-γεωργικής ή/ και αγροτο-δασικής δραστηριότητας σε παραγωγικές εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας (παραγωγικές ζώνες) γίνεται με την πρόταση του Χωροταξικού Σχεδίου ή των ΣΧΟΑΑΠ ή ΓΠΣ.
2. Προώθηση της χωροθέτησης των παραγωγικών χρήσεων σε οργανωμένους υποδοχείς σε συνάρτηση με τα αστικά οικιστικά κέντρα για αποφυγή των μετακινήσεων με την προϋπόθεση της τήρησης περιβαλλοντικών όρων και της χωροθέτησής τους εκτός των αρδευόμενων και αρδεύσιμων από τα αναπτυσσόμενα δίκτυα περιοχών.
3. Η μεμονωμένη χωροθέτηση παραγωγικών εγκαταστάσεων πρέπει να συνδυάζεται με την αγροτική παραγωγή ή τους ειδικούς πόρους και να ελέγχεται βάσει των εκάστοτε ισχυουσών γενικών διατάξεων.

4. Όσον αφορά τις ΒΙΠΕ – ΒΕΠΕ, θα πρέπει να εφαρμοστεί η αρχή της πρόληψης της ρύπανσης.

Σχετικά με την Οδηγία SEVESO (82/501/ΕΟΚ και επικαιροποίησή της με την Οδηγία 96/82/ΕΕ), η Περιφέρεια θα πρέπει να οργανωθεί συντάσσοντας σχέδιο δράσης αντιμετώπισης ατυχημάτων μεγάλης έκτασης, με κατάλληλη στελέχωση υπηρεσιών και εξοπλισμό.

Στην παράγραφο που αναφέρεται στη διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, παραθέτονται ορισμένες περιοχές που εντάσσονται στο Δίκτυο NATURA 2000 και χαρακτηρίζονται ως περιοχές γεωργικής- βιομηχανικής ανάπτυξης, ανάλογα με την κύρια χρήση τους. Αυτές είναι οι Λίμνες Υλίκη & Παραλίμνη- Σύστημα Βοιωτικού Κηφισού και Κοιλάδα - Εκβολές Σπερχειού - Μαλιακός Κόλπος. Οι αρχές διαχείρισης χρήσεων γης στις περιπτώσεις όπου η προστασία μιας περιοχής Natura 2000 και βιομηχανικής χρήσης πρέπει να συνυπάρχουν μπορούν να είναι οι εξής:

1. Εξέταση της δυνατότητας περιορισμού της χρήσης κατά το δυνατόν σε σχέση με το σύνολο των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που αυτό συνεπάγεται, και όχι μόνο των επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον.
2. Καθορισμός ζωνών της περιοχής προστασίας, ώστε να ξεχωρίζουν οι ζώνες απόλυτης προστασίας σε σχέση με αυτές όπου επιτρέπονται συγκεκριμένες χρήσεις.
3. Υιοθέτηση συγκεκριμένων τρόπων παραγωγικής διαδικασίας των αναγκαίων χρήσεων γης (π.χ. βιομηχανία), ώστε να δημιουργούνται ελάχιστες έως καθόλου αρνητικές επιπτώσεις.

Όσον αφορά στη δημιουργία μεταφορικής υποδομής σε συνάρτηση με τη βιομηχανία προτείνεται η επέκταση της χρήσης του σιδηροδρομικού δικτύου, η οποία κρίνεται ευκατάρια και μακροπρόθεσμα εφικτή: Άμφισσα-τοπικές γραμμές για εξυπηρέτηση ΒΕΠΕ –Λιμάνι Στυλίδα κλπ.

Επίσης, προτείνεται ο καθορισμός περιοχών Ειδικών Παρεμβάσεων για τη διασυννοριακή περιοχή αστικών περιοχών Θήβας-Χαλκίδας εκατέρωθεν του ΠΑΘΕ (ΠΕΧΠ). Στόχος αποτελεί η διερεύνηση των βιομηχανικών εξειδικεύσεων και των

μεγεθών των εγκατεστημένων χρήσεων και ο καθορισμός του τύπου χωρο-αναπτυξιακών ζωνών (ΒΕΠΕ/ΠΟΑΠΔ βιομηχανίας, χονδρεμπορίου, αποθήκευσης κ.λπ) και φορέων που θα επιτρέψουν τον έλεγχο της βιομηχανικής συσσώρευσης και την κατεύθυνση της αναβάθμισης (σύζευξη δευτερογενή-τριτογενή) προωθώντας την ανάπτυξη των αστικών κέντρων Ευρύτερης Χαλκίδας και Θήβας, σύμφωνα με τους ρόλους τους.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μετά την αξιολόγηση των προοπτικών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και των βασικών στόχων και κατευθύνσεων του Χωροταξικού Σχεδίου, διατυπώνεται ένα συνολικό Πρόγραμμα Δράσης διαρθρωμένο γύρω από έξι γενικούς άξονες και μια σειρά από μέτρα, που αντιστοιχούν στις βασικές επιλογές του ΠΠΧΣΑΑ για τη περίοδο 2000-2006, από τους οποίους επιλέχθηκαν αυτοί που επηρεάζουν την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας και παρουσιάζονται:

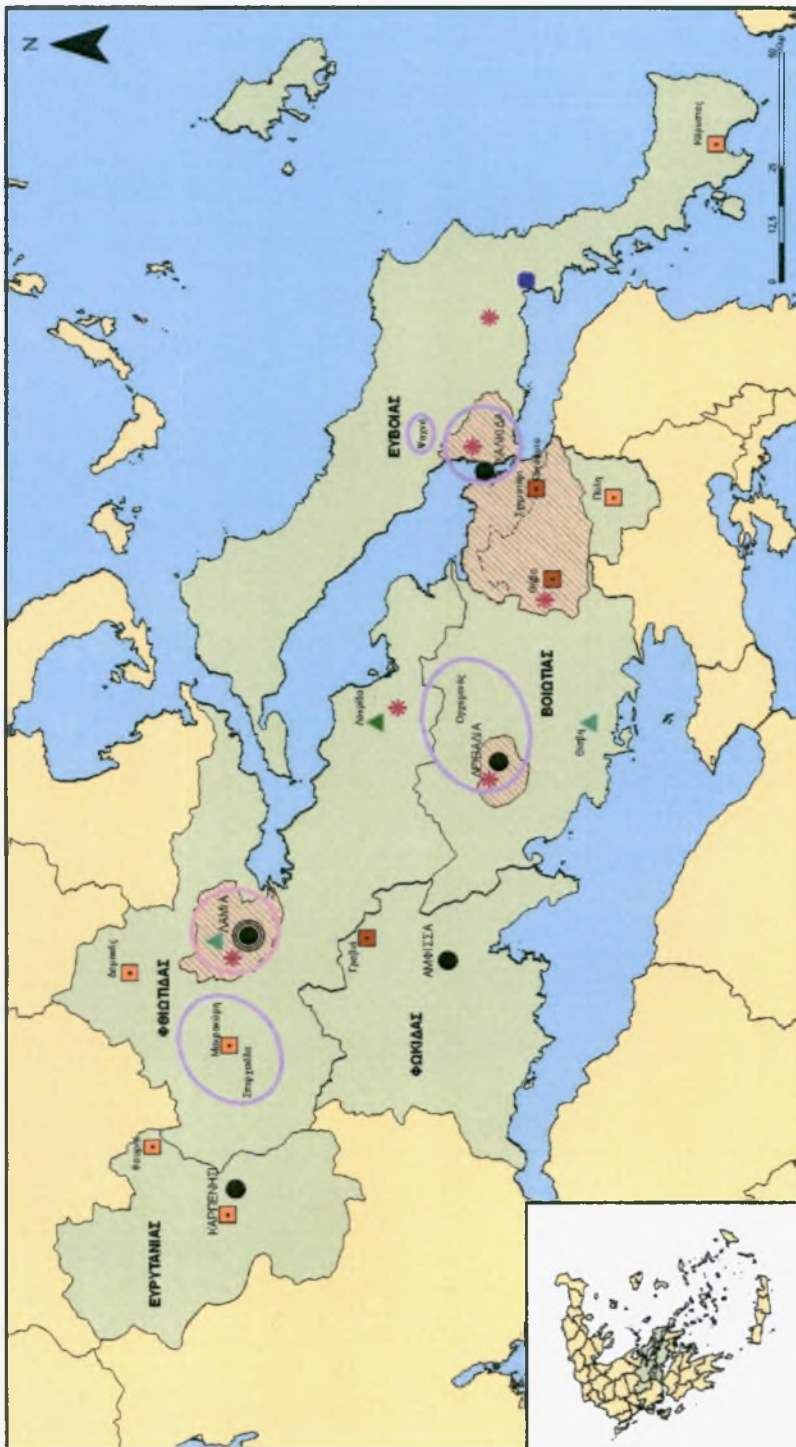
1. Άξονας 4: “Ολοκληρωμένη διαχείριση των δυναμικών αγροτικών περιοχών και αειφορική διαχείριση της υπαίθρου” περιλαμβάνει το μέτρο ενίσχυση επιτόπιας μεταποίησης, τυποποίησης και διάθεσης αγροτικών προϊόντων με εξαγωγικό χαρακτήρα.
2. Άξονας 5: “Οργάνωση, ενίσχυση και δικτύωση του δευτερογενούς τομέα”
 - i. Χωροθέτηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων.
 - ii. Ενισχύσεις ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων.
 - iii. Δημιουργία / προώθηση περιφερειακών χρηματοπιστωτικών θεσμών.
 - iv. Προώθηση Έρευνας- Τεχνολογίας.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.10: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου		X
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό	X	

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ. Π.Π.Α.
ΔΙΔΑΚΤΑΜΕΤΕΧΝΕΙΑ
* Η ΧΑΡΤΗΧ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΛΑΛΙΘ ΤΗΣ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΡΟΤΑΞΕΩΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΕΠΙΔΕΙΧΝΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΠΑΝΝΑΚΟΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΕΙΤΟΥΧΗΔΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ Η γομάλη οργανική της βιομηχανίας, μέσα στο
ΧΑΡΤΗΧ No 8

ΠΠΧΣΑΑ 2006

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ
Ελίνα ορεινή βιομηχανία	Ζώνες ανάπτυξης βιομηχανίας	Ελίνα ορεινή βιομηχανία
Συνορεύσεις, χερσών, γης, λόγος βιομηχανίας, ορεινή βιομηχανία	Επιβαλλόμενες αέσιες, από βιομηχανία	Συνορεύσεις, χερσών, γης, λόγος βιομηχανίας, ορεινή βιομηχανία
Διάκριση σε εμπορεύσιμες, & προσιτά, B.E.I.E.	Άλλες ελίνα βιομηχανία	Ελίνα ορεινή βιομηχανία

ΒΙΟΜΗΧΙΑ

- Ελίνα ορεινή βιομηχανία
- Ελίνα, ορεινή
- Ζώνες ανάπτυξης βιομηχανίας
- Συνορεύσεις, χερσών, γης, λόγος βιομηχανίας, ορεινή βιομηχανία
- Ελίνα ορεινή βιομηχανία, ορεινή βιομηχανία
- Προβλεπόμενες, αέσιες, από βιομηχανία

ΓΕΩΜΟΡΦΟΤΗΤΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ

- B.E.I.E.
- B.I.E.

ΠΡΟΣΙΤΟΜΟΤΗΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ

- B.E.I.E.
- B.O.I.E.

3.3.2.9. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου (Α.Π. 25294, ΦΕΚ Β' 1485)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 12.2.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στην υπ' αριθμό 19773/19.5.03. εισήγηση της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας ” αναφέρεται ότι ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει έντονα στοιχεία οπισθοδρόμησης όπως εκφράζονται από τη μείωση του παραγόμενου ΑΕΠ και των θέσεων απασχόλησης. Οι επενδύσεις που έχουν γίνει μέχρι τώρα κατευθύνθηκαν κυρίως προς τις γεωργικές βιομηχανίες και πολλά από τα προβλήματα του τομέα σχετίζονται άμεσα με τα προβλήματα του πρωτογενή τομέα.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το προτεινόμενο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας επηρεάζεται από τις υφιστάμενες τάσεις αλλά και από την υλοποίηση των έργων σε εφαρμογή των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. Το ΠΠΧΣΑΑ προτείνει ορισμένους γενικούς στόχους και επιλογές που αφορούν στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας χωρίς να κάνει αναφορά σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Ωστόσο για την ορθότερη αντιμετώπιση του θέματος εντοπίστηκαν ορισμένες δράσεις που έμμεσα θεωρήθηκε ότι συμβάλλουν στην οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο και παρατίθενται:

1. Οργάνωση των ορεινών περιοχών ως πεδίων παρεμβάσεων μέσα από τις νέες πολιτικές για την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας, με τη δημιουργία κέντρων βιοτεχνικών–οικοτεχνικών δραστηριοτήτων, συνδεδεμένων με τη δασική διαχείριση.
2. Αναδιάρθρωση, ιεράρχηση και προώθηση του πλέγματος των αναγκαίων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών.

3. Έλεγχος των χρήσεων γης για προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη των φυσικών πόρων μέσα από τους υφιστάμενους θεσμούς και τους μηχανισμούς του χωροταξικού/ πολεοδομικού σχεδιασμού και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Ο γενικός μεσοπρόθεσμος αναπτυξιακός στόχος για την Περιφέρεια, στα πλαίσια του Σχεδίου Περιφερειακής Ανάπτυξης 2000-2006 (ΣΠΑ), συνίσταται στη μείωση της αναπτυξιακής υστέρησης της ενδοχώρας της, με την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτισμικών της αποθεμάτων και στη βιώσιμη διαχείριση των πόρων στις ήδη αναπτυγμένες περιοχές. Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου προτείνονται ορισμένες στρατηγικές επιλογές που αφορούν στον τομέα της μεταποίησης και στη συμβολή του στην επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου.

1. Προσέλκυση σημαντικού αριθμού νέων μεταποιητικών μονάδων και παροχή των κατάλληλων υποδομών και υπηρεσιών για την ομαλή εγκατάσταση και λειτουργία τους.
2. Αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος των μικρών σχετικά αποστάσεων κυρίως από την Αττική, και τις κύριες δυτικές πύλες της χώρας (Πάτρα-Ηγουμενίτσα).
3. Εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.
4. Ενίσχυση βιοτεχνικής δραστηριότητας.
5. Αναδιάρθρωση και ενίσχυση των αναπτυξιακών κινήτρων.
6. Βελτίωση των δομών μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων ενισχύοντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητα της δυναμικής πεδινής γεωργίας.
7. Προώθηση των αναγκαίων παραγωγικών και περιβαλλοντικών υποδομών.
8. Προώθηση δημιουργίας ερευνητικών κέντρων για την διερεύνηση και επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων και την ανάπτυξη προηγμένων υπηρεσιών στήριξης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και των αναγκών σε τεχνολογία και καινοτομικές δράσεις.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κέντρα με προοπτική ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Στο πλαίσιο της ανάδειξης και ενίσχυσης των Προωθητικών Δραστηριοτήτων για κάθε Αστικό Κέντρο της Περιφέρειας, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η μεταποιητική

δραστηριότητα δεν περιλαμβάνεται σε αυτές. Ωστόσο, η Κόρινθος (οικιστικό κέντρο 2^{ου} επιπέδου) αποτελεί κέντρο οργάνωσης βιομηχανικής δραστηριότητας δεδομένου ότι στη ζώνη άμεσης εξάρτησης και επιρροής της περιλαμβάνεται ο Δήμος Αγ. Θεοδώρων, η Μεσσήνη (οικιστικό κέντρο 3^{ου} επιπέδου) αποτελεί αστικό κέντρο υποστήριξης βιομηχανικών δραστηριοτήτων της ευρύτερης περιοχής, το Άργος (οικιστικό κέντρο 2^{ου} επιπέδου) αποτελεί κέντρο συγκέντρωσης και οργάνωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων καθώς και η Σπάρτη (οικιστικό κέντρο 2^{ου} επιπέδου).

Κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Στην παράγραφο “Προστασία και διαχείριση της Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς” προτείνονται ορισμένοι άξονες για την προστασία του Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος που επηρεάζουν την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, αυτοί είναι:

1. Η αποφυγή άναρχης διασποράς των βιομηχανικών/ βιοτεχνικών εγκαταστάσεων με την υλοποίηση προτύπων προγραμμάτων περιβαλλοντικής συνοχής της πόλης και καθιέρωση περιοχών οργανωμένης ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.
2. Ο έλεγχος και οργάνωση των χρήσεων γης και των λειτουργιών του αστικού και περιαστικού χώρου με έμφαση στις περιοχές ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων.
3. Η υιοθέτηση της αρχής της αειφορίας σε όλες τις δράσεις της πολιτείας και των πολιτών (κατασκευή δημόσιων και ιδιωτικών έργων, προγράμματα αξιοποίησης κλπ.).
4. Η πρόληψη της ρύπανσης όλων των υδάτινων πόρων από λύματα, ατυχήματα.
5. Η διαφύλαξη του δομημένου περιβάλλοντος από την ανεξέλεγκτη δόμηση με τη σύνταξη και υλοποίηση σχεδίων ρύθμισης του χώρου (ΡΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ).

Επίσης, για προστασία από τη βιομηχανική ρύπανση προτείνεται η ανάπτυξη μονίμου δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, με αυτόματους σταθμούς μέτρησης ρύπων και με βιολογικούς δείκτες ρύπανσης (λειχήνες και βρύα).

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Ορεινός Χώρος

Οι κατευθύνσεις για την ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας του “ορεινού χώρου” είναι:

1. Η ενίσχυση υπηρεσιών, καινοτομικών δράσεων και υποδομών για τις ΜΜΕ.
2. Η ενίσχυση και οργάνωση της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής.
3. Η ενίσχυση και ενθάρρυνση των τοπικών πρωτοβουλιών οικοτεχνίας και βιοτεχνικής δραστηριότητας μικρής κλίμακας σε άμεση διασύνδεση με τον πρωτογενή τομέα, τον πολιτισμικό και ιστορικό χαρακτήρα της περιοχής και σύνδεση της παραγωγής τους με την άμεση και ευρύτερη τουριστική αγορά.

Παράκτιος Χώρος

Ως πολιτική άμεσης παρέμβασης προτείνεται :

1. Ο έλεγχος και προστασία από τη ρύπανση των χερσαίων ανθρώπινων δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των μεταποιητικών.
2. Η θεσμοθέτηση όλων των περιοχών προστασίας εντός της παράκτιας ζώνης (Natura, υγρότοποι, περιοχές φυσικού κάλλους, αρχαιολογικοί χώροι, δάση, γεωργική γη προς διαφύλαξη) και σύσταση και λειτουργία φορέων διαχείρισης.

Υποδομές υποστήριξης της βιομηχανικής δραστηριότητας

Μεταφορική Υποδομή

Η δημιουργία συστήματος συνδυασμένων μεταφορών αποτελεί πρωταρχικό στόχο-προϋπόθεση για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του χώρου. Η μελλοντική αυτή θεώρηση βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την επιδιωκόμενη μελλοντική αναβάθμιση του ρόλου της Καλαμάτας σε περιφερειακό πόλο ανάπτυξης του Εθνικού Χώρου. Η θέση της και η δυναμική της διευκολύνουν, μεταξύ άλλων και την ανάπτυξη τριτογενών υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας για νέες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων ως και μονάδες τεχνολογίας και καινοτομιών.

Στην παράγραφο που αναφέρεται στις Υποδομές Περιβάλλοντος προτείνονται τα αποχετευτικά δίκτυα των περιοχών με βιομηχανικές-βιοτεχνικές εγκαταστάσεις να αντιμετωπισθούν κατά προτεραιότητα.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Όσον αφορά στις περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ- ΠΟΤΑ- ΒΕΠΕ κλπ.), προτείνεται σχετικά με την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο της Περιφέρειας Πελοποννήσου:

1. Για την προσέλκυση επενδύσεων στο μεταποιητικό τομέα και ιδίως στη βιοτεχνία και τη μεταποίηση των προϊόντων κυρίως του πρωτογενή τομέα, προτείνεται κατά προτεραιότητα η αναδιάρθρωση και ενίσχυση των αναπτυξιακών κινήτρων για τη στήριξη των απαιτούμενων διαρθρωτικών αλλαγών, την οργάνωση της παραγωγής, της εμπορίας, της μεταποίησης και την ενίσχυση των απαιτούμενων τοπικών και άλλων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.
2. Παράλληλα για την οργανωμένη ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων απαιτείται κατά πρώτη προτεραιότητα ο εκσυγχρονισμός και η εν γένει ολοκλήρωση και ενίσχυση των υφισταμένων ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ (2 ΒΙΠΕ στην Μεσσηνία - Καλαμάτα /Μελιγαλάς, 1 ΒΙΠΕ στην Τρίπολη και 1 ΒΙΟΠΑ στην Καλαμάτα). Για τις υφιστάμενες ΒΙΠΕ πρέπει να ολοκληρωθούν οι υποδομές και τα κίνητρα να προσανατολιστούν στην προσέλκυση εγκαταστάσεων νέων μεταποιητικών επιχειρήσεων συνδεδεμένων με την τοπική παραγωγή και τον ευρύτερο περιφερειακό και διαπεριφερειακό χώρο.
3. Ειδικότερα για τη μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανιών στην περιοχή Αγ. Θεοδώρων-Ισθμίων προτείνεται η κινητοποίηση των διαδικασιών για θεσμοθέτηση ΒΕΠΕ ώστε να σταματήσει η άναρχη επέκταση των βιομηχανιών και να οργανωθούν συστηματικά οι χρήσεις στην περιοχή δεδομένου ότι οι εγκατεστημένες δραστηριότητες είναι υψηλής όχλησης και κινδύνων. Το θέμα θα πρέπει να αποτελέσει ειδικό αντικείμενο του Ρυθμιστικού Σχεδίου που προτείνεται να εκπονηθεί για την περιοχή και περιλαμβάνει την περιοχή της Κορινθίας από τους Αγ. Θεοδώρους έως το Ξυλόκαστρο.
4. Εφόσον εκδηλωθεί σχετικό επενδυτικό ενδιαφέρον, προτείνεται η δημιουργία ΒΕΠΕ στα όρια του Δήμου Άργους.
5. Παράλληλα προτείνεται η ενίσχυση, στήριξη και προσέλκυση των παραγωγών και των τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων που καλύπτουν κυρίως την τοπική ζήτηση, τις δραστηριότητες χονδρεμπορίου, την αποθήκευση των προϊόντων και λοιπές μεταποιητικές δραστηριότητες και εργαστήρια. Η δυνατότητα

δημιουργίας ΠΟΑΠΔ αφορά στο σύνολο των δήμων της Περιφέρειας, εφόσον εκδηλωθεί σχετικό επιχειρηματικό-επενδυτικό ενδιαφέρον και αντίστοιχα προβλέπεται η χωροθέτησή του από το σχετικό ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Για τις περιοχές απαιτούμενων αυξημένων κινήτρων (ορεινές, δυσπρόσιτες και μειονεκτικές περιοχές) θα ήταν σκόπιμο να εξετασθούν οι δυνατότητες παραχώρησης των απαραίτητων δημοτικών ή δημοσίων εκτάσεων που πληρούν τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία των αντίστοιχων ΠΟΑΠΔ.

6. Οι ΠΟΑΠΔ θα πρέπει να αναζητηθούν κοντά στα οικιστικά κέντρα, εκτός της γεωργικής γης α' προτεραιότητας, μακριά από αρχαιολογικούς-πολιτιστικούς πόρους σε μη δασική έκταση, πλησίον αλλά όχι σε επαφή με κύριους μεταφορικούς άξονες πρωτεύοντες και δευτερεύοντες, με δυνατότητα εξυπηρέτησης από τους υφιστάμενους και προβλεπόμενους κόμβους μεταφορών, ώστε να εξασφαλίζεται η καλή λειτουργία τους και παράλληλα να μην προκαλείται όχληση στο αστικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον.
7. Η εξειδίκευση και οι προβλεπόμενες χρήσεις εντός των ΠΟΑΠΔ θα πρέπει να συνδέονται με τις τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες (γεωργία, κτηνοτροφία) και λοιπές ασκούμενες δραστηριότητες σχετικές με τη λειτουργία των οικιστικών κέντρων (όπως βιοτεχνίες και εργαστήρια), με τους τομείς του εμπορίου και του χονδρεμπορίου-αποθηκών, με τους τομείς της τεχνολογίας, πληροφορικής και καινοτομικών δράσεων κλπ.

Ως περιοχές δεύτερης προτεραιότητας για τη χωροθέτηση ΠΟΑΠΔ προτείνονται τα αστικά κέντρα 2^{ου} επιπέδου (έδρες νομών). Ενδεικτικά αναφέρονται :

1. ΠΟΑΠΔ Καλαμάτας: Προτείνεται να αναζητηθεί στην ευρύτερη περιοχή των Δήμων Καλαμάτας- Θουρίας- Άριος με κύρια χρήση Τεχνολογικού Επιχειρηματικού Πάρκου και πλησίον του Αναπτυξιακού Άξονα Καλαμάτας-Μεγαλόπολης
2. ΠΟΑΠΔ Κορίνθου μικτής χρήσης: Προτείνεται να αναζητηθεί στην ευρύτερη περιοχή της αστικής ανάπτυξης του Βορείου τμήματος Νομού Κορινθίας στα ανάντη (προς Νότο) του Διευρωπαϊκού δικτύου Αθήνας - Κορίνθου - Πατρών σε συνδυασμό με υφιστάμενους κόμβους του οδικού δικτύου και σιδηροδρομικό σταθμό, στο εσωτερικό των δήμων και σε ικανή απόσταση από την αστική ανάπτυξη.

3. ΠΟΑΠΔ Ναυπλίου-Άργους- Ν. Κίου μικτής χρήσης: Προτείνεται να αναζητηθεί στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Άργους πλησίον του αναπτυξιακού άξονα Ναύπλιο - Νέα Κίος - Άργος – Κουτσοπόδι.
4. ΠΟΑΠΔ Σπάρτης, μικτής χρήσης: Προτείνεται να αναζητηθεί πλησίον του αναπτυξιακού άξονα Σπάρτης - Γυθείου και στην ευρύτερη περιφερειακή ζώνη του Δήμου Σπάρτης.

Σε όλους τους Δήμους της Περιφέρειας είναι δυνατή η πρόβλεψη ΠΟΑΠΔ εφόσον εκδηλώνεται σχετικό επιχειρηματικό ενδιαφέρον και χωροθετείται με την εκπόνηση του αντίστοιχου ΣΧΟΟΑΠ/ ΓΠΣ.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Άξονες Δράσεων στο Δευτερογενή Τομέα

Προσέλκυση επενδύσεων στο μεταποιητικό τομέα και ιδιαίτερα στη μεταποίηση προϊόντων του πρωτογενή και στη βιοτεχνία.

1. Βελτίωση και ολοκλήρωση των υποδομών των υφισταμένων ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ και θέσπιση κινήτρων για την προσέλκυση των επιχειρήσεων για εγκατάσταση.
2. Προσέλκυση εγκατάστασης επιχειρήσεων σε ΒΕΠΕ-ΠΟΑΠΔ στα αστικά κέντρα και στις περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων.
3. Ενίσχυση των ΜΜΕ για παραγωγικό και διοικητικό εκσυγχρονισμό και προσαρμογή στις νέες τεχνολογίες.
4. Δημιουργία κέντρου τεχνικής υποστήριξης ΜΜΕ στην έδρα της Περιφέρειας και σύνταξης προγραμμάτων επενδυτικών ευκαιριών.
5. Δημιουργία εμπορευματικών κέντρων ή σταθμών στην Καλαμάτα και το Άργος.
6. Μελέτη για την ενίσχυση της συνεργασίας και συνέργειας μέσω των διακλαδικών διασυνδέσεων των βιομηχανικών κλάδων.
7. Κατάρτιση-εκπαίδευση νέων επιχειρηματιών και στελεχών των ΜΜΕ.
8. Δημιουργία χρηματοοικονομικού κέντρου στην Καλαμάτα για την προώθηση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών των ΜΜΕ.
9. Εκπόνηση Ειδικής Μελέτης για τη δημιουργία νέων τμημάτων ΤΕΙ και σύνδεσή τους με τις παραγωγικές δραστηριότητες της περιφέρειας για καινοτόμες δράσεις ως προς την παραγωγή παραδοσιακών και νέων προϊόντων και παροχή σχετικών υπηρεσιών.

10. Δημιουργία Περιφερειακών Ερευνητικών Ιδρυμάτων στο πλαίσιο της λειτουργίας του Πανεπιστημίου για τη στήριξη των παραγωγικών τομέων.
11. Ενίσχυση της ανάπτυξης της βιοτεχνίας σε συνδυασμό με την τοπική παραδοσιακή παραγωγή και διασύνδεσή της με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Υιοθετούνται οι άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ Πελοποννήσου (Γ' ΚΠΣ). Ειδικότερα, ο Άξονας 1: "Αξιοποίηση της άμεσης γειτνίασης της Περιφέρειας με την Μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής", περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα που σχετίζονται άμεσα με την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας:

1. Ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων για επέκταση και εκσυγχρονισμό του μεταποιητικού τομέα. Διατίθεται ποσό της τάξης των 26.570.000 ευρώ.
2. Βελτίωση και επέκταση περιοχών υποδοχής επιχειρήσεων. Διατίθεται ποσό της τάξης των 12.500.000 ευρώ.
3. Διεύρυνση και εκσυγχρονισμό της παραγωγικής και διοικητικής λειτουργίας και εξαγωγικής δραστηριότητας των ΜΜΕ. Διατίθεται ποσό της τάξης των 15.600.000 ευρώ.

Άξονας 2: "Αειφόρος Ανάπτυξη της Υπαίθρου". Περιλαμβάνει μέτρο για τη Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, υποδομές ύδρευσης κ.α. και διατίθεται ποσό της τάξης των 39.000.000 ευρώ. Συνολικά, το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2000-2006 διαθέτει 81.170.000 των συνολικών του πόρων προς την ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.11: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό	X	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

3.3.2.10. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Α.Π 26297, ΦΕΚ Β' 1473)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 2.06.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, στην υπ’ αριθμό 22434/3.6.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Α) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” αναφέρεται η σημαντική μείωση της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ, αλλά με αύξηση της συμμετοχής του στην απασχόληση. Σημειώνεται επίσης, η δυνατότητα εξειδίκευσης των νησιών της Περιφέρειας σε ορισμένα προϊόντα, τα οποία με εκσυγχρονισμό των καλλιεργειών και καθετοποίηση στις διαδικασίες μεταποίησης, θα ήταν δυνατόν να παραχθούν σε ικανές ποσότητες και με χαμηλό σχετικά κόστος με στόχο την εξαγωγή προς τρίτες χώρες. Ειδικότερα, όσον αφορά στην οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, αναφέρει ότι οι υπάρχουσες βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες είναι μικρού μεγέθους, διάσπαρτες με κύρια δραστηριότητα τη μεταποίηση της αγροτικής παραγωγής των νησιών της Περιφέρειας (κλάδος τροφίμων/ ποτών-ελαιουργεία, οινοποιεία, τυροκομεία, κ.λπ.). Για παράδειγμα, η μεταποίηση του λαδιού γίνεται σε διάσπαρτα εργοστάσια (ελαιοτριβεία) πλήρως εκσυγχρονισμένα. Δεν υπάρχουν θεσμοθετημένες περιοχές ΒΠΠΑ - ΒΙΟΠΑ στην Περιφέρεια.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Περιαστικός και εξωαστικός χώρος

Κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων παρουσιάζονται σημαντικές συγκεντρώσεις σχετικά ανοργάνωτων εγκαταστάσεων, όπως πολλές βιοτεχνίες και αποθήκες. Οι εγκαταστάσεις αυτές δημιουργούν αρκετά λειτουργικά προβλήματα, καθώς και κακές “εντυπώσεις” στις εισόδους και εξόδους των πόλεων. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτού του τύπου, το ΠΠΧΣΑΑ επιβάλλει την οργάνωση και λειτουργία επιχειρηματικών-βιοτεχνικών περιοχών, με στόχο τον εξορθολογισμό των λειτουργιών.

Προϋποθέσεις προς αυτή την κατεύθυνση υπάρχουν καταρχήν στην πόλη της Μυτιλήνης.

Παραδοσιακοί οικισμοί

Οι βιομηχανικές περιοχές, βυρσοδεψείων κυρίως, που ήκμασαν στο Καρλόβασι της Σάμου και στο βόρειο τμήμα της πόλης της Χίου αποτελούν παραδοσιακά κέντρα υπό συνθήκες εγκατάλειψης και παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα (εσωτερικές μετακινήσεις προς άλλες συνοικίες της πόλης, οι οποίες προσφέρουν ένα καλύτερο οικιστικό περιβάλλον και κοινωνική υποδομή). Οι περιοχές αυτές, χαρακτηρισμένες ως “ΒΙΟΠΑ-ΒΙΠΕ” από τα ΓΠΣ της δεκαετίας του '80, είχαν ήδη λίγο-πολύ εγκαταλειφθεί. Οι νέες βιομηχανικές ή αποθηκευτικές εγκαταστάσεις τελικά δεν αναζήτησαν χωροθέτηση στις περιοχές αυτές. Παρόμοια κελύφη βιομηχανικών συγκροτημάτων άλλων εποχών βρίσκονται διάσπαρτα στη Λέσβο -παλιά ελαιοτριβεία οικογενειακής κλίμακας που έπαψαν να λειτουργούν-. Υπάρχουν παραδείγματα αξιοποίησής τους με μετατροπή σε τουριστική χρήση. Τα παραπάνω προβλήματα είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν σε συνδυασμό και με τα ζητήματα του κοινωνικοοικονομικού ιστού τους.

Το “περιβάλλον” της Περιφέρειας δεν συντίθεται μόνο από περιοχές με αξιόλογο φυσικό περιβάλλον, ή οικισμούς, με ιστορικό-αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον ή λειτουργικά προβλήματα. Ανάμεσα σε αυτές τις δυο κατηγορίες χώρου, εκτείνεται μια τρίτη ενδιάμεση κατηγορία: ο υπόλοιπος “αδιαβάθμητος” χώρος, στον οποίο αναπτύσσονται ποικίλες χρήσεις, συμπεριλαμβανομένες τις βιοτεχνικές, εκτός σχεδίου δόμηση κ.α. Πρόκειται για έναν ενδιάμεσο εξωαστικό χώρο που δέχεται τις πιέσεις μιας όχι ιδιαίτερα επιθυμητής ανάπτυξης, βασισμένης σε μια λογική ελεύθερης εγκατάστασης χρήσεων και οικοδόμησης, υποκείμενη μόνο στους περιορισμούς που απορρέουν από τις οικονομικές δυνατότητες των ιδιοκτητών γης.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Β. Αιγαίου προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας υποστηρίζει, διατηρεί και αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, τα οποία είναι: η γεωγραφική θέση, το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον και οι αναπτυξιακές δυνατότητές της, που συνδυάζουν το

παραδοσιακό πρότυπο ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα, με δυνατότητες ανάπτυξης ποιοτικού τουρισμού και υπηρεσιών συμβατών με το περιβάλλον. Η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα και δει της βιομηχανίας δεν αποτελεί προτεραιότητα για το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Β. Αιγαίου. Παρακάτω παραθέτονται ορισμένα χαρακτηριστικά της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας των νομών για το έτος 2015, αναφορικά με τον τομέα της μεταποίησης.

Ν. Λέσβου

Ο δευτερογενής τομέας υποστηρίζει τις παραγωγικές δραστηριότητες των δύο άλλων βασικών τομέων. Στη διάρθρωσή του κυριαρχεί η μεταποίηση. Η παραγωγή όλων των καταναλωτικών αγροτικών προϊόντων καθετοποιείται πλήρως. Η διάρθρωση της παραγωγικής δραστηριότητας, συνοδεύεται από εντατικοποίηση των δημόσιων επενδύσεων για υποδομές και από ενισχύσεις/ κίνητρα για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, καθώς και από την ανάπτυξη της έρευνας και τεχνολογίας, με παράλληλη ενίσχυση των μηχανισμών και των διαδικασιών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Ν. Χίου

Το σύνολο σχεδόν του Ακαθάριστου Προϊόντος στο νομό προέρχεται από τον τριτογενή και δευτερογενή τομέα, που εμφανίζουν υψηλή παραγωγικότητα εργασίας και κεφαλαίου. Με σημαντικό ποσοστό στο ακαθάριστο προϊόν του δευτερογενούς τομέα συμμετέχει η μεταποιητική δραστηριότητα του νομού. Δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, όπως μαστίχα, εσπεριδοειδή, ελιές και ανθοκομικά, υποστηρίζονται και συμπληρώνονται με την καθετοποίηση της παραγωγής.

Ν. Σάμου

Ο νομός διατηρεί μία πολυσθενή οικονομία, με αλληλοσυνδεόμενους παραγωγικούς τομείς, επιτυγχάνοντας την απόλυτη συμπληρωματικότητα των δραστηριοτήτων, σε όλη τη διάρκεια του έτους. Ο δευτερογενής τομέας του νομού συμμετέχει με ένα σχετικά υψηλό ποσοστό στη δημιουργία ακαθάριστου προϊόντος, ενώ παράλληλα αναπτύσσει έντονες διασυνδέσεις με τον αγροτικό τομέα και με τον τριτογενή.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Απαραίτητη θεωρείται η ενίσχυση της πολυδραστηριότητας και αποφυγή φαινομένων μονοανάπτυξης. Το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Β. Αιγαίου δεν αναφέρει στοιχεία είτε

ποσοτικά είτε ποιοτικά για τη θέση της βιομηχανίας και για την εικόνα που παρουσιάζει στο χώρο της Περιφέρειας. Ωστόσο, παραθέτει ορισμένους παράγοντες που επιχειρούν να εξηγήσουν τις πτωτικές της τάσεις και τη μείωση της σημασίας της στην οικονομική/ παραγωγική διαδικασία. Οι παράγοντες που διαμορφώνουν την εικόνα αυτή, είναι:

1. Ο νησιωτικός χαρακτήρας και η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν αυξημένα κόστη παραγωγής και δυσκολίες διάθεσης των προϊόντων.
2. Το πολύ μικρό μέγεθος των υφιστάμενων μεταποιητικών μονάδων, το οποίο τις καθιστά μη ανταγωνιστικές και λειτουργεί αρνητικά στον εκσυγχρονισμό τους.
3. Η έλλειψη βασικών έργων βιομηχανικής υποδομής, με αποτέλεσμα δυσανάλογα κόστη λειτουργίας των μονάδων.
4. Η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες δρουν ανταγωνιστικά προς την μεταποιητική δραστηριότητα, όσον αφορά στην απόδοση των κεφαλαίων και της εργασίας.
5. Η άμεση εξάρτηση του μεταποιητικού τομέα από την αγροτική παραγωγή, η οποία παρουσιάζει φθίνουσα πορεία σε εκείνα τουλάχιστον τα προϊόντα τα οποία απαιτούν ή θα μπορούσαν να τύχουν άμεσης μεταποίησης.

Οι προοπτικές του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου συναρτώνται απόλυτα και άμεσα με τις προοπτικές της μεταποίησης. Η ενίσχυση της παραπάνω οικονομικής δραστηριότητας η οποία συνθέτει σε μεγάλο βαθμό το δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας, θα συμβάλει τα μέγιστα, έτσι ώστε αυτός να επιτύχει τα μεγέθη, σε ακαθάριστο προϊόν και σε απασχόληση, τα οποία προτείνονται/ στοχεύονται για την ανάπτυξη της Περιφέρειας. Το έτος 2015 εκτιμάται σε 21% περίπου η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη συνολική απασχόληση της Περιφέρειας. Ως προς το ΑΠΠ αναμένεται συμμετοχή της τάξης του 20%.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κατευθύνσεις για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική χρήση

1. Ως περιβαλλοντική στρατηγική με την ευρεία έννοια, θα πρέπει να νοηθούν ο σχεδιασμός και ο έλεγχος της ανάπτυξης και των χρήσεων γης σε όλο το χώρο

της Περιφέρειας, ακόμη και αν αυτός δεν παρουσιάζεται στο σύνολό του ως ιδιαίτερος αξιόλογος, ευαίσθητος ή προβληματικός.

2. Ο καθορισμός επιτρεπομένων χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης του εξωαστικού χώρου, της προστασίας του περιβάλλοντος και του τοπίου.
3. Η πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης.

Ζώνες και σημεία της Περιφέρειας με έντονο πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης

Νερά

Ειδική νομοθετική ρύθμιση απαιτείται όσον αφορά το καθεστώς λειτουργίας και αντιρρυπαντικής τεχνολογίας (στερεά και υγρά απόβλητα) για τα πυρηνελαιουργεία.

Θάλασσα και ακτές

Έχουν παρατηρηθεί τοπικά προβλήματα από την ανεξέλεγκτη απόρριψη αποβλήτων των βιομηχανικών μονάδων στον κόλπο της Γέρας, στον υγροβιότοπο Ντίπι-Λάρσος, στον κόλπο της Καλλονής κ.α. Το ΠΠΧΣΑΑ θεωρεί επιτακτική την ανάγκη να ληφθούν μέτρα ελέγχου και προστασίας με μέριμνα για την αυστηρή εφαρμογή τους. Στις περισσότερες παραθαλάσσιες πόλεις, λόγω έλλειψης δικτύου αποχέτευσης και εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού, τα αστικά και βιομηχανικά λύματα καταλήγουν στη θάλασσα. Η κατάσταση πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά προτεραιότητα με την συμπλήρωση/ κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων (βιολογικού καθαρισμού).

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Στην παράγραφο που αναφέρεται στα προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων προτείνονται ορισμένα μέτρα που αφορούν στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας ανά νομό:

1. Στη Λέσβο θα πρέπει να κατευθυνθούν σημαντικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της μεταποίησης στην Περιφέρεια. Οι δράσεις θα πρέπει να εστιασθούν στη διεύρυνση και τον εκσυγχρονισμό των μονάδων μεταποίησης της αγροτικής παραγωγής (ελαιόλαδου, ζωοτροφών, κηπευτικών και προϊόντων θερμοκηπίου, γαλακτοκομικών, παραδοσιακών γλυκών, μελιού και αλιευμάτων) και δευτερευόντως της παραγωγής υλικών για τον κλάδο των κατασκευών

(οικοδομικών, κουφωμάτων, επίπλων κλπ.). Απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η πολύπλευρη ενίσχυση των επιχειρήσεων και η δημιουργία χώρων υποδοχής των δραστηριοτήτων με την παροχή των αναγκαίων εξυπηρετήσεων, καθώς και φορέων τεχνικής υποστήριξης. Προτείνεται η χωροθέτηση ΒΕΠΕ στους Δήμους Χίου και Μυτιλήνης και ΒΙΟΠΑ στους Δήμους Μύρινας και Μυτιλήνης. Οι μονάδες μεταποίησης που θα πρέπει να ενισχυθούν στη Λήμνο, είναι κυρίως αυτές που επεξεργάζονται και τύποποιούν τα αγροτικά προϊόντα, με στόχο τη συμπληρωματικότητά τους με την τουριστική δραστηριότητα.

2. Στη Χίο κρίνεται επιβεβλημένη η ανάπτυξη διασυνδέσεων της τουριστικής δραστηριότητας με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Ο μεταποιητικός τομέας της Χίου θα πρέπει να εξειδικευτεί στην επεξεργασία-τυποποίηση της αγροτικής παραγωγής (ελαιόλαδο, γλυκά κουταλιού, ποτοποιία, κηπευτικά, μαστίχα κλπ.). Κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία οργανωμένων εγκαταστάσεων για την υποδοχή των μεταποιητικών μονάδων, με παράλληλη παροχή κοινών διοικητικών και άλλων υπηρεσιών.
3. Το κρασί αποτελεί το κυριότερο, και μάλιστα δυναμικό, προϊόν του μεταποιητικού τομέα της Σάμου. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη αύξησης των διασυνδέσεων μεταξύ του μεταποιητικού και του αγροτικού τομέα, δεδομένου ότι αυτή εμφανίζεται γενικά περιορισμένη, ενώ ταυτόχρονα η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Στην Ικαρία, πρέπει επίσης να προωθηθεί η καθετοποίηση του προϊόντος της κτηνοτροφίας.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-2006)

Βασική συνιστώσα του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δράσης αποτελεί το ΠΕΠ 2000-2006. Δεν αναφέρει ρητά την ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας ή ειδικότερα δεν διατίθενται ένα ποσοστό των συνολικών πόρων για οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας, το μόνο που αναφέρει το ΠΕΠ είναι ότι το μέτρο “μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων” καταλαμβάνει ποσό της τάξης 1.353.845 ευρώ εκ των 547.904.763 ευρώ του συνολικού προϋπολογισμού.

Στον ακόλουθο πίνακα δίνεται η ιεράρχηση των στόχων και δράσεων που αφορούν γενικότερα στην εξέλιξη της μεταποιητικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας Β. Αιγαίου.

Πίνακας 3.12: Στόχοι- Δράσεις για την ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Εκσυγχρονισμός/ μεγέθυνση μεταποιητικών δραστηριοτήτων	Σχεδιασμός και εφαρμογή κλαδικής πολιτικής κινήτρων, σε επίπεδο νησιού
Εξυπηρέτηση και υποστήριξη δραστηριοτήτων αγροτικού τομέα	Ενίσχυση/ επιδότηση της ίδρυσης, επέκτασης και εκσυγχρονισμού μονάδων μεταποίησης και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων
Αύξηση του Ακαθάριστου Προϊόντος του Τομέα	Ενίσχυση/ επιδότηση μονάδων παραγωγής προϊόντων ονομασίας προέλευσης
Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	Ενίσχυση/ επιδότηση μονάδων παραγωγής κατασκευαστικών υλικών και ειδών εξοπλισμού οικοδομών
Εξασφάλιση όρων επανεπένδυσης των Κερδών	Συμβουλευτική υποστήριξη του οργανωτικού και λειτουργικού εκσυγχρονισμού των μεταποιητικών μονάδων
	Προώθηση της συμμετοχής των αγροτών παραγωγών στις μονάδες μεταποίησης της παραγωγής τους, ως κίνητρο για την αποδοχή εκσυγχρονισμών στο δικό τους τομέα

Πηγή: Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Β. Αιγαίου

Τα παραπάνω οφείλουν να συνάδουν με τη γενικότερη αρχή της “Προστασίας του Περιβάλλοντος”, η οποία απαιτεί τη χωροθέτηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε κατάλληλα επιλεγμένες θέσεις.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.13: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)		X
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας	X	
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΕΡΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.
ΔΙΔΑΚΤΑΡΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
* Η ΣΧΕΔΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΥΣΤΑΣΟΥΝ
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΙΔΗΤΡΟΣ
ΠΑΝΑΚΛΟΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΦΩΤΙΝΙΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΤΟΥ ΒΕΡΣΑΛΙΟΥ

ΠΤΥΧΙΑΣ
Η εργασία οργανώθηκε ως βιωματική, μετά από
την ανάθεση του ΠΠΧΣΑΑ, Ελένης Λιγούλα

ΒΟΥΛΕΣ, 2014

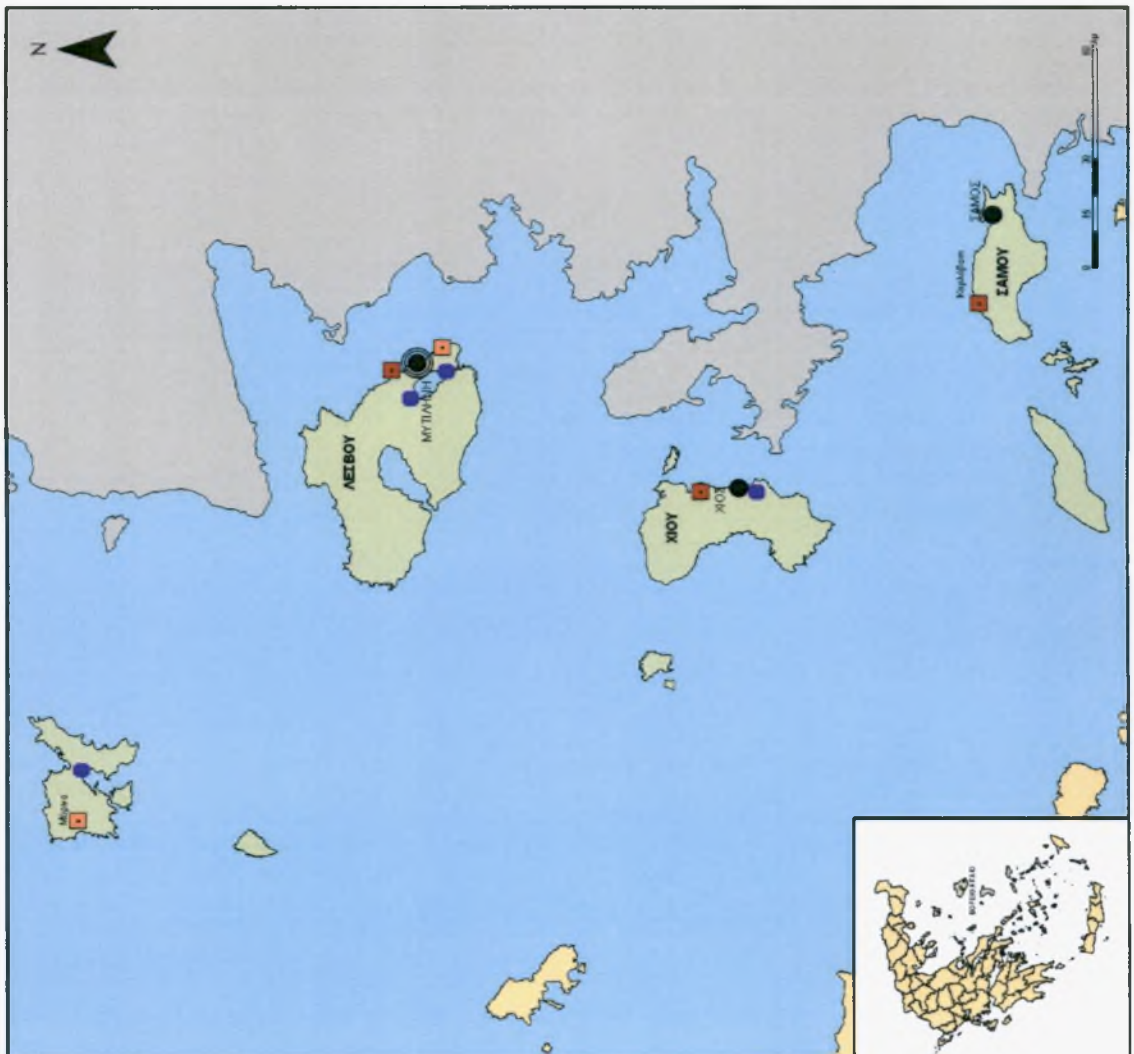
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Έκρη περιφέρειας
- Έκρη νοτίου
- Πιρόλο λουκάς, πισιας, στο βωριανό

**ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΕΙΡΟΙ ΥΠΟΛΟΜΗΣ
ΒΟΜΒΙΧΑΝΙΑΣ**

- Β.Ε.Π.Ε
- Β.Ο.Π.Α

ΠΕΡΙΣΧΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙΝ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Β. ΔΙΤ. ΛΙΟΥ
Κεντρο ανατολική, βοιωτική	
Ζώνες ανατολική βοιωτικής	
Συγκολλητική, βόρειου / θ. λόγω βωριανού, φουφουλάτης	
Πιρόλο λουκάς, πισιας, στο βωριανό	X
Απορροσική σε βοιωτική, αργελακίαν λόγω κωστή- βωριανού, φουφουλάτης	X
Διακρή σε ποιοτική, δε προπαιτική, Β.Ε.Π.Ε	Δεν υπάρχουν οριστικές Β.Ε.Π.Ε
Άλλες πισιας, απορροσική	

3.3.2.11. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Α.Π. 25290, ΦΕΚ Β' 1473)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 9.05.2003 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στην υπ’ αριθμό 22437/3.6.2003 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας” αναφέρεται ως προς την τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, η εκτίμηση ότι θα συνεχιστεί η συρρίκνωση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα παρά την αναγκαιότητα διατήρησης των θέσεων εργασίας του. Η σύνθεση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος είναι σχεδόν ανάλογη αυτής της απασχόλησης με το δευτερογενή τομέα να συμβάλλει κατά 15% (στοιχεία 1994). Επίσης, αναγνωρίζει ότι η αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας υπήρξε πάντοτε ο βασικός ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη της μεταποίησης στο γεωγραφικό χώρο της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου. Το μικρό μέγεθος των ΜΜΕ, το οποίο αποτελεί την πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου, δεν επιτρέπει την αξιοποίηση προγραμμάτων για εφαρμογή επενδυτικών σχεδίων, που στην ουσία αναφέρονται σε πολύ μεγαλύτερα μεγέθη επιχειρήσεων.

Ως προς την απασχόληση, η μεταποιητική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Ν. Αιγαίου αφορά κυρίως βιοτεχνικές μονάδες μικρού μεγέθους, με εξαίρεση περιπτώσεις όπως τα ναυπηγεία του Νεωρίου της Σύρου. Τόσο ο Ν. Κυκλάδων, όσο και ο Ν. Δωδεκανήσου, εμφανίζουν απόλυτη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στη μεταποίηση. Κατά την περίοδο 1981-1991 το σύνολο της χώρας, αλλά ιδιαίτερα ο Ν. Κυκλάδων εμφανίζει δραματική μείωση τη απασχόλησης στη μεταποίηση, λόγω της παύσης λειτουργίας σημαντικών μονάδων υφαντουργίας και των ναυπηγείων Νεωρίου Σύρου, το οποίο συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο του μεταποιητικού τομέα του νομού.

Οι μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων, ετοίμων ενδυμάτων, χυμών/ αναψυκτικών, κεραμικών, επίπλων και χρυσοχοΐας έχουν σχετικά σημαντική παρουσία

στην Περιφέρεια, ενώ ως προς την κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης σημειώνεται ότι οι κλάδοι, τρόφιμα-ποτά, ένδυση, ξύλο, προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά και μεταλλικά προϊόντα, κατέχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά σε αριθμό επιχειρήσεων και κύκλο εργασιών.

Στην παράγραφο “Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον” αναφέρεται ότι οι διατάξεις για την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών δόμηση έχουν δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο. Τις αλλοιώσεις αυτές έρχονται να συμπληρώσουν και οι οχλούσες δραστηριότητες που δεν λαμβάνουν υπόψη τους τα μορφολογικά χαρακτηριστικά και την κλίμακα της περιοχής. Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας, η προσπάθεια εφαρμογής χωροταξικής πολιτικής εξειδικευμένης σε επίπεδο νησιού δεν έχει προχωρήσει αρκετά, ενώ και η υφιστάμενη γενική νομοθεσία καταστρατηγείται στην πράξη, δεδομένης της ανεπάρκειας των μηχανισμών ελέγχου και καταστολής.

Οι δυνατότητες οργάνωσης και γενικότερα ανάπτυξης της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον σχεδιασμό της ανάπτυξης της Περιφέρειας και συνοπτικά είναι οι εξής:

1. Η αδυναμία εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας στην υλοποίηση έργων υποδομής, επενδύσεων κλπ.
2. Η έλλειψη πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού δε διευκολύνει τον έλεγχο των χρήσεων γης και δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται.
3. Οι περιορισμένες δυνατότητες του δευτερογενή τομέα της οικονομίας προσδιορίζουν τον τοπικό χαρακτήρα και προσανατολισμό της παραγωγής στην εξυπηρέτηση των εποχικών αναγκών του τριτογενή τομέα.

Ωστόσο, το ΠΠΧΣΑΑ επισημαίνει ότι υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης στον τομέα των επενδύσεων στη μεταποίηση τοπικών προϊόντων και την ανάπτυξη υψηλής τεχνολογίας ανεξάρτητης από πρώτες ύλες. Θεωρεί, όμως, πως η βασική καθοριστική δραστηριότητα για την ανάπτυξη του χώρου του Ν. Αιγαίου θα συνεχίσει μεσοπρόθεσμα να είναι ο τουρισμός.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Επιδίωξη για το χώρο του Ν. Αιγαίου αποτελεί η πολυτομεακή μορφή ανάπτυξης ώστε να ελαχιστοποιηθούν τα προβλήματα της μονόπλευρης εξάρτησης της ανάπτυξης του χώρου του Ν. Αιγαίου αποκλειστικά από τον τουρισμό. Οι βασικές στρατηγικές επιλογές για την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου που επηρεάζουν την εξέλιξη της βιομηχανικής δραστηριότητας, είναι:

1. Η χωρική οργάνωση και λειτουργία βασικών δραστηριοτήτων και υποδομών, όπως η μεταποίηση.
2. Η αύξηση του κατά κεφαλή ΑΠΠ από την αποδοτικότερη λειτουργία της μεταποίησης και των παραγωγικών επενδύσεων.
3. Η διατήρηση χαμηλής ανεργίας με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας από την προσέλκυση επενδύσεων στη μεταποίηση.
4. Η αντιμετώπιση της προσπελασιμότητας με την οργάνωση του συστήματος μεταφορών κυρίως ενδοπεριφερειακά.
5. Η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος με χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, αειφορική διαχείριση περιβαλλοντικών πόρων, κατάλληλες τεχνικές υποδομές.
6. Η διατήρηση του φυσικού αποθέματος (περιορισμοί χρήσεων γης).

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Η έως σήμερα διαμορφωμένη επενδυτική δραστηριότητα στη μεταποίηση κρίνεται υποτονική (με εξαίρεση την ανοδική πορεία των ναυπηγείων Νεωρίου) οφειλόμενη σε μεγάλο βαθμό στη νησιωτικότητα με συνέπεια την επικοινωνιακή δυσκαμψία, την αδυναμία αξιόλογων οικονομιών κλίμακας και ανταγωνιστικού προϊόντος. Παρά την ισχύ ενός αναπτυξιακού νόμου (2601/98), ελκυστικού για επενδύσεις στα μικρά νησιά, τα αναμενόμενα αποτελέσματα ως προς τη συμβολή του δευτερογενή τομέα στην απασχόληση και το ΑΠΠ με ορίζοντα το 2015, δεν αναμένεται να υπερβούν των αντίστοιχων μεγεθών της τελευταίας δεκαετίας (20% της απασχόλησης και 15-18% του ΑΠΠ). Η πρωτοκαθεδρία του τουρισμού στη διαμόρφωση τόσο της αγοράς εργασίας όσο και του προϊόντος θα διατηρηθεί και μελλοντικά υπό την προϋπόθεση ωστόσο της συμπληρωματικότητας με δραστηριότητες του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Στόχος, όπως προαναφέρθηκε, είναι η παρουσία και των τριών παραγωγικών τομέων σε κάθε αυτοτελή χωρική ενότητα, που θα εξασφαλίζει μια περισσότερο ισόρροπη κατανομή ανθρώπων και δραστηριοτήτων στο νησιωτικό χώρο. Προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η διατήρηση των δραστηριοτήτων του δευτερογενή τομέα, με την περαιτέρω ενίσχυσή αυτού με κατάλληλες υποδομές, ρυθμίσεις και κίνητρα, με πιλοτικές εφαρμογές τεχνολογικών και μεθόδων διαχείρισης/εξοικονόμησης ενέργειας, νερού και πρώτων υλών.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Κατευθύνσεις για την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Στη συγκεκριμένη παράγραφο προτείνονται ορισμένα μέτρα που επηρεάζουν την οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας, όπως:

1. Καθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης προς την κατεύθυνση της διαφύλαξης του εξωαστικού χώρου, της προστασίας του περιβάλλοντος και του τοπίου (περιορισμός εκτός σχεδίου δόμησης).
2. Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης και μόλυνσης.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Οι γενικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της μεταποιητικής δραστηριότητας είναι οι ακόλουθες:

1. Πρόβλεψη δημιουργίας Βιομηχανικών και Επιχειρηματικών Περιοχών (ΒΕΠΕ) σύμφωνα με το Ν. 2545/97 σε ορισμένα από τα μεγάλα νησιά κατόπιν ειδικών προδιαγραφών και αυστηρών περιβαλλοντικών όρων, ώστε να φιλοξενηθούν οι επιδιωκόμενες ιδιωτικές επενδύσεις στο δευτερογενή τομέα που ενισχύονται στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου⁴. Ειδικότερα προτείνεται η δημιουργία δύο μικρών ΒΕΠΕ στα νησιά Σύρο, Νάξο και Κάλυμνο και ΒΕΠΕ μεγαλύτερης κλίμακας στην Κω και τη Ρόδο. Ειδικά για το νησί της Ρόδου προτείνεται η χωροθέτηση δύο ΒΕΠΕ, διαφορετικού χαρακτήρα στο βόρειο και το νότιο τμήμα του νησιού.

⁴ Κατά την εκπόνηση των ΠΠΧΣΑΑ ίσχυε ο ν. 2601/98. Ωστόσο, και σήμερα με τον ισχύοντα αναπτυξιακό νόμο 3299/04 οι ενισχύσεις για τη χωροθέτηση των βιομηχανικών μονάδων εντός οργανωμένων υποδοχέων συνεχίζονται εντεινόμενοι.

2. Πρόβλεψη διάθεσης τμημάτων του περιαστικού χώρου στα υπόλοιπα νησιά, για την οργανωμένη εγκατάσταση μικρών βιοτεχνικών και μεταποιητικών μονάδων. Η επιλογή των χώρων αυτών γίνεται μόνο στα πλαίσια έγκρισης μελετών χωροταξικής και πολεοδομικής οργάνωσης περιοχών/ νησιών.
3. Σημαντικό ποσοστό (52%) της εδαφικής επιφάνειας της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου χρησιμοποιείται ως κτηνοτροφική γη, με την οριοθέτηση βοσκοτόπων και τη σύνταξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων διαχείρισης μπορεί έτσι να περιοριστεί ώστε να εξασφαλιστεί και να θεσμοθετηθεί ο απαραίτητος χώρος, μεταξύ άλλων και για οργάνωση βιοτεχνικών ζωνών.
4. Χωροθετήσεις μονάδων μεταποίησης/ τυποποίησης σχετικά με την κτηνοτροφική δραστηριότητα.

Επίσης, για τη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων προτείνεται η χωροθέτηση κέντρων προβολής και προώθησης αυτών, καθώς και κέντρων παροχής κοινών υπηρεσιών προς ΜΜΕ, δύο ανά νομό, η θέση των οποίων μπορεί να συνδυάζεται με τις προτεινόμενες ΒΕΠΕ.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Οι σημαντικότερες παρεμβάσεις και έργα διανομαρχιακής και διαπεριφερειακής σημασίας που προτείνονται, περιλαμβάνονται σε Α' φάση (ΚΠΣ 2000- 2006) στα νέα τομεακά προγράμματα των κεντρικών φορέων και στο νέο Περιφερειακό Πρόγραμμα, ενώ για την επόμενη φάση 2007- 2015 είναι δυνατές μόνο γενικές εκτιμήσεις που αφορούν συμπλήρωση των παρεμβάσεων της Α' φάσης στους κυριότερους τομείς ανάπτυξης και νέες παρεμβάσεις.

Όσον αφορά στη μεταποίηση για την Α' Φάση (περίοδος Γ' ΚΠΣ 2000-2006) προβλέπεται η ίδρυση ΒΕΠΕ καθώς και οι ενισχύσεις επενδύσεων, ενώ για τη Β' Φάση 2007-2015 προβλέπεται η συνέχιση των έργων Α' Φάσης και η δημιουργία δικτύων Υπηρεσιών προς ΜΜΕ.

Ειδικότερα, υιοθετούνται οι άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ Ν. Αιγαίου (Γ' ΚΠΣ). Συγκεκριμένα, ο Άξονας 4: “Ενίσχυση και Αξιοποίηση των Δυναμικών Νησιωτικών Κέντρων Ανάπτυξης”, περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας:

1. Δράσεις στήριξης ΜΜΕ. Διατίθεται ποσό της τάξης των 5.575.935 ευρώ.
2. Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος- Καινοτόμες Εφαρμογές. Διατίθεται ποσό της τάξης των 9.684.519 ευρώ.

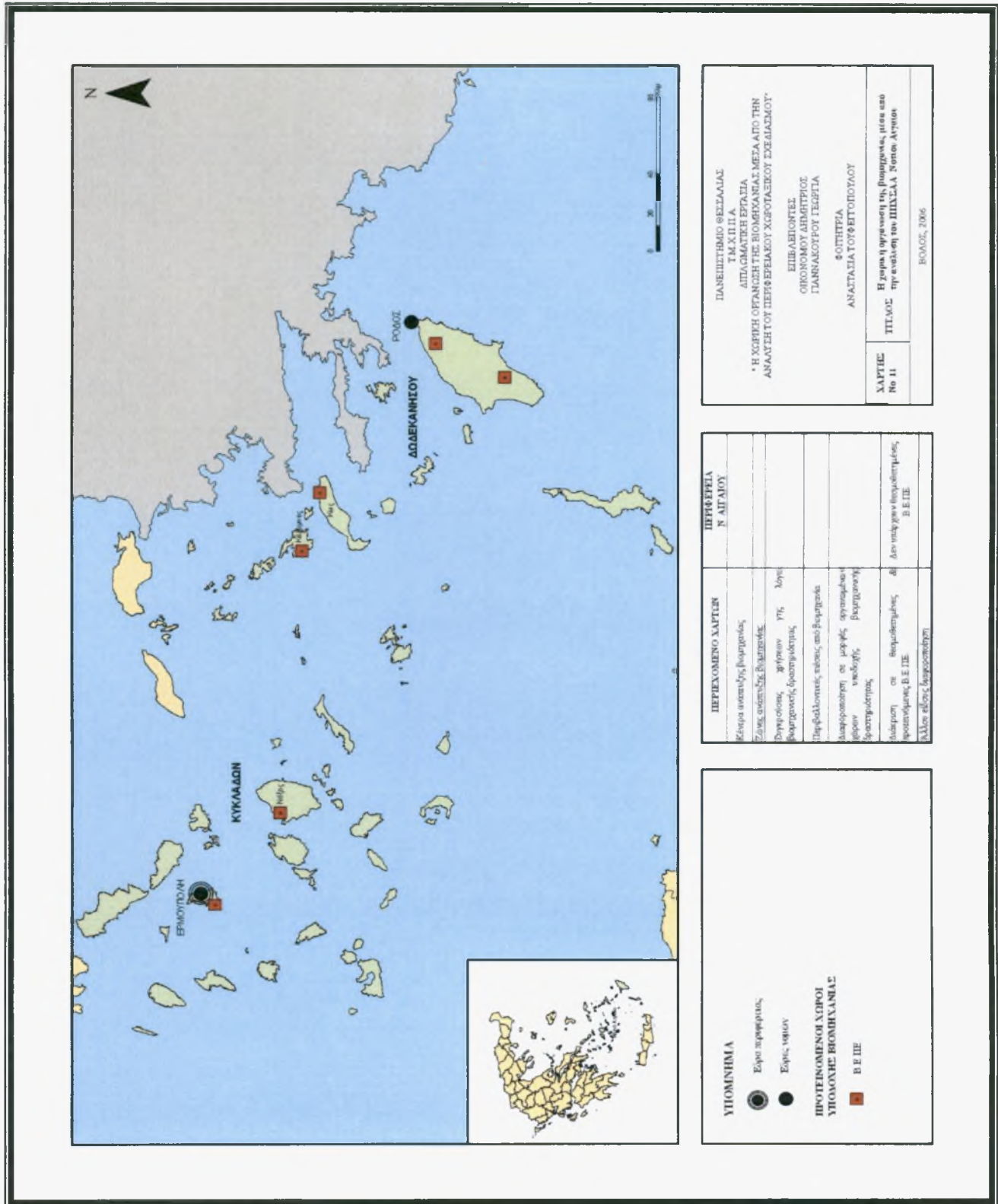
Άξονας 5: “Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Ενίσχυση Νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης”. Περιλαμβάνει μέτρο για τη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων για το οποίο διατίθεται 2.934.702 ευρώ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.14: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις		X
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία		X
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυνση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας		X
Κατηγορίες Χώρου		X
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό		X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΡΕΠΕΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
* Η ΧΡΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΟΥ ΣΣΕΛΙΑΣΜΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
ΑΝΔΡΙΑΤΑ ΤΟΥΦΕΓΓΙΟΥΛΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
No 11

ΠΤΥΧΟΣ
Ετήσια ή οργάνωση της βιομηχανίας μέσα από
την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Νο 11, Νο 11

ΒΟΛΟΣ, 2006

ΠΕΡΙΛΑΜΒΟΝΟ ΧΑΡΤΕΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Ν. ΑΙΤΑΧΟΥ
Κέντρα αλιείας, βιομηχανίες, Εξυπηρετήσεις βιομηχανίας	
Ποταμούς, χείμαυρα, γέφυρες, βιομηχανίες, βιομηχανικές ζώνες	
Πολεοδομικά σχέδια, από βιομηχανία	
Διαφοροποίηση σε μεγέθη, οργανωμένα πρόγραμμα, βιομηχανίες, βιομηχανικές ζώνες	
Απόσταση σε βιομηχανικές ζώνες προσταθμίες Β.Ε.Π.Ε.	Δεν υπάρχουν βιομηχανίες, Β.Ε.Π.Ε.
Άλλοι πόλοι βιομηχανία	

ΥΠΟΜΙΝΙΜΑ

● Έργο περιφέρειας,
● Έργο κέντρου

**ΠΡΟΤΕΡΟΒΑΘΜΟΙ ΧΩΡΟΙ
ΥΠΟΜΙΝΙΜΩΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ**

■ Β.Ε.Π.Ε

3.3.2.12. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (Α.Π. 25291, ΦΕΚ Β'1486)

Νομοθετικά στηρίζεται στα άρθρα 8 και 18 (παρ. 5) του Ν. 2742/99 “Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, στην από 22.11.2002 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Κρήτης, στην από 9.11.2002 εισήγηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

A) Υφιστάμενη Κατάσταση

Στο Άρθρο 3, παράγραφος Β “Αξιολόγηση Υπάρχουσας Κατάστασης και Προοπτικών στο Επίπεδο της Περιφέρειας ” αναφέρεται ότι τρία είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα για την Κρήτη: προϊόντα, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και ποιοτικός τουρισμός. Συνεπώς, οι κατευθύνσεις που θα αφορούν στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας αναμένεται ότι θα εξυπηρετούν τις αρχές και τους στόχους που οδηγούν στη βελτίωση και ανάπτυξη των προαναφερθέντων συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Επίσης, επισημαίνεται στο κείμενο ότι η ανάπτυξη της περιφέρειας στηρίχθηκε, σε μεγαλύτερο από ότι σε άλλες περιφέρειες της Χώρας βαθμό, στις δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες δεν κατάφεραν να κινητοποιήσουν επαρκώς και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα, με αποτέλεσμα τη σχετικά μεγαλύτερη υστέρηση που παρατηρείται στην Κρήτη, ως προς την ανάπτυξη της μεταποίησης. Είναι χαρακτηριστικό δε, το γεγονός ότι στο σύνολο του δευτερογενή τομέα η Κρήτη βελτιώνει διαχρονικά τη σχετική της θέση, σε σύγκριση με το μέσο όρο της Χώρας, ενώ στη μεταποίηση που αποτελεί και το πλέον σημαντικό τμήμα του τομέα, η θέση της Κρήτης χειροτερεύει.

Ειδικές κατηγορίες χώρου

Περιαστικός Χώρος

Η μέχρι σήμερα ανάπτυξη της Περιφέρειας, στηρίχθηκε κυρίως στο βόρειο λειτουργικό άξονα και φυσικά στην περιοχή του έχουν συσσωρευτεί τα μεγαλύτερα και συνθετότερα προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης και αντιφατικών δραστηριοτήτων, αλλά και σε εκτεταμένες ζώνες του νότιου άξονα η κατάσταση δεν είναι ενθαρρυντική. Να σημειωθεί, ότι όλες οι δραστηριότητες "αίγλης" της

Περιφέρειας χωροθετήθηκαν κυρίως στον περιαστικό χώρο των μεγάλων αστικών κέντρων (τα Πανεπιστημιακά και Ερευνητικά Ιδρύματα, το Πολυτεχνείο, το ΜΑΙΧ, το ΠΕΠΑΓΝΗ και άλλες σημαντικές εγκαταστάσεις) και συνυπάρχουν με τις ΒΙΠΕ-ΒΙΠΑ-ΒΙΟΠΑ, αλλά και γενικότερα με την πλειοψηφία των σημαντικότερων μεταποιητικών μονάδων της Κρήτης. Επομένως, σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ, καθίστανται προφανείς οι λόγοι για τους οποίους η εξυγίανση των χώρων αυτών αποκτά πρώτη προτεραιότητα.

Παράκτιος Χώρος

Η διάχυση των δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων και των παραγωγικών, που παρατηρείται στον παράκτιο χώρο της νήσου συνδέεται απόλυτα με τη χωροταξική συνιστώσα της κατανομής αυτών στο χώρο. Στα πλαίσια αυτά σημεία με προβλήματα συμβατότητας χρήσεων και περιβαλλοντικές πιέσεις κυρίως από τη βιομηχανική δραστηριότητα εντοπίζονται:

1. Στον κόλπο του Ηρακλείου (Λινοπεράματα - ΔΕΗ, Μαμιδάκης, JETOIL, MOBIL, BP - στις εκβολές του Γιόφυρου και στο Λιμάνι και την ευρύτερη περιοχή του - Αμμουδάρα, Καρτερός, Αμνισός).
2. Στη δυτική ακτή της πόλης του Ρεθύμνου και στο λιμάνι της.

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης προτείνει:

Β) Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας αναφέρεται ότι θα πρέπει να υποστηρίζει και να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τις ευκαιρίες αντίστοιχα, ώστε να αναδεικνύονται νέες μορφές ανάπτυξης, με δράσεις και πρωτοβουλίες που κατευθύνονται, όσον αφορά στη βιομηχανική δραστηριότητα, προς:

1. Την ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας σε προϊόντα του πρωτογενή τομέα (με τη μέθοδο των αυξημένων δημοσιονομικών μέτρων), με στόχο να αυξάνεται η προστιθέμενη αξία των προϊόντων και με κατεύθυνση την ποιότητα, σταθερότητα, τυποποίηση, εκμετάλλευση του θεσμού της ονομασίας προέλευσης και την επιθετική πολιτική προώθησής τους με αποτελεσματικά δίκτυα διανομών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.
2. Τη στήριξη της παραγωγής "μεταποιητικών" προϊόντων ιδιαίτερα αυτών υψηλής τεχνολογίας και μικρού όγκου και βάρους (βιοτεχνολογία, πληροφορική), με τη βοήθεια της ερευνητικής δραστηριότητας των Ιδρυμάτων της Κρήτης και άλλων

που είναι εγκατεστημένα στην επιλεγμένη περιοχή των αξόνων συνεργασίας και με τη θέσπιση ελκυστικών οικονομικών κινήτρων με στόχο: α) την προσέλκυση νέων επενδύσεων και β) τη στήριξη και ενδυνάμωση των υφιστάμενων.

Ως προς την συνολική χωρική δομή και τις χρήσεις γης, οι δράσεις θα προσανατολίζονται προς την ανάπτυξη των επιλεγμένων νέων αστικών κέντρων και θα δημιουργούνται νέοι άξονες και πόλοι ανάπτυξης, με προγραμματισμό και σχεδιασμό και με χαρακτηριστικά συμπληρωματικής, συνθετικής και ενιαίας λειτουργίας τους, προς το εσωτερικό και τα νότια της Κρήτης ώστε να οργανωθούν υποδοχείς “οργανωμένης μεταποιητικής δραστηριότητας” και να ασκηθεί πολιτική μετεγκατάστασης των μονάδων που βρίσκονται εκτός αυτών.

Γ) Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κρήτης, οι τάσεις που παρατηρήθηκαν στην απασχόληση του δευτερογενή τομέα την τελευταία δεκαετία θα συνεχισθούν πιθανώς και στο μέλλον, μετριαζόμενες όμως. Στη μεταποίηση, θα συνεχισθούν οι αρνητικοί ρυθμοί, που θα είναι όμως μικρότεροι από ό,τι στο παρελθόν. Οι δυνάμεις που αναμένεται να διαμορφώσουν αυτούς τους ρυθμούς είναι οι εξής:

1. Ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας στους παραδοσιακούς κλάδους της μεταποίησης έχει προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό κατά την προηγούμενη δεκαετία. Θα συμπληρωθεί όμως και κατά την επόμενη, δημιουργώντας περιθώρια αύξησης της παραγωγής χωρίς αύξηση της απασχόλησης. Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί όρο επιβίωσης της μεταποίησης, δεδομένου ότι αυτός ο τομέας είναι απολύτως εκτεθειμένος στο διεθνή ανταγωνισμό τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στις αγορές του εξωτερικού. Η δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων μεταξύ μονάδων των παραδοσιακών κλάδων αποτελεί μέρος αυτού του εκσυγχρονισμού.
2. Παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό θα προχωρήσει και η ανασυγκρότηση των παραδοσιακών κλάδων με συγχωνεύσεις, μεγεθύνσεις, αλλά και αποχώρηση οριακών μονάδων από την ενεργό παραγωγή.
3. Νέες μονάδες σε μη παραδοσιακούς τομείς της κρητικής μεταποίησης, συνδυαζόμενες με το ρόλο της Κρήτης στη Μεσόγειο ως κέντρου ειδικευμένης τεχνολογίας, θα αρχίσουν να δημιουργούνται στη δεκαετία του 2000, ο αριθμός τους όμως δεν μπορεί να γίνει πολύ μεγάλος, ώστε να αντισταθμίσει πλήρως τις

απώλειες θέσεων απασχόλησης από την αναμενόμενη ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των παραδοσιακών κλάδων.

Η προβλεπόμενη αύξηση του κατά εργαζόμενο προϊόντος την περίοδο 2001-2015, στο σύνολο της Κρήτης, όσον αφορά στο δευτερογενή τομέα είναι της τάξης του 2,50 %. Δεν αναφέρεται συγκεκριμένο ποσοστό για την εξέλιξη της απασχόλησης στον κλάδο της μεταποίησης.

Δ) Χωροταξική Οργάνωση

Στην παράγραφο που αναφέρεται στις Υποδομές Περιβάλλοντος (υγρά και στερεά απόβλητα) προτείνονται ορισμένα μέτρα που αφορούν στη διαχείριση και επεξεργασία των βιομηχανικών αποβλήτων.

1. Η διαχείριση των απορριμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των βιομηχανικών, που παραμένει από τα πλέον κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα στην Κρήτη, θα πρέπει να επιλυθεί στο άμεσο μέλλον. Από όλες τις έως σήμερα «τεχνικές λύσεις», οι οποίες έχουν διερευνηθεί, η προσφορότερη για το περιβάλλον, που μπορεί να συνδυαστεί και με σταδιακή διαλογή στην πηγή και ανακύκλωση, είναι η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, οι οποίες είναι μεν δαπανηρές, αλλά επιλύουν οριστικά και επιτυχώς το πρόβλημα.
2. Προβλέπεται, με Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, να ανατεθεί συνολική μελέτη για τη δημιουργία κεντρικής μονάδας θερμικής επεξεργασίας και ανακύκλωσης Απορριμμάτων, για τους Νομούς Ρεθύμνου– Ηρακλείου και Λασιθίου, καθώς και η ενίσχυση της λειτουργικής ικανότητας της μονάδας μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης για την επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων, που θα λειτουργήσει στο Νομό Χανίων. Από την ειδική αυτή μελέτη, θα πρέπει να διερευνηθούν επίσης οι προϋποθέσεις για την παράλληλη διαχείριση, στις δύο κεντρικές μονάδες, των αποβλήτων των 630 ελαιουργείων της Κρήτης.

Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση οργανωμένων χώρων υποδοχής αυτών

Όσον αφορά στις περιοχές αναζήτησης εκτάσεων οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ- ΠΟΤΑ- ΒΕΠΕ κλπ.), προτείνεται σχετικά με οργανωμένους υποδοχείς της βιομηχανίας, η περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικών και

επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ιδιωτών, για τη δημιουργία, είτε συμπληρωματικών στους υφιστάμενους, είτε νέων υποδοχέων, στους οποίους θα οργανωθεί συνολικά η μεταποιητική δραστηριότητα. Θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη διαβάθμισή της σε "γενικής σημαντικής ή μη" κλίμακας και σε "κυρίως γεωργικής μεταποιητικής" και με κατεύθυνση να μπορούν να εγκατασταθούν στο εσωτερικό τους και ιδιωτικές ΒΕΠΕ. Επίσης, στους νέους υποδοχείς θα πρέπει να προβλεφθούν ικανοποιητικές εκτάσεις, για σταδιακή μετεγκατάσταση, έως το 2006, και όλων των διάσπαρτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, μέσης και υψηλής όχλησης, που σήμερα είναι εγκατεστημένες τόσο στον αστικό, όσο και στον περιαστικό χώρο της νήσου.

Οι περιοχές δημιουργίας νέων υποδοχέων προβλέπεται να αναζητηθούν:

1. Σημαντικής γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας, στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος Χανίων.
2. Γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας σε ΒΠΠΑ-ΒΙΟΠΑ, στις ευρύτερες περιοχές του Αγίου Νικολάου και του Ρεθύμνου.
3. Μεταποιητικής δραστηριότητας κυρίως γεωργικών προϊόντων, στις ευρύτερες περιοχές των οικιστικών κέντρων: Μοίρες-Τυμπάκι, Αρκαλοχώρι, Ιεράπετρα, Νεάπολη, Πέραμα, Σπήλι, Βάμμος-Βρύσες, Κάντανος, Κίσσαμος, Παλαιοχώρα και Χώρα Σφακίων.
4. Χωροθέτηση ΒΠΠΕ (π.χ. μεταξύ Δήμου Γουβών και Καστελλίου).

Επίσης, το ΠΠΧΣΑΑ προτείνει ότι θα πρέπει σταδιακά να καταργηθούν οι παρεκκλίσεις αρτιότητας της εκτός σχεδίου δόμησης σε όλο το χώρο της νήσου με προτεραιότητα στις παράκτιες ζώνες.

Παραλλήλως θα πρέπει να διαβαθμιστούν καταλλήλως τα κίνητρα αρμοδιότητας ΥΠΕΘΟ (Διεύθυνση Βιομηχανίας), προκειμένου να ανταποκρίνονται στους χωροταξικούς στόχους:

1. Να παραμείνει χαμηλό το γενικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου στις περιοχές των νέων Δήμων Γαζίου, Ηρακλείου, Νέας Αλικαρνασού, Γουβών, Χερσονήσου και Μαλίων και στην υπόλοιπη Κρήτη να θεσπιστεί ενιαίο ποσοστό, για τις περιπτώσεις μονάδων χαμηλής όχλησης, οι οποίες επιτρέπεται να εγκαθίστανται εκτός των ειδικά οριοθετημένων υποδοχέων.

2. Να θεσπιστεί ειδικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου για την μετεγκατάσταση υφισταμένων μεταποιητικών μονάδων εντός των υποδοχέων γενικής, σημαντικής ή μη, μεταποιητικής δραστηριότητας.
3. Να θεσπιστεί ειδικό επιπλέον ποσοστό ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων για εγκατάσταση νέων μονάδων ή για μετεγκατάσταση, στους προβλεπόμενους υποδοχείς μεταποίησης, κυρίως γεωργικών προϊόντων.

Ε) Πρόγραμμα Δράσης

Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-15)

Στην “expost” θεώρηση του ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 1994 – 1999 αναφέρεται ότι διατέθηκαν σε επενδύσεις στη μεταποίηση το 7,3% των πόρων. Στο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης εκτιμήθηκε το κόστος εφαρμογής του χωροταξικού όσον αφορά στην οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων, ανεξαρτήτως των φορέων και των πηγών χρηματοδότησης, το οποίο ανέρχεται σε 28.200.000 ευρώ (σταθερές τιμές 1998), δηλαδή, 0,7% των διαθέσιμων πόρων.

Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Το ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006 διαθέτει το 4,3% των συνολικών του πόρων για την οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων. Αναλυτικά, ο Άξονας 1: “Ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στην Ν.Α. Μεσόγειο, προώθηση της καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας” περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο της Περιφέρειας:

1. Εξοικείωση των επιχειρήσεων με τις νέες τεχνολογίες, προώθηση της καινοτομίας. Διατίθεται ποσό της τάξης των 7.082.000 ευρώ.
2. Τεχνολογική αναβάθμιση και παροχή υπηρεσιών στις επιχειρήσεις του δευτερογενή. Διατίθεται ποσό της τάξης των 8.499.000 ευρώ.

Άξονας 2: “Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων”. Περιλαμβάνει μέτρο για τη Διαχείριση στερεών, υγρών και βεβαρημένων αποβλήτων κ.α. και διατίθεται ποσό της τάξης των 18.801.000 ευρώ.

Άξονας 4: “ Βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών και της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα”. Περιλαμβάνει μέτρο για τη Διαμόρφωση βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών και δικτύων, στο οποίο και διατίθεται από το ΠΕΠ Κρήτης ποσό της τάξης των 16.997.000 ευρώ.

Ο τρόπος που προσεγγίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κρήτης, αναφορικά με την αναπτυξιακή και τη χωροταξική διάσταση του θέματος, συνοπτικά παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.15: Διαστάσεις της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας της Περιφέρειας Κρήτης

Διαστάσεις της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο	Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κρήτης, αναφέρεται σε:	
	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Υφιστάμενη Κατάσταση		
Κλαδικές Διαιρέσεις		X
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς	X	
Αναπτυξιακή Διάσταση		
Κατευθύνσεις ως προς τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	X	
Ποσοτικές Εκτιμήσεις	X	
Χωροταξική Διάσταση		
Υποδομές σε συνάρτηση με τη βιομηχανία	X	
Σχέση βιομηχανίας με άλλους τομείς (από την άποψη χωρικών συσχετίσεων)	X	
Οργανωμένες Αναπτύξεις		
Γενική Προσέγγιση		X
Διαφοροποίηση ανά κατηγορία	X	
Χωροθέτηση Εκτός Σχεδίου		
Προτάσεις για την άμβλυση του φαινομένου της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας	X	
Περιοχές Προστασίας		X
Κατηγορίες Χώρου	X	
Χωροθέτηση Εντός Σχεδίου		
Μέσα στον οικιστικό ιστό	X	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΥΠΟΜΗΜΑ

- Έργο παροχής
- Έργα υδρίων
- ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
- ▲ Β Ε ΠΕ
- Μεταφορές τσιμεντοκονομάτων
- Γλυκό-μεταφορές
- ΒΙ ΠΕ
- Περιβαλλοντικές πιέσεις στο βιομηχανικό συγκρότημα Σηράκιων (Σηράκι)
- ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
- Μεταφορές τσιμεντοκονομάτων
- Γλυκό-μεταφορές
- ΒΙ ΠΕ

ΠΕΡΙΓΡΟΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙΝΙ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
Κέντρα αερόπυθξ βιομηχανίας	
Ζώνες αστάθης βιομηχανίας	
Συγκροτήματα υδρίων γης	X
Βιομηχανικές δραστηριότητες	
Περιβαλλοντικές πιέσεις στο βιομηχανικό συγκρότημα	X
Διαφοροποίηση σε μορφές οργανωμένου χώρου	X
Μεταφορές τσιμεντοκονομάτων	X
Διαφοροποίηση σε φορμαρισμούς	X
Προτεινόμενοι Β Ε ΠΕ	X
Άλλοι ειδικοί διαφοροποιημένοι	X

ΠΑΡΕΠΙΘΗΜΟ ΘΕΣΑΛΙΑΣ
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α
ΔΙΔΑΚΤΑΚΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
* Η ΧΩΡΕΤΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΟΥ ΣΕΛΙΔΑΣΜΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΠΑΠΑΚΩΣΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΦΕΓΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
№ 12

ΤΙΤΛΟΣ
Η γερική οργάνωση της βιομηχανίας, μέσα από την ανάλυση του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης

ΒΟΛΟΣ, 2006

Η μακράν απουσία του χωροταξικού σχεδιασμού σε θέματα ρύθμισης του χώρου είχε ως βασική συνέπεια τις αποσπασματικές χωροθετήσεις των παραγωγικών δραστηριοτήτων και σε συνδυασμό με την ευνοϊκή νομοθεσία περί εκτός σχεδίου δόμηση, το διάσπαρτο μοντέλο χωροθέτησης της βιομηχανίας στην Ελλάδα εδραιώθηκε για δεκαετίες. Στην ανάλυση που προηγήθηκε, παρουσιάζεται η πρώτη ουσιαστική προσπάθεια να δοθούν κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανίας στο χώρο από υπερκείμενο επίπεδο σχεδιασμού του πολεοδομικού, οι οποίες οφείλουν να είναι αποτέλεσμα συντονισμού και εναρμόνισης με επιμέρους πολιτικές, προγράμματα και επενδυτικά σχέδια αλλά και να ικανοποιούν παράλληλα αναπτυξιακούς στόχους, στόχους κοινωνικής συνοχής και στόχους προστασίας του περιβάλλοντος.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται η συνθετική προσέγγιση και αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ ώστε να προκύψουν τα συμπεράσματα που απαιτούνται σχετικά με την συμβολή τους σε ζητήματα ρύθμισης του χώρου, όπως αυτό της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας. Ωστόσο, αυτό που καθίσταται εμφανές από την ανάλυση είναι η διαφορετικότητα που προσεγγίζεται από το κάθε Περιφερειακό Πλαίσιο η βιομηχανία. Δεν υπάρχει ένας ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης του σύνθετου ζητήματος της χωροθέτησης με συνέπεια στην κάθε Περιφέρεια, και κυρίως κατά την κρίση του μελετητή, να διαδέχονται οι ρυθμίσεις για τη χωροθέτηση στάδια από την άμεση καταστρατήγηση της εκτός σχεδίου δόμησης μέχρι την απόλυτη ευελιξία στις επιλογές χωροθέτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η σύνδεση της θεωρίας και της πραγματικότητας της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας με τη χωρική εικόνα αυτής, όπως παρουσιάζεται μέσα από τα μοναδικά θεσμοθετημένα στρατηγικά χωροταξικά σχέδια, τα ΠΠΧΣΑΑ. Η ανάλυση της οργάνωσης της ελληνικής βιομηχανίας που προηγήθηκε, μέσα από την παρουσίαση και κριτική των κυριότερων θεωριών χωροθέτησης που αναπτύχθηκαν διεθνώς και την απεικόνιση της χωροθέτησης της ελληνικής βιομηχανίας στην πράξη τόσο ανά περιφέρεια βάσει του δείκτη απασχόλησης όσο και στο λεπτομερέστερο επίπεδο των χρήσεων γης από την πλευρά του νομικού πλαισίου, στόχο είχε να λειτουργήσει ως ο θεμέλιος λίθος επί του οποίου θα οικοδομηθεί στη συνέχεια της εργασίας η αξιολόγηση των χωροταξικών σχεδίων.

Η εκτενής περιγραφή των ΠΠΧΣΑΑ οδηγεί στην εξής διαπίστωση: αν και σαφέστατα θεωρείται θετικό το γεγονός ότι για πρώτη φορά υπάρχουν θεσμοθετημένα χωροταξικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα, ωστόσο, παρουσιάζουν βασικές αδυναμίες τόσο ως προς το περιεχόμενό του κάθε πλαισίου μεμονωμένα, που το καθιστά ανεπαρκή για τη

χωρική οργάνωση της μεταποίησης, αλλά και στο σύνολό τους δεδομένου ότι τα δώδεκα ΠΠΧΣΑΑ παρουσιάζουν ανομοιογένεια στον τρόπο που αντιμετωπίζουν το ζήτημα της βιομηχανίας. Υπό τις παραπάνω παρατηρήσεις κρίνεται αναγκαία η συνθετική προσέγγιση και κατ' επέκταση η αξιολόγησή τους ώστε να προκύψει μία ολοκληρωμένη και συνθετική εικόνα της συμβολής των ΠΠΧΣΑΑ στην οργάνωση της μεταποιητικής δραστηριότητας στον ελληνικό χώρο.

4.1. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ

Πριν την αναφορά στα σημεία εκείνα που κρίθηκαν άξια σχολιασμού, απαραίτητη κρίνεται η επισήμανση ότι η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στον τρόπο που προσεγγίζουν τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας τα ΠΠΧΣΑΑ με έμφαση στη μεταποίηση. Θεωρήθηκε, ωστόσο, ότι ένα πρώτο σημείο που αξίζει να προσεγγιστεί με κριτικό πνεύμα είναι η αναφορά στις κλαδικές διαιρέσεις της βιομηχανίας, στο σύνολό της. Συνήθως, στο επίκεντρο βρίσκονται οι μεταποιητικές δραστηριότητες, δεδομένου ότι η εξορυκτική, ενεργειακή κ.α. βιομηχανία είναι από τη φύση τους χωρικά συγκεντρωμένες λόγω της άμεσης εξάρτησής τους από το προϊόν εκμετάλλευσης. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει και από τον παρακάτω πίνακα και αιτιολογεί την επιλογή να περιοριστεί η εργασία στο ζήτημα της χωροθέτησης της μεταποιητικής βιομηχανίας.

Πίνακας 4.1: Κλαδικές διαιρέσεις της βιομηχανίας ανά περιφέρεια

Κλαδικές Διαιρέσεις της Βιομηχανίας	Περιφέρειες											
	Α. Μακεδονία- Θράκη	Κ. Μακεδονία	Δ. Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνιοι Νήσοι	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος	Β. Αιγαίο	Ν. Αιγαίο	Κρήτη
Μεταποιητική Βιομηχανία	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Παραγωγή ειδών διατροφής	X					X		X		X	X	
Ποτοποιία						X		X		X	X	
Επεξεργασία καπνού	X											

Παραγωγή ενδυμάτων	X							X		
Επεξεργασία ξύλου	X									X
Επιπλοποιία	X					X				X
Παραγωγή χαρτιού								X		
Επεξεργασία γουναρικών			X							
Χημικά	X							X		
Παράγωγα πετρελαίου/ άνθρακα	X									
Παραγωγή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	X					X		X		X
Παραγωγή προϊόντων από μέταλλο								X		X
Μεταφορικά μέσα										X
Εξορυκτική Βιομηχανία	X		X					X	X	X
Ενεργειακή Βιομηχανία			X						X	
Μη κλαδική εξειδίκευση		X		X	X		X		X	X

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Βάσει της παρουσίασης των ΠΠΧΣΑΑ που προηγήθηκε διαπιστώθηκε ότι η ανάλυση σε κλαδικό επίπεδο για τις εξειδικεύσεις της περιφέρειας στο δευτερογενή τομέα είναι ισχυρή. Ο προηγούμενος πίνακας απεικονίζει στο σύνολο των Περιφερειακών Πλαισίων την αναλογία μεταξύ αυτών που αναφέρονται, έστω και ενδεικτικά, σε κλαδικές διαιρέσεις της βιομηχανίας και σε αυτών που περιορίζονται σε αναφορές στο σύνολο του δευτερογενή τομέα γενικότερα. Από τη σύγκριση αυτή προκύπτει ότι το 50% των

σχεδίων προχωρά σε μία υποτυπώδη κλαδική διαίρεση. Επίσης, η κυριαρχία της μεταποιητικής βιομηχανίας στο επίκεντρο της ανάλυσης στο σύνολο των περιφερειών είναι σαφής. Οι παραδοσιακοί κλάδοι των τροφίμων/ ποτών και ενδυμάτων, λόγω της σχετικά ελεύθερης και συχνά “αυθαίρετης” χωροθέτησής τους παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη ανάπτυξη, εν αντιθέσει με τις δραστηριότητες των οποίων η χωροθέτηση εξαρτάται από τις φυσικές ικανότητες μιας περιοχής, όπως οι ηλεκτρικοί σταθμοί και τα ναυπηγεία, οι οποίες παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση.

Το γεγονός ότι ορισμένα Περιφερειακά Πλαίσια αναφέρονται σε κλαδικές διαιρέσεις και άλλα όχι δεν αιτιολογείται από την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών των περιφερειών. Για παράδειγμα, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έρχεται πρώτη σε ΑΠΠ λόγω της βιομηχανικής δραστηριότητας που συγκεντρώνει εντός των διοικητικών της ορίων και στο ΠΠΧΣΑΑ αφιερώνεται μεγάλο μέρος στα χαρακτηριστικά της βιομηχανικής δραστηριότητας, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας ή αντιστρόφως, αίσθηση προκαλεί που η πλειοψηφία των νησιωτικών περιφερειών αναφέρεται στους βασικούς κλάδους του δευτερογενούς τομέα.

Στη συνέχεια, η συνθετική προσέγγιση εστιάζεται στο Αναπτυξιακό Πλαίσιο. Η πλειοψηφία των περιφερειών, με εξαίρεση τη Θεσσαλία, περιλαμβάνει την ενότητα αυτή στη δομή της. Δύο βασικά σημεία κρίνεται ότι απαιτείται να εξετασθούν συνολικά: πρώτον, οι κατευθύνσεις που δίνονται ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και το περιεχόμενο αυτών και δεύτερον, οι ποσοτικές εκτιμήσεις. Γενικότερα, διαπιστώνεται από την ανάλυση ότι είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις που ΠΠΧΣΑΑ εντάσσουν τη μεταποίηση στο αναπτυξιακό πρότυπο της περιφέρειας, ενώ συνήθως τείνουν να περιορίζονται σε αναφορές σε επιμέρους κλάδους ή κατηγορίες χώρου. Για την επιβεβαίωση των προαναφερθέντων παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας που παρουσιάζει ποια ΠΠΧΣΑΑ δίνουν κατευθύνσεις για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, και με τη διαφοροποίηση που προτείνεται επιχειρείται να καταστεί σαφές και το περιεχόμενο των κατευθύνσεων.

Τα Περιφερειακά Πλαίσια, και τα δώδεκα, αναφέρουν ότι λαμβάνουν υπόψη τους στόχους και τις κατευθύνσεις των ΣΠΑ/ ΚΠΣ. Σύμφωνα με το Ν.2742/99, οι διατυπώσεις που αφορούν στη σχέση ΠΠΧΣΑΑ και Αναπτυξιακών Σχεδίων είναι

εξαιρετικά ασαφείς. Η πρόβλεψη ότι τα ΠΠ “λαμβάνουν υπόψη” το ΠΔΕ και τα αναπτυξιακά προγράμματα είναι ασαφής. Δεν προκύπτει αν τα ΠΠ οφείλουν να ακολουθούν τις επιλογές των τελευταίων ή μπορούν να τα λάβουν υπόψη αλλά με κριτικό τρόπο και χωρίς υποχρέωση υιοθέτησής τους. Συνεπώς, η σχέση μεταξύ χωροταξικών σχεδίων και αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι, στο επίπεδο της περιφέρειας, απροσδιόριστη και προς τις δύο κατευθύνσεις (Οικονόμου, 2004). Οι επιλογές αυτές έχουν ασφαλώς ουσιαστική ισχύ, στο βαθμό που δεσμεύουν τη χώρα (με βάση τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς) και έχουν εξασφαλισμένη χρηματοδότηση, συνεπώς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο χωροταξικό σχεδιασμό¹. Άλλωστε, το Πρόγραμμα Δράσης των ΠΠΧΣΑΑ συμπίπτει με το ΠΕΠ της εκάστοτε περιφέρειας, η “εξάρτηση” επομένως από τον αναπτυξιακό σχεδιασμό είναι δεδομένη. Ενδιαφέρον όμως έχει η προσέγγιση της αντίθετης πλευράς, δηλαδή, αν τα Περιφερειακά Πλαίσια αναφέρουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και κατά πόσο αυτός τις υιοθετεί για να καταστεί σαφές αν επιτυγχάνεται τελικά η επιθυμητή αλληλοτροφοδότηση των δύο πολιτικών στο θέμα της οργάνωσης της βιομηχανίας. Ωστόσο, αυτό είναι ένα θέμα εξαιρετικά σύνθετο που ξεπερνάει τους στόχους της παρούσας εργασίας, σε αυτό το επίπεδο θα επιχειρηθεί, να απαντηθεί το πρώτο σκέλος της υπόθεσης μέσω του παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.2: Κατευθύνσεις για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό στο ζήτημα της οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο των περιφερειών

Κατευθύνσεις για τον Αναπτυξιακό Σχεδιασμό	Περιφέρειες												
	Ανατολική Μ-Θ	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνιοι Νήσοι	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος	Β. Αιγαίο	Ν. Αιγαίο	Κρήτη	
ΝΑΙ													
ΟΧΙ	X		X										

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

¹ Να επισημανθεί, ότι τα προγράμματα αυτά δεν έχουν εκπονηθεί και εγκριθεί με βάση το θεσμοθετημένο πλαίσιο αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας μας.

Διαβάθμιση κινήτρων	
Ενίσχυση κινήτρων	
Εξειδίκευση κινήτρων	
Ενίσχυση ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων	
Εντατικοποίηση των δημοσίων επενδύσεων για υποδομές	

Προκύπτει ότι εννέα ΠΠΧΣΑΑ αναφέρονται στα αναπτυξιακά κίνητρα². Ωστόσο, με εξαίρεση το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης στο οποίο γίνεται μία σχετικά αναλυτική πρόταση διαβάθμισης των κινήτρων, στην πλειοψηφία των σχεδίων διατυπώνεται η ασαφής θέση “ενίσχυση των κινήτρων” ή/ και “εξειδίκευση των κινήτρων”, χωρίς να γίνεται μία περαιτέρω αξιολόγηση ή ειδικότερη πρόταση. Επίσης, τα ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων προτείνουν συγκεκριμένη εξειδίκευση των κινήτρων, το πρώτο για την κατηγορία χώρου “ορεινός χώρος” και το δεύτερο προτείνει τη θεσμοθέτηση ειδικών κινήτρων που θα επιτρέπουν τη σύνδεση δευτερογενών δραστηριοτήτων με τον τουρισμό. Να σημειωθεί, ότι οι αναφορές αυτές δεν περιλαμβάνονται αποκλειστικά στην ενότητα των ΠΠΧΣΑΑ “αναπτυξιακό πλαίσιο”, αλλά σε τέσσερις περιφέρειες οι κατευθύνσεις ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο που αναφέρεται στη “χωροταξική οργάνωση”.

Στη συνέχεια, παρατίθεται ένας πίνακας με τις ποσοτικές εκτιμήσεις των ΠΠΧΣΑΑ σχετικά με τα βασικά οικονομικά μεγέθη του δευτερογενή τομέα στο έτος-στόχο 2015. Εκτιμήσεις αποκλειστικά για τη βιομηχανική δραστηριότητα είτε ως ποσοστό απασχόλησης είτε ως ποσοστό που συνεισφέρει στο ΑΠΠ απουσιάζουν. Συγκεκριμένα, πέντε στα δώδεκα ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνουν εκτίμηση για την εξέλιξη της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα, εκ των οποίων τα δύο προβλέπουν αύξηση (Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης και Κεντρικής Μακεδονίας), τα δύο μείωση (Δυτικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου) και το ένα σταθεροποίηση (Νοτίου Αιγαίου). Από αυτά μόνο τα δύο περιλαμβάνουν εκτιμήσεις με όρους ΑΠΠ. Το ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης περιλαμβάνει εκτίμηση με όρους παραγωγικότητας.

² Τη χρονική περίοδο σύνταξης των μελετών των ΠΠΧΣΑΑ ίσχυε ο προηγούμενος αναπτυξιακός νόμος, 2601/98.

Πίνακας 4.3: Ποσοτικές εκτιμήσεις οικονομικών μεγεθών του δευτερογενή τομέα το 2015 ανά περιφέρεια

Ποσοτικές Εκτιμήσεις (%)	Περιφέρειες											
	Α. Μακεδονία -Θράκη	Κ. Μακεδονία	Δ. Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνιοι Νήσοι	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος	Β. Αιγαίο	Ν. Αιγαίο	Κρήτη
Απασχόληση	25	28	29							21	20	
ΑΠΠ										20	15- 18	
Παραγωγικότητα												+2,5
Μη ποσοτικές εκτιμήσεις				X	X	X	X	X	X			

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η συνθετική προσέγγιση ολοκληρώνεται με ορισμένες παρατηρήσεις που απορρέουν από τις αναφορές που γίνονται στην ενότητα “χωροταξική οργάνωση” της περιφέρειας. Ένα πρώτο σημείο που είναι σημαντικό να τονιστεί εντοπίζεται στο επίπεδο αναφοράς των κατευθύνσεων που δίνουν τα Περιφερειακά Πλαίσια για την αναζήτηση εκείνων των περιοχών που κρίνονται καταλληλότερες ως οργανωμένοι χώροι υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με το Ν. 2742/99, όπως προαναφέρθηκε, τα ΠΠΧΣΑΑ οφείλουν να περιλαμβάνουν κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, δηλαδή το κείμενο πρέπει να αναφέρεται στον τρόπο που οργανώνονται στο χώρο της περιφέρειας οι τρεις παραγωγικοί τομείς και οι κλάδοι τους. Οι γενικές κατευθύνσεις και προτάσεις των Περιφερειακών Πλαισίων, εφόσον προκύπτει τεκμηριωμένη ανάγκη από ειδικές οικονομικές, κοινωνικές ή πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένες περιφέρειες, μπορούν να εξειδικεύονται περαιτέρω στο επίπεδο των εδαφικών ορίων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων ή και άλλων γεωγραφικών ενοτήτων της περιφέρειας.

Αρχικά, να αναφερθεί ότι από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει, ότι όλα τα ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνουν στο εσωτερικό τους κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση των οργανωμένων υποδοχέων της μεταποίησης, ωστόσο, οι κατευθύνσεις ποικίλουν (άλλοτε γίνεται αναφορά στο γενικότερο όρο ΒΕΠΕ είτε ακόμα και σε πιο

εξειδικευμένους υποδοχείς όπως οι ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ και άλλοτε σε ΠΟΑΠΔ). Επίσης, να τονιστεί ότι σε πολλά ΠΠΧΣΑΑ είναι δυσδιάκριτο ο αναγνώστης να κατανοήσει αν οι οργανωμένοι υποδοχείς προτείνονται από το σχέδιο ή υφίστανται, πολλές φορές η απάντηση αυτή δεν δίνεται ούτε και από το χαρτογραφικό υλικό που συμπληρώνει το κείμενο. Επιπλέον, οι κατευθύνσεις που δίνονται για τους οργανωμένους υποδοχείς δεν εντάσσονται αποκλειστικά στην ενότητα “χωροταξική οργάνωση” αλλά σε ορισμένα σχέδια τέτοιου είδους στοιχεία μπορούν να αντληθούν και από την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης.

Πίνακας 4.4: Κατάταξη των κατευθύνσεων για οργανωμένους υποδοχείς της μεταποιητικής δραστηριότητας ως προς το επίπεδο αναφοράς

Επίπεδο Αναφοράς	Περιφέρειες											
	Α. Μακεδονία - Θράκη	Κ. Μακεδονία	Δ. Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνιοι Νήσοι	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος	Β. Αιγαίο	Ν. Αιγαίο	Κρήτη
Περιφερειακό	■	■		■				■				
Νομαρχιακό		■	■		■							
Τοπικό	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Σημειακό	■	■	■		■							

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

ΒΕΠΕ	■
ΒΙΠΕ	■
ΒΙΠΑ	■
ΒΙΟΠΑ	■
ΠΟΑΠΔ	■
Διαφοροποίηση ³	■

³ Είτε υπό την έννοια διαφορετικών μορφών υποδοχέων της μεταποίησης (π.χ. ΔΕΒΖΟΣ) είτε ανάλογα της σημασίας και του χαρακτήρα των οργανωμένων υποδοχέων, περιφερειακής νομαρχιακής ή τοπικής σημασίας, μεταποίησης κυρίως γεωργικών προϊόντων κ.λπ.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι περισσότερες κατευθύνσεις δίνονται σε τοπικό επίπεδο και κυρίως σε επίπεδο δήμου. Τέσσερις είναι οι περιπτώσεις που τα ΠΠΧΣΑΑ οριοθετούν μια πιο συγκεκριμένη περιοχή η πρώτη αφορά τη δημιουργία ΒΕΠΕ στην παράκτια ζώνη του Αλμυρού, όπου παρατηρείται συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων (Περιφέρεια Θεσσαλίας), η δεύτερη αφορά τη δημιουργία ΒΕΠΕ στο νέο λιμένα Καβάλας και στο λιμένα Αλεξανδρούπολης (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης), ενώ τα σχέδια των περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας προτείνουν τη χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων σε συγκεκριμένους άξονες. Ως προς τη διαφοροποίηση των οργανωμένων χώρων υποδοχής, αξίζει να σημειωθεί ότι το 50% των περιφερειών χρησιμοποιούν διαφορετική κατηγοριοποίηση, όχι κοινή ανά περιφέρεια. Το πλέον χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Κρήτης που ακολουθεί τη διαβάθμιση σε γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας και μεταποιητικής δραστηριότητας κυρίως γεωργικών προϊόντων, αλλά και η περιφέρεια Ηπείρου ακολουθεί μία διαφορετική προσέγγιση προτείνοντας ΒΕΠΕ περιφερειακής και τοπικής σημασίας.

Σε λίγα ΠΠΧΣΑΑ γίνεται αναφορά στις ΠΟΑΠΔ (σύμφωνα με το Ν. 2742/99 τα ΠΠΧΣΑΑ οφείλουν να έχουν σχετικές προβλέψεις). Περαιτέρω παρατηρείται ότι τα περισσότερα σχέδια δεν κάνουν διάκριση ανάμεσα στις ΒΕΠΕ και ΠΟΑΠΔ, θεωρώντας ότι είναι έννοιες ταυτόσημες, για την εγκατάσταση μεταποιητικών δραστηριοτήτων (περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας και Ηπείρου).

Επίσης, στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι μόνο οκτώ Περιφερειακά Πλαίσια που αναφέρονται σε πόλεις που συνιστούν ή μπορεί να λειτουργήσουν ως κέντρα ανάπτυξης της βιομηχανίας (σύμφωνα και με την απεικόνιση των σχετικών χαρτών). Επιπλέον, μόνο πέντε ΠΠΧΣΑΑ (Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Βορείου Αιγαίου) περιλαμβάνουν αναφορές στη σχέση μεταξύ μεταποίησης και νομών ή άλλων μεγάλων χωρικών ενοτήτων. Η έλλειψη αυτή σημαίνει ότι ο περιφερειακός χωροταξικός σχεδιασμός αποφεύγει να αναφερθεί σε ενδοπεριφερειακές προτεραιότητες είτε σε επίπεδο τομέων (η μεταποίηση σε σχέση με άλλους τομείς) είτε σε επίπεδο κλάδων στο εσωτερικό της μεταποίησης. Καθίσταται έτσι προφανές ότι τα ΠΠΧΣΑΑ δεν επιτελούν έναν από τους βασικούς ρόλους που θα ανέμενε κανείς από προγραμματικά κείμενα τέτοιου τύπου, τόσο με βάση τα όσα προβλέπει ο Ν. 2742/99 όσο και με βάση αντίστοιχα προγραμματικά κείμενα άλλων

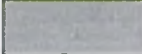
χωρών. Και στις λίγες περιπτώσεις που υπάρχουν πάντως τέτοιες αναφορές, πρόκειται συχνά για αναπαραγωγή των ανάλογων αναφορών για τα αστικά κέντρα (μια εξαίρεση αποτελεί το ΠΠΧΣΑΑ της Στερεάς Ελλάδας, που περιλαμβάνει ένα πιο επεξεργασμένο σύστημα κατευθύνσεων σε επίπεδο ενδοπεριφερειακών χωρικών ενοτήτων) (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Ένα τελευταίο, όχι όμως και ελάχιστος σημασίας, σημείο που κρίνεται άξιο σχολιασμού είναι οι κατευθύνσεις της βιομηχανίας, έτσι όπως παρουσιάζονται από τα ΠΠΧΣΑΑ, για τις βασικές κατηγορίες χώρου. Σύμφωνα με το Ν.2742/99, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης δεν έχουν υποχρέωση αναφοράς σε ειδικές κατευθύνσεις για τον ορεινό, παράκτιο χώρο κ.λπ. αντίθετα προς τις προδιαγραφές σύνταξης των σχετικών μελετών, που συγκαταλέγουν τις ειδικές αυτές κατευθύνσεις στο περιεχόμενο των Χωροταξικών Σχεδίων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προαναφερόμενες προδιαγραφές, τα ΠΠΧΣΑΑ πρέπει, κατά την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης, να επισημαίνουν τις ειδικές κατηγορίες περιοχών με χωροταξικό ενδιαφέρον (παράκτιες, παραμεθόριες κ.λπ.). Αντίστοιχα, και στο κεφάλαιο της χωροταξικής οργάνωσης αναφέρεται ότι η χωροταξική οργάνωση της περιφέρειας θα αναλύεται, κατά περίπτωση, σε διάφορα γεωγραφικά επίπεδα (περιαστικές περιοχές, ορεινές περιοχές, θαλάσσιες ενότητες κ.λπ.). Στην πράξη, τα Περιφερειακά Πλαίσια αναφέρονται σε αυτές τις κατηγορίες χώρου, με εξαίρεση αυτό του Νοτίου Αιγαίου. Όσον αφορά στο ζητούμενο, δηλαδή, να μην αναφέρονται γενικότερα, δίνουν όμως κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανικής δραστηριότητας στις συγκεκριμένες περιοχές. Η απάντηση προκύπτει από την παρουσίαση του παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.5: Κατευθύνσεις για ειδικές κατηγορίες χώρου ανά περιφέρεια

Κατευθύνσεις για Ειδικές Κατηγορίες Χώρου	Περιφέρειες											
	Α. Μακεδονία - Θράκη	Κ. Μακεδονία	Δ. Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνιοι Νήσοι	Δυτική Ελλάδα	Στερεά Ελλάδα	Πελοπόννησος	Β. Αιγαίο	Ν. Αιγαίο	Κρήτη
ΝΑΙ					X			X				
ΟΧΙ											X	

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Ορεινός χώρος	
Παράκτιος χώρος	
Περιαστικός χώρος	
Άλλη κατηγορία χώρου ⁴	

Συνολικά, σε εννέα από τα δώδεκα ΠΠΧΣΑΑ προβλέπονται κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανίας σε ειδικές κατηγορίες χώρου. Στις περισσότερες περιπτώσεις αποτελούν συγκεκριμένη ενότητα, υπάρχουν, ωστόσο, περιπτώσεις που οι κατευθύνσεις προκύπτουν ως μια επιμέρους υποκατεύθυνση του γενικότερου αναπτυξιακού πλαισίου της περιφέρειας, όπως για παράδειγμα στο ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας.

4.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στην Ελλάδα καθώς και η ύπαρξη μεγάλης ποικιλίας παραγόντων διαμόρφωσης της, καθιστά δύσκολο τον προσδιορισμό εκείνων των βασικών χαρακτηριστικών που οφείλουν να περιλαμβάνουν τα ΠΠΧΣΑΑ στο σύνολό τους ώστε να κρίνονται επαρκή και η συνεισφορά τους ικανοποιητική στη ρύθμιση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο. Ωστόσο, επιχειρείται σε αυτήν την εργασία να αναδειχθούν ορισμένοι βασικοί παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση της χωρικής εικόνας της βιομηχανίας και που συνιστούν πιθανά κριτήρια ή άξονες στους οποίους θα στηριχθεί η αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ που θα ακολουθήσει.

Η αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ θα επικεντρωθεί σε τέσσερα βασικά σημεία που συνιστούν και τις κύριες ενότητες της εργασίας. Το πρώτο αφορά στη σχέση θεωριών χωροθέτησης της βιομηχανίας και ΠΠΧΣΑΑ, το δεύτερο επικεντρώνεται στην πραγματική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και κατά πόσο αυτή λαμβάνεται υπόψη από τα υπό ανάλυση χωροταξικά σχέδια, το τρίτο σημείο στόχο έχει να αποσαφηνίσει τη λογική των ΠΠΧΣΑΑ, δηλαδή αν υπακούουν σε μια κοινή λογική οργάνωση και αν το περιεχόμενό τους χαρακτηρίζεται από πληρότητα, συμπεριλαμβάνοντας και το

⁴ ΠΠΧΣΑΑ Ηπείρου και Ιονίων Νήσων αναφέρουν ως ειδικές κατηγορίες χώρου, “Μεθοριακή ζώνη 20 km κινήτρων για επενδύσεις” και “εσωτερικές ζώνες των νησιών” αντίστοιχα.

βαθμό που αυτά ανταποκρίνονται στους χωροταξικούς στόχους και το τελευταίο σημείο έγκειται σε νομικά ζητήματα που προσεγγίζουν τα χωροταξικά σχέδια και όπου κρίνεται απαραίτητο ακολουθεί η διερεύνησή τους και η απόδοση της σωστής ερμηνείας τους.

4.2.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Η προσέγγιση της χωρικής οργάνωση της μεταποίησης που αποτυπώνεται στα Περιφερειακά Πλαίσια δεν φαίνεται να συσχετίζεται με τις θεωρίες χωροθέτησης που αναπτύχθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο. Χωρίς να τις απορρίπτουν ρητώς, ωστόσο, υιοθετούν ορισμένες από τις βασικές επιλογές κυρίως της κλασικής σχολής και της σχολής της οικονομικής γεωγραφίας και λιγότερο της συμπεριφορικής σχολής και της σχολής της πολιτικής οικονομίας. Η αξιολόγηση ως προς αυτό το σημείο θα γίνει συνολικά.

Ξεκινώντας από την πρώτη σχολή, την κλασική, η βασική της αρχή είναι ότι οι επιχειρήσεις επιλέγουν εκείνο τον τόπο εγκατάστασης που ελαχιστοποιεί τα συνολικά κόστη, θεωρώντας ότι το μεταφορικό κόστος είναι αυτό που επιδρά αποφασιστικά στην επιλογή για χωροθέτηση. Η πλειοψηφία των ΠΠΧΣΑΑ αναφέρει είτε στην αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης είτε στις προτάσεις που κάνει πως πολλές είναι οι βιομηχανικές μονάδες που επιλέγουν κόμβους μεταφορών για την εγκατάστασή τους για να κερδίσουν την επιθυμητή προσπελασιμότητα. Συνήθως, αναφέρουν, ότι κατά μήκος των κύριων οδικών αξόνων παρουσιάζονται σημαντικές συγκεντρώσεις σχετικά ανοργάνωτων βιομηχανικών εγκαταστάσεων με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτή η εγκατάσταση συνεπάγεται ή προτείνουν την αντιμετώπιση της προσπελασιμότητας με την οργάνωση του συστήματος μεταφορών. Όπως, επίσης, συχνή είναι και η αναφορά στο γεγονός ότι η γεωγραφική θέση ορισμένων περιφερειών καθιστά δύσκολη την πρόσβαση σε αυτές και κατά συνέπεια για την ανάπτυξη της βιομηχανίας εντός των συνόρων τους. Για παράδειγμα, το Περιφερειακό Πλαίσιο Βορείου Αιγαίου αναφέρει ότι ο νησιωτικός χαρακτήρας της περιφέρειας είναι παράγοντας ο οποίος δημιουργεί αυξημένα κόστη παραγωγής και δυσκολίες διάθεσης των προϊόντων, με αποτέλεσμα να μην αφήνει περιθώρια για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην περιφέρεια.

Ορισμένες πιο συγκεκριμένες προτάσεις των ΠΠΧΣΑΑ που αναδεικνύουν το μεταφορικό κόστος και γενικότερα τον παράγοντα “απόσταση” κυρίαρχο στην απόφαση για χωροθέτηση είναι: α) η ιεραρχημένη ανάπτυξη των ολοκληρωμένων και διασυνδεδεμένων συστημάτων μεταφορών που συμβάλλει στη λειτουργική, κατά σταδιακό τρόπο, ολοκλήρωση του παραγωγικού προτύπου της περιφέρειας, β) η χωρική διάταξη του οδικού δικτύου καθορίζει ορισμένα από τα κριτήρια χωροθέτησης σημαντικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, είτε αυτές εγκαθίστανται οργανωμένα (π.χ. ΒΕΠΕ, ΒΙΠΕ) είτε ορίζονται ως ζώνες χρήσεων γης με διακεκριμένα επίπεδα όχλησης. Ειδικότερα, υπάρχει πρόβλεψη σε κάποιο από τα Περιφερειακά Πλαίσια για δημιουργία οργανωμένου υποδοχέα σε θέση που γειτνιάζει με σιδηροδρομικό σταθμό. Ακόμα, η προσέγγιση “ελαχίστου κόστους” μπορεί να αιτιολογήσει ως ένα βαθμό τη μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανιών ακριβώς στα σύνορά της Αττικής με τους νομούς Κορινθίας και Βοιωτίας (κοντά σε πηγές πρώτων υλών, κοντά στη μεγαλύτερη αγορά της χώρας κ.λπ.) φυσικά επιπρόσθετα συμβάλλουν και οι κρατικές ρυθμίσεις με τη μορφή ενισχύσεων. Γενικότερα, κανένα ΠΠΧΣΑΑ δεν αναφέρει ότι οι βιομηχανίες τείνουν να χωροθετούνται σε συγκεκριμένα σημεία γιατί εξυπηρετούν ορισμένες αρχές (π.χ. την αρχή του ελαχίστου κόστους) που απορρέουν από κάποια από τις θεωρίες χωροθέτησης. Πιθανόν ισχύει σε κάποια ΠΠΧΣΑΑ να θεωρείται δεδομένη η υιοθέτηση αυτών των θεωριών στις κατευθύνσεις που δίνουν για χωροθέτηση και σε κάποια άλλα ΠΠΧΣΑΑ να επιθυμούν να περιοριστούν σε κριτήρια περισσότερο κοινωνικής/ περιβαλλοντικής παρά οικονομικής φύσεως.

Ένα πρόσθετο σημείο που αξίζει να αναφερθεί είναι, ότι τα ΠΠΧΣΑΑ δεν προχωρούν σε διάκριση των επιχειρήσεων όσον αφορά τις επιλογές χωροθέτησης, δηλαδή σε επιχειρήσεις προσανατολισμού πρώτων υλών, αγοράς κ.λπ. ή σε επιχειρήσεις που προσαρμόζονται στο οικονομικό περιβάλλον τους, η μόνη διάκριση που γίνεται σε ορισμένα είναι μεταξύ μεγάλων και μικρών ή μικρομεσαίων επιχειρήσεων χωρίς να αναφέρεται που τείνουν να χωροθετούνται οι μεν και που οι δεν και σε επίπεδο οργανωμένων υποδοχέων, όπως νομαρχιακής ή τοπικής σημασίας κ.λπ.

Για τη δεύτερη προσέγγιση που περιλαμβάνεται στην κλασική σχολή, της χωροθετικής αλληλεξάρτησης- περιοχή αγοράς, η οποία εξετάζει τη χωροθέτηση από την πλευρά της ζήτησης και επακόλουθα της σημασίας του μεγέθους της αγοράς στην απόφαση για χωροθέτηση, τα ΠΠΧΣΑΑ αποδέχονται σαφέστατα ότι το μέγεθος της αγοράς είναι

βασικός παράγοντας που επηρεάζει τη χωροθέτηση και κυρίως αυτός ενσωματώνεται στην επιλογή για χωροθέτηση στα μεγάλα αστικά κέντρα. Ωστόσο, ρητώς δεν αναφέρεται ποιοι παράγοντες επιβάλλουν τη χωροθέτηση βιομηχανιών σε αυτά τα κέντρα για να υποστηριχθεί ότι υπάρχει άμεση συσχέτιση με τις θεωρίες. Επιπλέον, δεν γίνεται καμία αναφορά για ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και πως αυτές επιδρούν στο χώρο (τείνουν να γειτνιάζουν ή να απομακρύνονται).

Όσον αφορά στη δεύτερη σχολή, τη συμπεριφορική, ο παράγοντας “προσωπικές συνθήκες των επιχειρηματιών” που την χαρακτηρίζει δεν αναφέρεται σε κανένα Περιφερειακό Πλαίσιο. Επίσης, αν και κάποια ΠΠΧΣΑΑ προτείνουν μετεγκαταστάσεις που κρίνουν απαραίτητες π.χ. από τον περιαστικό χώρο ή τον αστικό ιστό σε συγκεκριμένους υποδοχείς κανένα δεν αναφέρεται στο κόστος μετεγκατάστασης και πως αυτό επηρεάζει τη χωροθέτηση, συνήθως αρκούνται στην αιτιολόγηση ότι η μετεγκατάσταση θα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας του τομέα και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Για τη σχολή της πολιτικής οικονομίας που προσδιορίζει τη χωροθέτηση βάσει πιο σύνθετων παραγόντων, όπως οι κρατικές ρυθμίσεις, επειδή τα περισσότερα ΠΠΧΣΑΑ αναφέρονται στην πολιτική κινήτρων είναι αρκετά εύστοχο να θεωρηθεί έτσι, ότι υιοθετούν κάποιες από τις βασικές αρχές αυτής της σχολής. Δηλαδή, τα ΠΠΧΣΑΑ υποστηρίζουν ότι απαιτείται ενίσχυση των κινήτρων ή εξειδίκευση ανάλογα με την περιοχή θεωρώντας ότι επιδρούν καθοριστικά στην επιλογή για χωροθέτηση και μπορούν με αυτόν τον τρόπο να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της περιφέρειας Ηπείρου που το πλαίσιο περιλαμβάνει ως μια βασική κατηγορία χώρου την “μεθοριακή ζώνη 20 km κινήτρων για επενδύσεις” που έμμεσα σαφώς επηρεάζει τις χωροθετικές αποφάσεις για εγκατάσταση των βιομηχανιών. Επίσης, σε ορισμένα προτείνεται η παροχή κινήτρων και άλλων προωθητικών ενεργειών για τη δημιουργία μεταποιητικών εκμεταλλεύσεων σε συγκεκριμένες κατηγορίες χώρου, όπως οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Επίσης, τα υπό εξέταση χωροταξικά σχέδια δεν ερμηνεύουν την επιλογή για χωροθέτηση της βιομηχανίας σε μια περιοχή βάσει του εργατικού δυναμικού που αυτή δύναται να προσφέρει, σε αντίθεση με τον A. Friedman (1977) που υποστηρίζει ότι το εργατικό δυναμικό είναι καθοριστικός παράγοντας στην επιλογή της θέσης

εγκατάστασης μιας βιομηχανίας. Ωστόσο, τα πλαίσια αναγνωρίζουν ότι η ύπαρξη κατάλληλου εργατικού δυναμικού και στελεχών (εκπαίδευση, κατάρτιση) συμβάλλει στην περαιτέρω ανάπτυξη της βιομηχανίας. Το στοιχείο αυτό και πάλι μπορεί να υποστηριχθεί ότι ωθεί τη χωροθέτηση της βιομηχανίας στα μεγάλα αστικά κέντρα δεδομένου ότι εκεί συγκεντρώνεται η μεγαλύτερη και πιο εξειδικευμένη μερίδα του ανθρώπινου δυναμικού. Για τη σημασία του μισθού στην επιλογή για χωροθέτηση κανένα ΠΠΧΣΑΑ δεν κάνει αναφορά.

Μία επιπλέον αξιοσημείωτη παρατήρηση είναι ότι όλα τα Περιφερειακά Πλαίσια προτείνουν οργανωμένους υποδοχείς που σημαίνει ότι αναγνωρίζουν την ύπαρξη οικονομιών συγκέντρωσης λόγω της γειννίας των επιχειρήσεων στο χώρο πέρα από τους πολεοδομικούς, περιβαλλοντικούς και άλλους λόγους που επιβάλλουν την οργανωμένη χωροθέτηση των βιομηχανιών. Επίσης, σε κάποια πλαίσια- που αποτελούν την εξαίρεση- αναφέρεται ότι η αναζήτηση των οργανωμένων χώρων γίνεται βάσει ορισμένων κριτηρίων, μεταξύ των οποίων είναι: α) η προσπελασιμότητα, δηλαδή χωροθέτηση σε σχέση με τους μεγάλους οδικούς άξονες και β) η πρόσβαση στις πρώτες ύλες (κριτήρια που επισημαίνουν οι θεωρίες χωροθέτησης κυρίως της κλασικής σχολής).

Να επισημανθεί στο σημείο αυτό, ότι το μοναδικό Περιφερειακό Πλαίσιο που αναφέρεται στη σημασία των οικονομιών κλίμακας για την ανάπτυξη είναι αυτό του Νοτίου Αιγαίου. Αναγνωρίζει ότι η αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας στην υλοποίηση έργων υποδομής, επενδύσεων κλπ. υπήρξε πάντοτε ο βασικός ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη της μεταποίησης στο γεωγραφικό χώρο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Το φαινόμενο της χωροθέτησης είναι πολύ πιο σύνθετο και περίπλοκο από όσο παρουσιάζεται μέσα από τις θεωρίες. Αντικείμενο των ΠΠΧΣΑΑ δεν είναι να υπεισέρχονται σε απαντήσεις του τύπου γιατί μια βιομηχανία χωροθετείται σε μία συγκεκριμένη θέση αλλά να είναι σε θέση να προτείνουν μία ζώνη αναζήτησης και το γιατί επιλέγεται η συγκεκριμένη περιοχή αναζήτησης να προκύπτει ως αποτέλεσμα του συνδυασμού πολλών παραγόντων, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην πράξη. Μεμονωμένα οι παράγοντες που υποστηρίζει η κλασική θεωρία ή η θεωρία της συμπεριφοράς κ.λπ. ότι διαμορφώνουν τις επιλογές χωροθέτησης δεν αντιστοιχούν σε

κανένα ΠΠΧΣΑΑ. Από τα παραπάνω διαπιστώνεται, ότι ενώ άμεσα δεν φαίνεται ότι απαιτείται ένα θεωρητικό υπόβαθρο για να δοθούν οι κατευθύνσεις, ουσιαστικά δεν μπορεί να υπάρξουν ορθές προτάσεις αν αυτές δεν πηγάζουν από έναν βασικό θεωρητικό κορμό, αυτό φαίνεται να απουσιάζει από τα περισσότερα υπό εξέταση Περιφερειακά Πλαίσια.

4.2.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Στην ενότητα αυτή θα επιχειρηθεί να απαντηθεί το ερώτημα κατά πόσο τα ΠΠΧΣΑΑ λαμβάνουν υπόψη τους την πραγματική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας έτσι όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, μέσα από τη μεταβλητή “απασχόληση”. Προφανώς, στο σημείο αυτό προκύπτει μία ασυμβατότητα, δεδομένου ότι δεν υπάρχει Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Αττική ενώ όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης συγκεντρώνεται σε αυτήν την Περιφέρεια (43.9% εν έτη 2001). Έτσι, εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να γίνει κριτική για την Περιφέρεια της Πρωτεύουσας αν και αποτελεί τον αποδέκτη για τη μεγαλύτερη μερίδα των βιομηχανιών.

Ορισμένα γενικότερα συμπεράσματα:

1. Ενώ οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης και Στερεάς Ελλάδας συγκεντρώνουν κατά σειρά τα μεγαλύτερα ποσοστά απασχόλησης στη βιομηχανία και ως εκ τούτου κατευθύνσεις πρέπει να δίνονται από τα ΠΠΧΣΑΑ και προς ενίσχυση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά κυρίως προς διατήρηση των σημερινών κερτημένων, ωστόσο, αυτό το συμπέρασμα δεν προκύπτει μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε. Τα δύο από τα τέσσερα ΠΠΧΣΑΑ (Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης) προσεγγίζουν το ζήτημα της μεταποίησης όχι με την βαρύτητα που απαιτείται.
2. Οι περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας, και κυρίως αυτή της Κεντρικής Μακεδονίας, από τη δεκαετία του 1990 επωμίζονται τις αρνητικές συνέπειες στην εξέλιξη της βιομηχανικής απασχόλησης πιθανότατα λόγω του ανοίγματος των βορείων συνόρων της χώρας και της αδυναμίας τους να εκμεταλλευτούν εντός των συνόρων τους τις επενδυτικές ευκαιρίες που αυτή η έκβαση συνεπάγεται. Το ΠΠΧΣΑΑ της Κεντρικής Μακεδονίας, ωστόσο, δεν κάνει ούτε

- νύξη για την εξέλιξη αυτή και τις συνέπειές της στη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας.
3. Η δημιουργία της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς επέφερε κυρίως αρνητικές συνέπειες στα παραδοσιακά περιφερειακά βιομηχανικά συστήματα, όπως Δυτικής Ελλάδας που συνεχίζει την πτώτική της πορεία και Δυτικής Μακεδονίας αλλά και Θεσσαλίας. Για τις περιφέρειες που υπέστησαν κρίση επιβάλλεται η διατύπωση ορισμένων κατευθύνσεων αναδιάρθρωσής τους που δεν κρίνονται ικανοποιητικές για ανάσχεση της πτωτικής πορείας της βιομηχανικής ανάπτυξης.
 4. Οι νησιωτικές περιφέρειες παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στη βιομηχανική απασχόληση της χώρας. Τα αντίστοιχα ΠΠΧΣΑΑ υποστηρίζουν την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας, ελάχιστα όμως είναι αυτά που προχωρούν σε περαιτέρω συγκεκριμενοποίηση και πρόταση μέτρων και ρυθμίσεων για άρση της μονοανάπτυξης του τουρισμού, ενώ οι περισσότερες κατευθύνσεις είναι ενδεικτικές του τύπου “σύζευξη δευτερογενούς- τριτογενούς τομέα”.
 5. Ένα στοιχείο που δείχνει ότι ορισμένα ΠΠΧΣΑΑ δεν αγνοούν τη χωρική εικόνα της βιομηχανίας στην πράξη είναι οι εκτιμήσεις που δίνουν ως προς τα μεγέθη απασχόλησης και ενίοτε ως προς το ΑΠΠ, αλλά ακόμα και αυτή η πληροφορία δεν υπάρχει για το σύνολο των περιφερειών. Ωστόσο, οι περιφέρειες που προχωρούν σε μία εκτίμηση αυτών των μεγεθών συνδέουν τον στρατηγικό χωροταξικό χαρακτήρα αυτού του πλαισίου με συγκεκριμένες αναπτυξιακές αναφορές που έχουν εφαρμογή στο χώρο τις περιφέρειας.
 6. Υπάρχουν περιφέρειες, όπως χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτής της Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, που η ανάπτυξη της βιομηχανίας εντός των συνόρων της οφείλεται στο μεγαλύτερο βαθμό στην αναπτυξιακή πολιτική μέσω κυρίως της πολιτικής κινήτρων που ίσχυε για την περιοχή από τη δεκαετία του 1970. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ευνόητα προκύπτει το ερώτημα του “τι μέλλει γενέσθαι” στη συνέχεια όσον αφορά τις αναπτυξιακές ενισχύσεις και κατά πόσο αυτές ενσωματώνουν τις χωρικές ιδιαιτερότητες στη διαφοροποίησή τους. Παρόλο της βαρύνουσας σημασίας που έχουν, λοιπόν, οι ενισχύσεις για την περιφέρεια το ΠΠΧΣΑΑ δεν κάνει καμία αναφορά, ούτε καν ενδεικτική, ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την περαιτέρω εξειδίκευση και βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους.

7. Επιπλέον, και το ΠΠΧΣΑΑ Στερεάς Ελλάδας, –λόγω των νομοθετημάτων που απέβλεπαν στην ενίσχυση της επαρχιακής βιομηχανίας, η περιοχή έξω από τα όρια του νομού Αττικής ήταν αυτή που συγκέντρωσε τις περισσότερες χωροθετήσεις (Οινόφυτα στο νομό Βοιωτίας και Άγιοι Θεόδωροι στο νομό Κορινθίας)- το οποίο αν και προσεγγίζει με πληρότητα το ζήτημα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας δε δίνει έστω ενδεικτικές κατευθύνσεις ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό.

Ακριβώς λόγω της αδυναμίας των κινήτρων να ενσωματώσουν τη χωρική διάσταση στη διαφοροποίησή τους, δηλαδή στις ενισχύσεις παράγοντα διαμόρφωσης να έχουν οι ιδιαιτερότητες του χώρου, υπήρχε η δυνατότητα για πρώτη φορά μέσα από τη θεσμοθέτηση των στρατηγικών σχεδίων στα οποία παρουσιάζεται διεξοδικά η χωρική ανάλυση της κάθε περιφέρειας, να δίνονται κατευθύνσεις ως προς τη διαφοροποίηση των αναπτυξιακών κινήτρων μέσα από σχέδια που αντιμετωπίζουν το χώρο και τις συνιστώσες του συνολικά και κατά το δυνατόν στρατηγικά. Άλλωστε, η λανθασμένη λογική προσανατολισμού των κινήτρων είναι έντονα εμφανής δεδομένης της συγκέντρωσης που παρουσιάζει η βιομηχανία ακριβώς στα όρια του νομού Αττικής.

Στόχος είναι βάσει του κριτηρίου αυτού να διαπιστωθεί ότι τα ΠΠΧΣΑΑ δεν είναι αποσυνδεδεμένα από τη χωρική πραγματικότητα και ότι σκοπό έχουν αυτήν την πραγματικότητα να μπορέσουν να την αλλάξουν, με την έννοια της βελτίωσής της, επομένως πρώτιστα πρέπει να την αξιολογήσουν. Ορισμένα το έχουν καταφέρει σε μεγάλο βαθμό, η πλειοψηφία όμως δίνει οδηγίες για τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας στην περιφέρειά της χωρίς να την εντάσσει στο γενικότερο οικονομικο-κοινωνικό σύστημα που επικρατεί εντός των ορίων της. Άλλωστε, προκύπτει από την ανάλυση ότι συχνό είναι το φαινόμενο ίδιες κατευθύνσεις να δίνονται για μία μερίδα περιφερειών. Αυτό σαφέστατα δεν απορρέει λόγω των κοινών προβλημάτων και των κοινών δυνατοτήτων που έχουν οι συγκεκριμένες περιφέρειες αλλά το πιο πιθανό είναι ότι έχουν συνταχθεί από την ίδια ομάδα μελετητών.

Ένα τελευταίο σημείο που κρίνεται άξιο σχολιασμού είναι η συνεισφορά των οργανωμένων υποδοχέων στη ρύθμιση του χώρου στην πράξη. Αρχικά, να επισημανθεί ότι είναι το μοναδικό κοινό σημείο και για τα δώδεκα ΠΠΧΣΑΑ. Ωστόσο, λόγω της αδυναμίας να βρεθεί ο συνολικός αριθμός αυτών των βιομηχανιών που χωροθετούνται

σε οργανωμένους υποδοχείς δε μπορεί να αξιολογηθεί πρακτικά η χρησιμότητα των ΠΠΧΣΑΑ στην καταστρατήγηση του “παραδοσιακού” προτύπου χωροθέτησης.

Γενικότερα, το περιεχόμενο των ΠΠΧΣΑΑ δεν επηρεάστηκε από το βιομηχανικό δυναμισμό της κάθε περιφέρειας, όπως αυτός εμφανίζεται στη συνολική διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης.

4.2.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ “ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ” ΤΩΝ ΠΠΧΣΑΑ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Το κριτήριο αυτό έχει δύο σκέλη, α) να εξετάσει αν τα ΠΠΧΣΑΑ υιοθετούν τις βασικές αρχές και τους στόχους του Ν. 2742/99 και β) αν το περιεχόμενό τους χαρακτηρίζεται από μία λογική οργάνωση και συνοχή.

Αρχικά, προκύπτει από την ανάλυση ότι το σύνολο των ΠΠΧΣΑΑ δίνει τις κατευθύνσεις και τα προγραμματικά πλαίσια για τη χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα. Ωστόσο, ενώ οφείλουν να οριοθετούν και τις περιοχές στις οποίες θα αναζητηθεί κατά προτεραιότητα ο καθορισμός Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων κατά την έννοια του άρθρου 10 του Ν. 2742/99, υπάρχει μία μερίδα ΠΠΧΣΑΑ που δεν δίνει αυτές τις κατευθύνσεις (Θεσσαλίας, Ιονίων Νήσων, Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης).

Επίσης, σύμφωνα με το νόμο οφείλουν να παρέχουν στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων, Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων, Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων) κατευθύνσεις για τη λειτουργική ολοκλήρωσή τους και τη συνεκτική διαχείριση του χώρου. Αυτή η υποχρέωση δεν καλύπτεται μέσα από τη σημερινή μορφή των ΠΠΧΣΑΑ. Οι κατευθύνσεις που δίνουν για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού σχετικά με τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας είναι ισχνές.

Η έννοια “στρατηγική χωροταξία” παραπέμπει στις βασικές επιλογές που είναι μεσομακροπρόθεσμοι ορίζοντα, αυτές οφείλουν να προσδιορίζουν την πολιτική ανά τομέα, και από χωροθετική άποψη να είναι ενδεικτικές (με την έννοια ότι θα αφήνουν

σημαντικό περιθώριο για την οριστική χωροθέτηση στις υποκείμενες μελέτες που ανήκουν στον εφαρμοσμένο φυσικό σχεδιασμό). Όσον αφορά το φυσικό σχεδιασμό και τις συγκεκριμένες χωροθετήσεις, αποτελούν κατ' αρχήν αντικείμενα υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού. Ωστόσο, σύμφωνα με τις προδιαγραφές σύνταξης των μελετών των ΠΠΧΣΑΑ πρέπει να ενσωματώνουν και ορισμένες επιλογές και ρυθμίσεις τέτοιου χαρακτήρα, για εκείνα τα θέματα φυσικού σχεδιασμού τα οποία, λόγω της εμβέλειας ή/ και της σημασίας τους, πρέπει να προσδιοριστούν με ακρίβεια στο περιφερειακό επίπεδο. Συνεπώς, ως προς τα θέματα αυτά θα πρέπει να φθάνουν σε επίπεδο λεπτομέρειας, όσον αφορά το περιεχόμενο και την οριοθέτηση, μεγαλύτερο από ότι στα θέματα τα οποία ανάγονται στη χωρική ανάπτυξη ή/ και στη στρατηγική χωροταξία. Αυτό διαπιστώθηκε και μέσα από τη συνθετική προσέγγιση που προηγήθηκε, οι χωροθετήσεις σε επίπεδο μεγαλύτερης λεπτομέρειας είναι ελάχιστες και αφορούν, κυρίως, τη χωροθέτηση οργανωμένων υποδοχέων.

Ως προς το δεύτερο σκέλος είναι βασικό να τονιστεί ότι τα δώδεκα ΠΠΧΣΑΑ προσεγγίζουν τα θέματα που αφορούν στη μεταποίηση με μεγάλη ανομοιογένεια. Θα επιχειρηθεί στη συνέχεια, εν συντομία, μία σύντομη αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ για το πρότυπο χωροθέτησης της βιομηχανίας που παρουσιάζεται μέσα από τα υπό εξέταση πλαίσια. Δηλαδή, αν ακολουθούν ένα σαφές μοντέλο χωροθέτησης, αν δίνουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις ή αν προτείνουν περιορισμούς/ απαγορεύσεις σε συγκεκριμένες κατηγορίες χώρου ή/και γενικότερα στον εκτός σχεδίου χώρο.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης

Κρίνεται αρκετά ασαφής και ανεπαρκής ως προς τις κατευθύνσεις που δίνει. Προτείνει ο χώρος να οργανωθεί βάσει ζωνών και ΠΟΑΠΔ για τον καθορισμό χρήσεων γης. Αντιλαμβάνεται τις ΠΟΑΠΔ ως μία έννοια ευρύτερη των ΒΕΠΕ που μπορεί να περιλαμβάνουν τις τελευταίες. Περισσότερο τις αποδέχεται ως ζώνες με συγκεκριμένη χρήση παρά ως οργανωμένο υποδοχέα. Δεν προτείνει άμεσα μέτρα κατά της διάσπαρτης χωροθέτησης. Ακόμα και στις εκτάσεις υψηλής παραγωγικότητας αφήνει το περιθώριο να χωροθετηθούν σημειακά. εγκαταστάσεις συναφείς με τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Είναι πασίδηλο ότι αυτό το Περιφερειακό Πλαίσιο με το προηγούμενο έχουν εξαιρετικά πολλές ομοιότητες στον τρόπο που προσεγγίζουν τη μεταποίηση. Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω αν έχουν συνταχθεί από την ίδια ομάδα μελέτης, αλλά αυτό δεν αλλάζει το “λανθασμένο”-κατά την κρίση μου- τρόπο προσέγγισης. Κατ’ αρχήν το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης είναι κοινό και στα δύο προαναφερθέντα ΠΠΧΣΑΑ, γεγονός που δεν δικαιολογείται από τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των Περιφερειών. Επιπλέον, αυτό που καθίσταται σαφές είναι η έμφαση που δίνεται, αν και επρόκειτο για ένα χωροταξικό πλαίσιο, στην έννοια της ανάπτυξης περισσότερο με την οικονομική σημασία του όρου παρά με τη χωρική. Η λογική της οργάνωσης, γενικότερα, είναι ακριβώς η ίδια με αυτήν του ΠΠΧΣΑΑ της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης. Δεν προτείνει παρά ελάχιστους περιορισμούς (γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας) και καμία απαγόρευση όπως και καμία αναφορά για την καταστρατήγηση της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Και γι’ αυτό το Περιφερειακό Πλαίσιο ισχύει ότι και για τα προηγούμενα δύο, με ορισμένες σημαντικές εξαιρέσεις. Αυτές είναι: α) στο συγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνονται και κάποια, έστω ενδεικτικά, κριτήρια βάσει των οποίων θα αναζητηθούν οι νέοι υποδοχείς όταν απαιτηθούν -οι μέχρι τώρα προγραμματισμένες χωροθετήσεις κρίνονται επαρκείς- και β) είναι το μοναδικό ΠΠΧΣΑΑ που αναφέρεται σε κλαδικές προτεραιότητες (κυρίαρχοι κλάδοι της γούνας και της ηλεκτροπαραγωγής) για τις οποίες δίνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις χωροθέτησής τους.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ηπείρου

Το Περιφερειακό Πλαίσιο περιορίζεται σε αναφορές γενικόλογες και σε στόχους (τόσο στο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης όσο και στο αναπτυξιακό και λιγότερο στο χωροταξικό μέρος) χωρίς να προχωράει σε κατευθύνσεις/ επιλογές για την επίτευξη των στόχων αυτών. Η διαφορετικότητα του έγκειται στο ότι υιοθετεί μία νέα διάκριση των οργανωμένων υποδοχέων σε περιφερειακής σημασίας και τοπικής κλίμακας. Ωστόσο, δεν διαχωρίζει τις έννοιες ΠΟΑΠΔ- ΒΕΠΕ και τις χρησιμοποιεί ως ταυτόσημες και δεν προχωράει σε περαιτέρω διαφοροποίηση μορφών ΒΕΠΕ. Είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι προτείνει σταδιακή, έστω, απαγόρευση της εκτός σχεδίου δόμησης και μάλιστα όχι κατά αυθαίρετο τρόπο αλλά σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια που θέτει. Επίσης, ένας

από τους στόχους του σχεδίου αποτελεί η διοχέτευση της μεταποιητικής δραστηριότητας μέσω αυστηρού ελέγχου χρήσεων γης σε οργανωμένους υποδοχείς. Συνολικά, το περιεχόμενο του συγκεκριμένου πλαισίου έχει μία λογική ασχέτως αν δεν υπεισέρχεται σε ειδικότερες λεπτομέρειες για τον επιθυμητό τρόπο οργάνωσης της βιομηχανίας στο χώρο της περιφέρειας.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας

Αυτό το ΠΠΧΣΑΑ προτείνει μια χωρική οργάνωση της βιομηχανίας που στοχεύει αποκλειστικά στη διοχέτευση αυτής εντός οργανωμένων υποδοχέων. Είναι το μοναδικό που αναφέρεται με λεπτομέρεια (μέχρι επιπέδου τετραγωνικών μέτρων) στις ανάγκες για οργανωμένους υποδοχείς ανά νομό και τα προβλήματα που αυτοί αντιμετωπίζουν (αν κρίνονται επαρκείς οι υπάρχοντες υποδοχείς, τότε εκτιμάται ο κορεσμός τους, που προτείνεται η αναζήτηση των νέων υποδοχέων, που προτείνονται οι μετεγκαταστάσεις και άλλες λεπτομέρειες). Δηλαδή, καθίσταται σαφές από την ανάλυση ότι προσεγγίζουν εις βάθος και με προοπτική το ζήτημα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας. Επίσης, φαίνεται ότι αποφεύγει να χρησιμοποιήσει τον όρο ΠΟΑΠΔ στις προτάσεις που κάνει ενώ προτείνει τη χωροθέτηση διαφόρων μορφών ΒΕΠΕ, με έμφαση, κυρίως, στη χρήση ΒΙΟΠΑ για τις μετεγκαταστάσεις από τον αστικό ιστό.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

Είναι σαφές ότι για την περιφέρεια Ιονίων Νήσων, η ανάπτυξη της βιομηχανίας δεν αποτελεί προτεραιότητα. Μάλιστα, αυτό που διαπιστώνεται είναι, ότι ο μοναδικός τρόπος για να αναπτυχθεί η βιομηχανία στην περιφέρεια είναι εξαιτίας της σύνδεσής της με τον τουρισμό και προς αυτόν τον στόχο στρέφονται οι κατευθύνσεις που δίνονται. Να αναφερθεί ότι υιοθετείται μία νέα διάκριση των οργανωμένων υποδοχέων (κάτι αντίστοιχο με το ΠΠΧΣΑΑ Ηλείου) σε νομαρχιακής σημασίας και τοπικής κλίμακας. Δεν κάνει καμία αναφορά σε ΠΟΑΠΔ ούτε και σε κάποια μορφή ΒΕΠΕ. Επιπρόσθετα, προτείνει τον έλεγχο των κατατιμήσεων και τη σταδιακή κατάργηση/περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης με παράλληλο σχεδιασμό των χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο με προτεραιότητα στον παράκτιο και περιαστικό καθώς και την οργάνωση χωρικών υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων με παροχή κινήτρων για την προσέλκυσή τους. Θεωρώ ότι για τη σημασία που έχει η μεταποίηση για την περιφέρεια προσεγγίζεται το ζήτημα ικανοποιητικά, συγκριτικά και με τα υπόλοιπα ΠΠΧΣΑΑ. Το σημαντικότερο όλων παραμένει το γεγονός, ότι προτείνει μέτρα

καταστρατήγησης του κυρίαρχου προτύπου χωροθέτησης, της διάσπαρτης χωροθέτησης.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Συμπερασματικά, το ΠΠΧΣΑΑ αυτής της περιφέρειας δε δίνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις χωροθέτησης, ούτε απαγορεύσεις, ούτε και προτείνει την προώθηση ενός συγκεκριμένου μοντέλου χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας. Οι αναφορές του στο θέμα είναι πολύ αόριστες. Αναμφισβήτητα λόγω της θέσης της Πάτρας ως σημαντικός βιομηχανικός πόλος της χώρας, θα μπορούσε να προσεγγιστεί το θέμα με περισσότερη λεπτομέρεια. Οι στόχοι στον τομέα της βιομηχανίας έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη της βιομηχανίας γενικότερα και σε κανέναν από αυτούς δεν εντάσσεται η οργανωμένη χωροθέτηση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων ή η καταστρατήγηση της εκτός σχεδίου δόμησης. Όσον αφορά στις περιοχές αναζήτησης εκτάσεων οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων δεν διαχωρίζει τις έννοιες ΠΟΑΠΔ- ΒΕΠΕ και τις χρησιμοποιεί ως ταυτόσημες και δεν προχωράει σε περεταίρω διαφοροποίηση μορφών ΒΕΠΕ. Επίσης, παραθέτονται ορισμένοι στρατηγικοί στόχοι χωρικής ανάπτυξης ανά νομό της περιφέρειας, αναφορικά με τη βιομηχανική δραστηριότητα, που περιορίζονται ωστόσο αποκλειστικά σε γενικούς στόχους αναπτυξιακού χαρακτήρα χωρίς κανένας να μη δίνει κατευθύνσεις χωροθέτησης, σε αντίθεση με το ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Σε ότι αφορά το συγκεκριμένο Πλαίσιο, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι παρουσιάζει μία από τις πιο ολοκληρωμένες προσεγγίσεις στο ζήτημα της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας συγκριτικά με τα υπόλοιπα έντεκα. Αρχικά να τονιστεί, ότι είναι από τα ελάχιστα κείμενα που το αναπτυξιακό πλαίσιο που περιλαμβάνει στο περιεχόμενό του προσανατολίζεται, σαφώς, σε στόχους αναπτυξιακούς χωρίς όμως να αποσυνδέει τη χωρική διάσταση από αυτούς. Ειδικότερα, αναγνωρίζει ότι η οργάνωση του χώρου μέσω της χωροθέτησης συγκεκριμένων υποδοχέων είναι απαραίτητες συνθήκες για την αναπτυξιακή εξέλιξη της περιφέρειας. Ένα καινοτόμο στοιχείο είναι, ότι υπεισέρχεται σε σύγκριση της βιομηχανικής δραστηριότητας ανά νομό αλλά και σχολιάζει την κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά στη βιομηχανία ενδονομαρχιακά. Δηλαδή, αναφέρεται έστω και ενδεικτικά σε ενδονομαρχιακές προτεραιότητες στο επίπεδο της μεταποίησης. Συνολικά, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δίνει το ΠΠΧΣΑΑ

προκύπτει, ότι προσεγγίζει το ζήτημα της χωρικής οργάνωσης στρατηγικά. Οι κατευθύνσεις που δίνει ως προς τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού κρίνονται ικανοποιητικές. Επιπρόσθετα, είναι το μοναδικό που θεωρεί ότι η οργάνωση και η χωροθέτηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να υποστηρίζει το αστικό δίκτυο και τις χωρικές ενότητες του. Επίσης, δίνει κατευθύνσεις για την οργάνωση της βιομηχανίας παράλληλα με περιορισμούς σε συγκεκριμένες κατηγορίες χώρου (εκτός αρδευόμενων και αρδεύσιμων από τα αναπτυσσόμενα δίκτυα περιοχών, περιορισμός δραστηριότητας της χωροθέτησής της εντός περιοχών Natura και απαγόρευση της σε περιοχές απόλυτης προστασίας). Βασικός στόχος είναι η οργάνωση των παραγωγικών τομέων και τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων σε συγκεντρωμένες υποδομές σύνθετου περιεχομένου και λειτουργίας. Η αδυναμία του έγκειται στο γεγονός ότι δε δίνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις ως προς τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, για παράδειγμα ως προς την πολιτική κινήτρων (αν απαιτείται ενίσχυση, εξειδίκευση κινήτρων κ.λπ.).²

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Πελοποννήσου

Σε γενικές γραμμές το ΠΠΧΣΑΑ Πελοποννήσου αντιμετωπίζει τη χωρική οργάνωση της βιομηχανίας ικανοποιητικά. Ένας από τους βασικούς στόχους του είναι η αποφυγή της άναρχης διασποράς των βιομηχανικών/ βιοτεχνικών εγκαταστάσεων μέσω της οργάνωσης των χρήσεων γης και της συγκέντρωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε οργανωμένους υποδοχείς. Έχει μία λογική ο τρόπος που προσεγγίζει το ζήτημα της οργανωμένης χωροθέτησης. Με άλλα κριτήρια προτείνει ΒΕΠΕ, συνήθως όταν η περιοχή που κρίνει ότι χρειάζεται εξορθολογισμό χρήσεων είναι πιο συγκεκριμένη (όπως ισχύει για τη μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανιών στην περιοχή Αγ. Θεοδώρων-Ισθμίων) ενώ για τις ΠΟΑΠΔ θέτει ορισμένα κριτήρια για το που θα αναζητηθούν οι περιοχές αυτές, δεν ορίζει κάποια ζώνη αναζήτησης, παρά μόνο για τις περιοχές δεύτερης προτεραιότητας για τη χωροθέτηση ΠΟΑΠΔ.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Αναφέρει ανά νομό που θα πρέπει να εξειδικευτεί η βιομηχανία, με ποιους τομείς πρέπει να είναι οι διασυνδέσεις της, ποιες είναι οι μονάδες που χρειάζονται ενίσχυση ανά νομό κ.λπ. Δεν αναφέρεται, ωστόσο, σε ΠΟΑΠΔ, απλά προτείνει τη δημιουργία ορισμένων ΒΕΠΕ και ΒΙΟΠΑ σε κάποια από τα νησιά, χωρίς να αιτιολογεί την επιλογή τους ούτε και να ορίζει κάποια ζώνη αναζήτησης των περιοχών αυτών. Σε γενικές

γραμμές δεν υποστηρίζει σαφώς το μοντέλο της οργανωμένης χωροθέτησης ούτε και προχωράει σε μέτρα άμεσα κατά του “παραδοσιακού” προτύπου χωροθέτησης.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Είναι βασικό να τονιστεί ότι είναι το μοναδικό ΠΠΧΣΑΑ που αναγνωρίζει πως η έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού έχει αρνητικές συνέπειες στο χώρο, αναγνωρίζει επίσης, ότι η υφιστάμενη γενική νομοθεσία καταστρατηγείται στην πράξη, δεδομένης της ανεπάρκειας των μηχανισμών ελέγχου και καταστολής. Αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό, μπορεί όλα τα υπόλοιπα ΠΠΧΣΑΑ να το υπονοούν αυτό όμως το θίγει ευθέως. Τέλος, αναγνωρίζει ρητώς τη σπουδαιότητα των οικονομιών κλίμακας για την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Επίσης, προτείνει ένα καθ’ όλα ολοκληρωμένο πρότυπο χωρικής οργάνωσης, που συνδυάζει τους αναπτυξιακούς στόχους με την αναγκαιότητα του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Ωστόσο, υστερεί στο γεγονός ότι δεν προτείνει τη δημιουργία ΠΟΑΠΔ παρά μόνο ΒΕΠΕ σε κάποια από τα νησιά, χωρίς να αιτιολογεί την επιλογή τους ούτε και να ορίζει κάποια ζώνη αναζήτησης των περιοχών αυτών.

ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Κρήτης

Το συγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ παρουσιάζει μία λογική οργάνωση και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό πληρότητας. Βασικό σημείο αποτελεί η πρότασή του για σταδιακή κατάργηση των παρεκκλίσεων αρτιότητας της εκτός σχεδίου δόμησης σε όλο το χώρο της νήσου με προτεραιότητα στις παράκτιες ζώνες. Επίσης, υιοθετεί μία διαφορετική κατηγοριοποίηση των οργανωμένων υποδοχέων και είναι το μοναδικό που θέτει, έστω στοιχειώδεις προτάσεις για τις διαβαθμίσεις κινήτρων. Επίσης, είναι το μοναδικό που αναφέρεται σε μετεγκαταστάσεις αλλά ανάλογα με τους βαθμούς όχλησης, δηλαδή, προτείνει όλες οι διάσπαρτες βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες, μέσης και υψηλής όχλησης, που σήμερα είναι εγκατεστημένες τόσο στον αστικό, όσο και στον περιαστικό χώρο της νήσου να μετεγκατασταθούν εντός των νέων οργανωμένων υποδοχέων.

Συνολικά αν θα έπρεπε να απαντηθεί το ερώτημα αν τελικά τα ΠΠΧΣΑΑ χαρακτηρίζονται από πληρότητα του περιεχομένου τους, η απάντηση θα ήταν σχεδόν αρνητική. Πέρα από τις αδυναμίες που επισημανθήκαν παραπάνω, επιπρόσθετες παραλείψεις θεωρούνται ακόμα, ότι η πλειοψηφία των ΠΠΧΣΑΑ δεν υιοθετεί

ορισμένες βασικές αρχές των θεωριών χωροθέτησης, ότι δεν λαμβάνει υπόψη της την πραγματική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας και ότι δεν ανταποκρίνεται σε καθαρά χωροταξικούς στόχους όπως ορίζει.

4.2.4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ “ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ”

Κρίθηκε σκόπιμο το θεσμικό πλαίσιο να μην αποτελέσει ξεχωριστό κεφάλαιο της παρούσας εργασίας δεδομένου, ότι από την αρχή μέχρι το τέλος της συγκεκριμένης μελέτης οι αναφορές σε νομικές διατάξεις ήταν καθ’ όλα απαραίτητες. Επομένως, διαχέεται μέσα στο κείμενο και το ίδιο ισχύει και για την αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ ως προς αυτό το σημείο. Ήδη στις αξιολογήσεις που προηγήθηκαν οι αναφορές σε νομικά κομμάτια είναι εμφανείς- να υπενθυμιστεί ότι έχει εξεταστεί α) αν τα ΠΠΧΣΑΑ συνάδουν με τις κατευθύνσεις του Ν. 2742/99, β) η μορφή που έχουν οι αναφορές στους οργανωμένους υποδοχείς κ.λπ. Στο μέρος αυτό θα εστιάσει η αξιολόγηση στους οργανωμένους υποδοχείς έτσι όπως προτείνονται μέσα από τα ΠΠΧΣΑΑ και τι αναφέρει το θεσμικό κομμάτι που αφορά σε αυτούς (Ν. 2545/97, Ν. 2742/99) αλλά θα επισημανθούν, ακόμα, ορισμένες ασαφείς διατυπώσεις των ΠΠΧΣΑΑ που έχουν τη βάση τους σε νομικά θέματα. Τέλος, να επισημανθεί ότι είναι πολλές οι φορές που παρερμηνείες των νομικών διατάξεων που γίνονται από τα ΠΠΧΣΑΑ οφείλονται σε αδυναμίες του ίδιου του νομικού πλαισίου να καταστήσει σαφή μία διάταξη.

Πρώτο σημείο παρατήρησης αποτελεί η μη αναγνώριση από τη μεγαλύτερη μερίδα των ΠΠΧΣΑΑ της έννοιας των ΠΟΑΠΔ. Άλλοτε τείνουν να δίνουν δικό τους περιεχόμενο στην έννοια και άλλοτε εσκεμμένα αποφεύγουν την αναφορά σε αυτήν. Ο ορισμός που δίνεται στο άρθρο 10 του Ν. 2742/99, όπως και περισσότερες διευκρινήσεις ως προς αυτόν τον θεσμό, έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ένα δεύτερο σημείο είναι η αναφορά στο γενικότερο όρο ΒΕΠΕ. Δίνεται συχνά η εντύπωση ότι όχι μόνο δεν έχει κατανοηθεί η έννοια των ΒΕΠΕ και οι διάφορες μορφές που μπορεί να προσλάβει (ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ, κ.λπ.), αλλά ότι συγχέεται με τον παλαιότερο θεσμό των ΒΠΠΕ. Στο σημείο αυτό παρατίθεται ένας πίνακας με τα βασικά χαρακτηριστικά των ΠΟΑΠΔ και των διαφόρων μορφών ΒΕΠΕ ώστε να αποφεύγεται η σύγχυση.

Πίνακας 4.6: Βασικά χαρακτηριστικά των διαφόρων μορφών ΒΕΠΕ και ΠΟΑΠΛ

Θεσμικό Πλαίσιο	Επιτρεπόμενες βιομηχανικές χρήσεις	Μετεγκατάσταση από αστικό ιστό	Φορέας	Γη	Ορίζεται σε περιοχές	Ενισχύσεις στις ιδιωτικές επενδύσεις	Σχεδιαστικές προϋποθέσεις	Πολυοδομείται		
ΒΙΠΕ (ΒΕΠΕ)	N. 2545/97	Βιομηχανία-Βιοτεχνία	Λοιπές χρήσεις του αρ. 5 του ΠΔ 23.2.87 ΦΕΚ 166Δ εφόσον αποτελούν τμήμα των βιομηχανικών εγκαταστάσεων ή εξυπηρετούν τους εργαζόμενους δημοσίων υπηρεσιών, ΝΠΔΔ και κοινοφελών οργανισμών για εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων και των εργαζόμενων ερευνητικών εργαστηρίων κλπ.	Ναι	Φορέας με μορφή ΑΕ (μέτοχοι κάθε μορφής φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικά και δημόσια) είναι υπεύθυνος για σύνταξη μελετών και για εφαρμογή πολεοδομικής μελέτης και εκτέλεση έργων υποδομής είναι υπεύθυνος για τη διοίκηση	Εξασφάλιση της απαιτούμενης έκτασης από το φορέα.	εντός ή εκτός σχεδίου	Αυτές για ΒΙΠΕ ισχύουν για όλες τις ΒΕΠΕ	Εγκριση από χωροταξικά ή ρυθμιστικά ή ΓΠΣ ή σχέδια. χρήσεων γης κάθε μορφής, ή μετά από συνεκτίμηση χωροταξικών κλπ. δεδομένων. Επιτρέπεται υπό όρους και σε δασικές εκτάσεις. Επιτρέπεται η παραχώρηση αιγαλιού ή παραλίας για λιμενικά έργα.	Πάντα ΣΔ ως 1,6 Περιμετρική ζώνη πρασίνου 5% Εισφορά σε γη 30% και σε χρήμα 10%
	ΒΙΠΑ (ΒΕΠΕ)	Βιομηχανία-Βιοτεχνία ΜΟ και ΧΟ	ΥΟ, εφόσον δεν υπάρχει στο νομό ΒΙΠΕ ή ελεύθερος χώρος σε αυτή, και έχει λάβει ΕΠΟ	ΥΟ, εφόσον δεν υπάρχει στο νομό ΒΙΠΕ ή ΒΙΠΑ ή ελεύθερος χώρος σε αυτά, και έχει λάβει ΕΠΟ	Ναι	Ναι				
ΒΙΟΠΑ (ΒΕΠΕ)	Βιομηχανία-Βιοτεχνία ΧΟ και Επαγγελματικά Εργαστήρια	Βιομηχανία-Βιοτεχνία ΧΟ και Βιοτεχνία ΜΟ και ΧΟ	Βιομηχανία-Βιοτεχνία ΧΟ και Βιοτεχνία ΜΟ και ΧΟ	Ναι	Ναι					
Τεχνόπολη (ΒΕΠΕ)	Βιομηχανίες νέας και υψηλής τεχνολογίας, έρευνα, εκπαίδευση, υπηρεσίες, οικιστικά συγκροτήματα με αναγκαίες αστικές λειτουργίες	Ναι	Ναι							

νέες μορφές (ΒΕΠΕ)	Προς προσδιορισμό	Προς προσδιορισμό	Προς προσδιορισμό	της ΒΕΠΕ	Κυ-ριότητα ή παρα-χώ-ρηση χρή-σης με μακρ ο-χρό-νια μί-σθω-ση της έκτα-σης από το φορέ α	εντός ή εκτός σχεδίου				
ΠΟΑΠΔ	Ν. 2742/99 Βιομηχανία-Βιοτεχνία (κύρια ή μεικτή χρήση)	Κάθε άλλη παραγωγική δραστηριότητα	Κάθε νομικής μορφής	Κάθε νομικής μορφής	Κυ-ριότητα ή παρα-χώ-ρηση χρή-σης με μακρ ο-χρό-νια μί-σθω-ση της έκτα-σης από το φορέ α	εντός ή εκτός σχεδίου			Σύμφωνα με κατευθύνσεις ΠΠΧΣΑΑ αν μέσα σε ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ, ορίζονται σε περιοχές που ήδη προβλέπονται για αντίστοιχες παραγωγικές δραστηριότητες ρυθμίσεις ΖΟΕ μπορούν να τροποποιούνται εκτός αν πρόκειται για ζώνες προστασίας λόγω ειδικού χαρακτήρα Μπορούν να ορίζονται και ειδικές ζώνες προστασίας γύρω από τις ΠΟΑΠΔ με την ΚΥΑ καθαρισμού	Δυνητικά ΣΔ μέχρι 1,6 Κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι 40%

Πηγή: Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση

Επίσης, φαίνεται να μην έχει κατανοηθεί πως – ήδη με το Ν. 2545/97 για τις ΒΕΠΕ που ίσχυε κατά την εποχή θεσμοθέτησης των ΠΠΧΣΑΑ– οι οργανωμένοι υποδοχείς δεν “ιδρύονται” από το δημόσιο με μια απλή επιλογή, αλλά προϋποθέτουν πρακτικά ιδιωτική πρωτοβουλία και συγκεκριμένες προϋποθέσεις για την προώθησή τους. Αυτό σημαίνει ότι η αναφορά σε ΒΕΠΕ που “πρέπει” να δημιουργηθούν δεν αρκεί, αν δεν έχει υπάρξει διερεύνηση, έστω προκαταρκτική, της ύπαρξης τέτοιων προϋποθέσεων. Πάντως, έστω και έτσι, όταν υπάρχουν τέτοιες αναφορές μπορούν να λειτουργήσουν, έστω, ως σημείο αναφοράς για τον παραπέρα προβληματισμό των επενδυτικών φορέων (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση). Πάντως, υπάρχουν Πλαίσια που γνωρίζουν και αναφέρονται ρητώς σε αυτήν επιλογή, όπως το ΠΠΧΣΑΑ Πελοποννήσου που προτείνει τη δημιουργία ΒΕΠΕ με την προϋπόθεση εκδήλωσης σχετικού επενδυτικού ενδιαφέροντος.

Ορισμένες ειδικότερες παρατηρήσεις σχετικά με τις προβλέψεις των ΠΠΧΣΑΑ που αφορούν νομικά ζητήματα είναι:

1. Σε ορισμένα ΠΠΧΣΑΑ χρησιμοποιείται ευρέως ο όρος “ζώνη..” για τη χωροθέτηση μεταποιητικών δραστηριοτήτων, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται από κάποιο καθεστώς, με αποτέλεσμα να καθίσταται ασαφές το περιεχόμενο που του προσδίδεται από το οικείο Πλαίσιο.
2. Στο ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης προτείνεται η ένταξη των υφιστάμενων ΒΠΠΕ σε ΠΟΑΠΔ, χωρίς να παρέχεται αντίστοιχη δυνατότητα από την ισχύουσα νομοθεσία.
3. Στο ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης αναφέρεται ότι “ειδικές ρυθμίσεις ΠΟΑΠΔ προσανατολισμένες στις κτηνοτροφικές και τις σχετικές μεταποιητικές δραστηριότητες είναι δυνατόν να προβλέπονται στις κτηνοτροφικές ζώνες, όταν τα μεγέθη της εγκατάστασης δικαιολογούν την εφαρμογή του μηχανισμού αυτού”. Όμως, το νομικό πλαίσιο που αναφέρεται στη δημιουργία ΠΟΑΠΔ δεν αναφέρει συγκεκριμένα “minimum” μεγέθη εγκατάστασης που να δικαιολογούν τη δημιουργία αυτών των περιοχών.
4. Στο ΠΠΧΣΑΑ Κεντρικής Μακεδονίας αναφέρεται ότι “στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τη δημιουργία των ΒΕΠΕ παρατηρείται αδυναμία ρύθμισης του προβλήματος πολεοδόμησης-κατασκευής των απαραίτητων υποδομών για τις υφιστάμενες συγκεντρώσεις μεταποιητικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας”, χωρίς όμως να τεκμηριώνονται ειδικότερα και μάλιστα με

αναφορά στην ισχύουσα περί ΒΕΠΕ νομοθεσία (ν. 2545/97) οι συγκεκριμένες ατέλειες ή κενά του σχετικού νομικού πλαισίου.

5. Το ΠΠΧΣΑΑ Στερεάς Ελλάδας προτείνει συγκεκριμένες αρχές διαχείρισης χρήσεων γης στις περιπτώσεις όπου η προστασία μιας περιοχής Natura 2000 και βιομηχανικής χρήσης πρέπει να συνυπάρχουν. Σύμφωνα με το καθεστώς της οδηγίας 92/43 (άρθρο 6) δεν αποκλείεται η ανάληψη οικονομικής δραστηριότητας εντός των ζωνών προστασίας, ωστόσο, απαραίτητη κρίνεται η συμβατότητα της οικονομικής δραστηριότητας με την προστατευόμενη περιοχή και η εκ των προτέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων που αναμένεται να έχει οποιοδήποτε σχέδιο που φιλοδοξεί να υλοποιηθεί όχι μόνο εντός ορίων αλλά και σε άμεση γειτνίαση με αυτήν. Επομένως, κρίνεται σωστός ο τρόπος που προσέγγισε το ζήτημα της συνύπαρξης χρήσεων βιομηχανίας- περιοχών Natura.

4.3. ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

Έχοντας προσεγγίσει ως ένα βαθμό την ελληνική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας όχι τόσο στην πράξη αλλά κυρίως σύμφωνα με τις θεωρίες, τις πολιτικές και τα χωροταξικά πλαίσια και έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη συνθετική ανάλυση και αξιολόγηση των ΠΠΧΣΑΑ που προηγήθηκε, προκύπτουν οι εξής παρατηρήσεις.

Η ελληνική χωρική οργάνωση της βιομηχανίας παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα τόσο λόγω του κυρίαρχου μοντέλου χωροθέτησης αυτής όσο και λόγω της έλλειψης στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού που για δεκαετίες κρατούσε στο περιθώριο την εξέλιξη αυτού του τομέα καταδικάζοντας την ανάπτυξή του σημειακά και συνήθως ευκαιριακά.

Τα χωρικά προβλήματα που σχετίζονται άμεσα με το καθεστώς της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας οξύνθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες λειτουργώντας επικουρικά σε αυτά και η ιδιαίτερος βραχύβια χωροταξική παράδοση της χώρας. Μόλις το 2003 θεσμοθετήθηκαν τα πρώτα χωροταξικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα. Θεωρήθηκε ότι εφόσον θα υπάρξει για πρώτη φορά υπερκείμενο επίπεδο σχεδιασμού του πολεοδομικού για τη χωρική οργάνωση της χώρας η κατάσταση θα βελτιωνόταν αισθητά. Δυστυχώς, όμως, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν εκτενέστερα παραπάνω, ο περιφερειακός χωροταξικός σχεδιασμός δεν προσέφερε, τουλάχιστον

μέχρι σήμερα, ουσιαστικές αλλαγές στη ρύθμιση της βιομηχανικής δραστηριότητας στο χώρο και ένας από τους βασικούς λόγους είναι ότι δεν προχώρησε στο πιο καθοριστικό βήμα, αυτό της κατάργησης της εκτός σχεδίου δόμησης ή έστω στον δραστικό περιορισμό της (ορισμένα ΠΠΧΣΑΑ το προτείνουν).

Ανακεφαλαιώνοντας, τα υφιστάμενα ΠΠΧΣΑΑ σύμφωνα με τα παραπάνω χαρακτηριστικά- αδυναμίες τους στην αντιμετώπιση της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι χαρακτηρίζονται από έλλειψη οργάνωσης και αποτελεσματικότητας. Το πρώτο ισχύει σε μεγάλο βαθμό, το δεύτερο όμως, κατά τη γνώμη μου, λόγω της πολύ σύντομης εφαρμογής τους, δεν θα επέτρεπε να τα χαρακτηρίσω απόλυτα αναποτελεσματικά. Εξάλλου, τα επόμενα χρόνια αναμένεται η εκπόνηση μιας δεύτερης γενιάς Περιφερειακών Πλαισίων που οι συνθήκες επιτρέπουν τη βελτίωση πολλών αδυναμιών. Το σημαντικότερο είναι η προώθηση ενιαίας πολιτικής για τα βασικά ζητήματα της χωρικής ανάπτυξης και οργάνωσης της βιομηχανίας (που πρέπει να προσαρμόζεται στις περιφερειακές ιδιαιτερότητες, αλλά να υπάρχει και να υπακούει σε συγκεκριμένες κοινές αρχές και στρατηγικές επιλογές), και ο αναγκαίος συντονισμός τους (Ειδικό Πλαίσιο, υπό εκπόνηση).

Άλλωστε, το επόμενο διάστημα αναμένεται η θεσμοθέτηση του Ειδικού Πλαισίου για τη βιομηχανία. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική και κρίσιμη η εκπόνησή του για την πορεία της ελληνικής βιομηχανίας, τόσο λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού που διανύει ο τομέας όσο και της ανάγκης να εξέλθει από την κρίση που τον χαρακτηρίζει τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Απαιτείται, επομένως, η ύπαρξη ενός στρατηγικού χωροταξικού πλαισίου σε επίπεδο χώρας κατά αποκλειστικότητα για τη βιομηχανία που δεν θα αγνοεί την παρατηρούμενη προϊούσα περιβαλλοντική υποβάθμιση λόγω της διάσπαρτης χωροθέτησης της βιομηχανίας συμμερίζοντας ταυτόχρονα και την οικονομία στην οποία εντάσσεται αυτή η δραστηριότητα. Η αρχή επιτεύχθηκε με τα ΠΠΧΣΑΑ συνεχής όμως στόχος παραμένει η προώθηση της οργανωμένης χωροθέτησης και η κάλυψη της ελληνικής επικράτειας με σχέδια χρήσεων γης, με κατά το δυνατόν αρμονικό και συντονισμένο τρόπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ι. ΑΡΘΡΑ- ΒΙΒΛΙΑ

Αραβαντινός, Α. (1997) *Πολεοδομικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*, Αθήνα: Συμμετρία.

Βλιάμος, Σ. (1988) *Οι Βιομηχανικές Περιοχές και η Βιομηχανική Περιφερειακή Πολιτική στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε..

Βλιάμος, Σ., Γεωργούλης, Δ., Κουρλιούρος, Η. (1991) *Βιομηχανικά Πάρκα: Θεσμοί, Θεωρία και Μεθοδολογία Σχεδιασμού*, Αθήνα: Παπαζήση.

Γεωργίου, Γ. (1991) *Χωροταξική κατανομή και κλαδική σύνθεση των επενδύσεων του Ν. 1262/ 1982*, Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Γιαννακούρου, Γ. (1999α) “Παρατηρήσεις στο Ν. 2742/99 -το νέο θεσμικό πλαίσιο για το χωροταξικό σχεδιασμό: τα αιτήματα, τα διλήμματα και οι ρυθμίσεις”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 4: 519-523.

Γιαννακούρου, Γ. (1999β) “Το θεσμικό πλαίσιο σχεδιασμού των πόλεων στην Ελλάδα” στο: Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος (επ.) *Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 457- 480.

Γιαννακούρου, Γ. (2000) “Ο καθορισμός χρήσεων γης και η αναθεώρηση του Συντάγματος”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 4: 468-475.

Δελλαδέτσιμας, Π. (1997) “Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, ο σχεδιασμός του χώρου και η περίπτωση της Ελλάδας”, *Τόπος*, 12/97: 31-53.

Θεοδωρή- Μαρκογιαννάκη, Ε., Συκαρά, Α. (1984) *Κλαδική- χωρική ανάλυση της ελληνικής μεταποίησης*, Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Κώττης, Γ. (1976) *Μικροοικονομική ανάλυση του τόπου εγκατάστασης*, Αθήνα: Παπαζήση.

Λαμπριανίδης, Λ. (1992) *Η γεωγραφική διάσταση των υπεργολαβικών σχέσεων παραγωγής στη βιομηχανία*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής Α. Ε..

Λαμπριανίδης, Λ. (2002) *Οικονομική γεωγραφία: στοιχεία θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα*, Αθήνα: Πατάκη.

Μαγγανά – Κακαουνάκη, Σ. (1991) *Η Χωροθέτηση των βιομηχανικών περιοχών στην Ελλάδα και των μεταποιητικών μονάδων μέσα σε αυτές*, Αθήνα: Παπαζήση.

Μάρκου, Μ., Σάγιας, Ι., Παναγιωτάτου, Ε. (1994) “Χώρος και παραγωγική διαδικασία: εξέλιξη της προβληματικής”, *Τόπος*, **8/94**: 117-157.

Μιχαηλίδου, Δ. (1997) “Οι αναπτυξιακοί νόμοι και οι ιδιωτικές βιομηχανικές επενδύσεις στο Ν. Ξάνθης”, *Διπλωματική Εργασία*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Οικονόμου, Δ. (1990) “Σύγχρονες τάσεις στη χωροταξική οργάνωση της ελληνικής βιομηχανίας: αναδιάρθρωση του κεφαλαίου, αποκέντρωση και χωρικός καταμερισμός της εργασίας”, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, **76**: 3-39.

Οικονόμου, Δ. (1994) “Σύστημα χωροταξικού σχεδιασμού και ειδικές χωροταξικές μελέτες”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, **1**: 41 – 86.

Οικονόμου, Δ. (1995) “Χρήσεις γης και δόμηση στον εξωαστικό χώρο. Η ελληνική εκδοχή της αειφορίας”, *Σειρά Ερευνητικών Εργασιών*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Οικονόμου, Δ. (1997) “Κριτική προσέγγιση του ν. 2545/1997 περί «βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών και άλλων διατάξεων»”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, **3**: 287 – 294.

Οικονόμου, Δ. (2000) “Το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας: εμπειρίες και προοπτικές”, στο: *Δεκαεπτά κείμενα για το σχεδιασμό, τις πόλεις και την ανάπτυξη*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 161-194.

Οικονόμου, Δ. (2002) “Το θεσμικό πλαίσιο της χωροταξίας και οι περιπέτειές του”, *αειχώρος*, **1** (1): 116-127.

Οικονόμου, Δ. (2004) “Χωροταξία Ι: Εισαγωγή στη Χωροταξική Πολιτική”, *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Πετράκος, Γ., Ψυχάρης, Γ. (2004) *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Κριτική.

Πολύζος, Σ. , Πετράκος, Γ. (2001), “ Χωροθέτηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα: ανάλυση προσδιοριστικών παραγόντων και εμπειρική διερεύνηση”, *Τόπος*, **17/01**: 93-123.

Blaug, M. (1979) “The German Hegemony of Location Theory: A Puzzle in the History of Economic Thought”, *History of Political Economy*, στο: M. Greenhut και G. Norman (eds) *The Economics of Location*, Brookfield: Edward Elgar, 3-12.

Estall, R. , Buchanan, R. (1966) *Industrial activity and economic geography: a study of the forces behind the geographical location of productive activity in manufacturing industry*, London: Hutchinson.

McCann, Ph. (2002) *Αστική και Περιφερειακή Οικονομική*, Μετάφραση Π. Ρυλμόν, Επιμέλεια Ε. Λούρη- Δενδρινού, Αθήνα: Κριτική.

Moses, L. (1958) “Location and the Theory of Production, *Quarterly Journal of Economics*”, στο Thisse κ.α. (eds) *Location Theory I*, Brookfield: Edward Elgar, 259-272.

Nijkamp, P., Oirschot, G. και Oosterman, A. (1994) “Τεχνοπόλεις και Χωρική Ανάπτυξη”, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 2: 101-104.

Stelder, D. (2002) “Geographical grids in ‘new economy geography’ models”, στο Ph. McCann (eds) *Industrial Location Economics*, Cheltenham:Edward Elgar.

Walker, D., Charman, K. (1992) *Η Χωροθέτηση της Βιομηχανίας: Θεωρία και Πολιτική*, Μετάφραση- Επιμέλεια Μ. Νικηταρίδης, Αθήνα: Παπαζήση.

II. ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ- ΦΕΚ

Δοξιάδη Κ. (1980) “Εθνικό χωροταξικό σχέδιο και πρόγραμμα της Ελλάδος: Δευτερογενής Τομέας, Έκθεση αρ. 19, Γραφείο Δοξιάδη ΑΕ, Αθήνα.

ΕΣΥΕ, 1951 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού του 1951, Αθήνα.

1961 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της 19/3/1961, Αθήνα.

1971 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της 14/3/1971, Αθήνα.

1981 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της 5/4/1981, Αθήνα.

1991 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της 17/3/1991, Αθήνα.

2001 Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού της 18/3/2001, Αθήνα.

ΕΣΥΕ (2001) <http://www.statistics.gr>

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1976), “Ν. 360/76: Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος”, Τεύχος Πρώτο, Αριθμός φύλλου 191.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1978), “ΠΔ της 6.10/17.10.1978 Περί καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των γηπέδων των κείμενων εκτός των ρυμοτομικών σχεδίων των πόλεων και εκτός των ορίων των νομίμως υφιστάμενων προ του έτους 1923 οικισμών”, Τεύχος Τέταρτο, Αριθμός φύλλου 538.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1985), “ΠΔ της 16.2/27.2.1985 Τροποποίηση και συμπλήρωση του από ΠΔ 6.10.1978 Περί καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των γηπέδων των κείμενων εκτός των ρυμοτομικών σχεδίων των πόλεων και

εκτός των ορίων των νομίμως υφιστάμενων προ του έτους 1923 οικισμών”, Τεύχος Τέταρτο, Αριθμός φύλλου 58.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1987), “ΠΔ της 23.2/6.3.1987 Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης”, Τεύχος Τέταρτο, Αριθμός φύλλου 166.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1997), “Ν. 2545/97: Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές και άλλες διατάξεις”, Τεύχος Πρώτο, Αριθμός φύλλου 254.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (1999), “Ν. 2742/99: Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, Τεύχος Πρώτο, Αριθμός φύλλου 207.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1471.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 218.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1472.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1451.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1484.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ιονίων Νήσων”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 56.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1470.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1469.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1485.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1473.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1487.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2003), “Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης”, Τεύχος Δεύτερο, Αριθμός φύλλου 1486.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (2005), “Ν. 3325/05: Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών- βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις”, Τεύχος Πρώτο, Αριθμός φύλλου 68.

Τσακίρης, Στ., Οικονόμου, Δ. και Συνεργάτες (2006). “Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τη Βιομηχανία”, Πρώτη Φάση, Ανάλυση- Πρόταση, Αθήνα.

ΥΠΑΝ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ), Δικτυακός Τόπος Υπουργείου,
<http://www.ypan.gr>

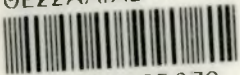
ΥΠΕΧΩΔΕ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ
ΕΡΓΩΝ), Δικτυακός Τόπος Υπουργείου, <http://www.minenv.gr>

ΥΠΕΧΩΔΕ (1997), “Προδιαγραφές Χωροταξικών Σχεδίων των Περιφερειών”, Αθήνα.

ΥΠΕΧΩΔΕ (1999), “Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου
Ανάπτυξης”, Αθήνα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000085670